

მარინა მუჩიაშვილი
სიმონ გელაშვილი
ირინე მაისურაძე

მაკროეკონომიკური სტატისტიკა
სახელმძღვანელო
(განახლებული გამოცემა)
თბილისი
2018 წელი

რედაქტორი: ლილი გვენეტაძე-ეკონომიკის აკადემიური
დოქტორი. საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, სრული პროფესორი.

რეცენზენტები:

ნ. ასლამაზაშვილი- ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი.

ზ. შონია- ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

შინაარსი

წინასიტყვაობა

თავი I. შესავალი

1. მაკროეკონომიკური სტატისტიკის არსი
2. მონაცემთა ხარისხი
3. მაკროეკონომიკური სტატისტიკის პრაქტიკული გამოყენება ტესტები

თავი II. ეროვნული ანგარიშები

- 2.1. ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის ძირითადი ანგარიშები
- 2.2. საქართველოს ეროვნული ანგარიშები 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის მიხედვით
- 2.3. ეროვნული შიდა პროდუქტის გაანგარიშების მეთოდები საქართველოში ტესტები

თავი III. საგადასახდელი ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკა

1. საგადასახდელი ბალანსი
2. საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკა
3. საგარეო ვალის შესახებ სტატისტიკა
4. პირდაპირი ინვესტიციები, პორტფელური ინვესტიციები და საერთაშორისო რეზერვები
5. საქართველოს საგადასახდელი ბალანსი, საგარეო ვაჭრობის ანალიზი.

ტესტები

თავი IV. მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა

1. მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკის სფეროები
2. ფინანსური აქტივები და ვალდებულებები
3. მონეტარული აგრეგატები და დიპოზიტარული კორპორაციები
4. დეპოზიტარული კორპორაციების მიმოხილვა
5. ფინანსური კორპორაციების მიმოხილვა
6. ფონდების მიმოქცევის სტატისტიკა
7. საქართველოს მონეტარული მაჩვენებლები და საბანკო სექტორი

ტესტები

თავი V. სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა

1. სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა
2. სახელმწიფო ბიუჯეტის სტრუქტურა

3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები

4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები

წინასიტყვაობა

ბოლო რამდენიმე ათწლეულის მსოფლიო გამოცდილებამ აჩვენა, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია ეკონომიკაში სუსტი მხარეების ადრეულ ეტაპზე გამოვლენა და მაკორექტირებელი ღონისძიებების დროული გატარება. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საქმიანობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას ძირითად სტატისტიკურ მონაცემებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა წარმოადგენს. სსფ ამ სფეროში მნიშვნელოვან საქმიანობებს ახორციელებს, რომელთა შორისაა სსფ-ის სტატისტიკის დეპარტამენტის მიერ იმ მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოების მომზადება, რომლებიც ეკონომიკური და ფინანსური სტატისტიკური მონაცემების შესადგენად გამოიყენება. ეს სახელმძღვანელოებია: “სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელო”, “საგადასხდელი ბალანსის სახელმძღვანელო”, “მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის სახელმძღვანელო”, “ეროვნული ანგარიშების კვარტალური სახელმძღვანელო”, რომლებიც ჰარმონიზებულია 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან.

ნაშრომში მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ოთხი ძირითადი ნაწილი- ეროვნული ანგარიშები, საგადასხდელი ბალანსი, მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა და სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა განხილულია, როგორც ინტეგრირებული სისტემა. ასევე, დეტალურადაა განხილული მაკროეკონომიკური სტატისტიკის სექტორებს შორის არსებული კავშირები, სტატისტიკურ მეთოდოლოგიაში ბოლო პერიოდში განხორციელებული ცვლილებები, მონაცემთა შეგროვებისა და დამუშავების, ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისა და შეფასების საკითხები.

მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ოთხი ძირითადი სფეროს მიხედვით არსებობს მრავალი ნაშრომი, მაგრამ მათი ერთმანეთთან დაკავშირება საკმაოდ რთულია არა მარტო არასპეციალისტებისა და სტუდენტების, არამედ თვით სპეციალისტებისთვისაც კი. ეს ნაშრომი დაეხმარება დაინტერესებულ პირებს მაკროეკონომიკური სტატისტიკის სხვადასხვა სფეროებს შორის არსებული კავშირების უკეთ გაგებაში. იმის საჩვენებლად, თუ როგორ ხდება ამ ოთხი საკვანძო სფეროს ჰარმონიზაცია, ნაშრომი ხსნის მათ საერთო თვისებებსა

და განსხვავებებს. ანალიტიკური ჩარჩოს ფარგლებში თითოეული კონცეფციის თვალსაჩინოების მიზნით მასში ასევე მოტანილია რიცხვითი მაგალითები.

ნაშრომის სტრუქტურიდან გამომდინარე, იმედი გვაქვს, რომ ის იქნება სათანადო წყარო ეკონომიკისა და სტატისტიკის სტუდენტებისათვის მაკროეკონომიკური სტატისტიკის შესწავლის საქმეში. მათ, ვისაც სურთ უფრო დეტალური ცოდნის შექენა საერთაშორისო კონცეფციებისა და ჩარჩოების შესახებ თითოეული მაკროეკონომიკური ანგარიშის მიხედვით, შეუძლიათ შესაბამისი სფეროების მიხედვით არსებული თანამედროვე სახის დამატებითი ლიტერატურის შესწავლაც.

თავი I. შესავალი

ნაშრომის მიზანია, უპირველეს ყოვლისა, ეკონომისტებისა და სტატისტიკოსების მოთხოვნების დაკმაყოფილება. მასში მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ოთხი ძირითადი მიმართულება: ეროვნული ანგარიშები, საგადასხდლო ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია, მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა და სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა განხილულია, როგორც ერთიანი ინტეგრირებული სისტემა. სხვადასხვა მიმართულებებს შორის ურთიერთკავშირის საჩვენებლად, ნაშრომში განხილულია ტრანსაქციებზე არსებული სტატისტიკა, მონაცემები მარაგების(აქტივებისა და ვალდებულებების პოზიციის) შესახებ, კავშირები მარაგების შესახებ მონაცემებსა და ტრანსაქციებს შორის, ასევე, ამ ანგარიშებთან მჭიდროდ დაკავშირებული ზოგიერთი სტატისტიკური მონაცემები.

ნაშრომში გათვალისწინებულია მაკროეკონომიკური სტატისტიკის სტანდარტებში არსებული ახალი ხედვები. ამ ოთხ ძირითად სფეროში სტატისტიკების მომზადების სტანდარტები შესაბამისობაშია მოყვანილი 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან, შესაბამისადარის დადგენილი მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ზოგადი კონცეპტუალური ჩარჩოებიც. 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა ორ მნიშვნელოვან სიახლეს შეიცავს, რაც გულისხმობს მარაგებისა და ნაკადების სრულ ინტეგრაციას და ანგარიშების სრულ ნაკრებს, რომლებიც ფარავენ წარმოებას, შემოსავალს, მოხმარებას, დანაზოგებს, ინვესტიციებსა და ფინანსურ საქმიანობებს, ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორებისა და მთლიანად ეკონომიკისათვის.

1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის პარალელურად საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ გადამუშავებულია საგადასხდლო ბალანსის სტატისტიკა, გაფართოვებულია მისი მასშტაბები და მასში ჩართულია საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია. საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა 1993 წელსვე გამოაქვეყნა საგადასხდლო ბალანსის წელიწადური(BPM5;

IMF,1993). ასევე, საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა 2000 წელს შეიმუშავა მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის მეთოდოლოგია- გამოიცა მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის წელიწადური(MFSM; IMF, 2000c), ხოლო 2001 წელს-სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის მეთოდოლოგია. ამავე წელს გამოიცა სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის წელიწადური 2001(GFSM 2001; IMF, 2001).

ამ სფეროში მომუშავე ექსპერტებთან და სხვა საერთაშორისო სააგენტოებთან მჭიდრო კონსულტაციების საფუძველზე IMF-ის მიერ შეიმუშავებული თითოეული სტატისტიკური სტანდარტი აღიარებული იქნა, როგორც სექტორისათვის საერთაშორისო სტანდარტი. გარდა იმისა, რომ ეს სტანდარტები ჰარმონიზებულია 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან, თითოეული მათგანი ასევე ორიენტირებულია პოლიტიკის ისეთი მნიშვნელოვანი ცვლადებისკენაც, როგორცაა, საგადაამხდელი ბალანსის სიჭარბის ან დეფიციტის საზომები, ფისკალური პოზიცია და ფულისა და კრედიტის ზომები. დღეისათვის ისევ მიმდინარებს 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის და BPM5-ის განახლება, რათა მათში გათვალისწინებული და ასახული იქნას 1993 წლის შემდგომ პერიოდში ეკონომიკური საქმიანობების სფეროში მომხდარი სიახლეები და ცვლილებები.

მაკროეკონომიკური სტატისტიკის მიმართულებების მნიშვნელოვანი თვისებაა ერთიდაიგივე საბაზისო კონცეფციების გამოყენება. ამგვარად, მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ძირითად მიმართულებებზე გადასვლამდე, თავდაპირველად განვიხილოთ მათთვის დამახასიათებელი საერთო თვისებები. შემდეგ კი-მონაცემთა ხარისხი და 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის პრაქტიკული გამოყენების საკითხები.

მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ძირითადი მიზანია მომსახურება გაუწიოს გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს და ეს მიზანი შეიძლება საუკეთესოდ იქნას მიღწეული, თუ სხვადასხვა სახის სტატისტიკები არის რეალური და ამასთან, ერთმანეთთან თავსებადი.

ამ თავში განხილულია მაკროეკონომიკური სტატისტიკის საერთო მახასიათებლები: ინსტიტუციონალური ერთეულები და სექტორები; რეზიდენტობა; მარაგები(აქტივები/ვალდებულებები); ეკონომიკური ნაკადები და მათი ინტეგრაცია; ანგარიშგების წესები; საბაზრო ფასებით შეფასება და გადახედვის პროცედურები.

ინსტიტუციური ერთეულები და სექტორები

მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ძირითადი ბლოკია ინსტიტუციური ერთეული. განვიხილოთ ამ ერთეულების ორი ტიპი და ხუთი სექტორი, რომლებშიც ხდება ამ ერთეულების დაჯგუფება.

ერთეულები

ეროვნულ მონაცემთა შემგროვებლები ინსტიტუციური ერთეულების ეკონომიკური საქმიანობების შესახებ ინფორმაციას მოიპოვებენ და აერთიანებენ სტატისტიკური მაჩვენებლების სახით. ინსტიტუციური ერთეული განისაზღვრება, როგორც ეკონომიკური ერთეული, რომელსაც გააჩნია აქტივების ფლობის, ვალდებულებების აღების, სხვა ეკონომიკურ აქტივობებში ჩართვის და სხვა ერთეულებთან ტრანსაქციების განხორციელების საკუთარი უფლებები. სხვა სიტყვებით, ინსტიტუციური ერთეული არის დანაყოფი, რომელსაც შეუძლია საქმიანობა საკუთარი საჭიროებებისათვის და რომელიც უშუალოდ არის პასუხისმგებელი ამ აქტივობებზე. კერძოდ, მას შეუძლია ფლობდეს აქტივებს, ასევე, მას შეუძლია აიღოს ვალდებულებები. ამ ერთეულისათვის მონაცემთა შემგროვებლებს შეუძლიათ მოიპოვონ არსებული ანგარიშები (ბალანსის ჩათვლით), ან მათ შესაძლებლობა აქვთ თვითონ შეადგინონ მათთვის ეს ანგარიშები.

გამოიყოფა ინსტიტუციური ერთეულების ორი სახე: შინამეურნეობები და იურიდიული და სოციალური ერთეულები, რომელთა არსებობა აღიარებულია სხვა ადამიანებისა ან სხვა ერთეულებისაგან დამოუკიდებლად, რომლებიც შეიძლება ფლობდეს ან აკონტროლებდნენ მათ.

შინამეურნეობების შემთხვევაში მრავალწევრიანი ოჯახის ინდივიდუალური წევრები არ განიხილება, როგორც დამოუკიდებელი ინსტიტუციური ერთეული, რადგან ისინი ფლობენ ბევრი სახის აქტივებს ერთობლივად, ასევე, ვალდებულებებსაც იღებენ ერთობლივად, მათ აქვთ საერთო შემოსავალი და ხარჯების შესახებ გადაწყვეტილებასაც იღებენ ერთობლივად.

ერთეულების მეორე სახე მოიცავს: კორპორაციებს, სახელმწიფო ერთეულებს და არამომგებიან ინსტიტუტებს. კორპორაციები აწარმოებენ საქონელსა და მომსახურებას ბაზრისათვის და ისინი შეიძლება იყვნენ მოგების წყარო მათი მფლობელებისათვის, მაშინ, როდესაც სახელმწიფო ერთეულები საქონელსა და მომსახურებას აწარმოებენ უპირატესად არასაბაზრო პრინციპებზე დაყრდნობით. არამომგებიანი ინსტიტუტები (NPIs) შეიძლება იყვნენ საბაზრო ან არასაბაზრო მწარმოებლები, მაგრამ ისინი არ შეიძლება იყოს მოგების წყარო მათი მფლობელებისათვის. კორპორაციების მსგავსად, ზოგიერთ არაკორპორაციულ ერთეულებს, რომლებიც მიეკუთვნება შინამეურნეობებს ან სახელმწიფო ერთეულებს, შეუძლიათ აწარმოონ საბაზრო

საქონელი და მომსახურება. თუ მათ აქვთ ანგარიშების სრული ნაკრები ან ამ ნაკრების შედგენა შესაძლებელია და ამასთან, თუ მათ შედგენას აზრი აქვს, სტატისტიკოსები მათ განიხილავენ როგორც კვაზი- კორპორაციებს და მათ ეპყრობიან ისევე, როგორც კორპორაციებს.

სექტორები

ინსტიტუციური ერთეულები მათი განსხვავებული ეკონომიკური მიზნებიდან, ფუნქციებიდან და ქცევიდან გამომდინარე იყოფა ეკონომიკს ხუთ ინსტიტუციურ სექტორად. ეს სექტორებია:

- არასაფინანსო კორპორაციების სექტორი;
- ფინანსური კორპორაციების სექტორი;
- ცენტრალური სახელმწიფო სექტორი;
- საოჯახო მეურნეობების მომსახურე არამომგებიანი ინსტიტუტები (NPISH);
- საოჯახო მეურნეობების სექტორი.

ამ ხუთ სექტორში, კორპორაციების ორი სექტორი აერთიანებს არა მხოლოდ კორპორაციებს, ასევე, კვაზი კორპორაციებსაც და NPI –საც, რომლებიც არიან საბაზრო მწარმოებლები. ცენტრალური სახელმწიფო სექტორი აერთიანებს იმ სახელმწიფო ერთეულებს, რომლებიც არ განიხილება როგორც კვაზიკორპორაციები და არასაბაზრო NPI –ს, რომლებსაც აკონტროლებს და ძირითადად აფინანსებს სახელმწიფო ერთეულები. საოჯახო მეურნეობების მომსახურე არამომგებიანი ინსტიტუტები (NPISH)სექტორი მოიცავს იმარასაბაზრო NPI –ს, რომლებსაც არ აკონტროლებს სახელმწიფო. და ბოლოს, შინამეურნეობები აერთიანებს საოჯახო მეურნეობებსა და მათ იმ არაკორპორირებულ საწარმოებს, რომლებიც არ განიხილება, როგორც კვაზი-კორპორაციები.

რეზიდენტობა(ადგილმდებარეობა)

განვიხილოთ შემდეგი ცნებები: რეზიდენტი, არარეზიდენტი, ეკონომიკური ტერიტორია და ეკონომიკური ინტერესები, ასევე, ის თუ როგორ უკავშირდება ინსტიტუციური სექტორები რეზიდენტობას.

რეზიდენტები- აღნიშნავს ინსტიტუციურ ერთეულებს, რომლებსაც უფრო მჭიდრო კავშირი აქვთ მოცემული ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიასთან, ვიდრე სხვა ქვეყნებთან. რეზიდენტობა ეფუძვნება არა ეროვნულობას ან დენომინაციის

ვალუტას, არამედ იმას, თუ თუ სადაა ამ ერთეულის ეკონომიკური ინტერესების ცენტრი.

არარეზიდენტი არიან ერთეულები, ვინც არ არიან მოცემული ქვეყნის რეზიდენტები, ანუ არიან დანარჩენი მსოფლიოს რეზიდენტები.

ქვეყნის ეკონომიკური ტერიტორია შედგება სახელმწიფოს მიერ ადმინისტრირებადი გეოგრაფიული ტერიტორიისაგან. ტერიტორიის შიგნით ადამიანები, საქონელი და კაპიტალი თავისუფლად ბრუნავს და გადაადგილდება. ის მოიცავს: საჰაერო სივრცეს, ტერიტორიულ წყლებს და კონტინენტურ შელფს, რომელიც მდებარეობს საერთაშორისო წყლებში, რომელზეც ქვეყანას აქვს განსაკუთრებული უფლებებიან რომელზეც აქვს იურისდიქცია ან პრეტენზია ეკონომიკური ექსპლოატაციის კუთხით. ის ასევე მოიცავს ტერიტორიულ ანკლავებს სხვა დანარჩენ მსოფლიოში, როგორცაა: საელჩოები, საკონსულოები, სამხედრო ბაზები.

ინსტიტუციურ ერთეულს გააჩნია ეკონომიკური ინტერესის ცენტრი ქვეყანაში, როცა არსებობს გარკვეული ადგილი, საცხოვრებელი ადგილი, წარმოების ადგილმდებარეობა ან სხვა უძრავი ქონება, ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიაზე, სადაც ის არსებითადაა ჩართულია ეკონომიკურ საქმიანობაშიან დროის უსასრულო მონაკვეთში, ან შემოსაზღვრულ, მაგრამ გრძელვადიან პერიოდში. საზოგადოდ განიხილება ერთწლიანი პერიოდში .

რა კავშირშია ინსტიტუციური სექტორები რეზიდენტობასთან?

ქვეყნის ცენტრალური ხელისუფლების ყველა დონე- ცენტრალური, შტატის, ლოკალური- განიხილება როგორც მოცემული ქვეყნის რეზიდენტები, ანუ როგორც შიდა ეკონომიკის ნაწილი- მაშინაც კი, როცა ისინი საქმიანობენ საზღვარგარეთ. საელჩოები, საკონსულოები, სამხედრო ბაზები განლაგებული საზღვარგარეთ განიხილება, როგორც საკუთარი ქვეყნის რეზიდენტები. და პირიქით, უცხო ქვეყნების საელჩოები, საკონსულოები, სამხედრო ბაზები, განლაგებული მოცემული ქვეყნის ტერიტორიაზე, არიან არარეზიდენტები. ასევე, არარეზიდენტებია უცხო ქვეყნების საერთაშორისო ორგანიზაციები. თუმცა, მომუშავე პერსონალის რეზიდენტობისათვის ვრცელდება ქვეყნის სხვა შიდამეურნეობებისათვის დაწესებული კრიტერიუმები.

რაც შეეხება ორ კორპორაციულ სექტორს -კორპორაცია (სახელმწიფო და კერძო) არის ქვეყნის(ეკონომიკური ტერიტორიის) რეზიდენტი, როცა ის აწარმოებს მასში საქონლის მნიშვნელოვან რაოდენობას ან როცა ის ფლობს მიწას ან ნაგებობებს, მიუხედავად იმისა, რომ კორპორაციას მთლიანად ან ნაწილობრივ ფლობს არარეზიდენტი. უცხოური კორპორაციის ქვედანაყოფი ან შვილობილი კომპანია მოცემული ქვეყნის ტერიტორიაზე განიხილება, როგორც

მოცემული ქვეყნის რეზიდენტი. პირიქით, რეზიდენტი კორპორაციის ქვედანაყოფი ან შვილობილი კომპანია განლაგებული უცხოეთში, განიხილება როგორც არარეზიდენტი. ოფშორული საწარმოები არიან რეზიდენტები იმ ეკონომიკის, სადაც ისინია განლაგებული, მიუხედავად იმისა, არიან თუ არა ისინი თავისუფალ საბაჟო ზონებში თუ სხვა რეგულაციებში.

საოჯახო მეურნეობების კლასიფიკაცია რეზიდენტებად ან არარეზიდენტებად. ადამიანი არის ქვეყნის რეზიდენტი, როცა მას საცხოვრებელი აქვს ქვეყანაში, რომელსაც იყენებენ ოჯახის წევრები, როგორც ძირითად საცხოვრებელს. ისინი, ვინც მუდმივად ცხოვრობენ ქვეყანაში, მიუხედავად იმისა, თუ ისინი დროებით იმყოფებიან თუ არა საზღვარგარეთ (ტურისტად ან ბიზნეს მივლინებაში), განიხილებიან, როგორც რეზიდენტები. ანალოგიურად, პირები, ვინც მუშაობენ საზღვარგარეთ და ბრუნდებიან სახლში ლიმიტირებული პერიოდის შემდეგ (სეზონური მუშები და მესაზღვრეები) განიხილება იმ ქვეყნის რეზიდენტებად, სადაც ისინი ფლობენ სახლს (ბინას), მაშინაც კი, თუ ისინი ხშირად დიდი ხნით იმყოფებიან საზღვარგარეთ.

სტუდენტები, ვინც სწავლობენ საზღვარგარეთ, მიუხედავად იმისა, თუ რა დროით არიან ისინი იქ, მიეკუთვნებიან რეზიდენტებს.

მარაგები, ნაკადები და მათი ინტეგრაცია

მარაგები

მარაგები მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცნებაა და ის იზომება დროის მოცემული მომენტისათვის, ანუ ის აქტივებსა და ვალდებულებებს აფასებს დროის მოცემული მომენტისათვის. აქტივებს უნდა ფლობდეს ინსტიტუციური ერთეულები და ის მის მფლობელს უნდა აძლევდეს ეკონომიკურ სარგებელს. ეკონომიკური სარგებელი შეიძლება წარმოიქმნას ან ამ აქტივების გამოყენებით წარმოებაში (მაგალითად, მანქანა ან შენობა-ნაგებობა), ან უბრალოდ ამ აქტივების სხვა პირების მიერ გამოყენების სანაცვლოდ (პროცენტი, დივიდენდი ან რენტა).

მარაგები ჩაიწერება ბალანსში საანგარიშო პერიოდის დასაწყისისა და ბოლოსათვის. მარაგები ფასდება იმ პერიოდის მიმდინარე საბაზრო ფასებში, როცა დგება ბალანსი.

აქტივები-მაკროეკონომიკური სტატისტიკის სისტემაში განისაზღვრება, როგორც ერთეულები, რომლებზეც ინსტიტუციური ერთეულები (ინდივიდუალურად ან კოლექტიურად) ახორციელებენ საკუთრების უფლებებს და რომელზეც მათ შეუძლიათ ეკონომიკური სარგებლის მიღება განსაზღვრულ პერიოდში მათი ფლობის ან გამოყენების საფუძველზე.

აქტივები არის ან არაფინანსური(მიწა, მანქანა-მოწყობილობები და მარაგები) ან ფინანსური(რაც საზოგადოდ წარმოადგენს ერთი ერთეულის მოთხოვნებს მეორის მიმართ), მაშინ, როდესაც ვალდებულებები არის ერთი ერთეულის მეორის მიმართ არსებული ფინანსური ვალდებულებები და ამდენად, არის ფინანსური აქტივების დამატება.

არაფინანსური აქტივები მოიცავს კვლავწარმოებად აქტივებს, როგორცაა მაგალითად, მანქანა-დანადგარები, და ასევე, არაკვლავწარმოებად აქტივებს, როგორცაა მაგალითად მიწა. ის ასევე მოიცავს ისეთ არამატერიალურ აქტივებს, როგორცაა, კომპიუტერული პროგრამები.

ფინანსური აქტივების უმეტესობა გულისხმობს ერთი ინსტიტუციური ერთეულის (რომელიც აწვდის რესურსებს)მოთხოვნებს მეორე ერთეულის მიმართ (რომელმაც უკან უნდა დაბრუნოს მიმწოდებელს). რესურსის მიმწოდებელ ერთეულს აქვს მოთხოვნები(აქტივები), და იმ ერთეულს, ვინც უკან უნდა დაუბრუნოს მსესხებელს, აქვს ვალდებულებები, რაც გვიჩვენებს აქტივები/ ვალდებულებები სიმეტრიას.

ფინანსური აქტივები/ ვალდებულებების ტიპური მაგალითებია ვალუტა (აქტივი- მფლობელისათვის და ვალდებულება- ცენტრალური ბანკისათვის); დეპოზიტები (აქტივები დეპოზიტორებისათვის და ვალდებულება- ბანკისათვის) და სესხები(აქტივები სესხის გამცემისა და ვალდებულებები-სესხის ამღებისათვის). ფასიანი ქაღალდები ასევე, გვიჩვენებს აქტივები/ ვალდებულებები სიმეტრიას. ფინანსური აქტივები ასევე, მოიცავს კორპორაციების მიერ გამოცემულ აქციებს. ის არის მფლობელის მოთხოვნა და კორპორაციის ვალდებულებები.

ფინანსური აქტივებია ასევე: მონეტარული ოქრო და ნასესხობის სპეციალური უფლებები. მონეტარული ოქრო არის ოქრო, რომელსაც ფლობს ცენტრალური ბანკი ან მთავრობა, როგორც ოფიციალურ რეზერვს. ნასესხობის სპეციალური უფლებები არის საერთაშორისო სარეზერვო აქტივები, რომელსაც ქმნის სსფ და ათავსებს წევრ ქვეყნებში, რათა ჩაანაცვლოს არსებული ოფიციალური რეზერვები.

სხვაობა ერთეულის მთლიანი აქტივების(ფინანსური და არაფინანსური) მარაგსა და მისი ვალდებულებების მარაგს შორის განისაზღვრება როგორც საკუთარი კაპიტალი. საკუთარი კაპიტალის გაზომვისას ანალიტიკოსები კორპორაციის აქციებსა და კაპიტალის სხვა ვალდებულებებს შეიტანენ ვალდებულებათა მარაგებში. ამიტომ, წმინდა საკუთარი საშუალებები განსხვავებულია კომერციულ ბურალტერიაში გამოყენებული წმინდა კაპიტალისა და აქციისმფლობელთა ფონდების ცნებებისაგან.

ნაკადები

მარაგებისაგან განსხვავებით, ნაკადები არის ეკონომიკური სიდიდეები, რომელიც იზომება დროის რაღაც პერიოდისათვის. მათი ორი სახე არსებობს- ტრანსაქციები (შემდგომში გამოსახული გაცვლა-გამოცვლაში ან ტრანსფერებში) და სხვა ეკონომიკური ნაკადები(შემდგომში გამოსახული მოგება/ზარალიში და აქტივების სიდიდის ცვლილებაში).ნაკადები სრულად ასახავენ საანგარიშო პერიოდში აქტივების ან ვალდებულებების მარაგების სიდიდეში მომხდარ ცვლილებებს. კომპილატორები ნაკადების ამ ორ ტიპს ზომავენ საბაზრო ფასებში დროის იმ პერიოდისათვის, როცა ტრანსაქციას ან სხვა ეკონომიკურ ნაკადს ჰქონდა ადგილი.

ტრანსაქცია არის ინსტიტუციონალურ ერთეულებს შორის ორმხრივი შეთანხმების საფუძველზე განხორციელებული ინტერაქცია. ის შეიძლება იყოს ორი სახის:გაცვლა/გამოცვლა და ტრანსფერები.

პირველ შემთხვევაში ერთი მხარე მიაწვდის მეორეს საქონელს, მომსახურებას, შრომას ან აქტივებს და სანაცვლოდ იღებს ანაზღაურებას. მეორეში კი ერთი მხარე მიაწვდის მეორეს საქონელს, მომსახურებას, შრომას ან აქტივებს და სანაცვლოდ არაფერს არ იღებს. მაგალითი, ერთი მთავრობა მიაწვდის მეორეს საკვებსა და მედიკამენტებს ბუნებრივი კატაკლიზმების დროს. ტრანსფერია ასევე გადასახადები, მიუხედავად იმისა, რომ გადასახადის გამომხდელმა შეიძლება სარგებელი მიიღოს სახელმწიფოს მიერ მიწოდებული კოლექტიური მომსახურებიდან, რომელიც ფინანსდება საგადასახადო შემოსავლებიდან. ეს იმის გამოა, რომ არ არსებობს პირდაპირი კავშირი გადახდილ გადასახადსა და მიღებულ სარგებელს შორის.

ნაკადების მეორე სახეა სხვა ეკონომიკური ნაკადები, რაც არის აქტივების (ან ვალდებულებების) მარაგებში მომხდარი ყველა სხვა სახისცვლილებები, რაც არ უკავშირდება ტრანსაქციებს. ეს ორი სახეა მოგება-ზარალის მიღება ან აქტივების სიდიდის ცვლილება.

პირველი წარმოიშვება, მაშინ, როცა აქტივების ფასები იცვლება პერიოდის განმავლობაში. იმ აქტივების ღირებულებებში ცვლილებების ჩათვლით, რომლებიც დენომირებულია უცხოურ ვალუტაში, როცა ვალუტის გაცვლითი კურსი იცვლება. მეორე სახე ფარავს მოვლენების ფართე წრეს. მაგალითად, მას მიეკუთვნება: ახალი ბუნებრივი რესურსების აღმოჩენა; აქტივების განადგურება ბუნებრივი კატაკლიზმების დროს; ვალდების ჩამოწერა და სხვა.

მარაგებისა და ნაკადების ინტეგრაცია

მარაგები (პერიოდის ბოლოს)=მარაგები (პერიოდის დასაწყისში)+ტრანსაქციები+ სხვა ეკონომიკური ნაკადები.

ბუღალტერიის წესები

მაკროეკონომიკური სტატისტიკის მეოთხე საერთო თვისებაა ბუღალტერიის წესები. მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ყველა სისტემა ემყარება ორმაგი ჩაწერის საბუღალტრო სისტემას, სადაც ბუღალტერი თითოეულ ნაკადს ატარებს ორმაგი ჩანაწერით-როგორც სადებეტო და საკრედიტო ჩანაწერს. საბუღალტრო კონცეფცია ასევე, ემყარება დარიცხვის და საკასო მეთოდებს.

სადებეტო ჩანაწერი ეხება ერთეულის აქტივების ზრდას, ვალდებულებების შემცირებას, ან წმინდა ღირებულების (საკუთარი საშუალებების)(მაგალითად,ფასის) შემცირებას. საკრედიტო ჩანაწერი ეხება საპირისპიროდ ვალდებულების ზრდას, აქტივების შემცირებას ან ერთეულის ფასის(ღირებულების) ზრდას.

სახელმძღვანელოს მომდევნო თავები ეხება დეტალურად თითოეულ მთავარ მაკროეკონომიკურ ანგარიშს-ეროვნულ ანგარიშებს, საგადასახდელო ბალანსსა და საერთაშორისო სავალუტო პოზიციას, მონეტარულ და საფინანსო სტატისტიკასა და სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკას-და მათ შორის არსებულ კავშირებს, რომლებიც ასახავენ სისტემებს შორის არსებულ საერთო ნიშნებს.

ტესტები

1. მაკროეკონომიკური სტატისტიკის შესწავლის სფეროებია:

- ა. ეროვნული ანგარიშები; საგადასახდელო ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკა; მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკა.
- ბ. მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკა; სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა.
- გ. ეროვნული ანგარიშები; მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკა; სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა.
- დ. ეროვნული ანგარიშები; საგადასახდელო ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკა; მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკა; სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა.
- ე. ეროვნული ანგარიშები; საგადასახდელო ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკა; მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკა; სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა.

2. ეროვნული ანგარიშების, საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკის, მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის, სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის მომზადების სტანდარტები შესაბამისობასია:

- ა. 1968 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან.
- ბ. 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან.
- გ. 2008 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან.
- დ. სრულად არც ერთი ზემოთაღნიშნულ სისტემასთან.

4. 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა ორ მნიშვნელოვან სიახლეს შეიცავს, რაც გულისხმობს:

- ა. მარაგებისა და ნაკადების სრულ ინტეგრაციას.
- ბ. მარაგებისა და ნაკადების სრულ ინტეგრაციას და ანგარიშების სრულ ნაკრებს.
- გ. ანგარიშების სრულ ნაკრებს, რომლებიც ფარავენ მხოლოდ წარმოებას.

დ. ანგარიშების სრულ ნაკრებს, რომლებიც ფარავენ მხოლოდ წარმოებასა და მოხმარებას.

5. ინსტიტუციური ერთეული განისაზღვრება, როგორც:

ა. ეკონომიკური ერთეული;

ბ. ეკონომიკური ერთეული, რომელსაც გააჩნია აქტივების ფლობის უფლება.

გ. ეკონომიკური ერთეული, რომელსაც გააჩნია აქტივების ფლობის, ვალდებულებების აღების, სხვა ეკონომიკურ აქტივობებში ჩართვის უფლება.

დ. ეკონომიკური ერთეული, რომელსაც გააჩნია აქტივების ფლობის, ვალდებულებების აღების, სხვა ეკონომიკურ აქტივობებში ჩართვის და სხვა ერთეულებთან ტრანსაქციების განხორციელების საკუთარი უფლებები.

6. გამოიყოფა ინსტიტუციური ერთეულები:

ა. სამი სახე;

ბ. ოთხი სახე;

გ. ხუთი სახე;

დ. ორი სახე.

7. ინსტიტუციური ერთეულები იყოფა:

ა. ორ ინსტიტუციურ სექტორად;

ბ. სამ ინსტიტუციურ სექტორად;

გ. ოთხ ინსტიტუციურ სექტორად;

დ. ხუთ ინსტიტუციურ სექტორად.

8. ეკონომიკის ინსტიტუციური სექტორებია:

ა. არასაფინანსო კორპორაციების სექტორი და ფინანსური კორპორაციების სექტორი;

ბ. ცენტრალური სახელმწიფო სექტორი და შინამეურნეობების სექტორი;

გ. ცენტრალური სახელმწიფო სექტორი; შინამეურნეობების სექტორი; არასაფინანსო კორპორაციების სექტორი, ფინანსური კორპორაციების სექტორი;

დ. არასაფინანსო კორპორაციების სექტორი, ფინანსური კორპორაციების სექტორი, ცენტრალური სახელმწიფო სექტორი, შინამეურნეობების მომსახურე არამომგებიანი ინსტიტუტები, შინამეურნეობების სექტორი.

9. კორპორაციების სექტორი აერთანებს:

ა. კორპორაციებსა და კვაზი კორპორაციებს.

ბ. კორპორაციებს, კვაზიკორპორაციებსა და შინამეურნეობების მომსახურე არამომგებიან ინსტიტუტებს.

გ. მხოლოდ კორპორაციებს.

10. რეზიდენტობა ეფუძვნება:

ა. მხოლოდ ეროვნულობას;

ბ. ეროვნულობასა და დენომინაციის ვალუტას.

გ. იმას, თუ სადაა ამ ერთეულის ეკონომიკური ინტერესების ცენტრი.

დ. ეროვნულობას, დენომინაციის ვალუტას და იმას, თუ სადაა ამ ერთეულის ეკონომიკური ინტერესების ცენტრი.

11. რეზიდენტებს არ მიეკუთვნება:

ა. ტურისტები, მივლინებაში მყოფი პირები;

ბ. სეზონური მუშები და მესაზღვრეები;

- გ. სტუდენტები, ვინც სწავლობენ საზღვარგარეთ;
- დ. ერთ წელზე მეტი ხნით ქვეყნიდან წასული პირები.

12. მარაგები იზომება:

- ა. დროის მოცემული პერიოდისათვის;
- ბ. დროის რაღაც პერიოდისათვის.

13. ნაკადები იზომება:

- ა. დროის მოცემული პერიოდისათვის;
- ბ. დროის რაღაც პერიოდისათვის.

თავი II

ეროვნული ანგარიშები

მეთოდოლოგიური საფუძვლები

საქართველოს ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს ევროგაერთიანების სტატისტიკური კომისიის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და მსოფლიო ბანკის მიერ რეკომენდებული ეროვნულ ანგარიშთა 1993 წლის (1993 SNA) სისტემის სტანდარტული მეთოდოლოგია. ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა წარმოადგენს ლოგიკურად თანმიმდევრულ, ინტეგრირებულ მაკროეკონომიკურ ანგარიშთა სისტემას, რომელიც ეფუძნება საერთაშორისო დონეზე შეთანხმებულ კლასიფიკაციებსა და აღრიცხვის წესებს.

საქართველოში შემდეგი სახის ანგარიშებისა და საბალანსო ცხრილების შედგენასორციელდება:

1. წარმოების ანგარიში;
2. საქონლისა და მომსახურების ანგარიში;
3. შემოსავლების ფორმირების ანგარიში;
4. პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიში;
5. შემოსავლების მეორადი განაწილების ანგარიში;
6. განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიში;
7. კაპიტალის ანგარიში.

გარდა ამისა, მაკროეკონომიკური ანალიზისათვის მნიშვნელოვანია ფინანსური ანგარიში (თუმცა, დღეისათვის საქართველოში მისი შედგენა ჯერჯერობით ვერ ხერხდება).

ანგარიშების მნიშვნელოვანი ნაწილი ძირითადადორი განყოფილებისაგან შედგება.ესენია:

1. რესურსები
- 2.გამოყენება.

განვიხილოთ თითოეული ანგარიში დეტალურად.

1. წარმოების ანგარიში

წარმოების ანგარიში ასახავს ეას-ით განსაზღვრული საქონლისა და მომსახურების წარმოების პროცესთან დაკავშირებულ ოპერაციებს. ამ ანგარიშის დამაბალანსებელი მუხლია დღგ, რომელიც ახასიათებს ინდივიდუალური მწარმოებლის, დარგის ან სექტორის წილს მშპ-ში.

წარმოების ანგარიში

გამოყენება	რესურსები
შუალედური მოხმარება	გამომშვება საბაზისი ფასებში
მშპ- საბაზრო ფასებში	გადასახადები პროდუქციაზე
	(-) სუბსიდიები პროდუქციაზე
სულ	სულ

საქონლისა და მომსახურების ანგარიში

საქონლისა და მომსახურების ანგარიში გეიჩვენებს მთლიან რესურსებს-გამოშვებისა და იმპორტოს სახითდა საქონლისა და მომსახურების გამოყენებას: შუალედური მოხმარების, საბოლოო მოხმარების, მთლიანი კაპიტალის ფორმირებისა და ექსპორტის სახით, როგორც მთელი ქვეყნის, ასევე, პროდუქტების ჯგუფების მიხედვით

საქონლისა და მომსახურების ანგარიში

გამოყენება	რესურსები
შუალედური მოხმარება	გამოშვება-საბაზისო ფასებში
დანახარჯები საბოლოო მოხმარებაზე	საქონლისა და მომსახურების იმპორტი
მთლიანი კაპიტალის ფორმირება	გადასახადები პროდუქციაზე
საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი	(-)სუბსიდიები პროდუქციაზე
სტატისტიკური განსხვავება	
სულ	სულ

შემოსავლების ფორმირების ანგარიში

შემოსავლების ფორმირების ანგარიშიგეიჩვენებს პირველადი შემოსავლების სახეებს, მათი წარმოშობის წყაროების მიხედვით.

შემოსავლების ფორმირების ანგარიში

გამოყენება	რესურსები
შრომის ანაზღაურება	მშპ
ხელფასები	(-)ძირითადი კაპიტალის მოხმარება
სოციალური ანარიცხები	= წმინდა შიდა პროდუქტს
გადასახადები წარმოებასა და იმპორტზე	
გადასახადები პროდუქციაზე	
დამატებული ღირებულებისა და აქციზის გადასახადები	
გადასახადი იმპორტზე დღგ-სა და აქციზის გარდა	
სხვა გადასახადები წარმოებაზე	
(-) სუბსიდიები	
მთლიანი საოპერაციო მოგება	
მთლიანი შერეული შემოსავალი	
წმინდა საოპერაციო მოგება	
(-) დარიცხული ცვეთა შინამეურნეობების სექტორში	
წმინდა შერეული შემოსავალი	

პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიში

პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიშირეზიდენტ ინსტიტუციონალურ ერთეულებსა და სექტორებს წარმოადგენს, როგორც პირველადი შემოსავლების მიმღებებს. ეს ანგარიში ასახავს როგორც პირველად, ასევე, საკუთრებიდან მიღებულ შემოსავლებს. ამ ანგარიშის დამაბალანსებელი მუხლია ეროვნული შემოსავალი.

პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიში

გამოყენება	რესურსები
შემოსავლები საკუთრებიდან, გადაცემული „დანარჩენი მსოფლიოსათვის“	მთლიანი მოგება და მთლიანი შერეული შემოსავლები
მთლიანი ეროვნული შემოსავალი	შრომის ანაზღაურება
	გადასახადები წარმოებასა და იმპორტზე
	(-) სუბსიდიები
	შემოსავლები საკუთრებიდან, მიღებული „დანარჩენი მსოფლიოსაგან“
სულ	სულ

შემოსავლების მეორადი განაწილების ანგარიში გვიჩვენებს, თუ როგორ გარდაიქმნება ეროვნული შემოსავალი განკარგავად შემოსავლად.

შემოსავლების მეორადი განაწილების ანგარიში

გამოყენება	რესურსები
მიმდინარე ტრანსფერტები გადაცემული „დანარჩენი მსოფლიოსათვის“	მთლიანი ეროვნული შემოსავალი
მთლიანი განკარგავალი შემოსავალი	მიმდინარე ტრანსფერტები, მიღებული „დანარჩენი მსოფლიოსაგან“
სულ	სულ

განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიში

განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიში გვიჩვენებს, თუ როგორ ნაწილდება განკარგვადი შემოსავალი საბოლოო მოხმარებად და დანაზოვად.

განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიში

გამოყენება	რესურსები
ხარჯები საბოლოო მოხმარებაზე	მთლიანი განკარგვადი შემოსავალი
მათ შორის:	
შინამეურნეობები	
შმაკო	
სახელმწიფო მართვის ორგანოები	
მთლიანი დანაზოვი	
სულ	სულ

კაპიტალის ანგარიში

კაპიტალის ანგარიშიასახავს არაფინანსური აქტივების შექმნასა და გაყიდვას და წმინდა ღირებულების ცვლილებას, დანაზოვებისა და კაპიტალური ტრანსფერების მეშვეობით.

კაპიტალის ოპერაციების ანგარიში

ცვლილებები აქტივებში	ცვლილებები ვალდებულებებსა და კაპიტალის წმინდა ღირებულებებში
ძირითადი კაპიტალის მთლიანი ფორმირება	მთლიანი დანაზოვი
მარაგების ცვლილება	კაპიტალური ტრანსფერტების მიღება „დანარჩენი მსოფლიოსაგან“
=წმინდა დაკრედიტება(+)/ წმინდა სესხები(-) და სტატისტიკური განსხვავება	კაპიტალური ტრანსფერტების გაცემა დანარჩენ მსოფლიოზე(-)
სულ	სულ

ეას–ში ეკონომიკური ოპერაციები აღირიცხება მათი განხორციელების მომენტისათვის არსებულ მიმდინარე საბაზრო ფასებში, დარიცხვის მეთოდით. საქონლისა და მომსახურების გამოშვების შეფასება ხდება საბაზისო ფასებში, შუალედური მოხმარებისა კი- მყიდველის ფასებში.

საბაზისო ფასი არის თანხა, რომელსაც მწარმოებელი იღებს წარმოებული საქონლისა და მომსახურების სანაცვლოდ, მის წარმოებასა ან გაყიდვასთან დაკავშირებული ყველა სახის გადასახადის გამოკლებითა და სუბსიდიების დამატებით.

მყიდველის ფასი არის ის თანხა, რომელსაც იხდის მყიდველი(გამოსაქვითი დღგ-სა ან ყველა სხვა სახის გამოსაქვითი გადასახადის გამოკლებით) მოცემულ დროსა და ადგილზე საქონლისა და მომსახურების მიწოდების სანაცვლოდ. ეს ფასი მოიცავს მწარმოებლის მიერ დამატებით ტრანსპორტირებისა ან სხვა სახის მომსახურების ხარჯებს.

მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშება ხდება სამი მეთოდით:

1. წარმოების მეთოდით
2. შემოსავლების მეთოდით
3. საბოლოო მოხმარების მეთოდით.

მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშების ზოგადი მეთოდოლოგია საქართველოში

საქართველოს ეროვნული ანგარიშების მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის, ევროგაერთიანების სტატისტიკური კომისიის, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის, მსოფლიო ბანკისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ რეკომენდებული ეროვნულ ანგარიშთა 1993 წლის (SNA-93) სისტემის სტანდარტიზებული მეთოდოლოგია.

მსოფლიო ქვეყნების უმრავლესობა ეროვნული ანგარიშების წარმოებისას იყენებს 1993 წლის მეთოდოლოგიას, თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ 2009 წელს დასრულდა მუშაობა ეროვნული ანგარიშების სისტემის ახალ 2008 წლის ვერსიაზე და 2011 წლიდან დაიწყო SNA 2008 მეთოდოლოგიაზე ეტაპობრივად გადასვლის სამუშაოები. SNA 2008-ის მეთოდოლოგია ბევრ საკითხში იდენტურია SNA-93-ის პრინციპების და მხოლოდ რამოდენიმე საკითხში, განსაკუთრებით ფინანსური ანგარიშის ნაწილში, შეტანილია გარკვეული ცვლილებები. განსხვავება ძირითადად შეეხება გლობალიზაციის პროცესის გავლენის გათვალისწინებას მულტინაციონალური კორპორაციების მაჩვენებლებზე. ასევე, ცვლილებები შევიდა კაპიტალის ანგარიშის შედგენის მეთოდოლოგიაში. ძირითადად კაპიტალში ინვესტიციებად განიხილება კვლევებსა და დამუშავებებზე გაწეული ხარჯები, რაც SNA-93-ის მიხედვით განიხილებოდა როგორც მიმდინარე ხარჯები. ასევე, ცალკე იქნა გამოყოფილი

ინტელექტუალური საკუთრების ცნება და დაიხვეწამის გაანგარიშების მეთოდოლოგია.

ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ეკონომიკურმაჩვენებელს წარმოადგენს მთლიანი შიდა პროდუქტი, რომელიც ქვეყნის ტერიტორიის შიგნით წარმოებული საბოლოო საქონლისა და მომსახურების საბაზრო ფასებში გამოხატული მთლიანი ღირებულებაა.

მშპ-ის გაანგარიშება მიმდინარე ფასებში ხორციელდება საერთაშორისო დანიშნულების სამი სხვადასხვა მეთოდით:

წარმოების მეთოდი:

მთლიანი შიდა პროდუქტი, როგორც ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიაზე დროის შესაბამის მონაკვეთში ეკონომიკის რეზიდენტი ერთეულების მიერ (ეკონომიკურის საქმიანობის სხვადასხვა სახეებში) შექმნილი მთლიანი დამატებული ღირებულებების ჯამს დამატებული გადასახადები პროდუქციაზე და იმპორტზე (დღგ, აქციზი და საბაჟო გადასახადი) მინუს სუბსიდიები პროდუქტებზე.

გაანგარიშების სქემა:

საქმიანობის სახეობების მიხედვით პროდუქციის (საქონლისა და მომსახურების) მთლიანი გამოშვება საბაზისო ფასებში

-
საქონელისა და მომსახურების გამოშვებისათვის გამოყენებული შუალედური მოხმარება

=
მთლიანი შიდა პროდუქტი საბაზისო ფასებში

+
გადასახადები პროდუქციაზე და იმპორტზე

-
სუბსიდიები პროდუქტებზე

=
მთლიანი შიდა პროდუქტი საბაზრო ფასებში.

გამოყენების (დანახარჯების) მეთოდი:

მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშება დანახარჯების მეთოდით ეფუძნება ეკონომიკის რეზიდენტი ერთეულების მიერ მიმდინარე პერიოდში გაწეული დანახარჯების გამოთვლას.

გაანგარიშების სქემა:

შინამეურნეობების სამომხმარებლო ხარჯები

+
შინამეურნეობების მომსახურე არაკომერციული ორგანიზაციების მიერ გაწეული მომსახურება

+

სახელმწიფო მართვის ორგანოების მიერ გაწეული კოლექტიური (სახელმწიფოს მართვა, თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგისა და უსაფრთხოების დაცვა) და პერსონალური (განათლებისა და ჯანდაცვის) მომსახურება

+

ძირითადი კაპიტალის მთლიანი ფორმირება

+

მატერიალური საბრუნავი საშუალებების მარაგების ცვლილება

=

მთლიანი შიდა ხარჯები საბაზრო ფასებში

+

საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი

-

საქონლისა და მომსახურების იმპორტი

=

მთლიანი შიდა პროდუქტი საბაზრო ფასებში.

შემოსავლების მეთოდი:

მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშება შემოსავლების მეთოდით ემყარება იმ ინსტიტუციური ერთეულების შემოსავლების ჯამს, რომლებიც უშუალოდ მონაწილეობენ საქონლისა და მომსახურების შექმნაში მოცემული პერიოდის განმავლობაში.

გაანგარიშების სქემა:

შემოსავალი დასაქმებიდან დარიცხული ხელფასისა და დანამატების სახით (ხელფასზე

დარიცხული გადასახადების ჩათვლით)

+ +

სახელმწიფო მართვის ორგანოების მიერ გაწეული კოლექტიური (სახელმწიფოს მართვა, თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგისა და უსაფრთხოების დაცვა) და პერსონალური (განათლებისა და ჯანდაცვის) მომსახურება

+

ძირითადი კაპიტალის მთლიანი ფორმირება

+

მატერიალური საბრუნავი საშუალებების მარაგების ცვლილება

=

მთლიანი შიდა ხარჯები საბაზრო ფასებში

+

საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი

-

საქონლისა და მომსახურების იმპორტი

=

მთლიანი შიდა პროდუქტი საბაზრო ფასებში.

სხვადასხვა მეთოდებით გაანგარიშებული მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობები შეიძლება ერთმანეთს არ ემთხვეოდეს, რადგან მათი ინფორმაციული წყაროები განსხვავებულია, განსხვავება აისახება სტრუქტურით “სტატისტიკური განსხვავება”.

მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშება წარმოების მეთოდით ეფუძნება ეკონომიკურ საქმიანობათა სახეების საქართველოს ეროვნულ კლასიფიკატორს (სეკ 001-2004), რომელიც შემუშავებულია ეკონომიკური საქმიანობის სახეების კლასიფიკატორის ევროპული სტანდარტის NACE rev.1.1 ბაზაზე. საერთაშორისო მეთოდოლოგიის რეკომენდაციების გათვალისწინებით ეკონომიკური ოპერაციები აღირიცხება დარიცხვის მეთოდით მათი განხორციელების მომენტისათვის არსებულ მიმდინარე საბაზრო ფასებში.

ეროვნულ ანგარიშთა (SNA-93) სისტემით რეკომენდებულია მშპ-ის რეალური ზრდის ინდექსის კვარტალური პერიოდულობით გაანგარიშება. ამასთან, რეალური ზრდის მაჩვენებელი გაიანგარიშება წინა წლის შესაბამისი პერიოდის მიმართ მუდმივ ფასებში გაანგარიშებული მთლიანი შიდა პროდუქტის მონაცემების საფუძველზე. მშპ-ის მუდმივ ფასებში გადაყვანა ჯერ-ჯერობით ხდება მხოლოდ წარმოების მეთოდით გაანგარიშებული მაჩვენებლების მიხედვით ორმაგი დეფლირების გზით, რაც ხორციელდება ფასების შესაბამისი ინდექსების მეშვეობით, საქმიანობის სახეების მიხედვით მთლიანი გამოშვებისა და შუალედური მოხმარების ცალ-ცალკე დეფლირებით და შემდეგ მათი სხვაობის გამოთვლით.

საერთაშორისო მეთოდოლოგია, მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშებისას, ითვალისწინებს დაუკვირვებადი ეკონომიკის გაზომვას.

დაუკვირვებადი ეკონომიკა იზომება საქმიანობის სახეების მიხედვით სტატისტიკური ინფორმაციის არსებულ სტანდარტულ წყაროებში სხვადასხვა მიზეზით მოუცველი საქმიანობის, პროდუქციის, შემოსავლების, მოხმარების ან სხვა ეკონომიკური ოპერაციების მოცულობით. მისი შეფასებისათვის გამოიყენება როგორც პირდაპირი კვლევის, ასევე არაპირდაპირი შეფასებები.

მთლიანი შიდა პროდუქტის გაანგარიშებისას გამოიყენება შემდეგი მონაცემთა წყაროები:

- ბიზნეს სტატისტიკის კვარტალური და წლიური გამოკვლევები. მონაცემთა ბაზები ყოველკვარტალურად მუშავდება ეროვნულ ანგარიშთა სისტემისათვის საჭირო ფორმატით, რის საფუძველზეც იანგარიშება პროდუქციის მთლიანი გამოშვებები 45 სახის საქმიანობის მიხედვით დაუკვირვებადი ეკონომიკის გათვალისწინებით;
- შინამეურნეობების კვარტალური კვლევის მონაცემები. ოველკვარტალურად მუშავდება დასაქმებულთა და შინამეურნეობების საბოლოო მოხმარების მონაცემთა ბაზები ეროვნულ ანგარიშთა სისტემისათვის საჭირო ფორმატით.
- ფასების სტატისტიკის მონაცემები მწარმოებელთა და სამომხმარებლო ფასების შესახებ დეფლირების განხორციელების მიზნით;

- სოფლის მეურნეობის სტატისტიკის სამმართველოს კვარტალური და წლიურიგამოკვლევის მონაცემები სოფლის მეურნეობის სფეროში შექმნილიდამატებული ღირებულების გასაანგარიშებლად;
- ეროვნული ბანკის მონაცემები:
 - კომერციული ბანკების ყოველთვიური მონაცემები შემოსავლებისა და ხარჯების შესახებ, რის საფუძველზეც იანგარიშება კომერციული ბანკების გამოშვება.
 - ეროვნული ბანკის ყოველთვიური მონაცემები შემოსავლებისა და ხარჯების შესახებ, რის საფუძველზეც იანგარიშება ეროვნული ბანკის გამოშვება.
 - აღნიშნულ წყაროებზე დაყრდნობით იანგარიშება ფინანსური შუამავლობისმომსახურების არაპირდაპირი შეფასების მაჩვენებელიც.
 - ქვეყნის საგადასახდლო ბალანსის მონაცემები;
- სადაზღვევო კომპანიების ყოველკვარტალური მონაცემები, რის საფუძველზეც იანგარიშება სადაზღვევო კომპანიების გამოშვება. ეროვნული და კომერციული ბანკებისა და სადაზღვევო კომპანიების გამოშვებების შეჯამებით მიიღება საფინანსო შუამავლობის სექტორის გამოშვება.
- ფინანსთა სამინისტროს ყოველთვიური მონაცემები (ნაერთი, სახელმწიფო დათვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების შემოსულობების (გადასახადისსახეების მიხედვით) და გადასახდელების (ფუნქციონალური და ეკონომიკურიკლასიფიკაციის მიხედვით)), რომელთა დამუშავებით მიიღება სახელმწიფომმართველობის სექტორის მთლიანი გამოშვება; აგრეთვე გადასახადებიპროდუქციაზე და იმპორტზე (დღგ, აქციზი და საბაჟო გადასახადი).

(წყარო: საქსტატის მასალები).

დანართი 1. ინფორმაცია საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის შესახებ

მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	I 2017*
მშპ მიმდინარე ფასებში, მლნ. ლარი	20743.4	24344.0	26167.3	26847.4	29150.5	31755.6	33921.6	8318.0
მშპ მუდმივ 2010 წლის ფასებში, მლნ. ლარი	20743.4	22241.4	23653.8	24454.9	25585.6	26322.5	27044.8	6015.1
მშპ-ის ნეალური ზრდა, პროცენტული ცვლილება	6.2	7.2	6.4	3.4	4.6	2.9	2.7	5.1
მშპ დეფლატორი, პროცენტული ცვლილება	8.6	9.5	1.0	-0.8	3.8	5.9	4.0	5.6
მშპ ერთ სულზე (მიმდინარე ფასებში), ლარი**	4675.7	5447.1	5818.1	5987.6	6491.6	8550.9	9117.7	2237.1
მშპ ერთ სულზე (მიმდინარე ფასებში), აშშ დოლარი**	2623.0	3230.7	3523.4	3599.6	3676.2	3766.6	3852.5	859.5
მშპ მიმდინარე ფასებში, მლნ. აშშ დოლარი	11636.5	14438.5	15846.8	16139.9	16507.8	13988.1	14332.8	3195.7

(წყარო: საქსტატის მასალები)

ტესტები

1. საქართველოს ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს:

ა. ევროგაერთიანების სტატისტიკური კომისიის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და მსოფლიო ბანკის მიერ რეკომენდებული ეროვნულ ანგარიშთა 1993 წლის (1993 შ) სისტემის სტანდარტული მეთოდოლოგია.

ბ. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, მსოფლიო ბანკის მიერ რეკომენდებული ეროვნულ ანგარიშთა 1993 წლის (1993 SNA) სისტემის სტანდარტული მეთოდოლოგია.

გ. ევროგაერთიანების სტატისტიკური კომისიის სტანდარტული მეთოდოლოგია.

დ. ევროგაერთიანების სტატისტიკური კომისიის და ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის სტანდარტული მეთოდოლოგია.

2. საქართველოში ხორციელდება შემდეგი ანგარიშების შედგენა:

ა. წარმოების ანგარიშის, საქონლისა და მომსახურების ანგარიშის, შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის, პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიშისა და განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიშის;

ბ. წარმოების ანგარიშის, საქონლისა და მომსახურების ანგარიშის, შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის, პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიშის, განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიშის და კაპიტალის ანგარიშის;

გ. წარმოების ანგარიშის, საქონლისა და მომსახურების ანგარიშის, შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის, პირველადი შემოსავლების განაწილების ანგარიშის, განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების ანგარიშის და კაპიტალის ანგარიშის შედგენა.

დ. წარმოების ანგარიშის, საქონლისა და მომსახურების ანგარიშის, შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის, პირველადი შემოსავლების

განაწილების ანგარიშის, განკარგავდი შემოსავლების გამოყენების ანგარიშის, კაპიტალის ანგარიშისა და ფინანსური ამგარიშის შედგენა.

3. ანგარიშების მნიშვნელოვანი ნაწილი ძირითადად ორი განყოფილებისაგან შედგება. ესენია:

- ა. რესურსები და განაწილება;
- ბ. რესურსები და გამოყენება;
- გ. დანახარჯები /გამოშვება.
- დ. არცერთი არაა ზუსტი

3. მონიშნეთ წარმოების ანგარიშის მაჩვენებელი:

- ა.შუალედური მოხმარება;
- ბ.მთლიანი მოგება;
- გ.მთლიანი დაგროვება;
- დ.მთლიანი დაზოგვა.

4. მთლიანი დამატებული ღირებულება გამოიანგარიშების წესია:

- ა. გამოშვება მინუს შუალედური მოხმარება;
- ბ.გამოშვება + გადასახადები პროდუქციაზე - სუბსიდიები პროდუქციაზე;
- გ. გამოშვება + გადასახადები პროდუქციაზე - სუბსიდიები პროდუქციაზე-შუალედური მოხმარება;
- დ. გამოშვება + გადასახადები პროდუქციაზე-შუალედური მოხმარება;

5. მონიშნეთ მაჩვენებელი, რომელიც არის წარმოების ანგარიში რესურსების მხარეს:

- ა.საქონლისა და მომსახურების გამოშვება ძირითად ფასებში;
- ბ.საქონლისა და მომსახურების გამოშვება საბაზისო ფასებში;
- გ.შუალედური მოხმარება
- დ.მთლიანი დამატებული ღირებულება.

6. რომელი მაჩვენებელი აკავშირებს "წარმოებისა" და "შემოსავლების ფორმირების" ანგარიშებს?

ა. მთლიანი დამატებული ღირებულება;
ბ. მთლიანი მოგება
გ. ეროვნული შემოსავალი;
დ. მთლიანი ეროვნული განკარგავდი შემოსავალი.

7. შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის რესურსების მუხლია:

ა. მშპ საბაზრო ფასებში;
ბ. მთლიანი მოგება;
გ. მთლიანი დაგროვება;
დ. შრომის ანაზღაურება.

8. შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის გამოყენების მუხლია:

ა. მშპ საბაზრო ფასებში;
ბ. ძირითადი კაპიტალის მოხმარება;
გ. გადასახადები პროდუქციაზე;
დ. მთლიანი მოგება.

9. რომელი არ არის შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის გამოყენების მუხლი:

ა. შრომის ანაზღაურება;
ბ. ხელფასები;
გ. სოციალური ანარიცხები;
დ. გადასახადები ექსპორტზე.

10. რომელი არის შემოსავლების განაწილების ანგარიშის გამოყენების მუხლი:

ა. მთლიანი მოგება;
ბ. მთლიანი შერეული შემოსავლები;
გ. შრომის ანაზღაურება;
დ. მთლიანი ეროვნული შემოსავალი.

12. შემოსავლების მეორადი განაწილების ანგარიშის დამაბალანსებელი მუხლია:

ა. მთლიანი ეროვნული შემოსავალი;
ბ. მიმდინარე ტრანსფერები, მიღებული "დანარჩენი მსოფლიოდან";
გ. მიმდინარე ტრანსფერები, გადაცემული "დანარჩენი მსოფლიოსათვის";

გ. მთლიანი განკარგვადი შემოსავალი.

11. კაპიტალის ანგარიში შედგება შემდეგი ორი განყოფილებისაგან:

- ა. რესურსებისა და გამოყენების;
- ბ. ცვლილებები ვალდებულებებში და ცვლილებები აქტივებში;
- გ. ცვლილებები ვალდებულებებსა და კაპიტალის წმინდა ღირებულებებში და ცვლილებები აქტივებში;
- დ. ცვლილებები ვალდებულებებსა და კაპიტალის წმინდა ღირებულებებში.

12. კაპიტალის ოპერაციების ანგარიშის დამაბალანსებელი მუხლია:

- ა. მთლიანი განკარგვადი შემოსავალი;
- ბ. მთლიანი დანაზოგი;
- გ. მარაგების ცვლილება;
- დ. წმინდა დაკრედიტება/წმინდა სესხები და სტატისტიკური განსხვავება.

13. რომელი მაჩვენებელი აკავშირებს "შემოსავლების მეორადი განაწილებისა" და "განკარგვადი შემოსავლების გამოყენების" ანგარიშებს?

- ა. მთლიანი ეროვნული შემოსავალი;
- ბ. მთლიანი განკარგვადი შემოსავალი;
- გ. მთლიანი დანაზოგი;
- დ. მშპ.

14. მშპ საქართველოში გამოითვლება:

- ა. მხოლოდ წარმოების მეთოდით;
- ბ. მხოლოდ შემოსავლების მეთოდით;
- გ. მხოლოდ საბოლოო მოხმარების მეთოდით;
- დ. წარმოების, შემოსავლებისა და საბოლოო მოხმარების მეთოდებით.

15. სხვადასხვა მეთოდებით გაანგარიშებული მშპ მოცულობები:

- ა. ყოველთვის ერთმანეთს უნდა ემთხვეოდეს;
- ბ. შეიძლება ყოველთვის არ ემთხვეოდეს ერთმანეთს.
- გ. შეიძლება არსებითად არ ემთხვეოდეს ერთმანეთს;
- დ. არც ერთი პასუხი არ არის ზუსტი.

16. წარმოების ანგარიშის მუხლი არ არის:

- ა. გამოშვება
- ბ. შუალედური მოხმარება
- გ. მშპ
- დ. მთლიანი კაპიტალის მოხმარება

17. შემოსავლების ფორმირების ანგარიშის მუხლი არ არის:

- ა. მშპ;
- ბ. ძირითადი კაპიტალის მოხმარება;
- გ. წმინდა შიდა პროდუქტი;
- დ. მთლიანი ეროვნული შემოსავალი.

18. პირველადი შემოსავლების განაწილების მუხლი არ არის:

- ა. მთლიანი მოგება და მთლიანი შერეული შემოსავლები;
- ბ. შრომის ანაზღაურება;
- გ. გადასახადები წარმოებასა და იმპორტზე;
- ა. მთლიანი განკარგვადი შემოსავლები.

19. შემოსავლების მეორადი განაწილების მუხლი არ არის:

- ა. მთლიანი ეროვნული შემოსავალი;
- ბ. მიმდინარე ტრანსფერები, მიღებული დანარჩენი მსოფლიოდან;

გ. მიმდინარე ტრანსფერები, გადაცემული დანარჩენი მსოფლიოსათვის;

დ. შრომის ანაზღაურება

20. კაპიტალის ოპერაციების ანგარიში შემდეგი განყოფილებებისაგან შედგება:

ა. რესურსები და გამოყვება;

ბ. ცვლილებები ვალდებულებებსა და ცვლილებები აქტივებში;

გ. ცვლილებები ვალდებულებებსა და კაპიტალის წმინდა ღირებულებებში;

დ. ცვლილებები ვალდებულებებსა და კაპიტალის წმინდა ღირებულებებში და ცვლილებები აქტივებში.

თავი III

საგადასახდელი ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოლიტიკა

1993 წლის წლიური საგადასახდელი ბალანსი (BPM5; IMF, 1993) ისევე, როგორც საერთაშორისო საგადასახდელი ფონდის მიერ გამოცემული 1948, 1950, 1961 და 1977 წლის საგადასახდელი ბალანსები, არის საერთაშორისო სტანდარტი, საგადასახდელი ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო მდგომარეობის განმსაზღვრელი ჩარჩო. ეს ჩარჩო ეხმარება სტატისტიკოსებს ქვეყნების მიხედვით ამ სფეროების შესახებ სტატისტიკის შეგროვებასა და ორგანიზებაში, ასევე ქვეყნების მიხედვით შედარებითი ანალიზის განხორციელებაში.

BPM5 –ის შემუშავების დროს ავტორებმა დიდი ყურადღება მიაქციეს SNA 1993-თან მის ჰარმონიზაციას. კერძოდ, ისევე, როგორც ეს განხორციელდა ეროვნული ანგარიშების შემთხვევაში, მათ გააფართოვეს საგადასახდელი ბალანსის ჩარჩოები, და მასში გაითვალისწინეს საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ტრანსაქციები, სხვა სახის ეკონომიკური ნაკადები და მარაგები(IIP).

საერთაშორისო საფინანსო კრიზისებმა ხაზი გაუსვა საიმედო და დროული სტატისტიკების- განსაკუთრებით მარაგების შესახებ მონაცემების,

როგორც დანარჩენ მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებთან ქვეყნის მგრძობიარობის შეფასების კრიტიკული ელემენტის მნიშვნელობას.

საგადამხდელო ბალანსი

ამ თავში განვიხილავთ საგადამხდელო ბალანსის ანგარიშების სამ ტიპს: მიმდინარე ანგარიშს, რომელშიც მოცემულია არარეზიდენტებთან საქონლისა და მომსახურების, შემოსავლისა და მიმდინარე ტრანსფერების შესახებ ტრანსაქციები. კაპიტალის ანგარიშში, სადაც ასახულია კაპიტალურ ტრანსფერებსა და არაკვლავწარმოებად, არაფინანსურ აქტივებზე ტრანსაქციები; და ფინანსური ანგარიშში, სადაც ასახულია საგარეო ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებში განხორციელებული ტრანსაქციები. აქ ასევე განხილულია სიჭარბისა და დეფიციტის საკითხები. და ბოლოს, მოცემულია საგადამხდელო ბალანსის წარმოდგენის ორი ფორმა: სტანდარტული და ანალიტიკური.

საგადამხდელო ბალანსსა და IIP-ს შორის არსებული კავშირების თვალსაჩინოდ წარმოდგენის მიზნით განვიხილოთ ცხრილი.

ცხრილი . საგადამხდელო ბალანსი და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის (IIP) ჩარჩოები

<p>მიმდინარე ანგარიში (საქონელი, მომსახურება შემოსავალი და მიმდინარე ტრანსფერები</p>
--

მიმდინარე ანგარიშის ბალანსი

კაპიტალის ანგარიში

მიმდინარე და კაპიტალის ანგარიშის ბალანსი

IIP	ფინანსური ანგარიში	სხვა	
IIP			
წლის დასაწყისში ბოლოს	ფინანსური აქტივები/ ვალდებულებები	ეკონომიკური ნაკადები	წლის

ИП აერთიანებს საგარეო ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების მარაგებს წლის დასაწყისში და წლის ბოლოს, ტრანსაქციების, რევალვაციებისა და სხვა ეკონომიკური ნაკადების გათვალისწინებით.

ცხრილი. მიმდინარე ანგარიში: სტანდარტული კომპონენტები

საქონელი და მომსახურება

საქონელი

მომსახურება

ტრანსპორტირება

მგზავრობა

საკომუნიკაციო სექტორი

მშენებლობის მომსახურება

სადაზღვევო მომსახურება

ფინანსური მომსახურება, კომპიუტერული და საინფორმაციო მომსახურება

როიალტები და სალიცენზიო მოსაკრებლები

სხვა ბიზნეს მომსახურებები

პერსონალური, კულტურული და სარეკრეაციო მომსახურება

სახელმწიფო მომსახურება (რომელიც სხვაგან არ არის არსად ასახული)

შემოსავალი

ხელფასები

საინვესტიციო შემოსავალი

პირდაპირი ინვესტიციები

პორტფელური ინვესტიციები

სხვა ინვესტიციები

გ. მიმდინარე ტრანსფერები

1. ცენტრალური ხელისუფლება

- 2. სხვა სექტორები
 - 2.1. ფულადი გზავნილები
 - 2.2. სხვა ტრანსფერები

ცხრილი. კაპიტალური და ფინანსური ანგარიშები: სტანდარტული კომპონენტები.

კაპიტალის ანგარიში

- 1. კაპიტალური ტრანსფერები
 - 1.1. ცენტრალური ხელისუფლება
 - 1.2. სხვა სექტორები

- 2. არაწარმოებული, არაფინანსური აქტივების შექმნა/გაყიდვა

ბ. ფინანსური ანგარიშები

- 1. პირდაპირი ინვესტიციები
 - 1.1. საზღვარგარეთ
 - 1.2. მოცემულ ქვეყანაში
- 2. პორტფელური ინვესტიციები
 - 2.1. აქტივები
 - 2.1.1. კაპიტალის ფასიანი ქაღალდები
 - 2.1.2. ვალის ფასიანი ქაღალდები
 - 2.2. ვალდებულებები
 - 2.2.1. კაპიტალის ფასიანი ქაღალდები
 - 2.2.2. ვალის ფასიანი ქაღალდები
- 3. ფინანსური დერივატივები
 - 3.1. აქტივები
 - 3.2. ვალდებულებები
- 4. სხვა ინვესტიციები
 - 4.1 აქტივები
 - 4.1.1. სავაჭრო კრედიტები
 - 4.1. 2. სესხები
 - 4.1.3. ვალუტა და დეპოზიტები

- 4.1.4. სხვა აქტივები
- 4.2. ვალდებულებები
 - 4.2.1. სავაჭრო კრედიტები
 - 4.2. 2. სესხები
 - 4.2.3. ვალუტა და დეპოზიტები
 - 4.2.4. სხვა აქტივები
- 5. სარეზერვო აქტივები
 - 5.1. მონეტარული ოქრო
 - 5.2. ნასესხობის სპეციალური უფლებები
 - 5.3. საერთაშორისო სავალუტო ფონდში სარეზერვო პოზიცია
 - 5.4. უცხოური ვალუტები
 - 5.5. სხვა მოთხოვნები

ცხრილი. საგადასდელო ბალანსის სტანდარტული წარმოდგენა

	კრედიტი	დებეტი
მიმდინარე ანგარიში	619	578
საქონელი და მომსახურება	540	499
საქონელი	462	392
მომსახურება	78	107
შემოსავალი	69	40
მიმდინარე ტრანსფერები	10	39
კაპიტალის და ფინანსური ანგარიში		
კაპიტალის ანგარიში	1	4
ფინანსური ანგარიში	50	88
პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ	0	3
პირდაპირი ინვესტიციები მოცემულ ქვეყანაში	2	0
პორტფელური საინვესტიციო აქტივები	0	20

პორტფელური საინვესტიციო ვალდებულებები	5	0
ფინანსური წარმოებულების აქტივები	0	0
ფინანსური წარმოებულების ვალდებულებები	0	0
სხვა საინვესტიციო აქტივები	0	64
სხვა საინვესტიციო ვალდებულებები	43	0
სარეზერვო აქტივები	0	1

ცხრილი. საგადამხდელი ბალანსი- ანალიზური წარმოდგენა

21. მიმდინარე ანგარიშის ბალანსი(*)	41
საქონელი: ექსპორტი (ფრანკო ვაგონი)	462
საქონელი: იმპორტი (ფრანკო ვაგონი)	-392
ბალანსი საქონელი	70
მომსახურება: კრედიტი	78
მომსახურება: დებეტი	-107
ბალანსი საქონელსა და მომსახურებაზე	41
შემოსავალი: კრედიტი	69
შემოსავალი: დებეტი	-40
ბალანსი საქონელი, მომსახურება, შემოსავალი	70
მიმდინარე ტრანსფერები: კრედიტი	10
მიმდინარე ტრანსფერები: დებეტი	-39
22. კაპიტალის ანგარიში ბალანსი(*)	-3

კაპიტალის ანგარიში: კრედიტი	1
კაპიტალის ანგარიში: დებეტი	-4
სულ ა)+ბ).	38
გ. ფინანსური ანგარიშის ბალანსი(*)	-37
პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ	-3
პირდაპირი ინვესტიციები ქვეყანაში	2
პორტფელური საინვესტიციო აქტივები	-20
პორტფელური საინვესტიციო ვალდებულებები	5
საფინანსო წარმოებულების აქტივები	0
საფინანსო წარმოებულების ვალდებულებები	0
სხვა საინვესტიციო აქტივები	-64
სხვა საინვესტიციო ვალდებულებები	43
სულ ა)+ბ)+გ)	1
დ.შეცდომები და გამოტოვებები	0
სულ: ა)-დან დ)-მდე	1
ე. რეზერვები და მასთან დაკავშირებული მუხლების ბალანსი	-1
სარეზერვო აქტივები	-1
IMF-ის კრედიტებისა და სესხების გამოყენება	0
გამონაკლისის სახის დაფინანსებები	0

*- არ მოიცავს იმ კომპონენტებს, რომლებიც შედის ე) ჯგუფში.

ცხრილი. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია

	პოზიცია წლის დასაწყის ში	ტრანსაქ ციები	ფასებისა და გაცვლითი კურსის ცვლილებ ები	სხვა შესწო რე- ბები	პოზიცი ა წლის ბოლოს
აქტივები	573	50	7	0	630
პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ	113	2	3	0	118
პორტფელური ინვესტიციები	125	5	4	0	134
ფინანსური წარმოებულები	0	0	0	0	0
სხვა ინვესტიციები	335	42	0	0	377
სარეზერვო აქტივები	0	1	0	0	1
ვალდებულებე ბი	297	88	3	0	388
პირდაპირი ინვესტიციები ქვეყანაში	3	3	0	0	6
პორტფელური ინვესტიციები	77	20	2	0	99
ფინანსური წარმოებულები	0	0	0	0	0
სხვა ინვესტიციები	217	65	0	0	283

საქართველოს საგადასხდელო ბალანსის შედგენის მეთოდოლოგია

საქართველოს საგადასხდელო ბალანსის კომპილაცია საქართველოს ეროვნულ ბანკში 2007 წლიდან წარმოებს.

საქართველოს საგადასხდელო ბალანსი, საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია და საგარეო ვალი დგება კვარტალური და წლიური პერიოდულობით და გამოისახება ათას აშშ დოლარებში. აღნიშნული დოკუმენტი არ მოიცავს ინფორმაციას აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონში განხორციელებული საგარეო ეკონომიკური ოპერაციების შესახებ.

საქართველოს საგადასხდელო ბალანსის, საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციისა და საგარეო ვალის გადახედვა რეგულარულად წარმოებს და შეიძლება შეეხოს ნებისმიერ პერიოდს. ამ სახელმძღვანელოში გათვალისწინებულია 2001 წლის 31 აგვისტოსათვის არსებული ყველა შესწორება.

საგადამხდელო ბალანსის მეთოდოლოგიური სტანდარტები

საგადამხდელო ბალანსი არის მაკროეკონომიკური სტატისტიკური ანგარიში, რომელიც ასახავს დროის განსაზღვრულ პერიოდში მოცემულ ეკონომიკასა და დანარჩენ მსოფლიოს შორის განხორციელებულ ეკონომიკურ ტრანსაქციებს. ინფორმაციის კლასიფიკაცია და კომპილაცია ხდება საერთაშორისო სტანდარტების, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საგადამხდელო ბალანსის სახელმძღვანელოს (მეხუთე გამოცემა) შესაბამისად.

განმარტებები და ძირითადი პრინციპები

სტრუქტურულად საგადამხდელო ბალანსი შედგება ორი ნაწილისაგან. ესენია: მიმდინარე ანგარიში და კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიში. მიმდინარე ანგარიში მოიცავს: საქონელს, მომსახურებას, შემოსავალსა და მიმდინარე ტრანსფერტებს. კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიში კი-კაპიტალურ ტრანსფერტებს, პირდაპირ ინვესტიციებს, ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებსა და სარეზერვო აქტივებს.

საგადამხდელო ბალანსი ასახავს რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის განხორციელებულ ოპერაციებს.

ეკონომიკური ერთეული ითვლება რეზიდენტად, თუ მისი ეკონომიკური ინტერესის ცენტრი და მუდმივი ადგილმდებარეობა არის ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიაზე ერთ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში. ამ შემთხვევაში მოქალაქეობა მხედველობაში არ მიიღება.

ქვეყნის ეკონომიკური ტერიტორია შედგება მისი მთავრობის მიერ ადმინისტრირებული გეოგრაფიული ტერიტორიისაგან, სადაც ადამიანები, საქონელი და კაპიტალი თავისუფლად მოძრაობს და ემორჩილება ერთიან ფისკალურ და მონეტარულ ხელისუფლებას. ეკონომიკური ტერიტორია ასევე მოიცავს: საჰაერო სივრცეს, ტერიტორიულ წყლებს, ტერიტორიებს საერთაშორისო წყლებში, სადაც ქვეყანა სარგებლობს ექსკლუზიური უფლებებით, ტერიტორიულ ანკლავებს სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე, როგორცაა საელჩოები, საკონსულოები, სამხედრო ბაზები, თავისუფალი ზონები და ა. შ. თავის მხრივ, მოცემული ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიად არ ჩაითვლება სხვა ქვეყნების ტერიტორიული ანკლავები, რომლებიც აღნიშნული ქვეყნის გეოგრაფიულ ტერიტორიაზე მდებარეობს.

ითვლება, რომ ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს აქვს ეკონომიკური ინტერესის ცენტრი ამა თუ იმ ქვეყანაში, როდესაც ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიაზე არსებობს მისი საცხოვრებელი ადგილი, წარმოების ადგილი ან სხვა უძრავი ქონება, რომელსაც აღნიშნული პირი იკავებს, ან განზრახული აქვს დაიკავოს, განუსაზღვრელი ვადით ან ხანგრძლივი პერიოდით (ერთი ან მეტი წლით).

ძირითადი პრინციპი, რომელიც მიიღება ტრანსაქციების შეფასებისას მხედველობაში, არის საბაზრო ფასი, რომელიც განისაზღვრება, როგორც თანხა, რომელსაც მყიდველი თავისი ნებით იხდის რაიმეს შესაძენად გამყიდველის სურვილის შესაბამისად, როდესაც ორივე მხარე არის დამოუკიდებელი და

აღნიშნული ოპერაცია ხორციელდება მხოლოდ კომერციული შეხედულებებიდან გამომდინარე.

ტრანსაქციის აღრიცხვის დროდმიინწევა რეალური დრო, ან ხდება იმ მიახლოებული დროის შეფასება, როცა მოხდა საკუთრებაზე უფლების ცვლილება. ეს არის დრო, როდესაც მოხდა ფინანსური ოპერაციის რეგისტრაცია ბანკის ან საწარმოს საბუღალტრო ჩანაწერებში.

საგადამხდელო ბალანსი არ გულისხმობს “გადასახდელებს” ამ სიტყვის ზოგადი გაგებით, არამედ ის მოიცავს ტრანსაქციებს, რადგან ზოგიერთი საერთაშორისო ტრანსაქცია არ გულისხმობს ფულის გადახდას(მაგალითად, ბარტერი), ზოგი კი საერთოდ არ მოითხოვს რაიმე სახით გადახდას(მაგალითად მემკვიდრეობა).

ეკონომიკის სექტორები

საგადამხდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის კომპონენტები – პირდაპირი ინვესტიციები, პორტფელის ინვესტიციები, ფინანსური წარმოებულები და სხვა ინვესტიციები-თავის მხრივ, იყოფა ოპერაციის მონაწილე რეზიდენტების ეკონომიკური სექტორების მიხედვით. გამოიყოფა ოთხი სექტორი:

- მონეტარული ხელისუფლება-საქართველოს ეროვნული ბანკი;
- სამთავრობო სექტორი, რომელიც მოიცავს ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებს;
- საბანკო სექტორი-საქართველოს კომერციული ბანკები;
- სხვა სექტორები, რომელშიც შედის: ინდუსტრიული და კომერციული საწარმოები, სადაზღვევო კომპანიები, არასაბანკო საფინანსო ინსტიტუტები, შინამეურნეობები და სხვა.

ტრანსაქციის ტიპები:

-გაცვლითი ტრანსაქციები-საგადამხდელო ბალანსში ასახული ტრანსაქციების უმეტესობა შეიძლება დახასიათდეს, როგორც გაცვლითი ტრანსაქციები, როდესაც ტრანსაქციის ერთი მხარე მიაწვდის რაიმე ეკონომიკურ ღირებულებას მეორე მხარეს და მისგან სანაცვლოდ იღებს ექვივალენტურ ღირებულებას.

-ტრანსფერტები-ეს არის ტრანსაქციები, როდესაც ერთი მხარე მიაწვდის მეორე მხარეს რაიმე ეკონომიკურ ღირებულებას და სანაცვლოდ მისგან არ იღებს არანაირ ღირებულებას.

-მიგრაცია- ფიზიკური პირის მიგრაციას ერთი ქვეყნიდან მეორეში თან ხდევს აღნიშნული პირის საკუთრებაში არსებული აქტივებისა და ვალდებულებების მიგრაციაც.

ტრანსაქციების უკანასკნელი ორი ფორმა ცალმხრივი ტრანსაქციების ტიპს განეკუთვნება. ამიტომ, ორმაგი ჩაწერის პრინციპი საგადამხდელო ბალანსში მოითხოვს საპასუხო ჩანაწერის გაკეთებას საპირისპირო ნიშნით.

-პირობითი ტრანსაქციები-ეს არის საგადამხდელო ბალანსში განხორციელებული ჩანაწერები, როდესაც ფაქტიურად ფულადი ნაკადების მოძრაობა არ მომხდარა, მაგალითად უცხოელი ინვესტორების მოვების რეინვესტიცია.

-მოთხოვნებისა და ვალდებულებების რეკლასიფიკაცია და რევალვაცია-საგადამხდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის ეს მუხლები გამოხატავს კრედიტორის ან დებეტორის მოტივაციას. პერიოდულად, მოტივაციის ცვლილებასთან ერთად, ხდება ფინანსური ანგარიშის მუხლების რეკლასიფიკაციაც.

ზემოთ ჩამოთვლილი ტრანსაქციები(გარდა რეკლასიფიკაციისა და რევალვაციისა, რომლებიც მხოლოდ საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციაში გვხვდება) აისახება საგამსამხდელო ბალანსის სხვადასხვა მუხლებში. ამ მუხლების სტრუქტურა შემდეგია:

საქონელი- მოიცავს ტრანსაქციებს, რომლებიც დაკავშირებულია საქონლის ექსპორტ/იმპორტთან, და გამოხატავს რეზიდენტსა და არარეზიდენტს შორის საკუთრების ცვლილებას (ზოგადი ვაჭრობა, პორტებში შექმნილი საქონელი და არამონეტარული ოქრო), ან არ მოიცავს საკუთრების ცვლილებას (საქონელი გადამუშავებისათვის, საქონლის რემონტი).

მომსახურება მოიცავს ყველა სახის მომსახურებას, რასაც უწევენ რეზიდენტები არარეზიდენტებს ან პირიქით.

-სატრანსპორტო მომსახურებაში შედის საჰაერო, საზღვაო, სარკინიგზო, საავტომობილო ტრანსპორტით მომსახურება, აგრეთვე მილსადენით ტრანსპორტირება. მგზავრების, ტვირთის (ფრახტის) ტრანსპორტირება და სხვა სახის სატრანსპორტო მომსახურება(ტვირთის მოვლა, შენახვა, სატრანსპორტო საშუალებების დასუფთავება და სხვა) კლასიფიცირდება თითოეული სატრანსპორტო საშუალების მიხედვით, გარდა მილსადენით ტრანსპორტირებისა.

- ტურისტული მომსახურება- აღნიშნული მუხლი კრედიტის მხარეს აღრიცხავს საქართველოში ყოფნისას არარეზიდენტი მგზავრების სამოგზაურო დანახარჯებს, როგორც ბიზნესის, ასევე, პირადი მიზნებისათვის. რეზიდენტი ტურისტებისსამოგზაურო ხარჯები უცხო ქვეყანებში აღრიცხება ტურისტული ხარჯების დებეტის მხარეს.

-საკომუნიკაციო მომსახურება გულისხმობს საერთაშორისო საკომუნიკაციო ტრანსაქციებს-საფოსტო და სატელეკომუნიკაციო მომსახურებას, ინფორმაციის გადაცემას და ა. შ.

-ფინანსური მომსახურება მოიცავს საფინანსო შუამავლობასა და დამხმარე მომსახურებას რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის.

-სხვა მომსახურება ასახავს ისეთი ტიპის მომსახურებას, როგორცაა სამშენებლო, სადაზღვევო, კომპიუტერული და საინფორმაციო მომსახურება, როიალტი და ლიცენზიის გადასახადი, სხვა ბიზნესს მომსახურება, პირადი, კულტურული და სარეკრეაციო მომსახურება, სამთავრობო მომსახურება და სხვა.

-შემოსავალი მოიცავს რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის განხორციელებულ ორი ტიპის ფულად ნაკადს.

-მუშაკთა შრომის ანაზღაურება ხელფასისა თუ სხვა სარგებლის სახით, ფულადი ან ნატურალური ფორმით, გადახდილი დამქირავებლის მიერ დაქირავებულზე, როცა მხარეები სხვადასხვა ქვეყნის რეზიდენტები არიან. ეს ანაზღაურება ასევე, მოიცავს გადასახადებს, რომელთაც იხდის დაქირავებული მასპინძელ ქვეყანაში, რაც აღირიცხება როგორც საპირისპირო ჩანაწერი მიმდინარე ტრანზაქციების მუხლში. დაქირავებულის დანახარჯები მასპინძელ ქვეყანაში აღირიცხება, როგორც საკორესპონდენტო ჩანაწერი ტურისტული მომსახურების მუხლში.

-საინვესტიციო შემოსავალი მოიცავს რეზიდენტის საგარეო ფინანსური აქტივების ფლობიდან მისაღებ შემოსავალს ან გადასახდელებს არარეზიდენტის მიმართ არსებულ ვალდებულებებზე. საინვესტიციო შემოსავალი მოიცავს შემოსავალს პირდაპირი ინვესტიციებიდან, პორტფელის ინვესტიციებიდან, სხვა ინვესტიციებიდან და სარეზერვო აქტივებიდან.

ტრანსფერტები განისაზღვრება, როგორც დამაბალანსებელი ჩანაწერი რეალური ან ფინანსური აქტივებისერთი ეკონომიკიდან მეორე ეკონომიკაზე ცალმხრივად გადაცემის დროს. ის იყოფა მიმდინარე და კაპიტალურ ტრანსფერებად. რაც, თავის მხრივ, შედგება სამთავრობო და სხვა სექტორის ტრანსფერებისაგან. მიმდინარე ტრანსფერტების ყველაზე გავრცელებული სახეა ჰუმანიტარული და ტექნიკური დახმარება, ხოლო კაპიტალური ტრანსფერტებისა-კრედიტორის მიერ ვალის ჩამოწერა, მიგრანტების ტრანსფერტები.

პირდაპირი ინვესტიცია არის საერთაშორისო ინვესტიციის კატეგორია. ის გულისხმობა ამა თუ იმ ეკონომიკის რეზიდენტი ერთეულის (პირდაპირი ინვესტორი) გრძელვადიან ინტერესს სხვა ეკონომიკის რეზიდენტ ერთეულში(პირდაპირი ინვესტორის საწარმო). საწარმოს პირდაპირი ინვესტორი არის ინვესტორი, რომელიც ფლობს საწარმოს აქციების ან ხმის უფლების 10 პროცენტს ან მეტს(კორპორაციული საწარმოს შემთხვევაში) ან ექვივალენტურ ძალაუფლებას (არაკორპორაციული საწარმოს შემთხვევაში). “პირდაპირი ინვესტირების” განსაზღვრება ვრცელდება ასევე, ფულად ან/და ნატურალურ ინვესტიციებზეურთიერთდაკავშირებულ საწარმოებს შორის, ანუ კაპიტალურ ინვესტიციებზე ფილიალებსა და მათ სათავო ოფისებს შორის. პირდაპირი ინვესტიცია მოიცავს სააქციო კაპიტალს და სხვა კაპიტალს. პირდაპირი ინვესტიციები კლასიფიცირდება ინვესტიციების მიმართულების მიხედვით (საზღვარგარეთ ან საქართველოში), ხოლო ამ კატეგორიებში სააქციო კაპიტალისა და სხვა კაპიტალის დაყოფა ხდება აქტივებად და ვალდებულებებად.

პორტფელის ინვესტიცია შეიძლება იყოს:

-აქციების სახით (როცა ინვესტორი ფლობს აქციების 10%-ზე ნაკლებს).

-სავალო ფასიანი ქაღალდების სახით, რაც თავის მხრივ იყოფა ობლიგაციებად და ფულადი ბაზრის ინსტრუმენტებად.

ფინანსური წარმოებულები-ფინანსური ინსტრუმენტები, რომლებიც მიბმულია კონკრეტულ ფინანსურ აქტივებზე, ინდიკატორზე ან რაიმე სახის აქტივზე. მათი მეშვეობით ხდება ფინანსური რისკებით ვაჭრობა საფინანსო ბაზრებზე. ფინანსური წარმოებულები მოიცავს ტრანსაქციებს სვოპებით, ოფციონებით, სადეპოზიტო გარანტიებითა და სხვა და აღირიცხება წმინდა სახით.

სხვა ინვესტიციის პირველადი დაყოფა ხდება აქტივებად(მოთხოვნები არარეზიდენტებისადმი) და ვალდებულებებად(არარეზიდენტების მიმართ). აქტივები და ვალდებულებები, თავის მხრივ, კლასიფიცირდება სავაჭრო კრედიტებად, ნაღდ ფულად და დეპოზიტებად, სესხებად და სხვა აქტივ/ვალდებულებებად.

-სავაჭრო კრედიტები წარმოადგენს მოთხოვნებსა და ვალდებულებებს, რომელიც წარმოიქმნება მიმწოდებელსა და მყიდველს შორის უშუალო ურთიერთობისას- როდესაც თანხის გადახდის დრო არ ემთხვევა საკუთრების ცვლილების დროს. სავაჭრო კრედიტი არ გულისხმობს სავალლო ფასიანი ქაღალდის გამოშვებას ან რაიმე დოკუმენტის შექმნას. საქართველოს საგადაამხდლო ბალანსის ამ მუხლში აღირიცხება პროდუქციით ვაჭრობის დროს წინასწარ გადახდა/მიწოდებები.

-სხვადასხვა ვალდებულებები აღირიცხება “სხვა ვალდებულებების მუხლში”. ეს მუხლი ძირითადად მოიცავს ვალდებულებებს საგარეო ვალის მომსახურებაზე და SDR-ის განაწილებით წარმოქმნილ ვალდებულებას.

სარეზერვო აქტივები მონეტარული ხელისუფლების განკარგულებაში არსებული ფინანსური აქტივებია და გამოიყენება ქვეყნის საერთაშორისო ვალდებულებების შესასრულებლად, ეროვნული ვალუტის კურსის მხარდასაჭერად და საგადაამხდლო ბალანსის რეგულირებისათვის. კერძოდ, ის შეიძლება გამოყენებულ იქნეს პირდაპირ საგადაამხდლო ბალანსის დეფიციტის დასაფინანსებლად ან დეფიციტზე არაპირდაპირი ზეგავლენის მოსახდენად(სავალუტო ბირჟაზე ჩარევის გზით ეროვნული ვალუტის გაცვლითი კურსის დასარეგულირებლად).

ფინანსური ანგარიშის კლასიფიკაცია ხდება შემდეგი სექტორების მიხედვით: მონეტარული ხელისუფლება, სამთავრობო სექტორი, ბანკები, სხვა სექტორები; პორტფელის ინვესტიციები და სხვა ინვესტიციები კლასიფიცირდება გრძელვადიან და მოკლევადიან ინვესტიციებად.

ინფორმაციის რეგისტრაცია

საგადაამხდლო ბალანსში ოპერაციების აღრიცხვა წარმოებს ორმაგი ჩაწერის საბუღალტრო პრინციპის საფუძველზე. თითოეული ტრანსაქცია აღირიცხება ორი(ან მეტი) თანაბარი სიდიდის ჩანაწერით. ერთ-ერთი ჩანაწერი კეთდება კრედიტის მხარეს, დადებითი ნიშნით, ხოლო მეორე-დებეტის მხარეს, უარყოფითი ნიშნით. მაგალითად, საქონლის ექსპორტი საგადაამხდლო ბალანსში აისახება, როგორც ჩანაწერი ექსპორტის კრედიტის მუხლში და იმავე სიდიდის ჩანაწერი დებეტის მხარეს აქტივის მუხლში-“ნაღდი ფული და დეპოზიტები”. ყველა დებეტისა და კრედიტის ჯამი ერთმანეთის ტოლი უნდა

იყოს, ანუ ყველა ჩანაწერის ჯამი საგადამხდელო ბალანსში ნულს უნდა უდრიდეს. თუმცა, ხშირად პრაქტიკაში საგადამხდელო ბალანსის ანგარიშები არ ბალანსდება. საგადამხდელო ბალანსის სხვადასხვა მუხლების შეფასება ხდება სხვადასხვა ინფორმაციის წყაროზე დაყრდნობით. შედეგად, ყველა კრედიტისა და დებეტის ჯამი ერთმანეთს არ უდრის და საჭიროა დამაბალანსებელი ჩანაწერის გაკეთება შესაბამის მუხლში (წმინდა შეცდომები და გამოტოვებები).

კრედიტის ჩანაწერი კეთდება შემდეგ შემთხვევებში:

-რეალური აქტივების ექსპორტის დროს;

-ფინანსური მუხლებისათვის უცხოური აქტივების შემცირებისა და უცხოური ვალდებულებების გაზრდისას;

დებეტის ჩანაწერი კეთდება:

-რეალური აქტივების იმპორტის დროს;

-ფინანსური მუხლებისათვის უცხოური აქტივების გაზრდისა და უცხოური ვალდებულებების შემცირებისდროს;

ტრანსფერტები აღირიცხება კრედიტში, თუ ჩანაწერები, რომელთა დამაბალანსებელი ჩანაწერიც არის ტრანსფერტი, აღირიცხება დებეტში და პირიქით.

ინფორმაციის წყარო:

საქართველოს საგადამხდელო ბალანსის კომპილაციის ძირითადი წყაროებია; საქსტატის ეროვნული სამსახურის ინფორმაცია საქონლითა და მომსახურებით ვაჭრობის შესახებ, საწარმოთა გამოკვლევა, შინამეურნეობების გამოკვლევა, სპეციალური კვლევები; საბანკო დაწესებულებები; ფინანსთა სამინისტრო;სხვადასხვა სამინისტროები და უწყებები; საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლობები საქართველოში; სხვა ქვეყნების საელჩოები.

გარდა ამისა, 2009 წლიდან დაინერგა “საერთაშორისო ტრანსაქციების ანგარიშების სისტემა“, რაც გულისხმობს საგადამხდელო ბალანსის ოპერაციების ჭრილში მონაცემების შეგროვებას საბანკო სისტემის მეშვეობით.

საქონლის ექსპორტი/იმპორტი

-სასაგადამხდელო ბალანსში საქონლის ექსპორტი და იმპორტი აღირიცხება FOB (Free on board) ფასებში.

-საიმპორტო საქონლის ფასები CIF ფასებიდან გადაიყვანებაFOB (Free on board) ფასებში. აღნიშნული შესწორებისათვის გამოიყენება სატრანსპორტო და სადაზღვევო ხარჯების შეფასება საიმპორტო საქონლის CIF ფასის 10 პროცენტის ოდენობით.

-საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან მიღებულ ოფიციალურ ინფორმაციას ემატება საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გაკეთებული შეფასებები სხვადასხვა საქონლისა თუ მომსახურების ექსპორტი/იმპორტის შესახებ.

მომსახურება

სატრანსპორტო მომსახურება

სატრანსპორტო მომსახურების ღირებულების შესწორება ხდება საიმპორტო საქონლის ფასების CIF ფასებიდან FOB ფასში გადაყვანით და დაიყოფა ტრანსპორტის სახეების მიხედვით.

-გარდა ამისა, ხდება მონაცემების მოპოვება სხვა წყაროებიდან. ესენია: შპს “საქართველოს რკონიზა”, შპს “საქაერონავიგაცია”, საქართველოში არსებული პორტები და აეროპორტები. ამასთან, საზღვრის დაცვის სამსახურის ინფორმაციაზე დაყრდნობით წარმოებს ირიბი შეფასება სატრანსპორტო მომსახურების ექსპორტ/იმპორტის შესახებ.

ტურიზმი

-ტურიზმის შესახებ მონაცემები დგება შინამეურნეობების რეგულარული კვლევის მასალების მიხედვით. საქმიანი ტურიზმის შესახებ დამატებითი ინფორმაცია მიიღება სახელმწიფო სტრუქტურებიდან და საბანკო სექტორიდან.

-ირიბი შეფასებისათვის გამოიყენება საზღვრის დაცვის სამსახურის ინფორმაცია ქვეყანაში შემოსული და ქვეყნიდან გასული მოქალაქეების შესახებ. გარდა ამისა, ფასდება საქონლის საექსპორტო/საიმპორტო ოპერაციებით დაკავებულ პირთა დანახარჯები საზღვარგარეთ და ერთ წელზე ნაკლები დროით საზღვარგარეთ მომუშავეთა დანახარჯები.

სხვა მომსახურება

-მონაცემები სხვა მომსახურებაზე, როგორცაა საკონსულტაციო, სამშენებლო, ფინანსური და ა. შ. მოიპოვება იმ საწარმოებიდან, რომლებიც იყენებენ ამ ტიპის მომსახურებას, შემდეგ ხდება მომსახურების მოცულობის კორექტირება.

ინფორმაცია უცხოური საელჩოების, დიპლომატიური წარმომადგენლობებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების დანახარჯებზე ფასდება ირიბი მეთოდებით. საზღვარგარეთ საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლობების დანახარჯებზე მონაცემები მიიღება საგარეო საქმეთა სამინისტროდან. ინფორმაცია ფინანსური მომსახურების შესახებ მოიპოვება კომერციული ბანკებიდან წარმოდგენილი ანგარიშგებიდან. დაზღვევის მომსახურების შესახებ კი-დაზღვევის ზედამხედველობის სამსახურიდან.

შემოსავალი

-მუშაკთა შრომის ანაზღაურებაზე შეფასებები ძირითადად ემყარება შინამეურნეობების კვლევის მასალებს. გამოიყენება ასევე, საბანკო ინფორმაცია სწრაფი ფულადი გზავნილების შესახებ, აგრეთვე, ფასდება საერთაშორისო ორგანიზაციებში დასაქმებულ რეზიდენტთა შემოსავლები.

-საინვესტიციო შემოსავალი გამოითვლება სხვადასხვა წყაროზე დაყრდნობით: ფინანსთა სამინისტროს ანგარიში სახელმწიფო ან სახელმწიფო გარანტიით აღებული ვალის პროცენტის გადახდაზე; კომერციული ბანკების ანგარიში საბანკო სექტორში ვალების პროცენტების გადახდაზე.

მიმდინარე ტრანსფერტები

-მუშაკთა გზავნილების შესაფასებლად გამოიყენება იგივე მეთოდოლოგია, რაც მუშაკთა შრომის ანაზღაურების შემთხვევაში.

-ფინანსთა სამინისტროს ანგარიშებიდან და იმ საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან და ფონებიდან, რომელთაც თავიანთი ოფისები აქვთ საქართველოს ტერიტორიაზე, მიიღება ინფორმაცია საგარეო სექტორიდან საქართველოში შემოსული ტექნიკური და ჰუმანიტარული დახმარების შესახებ;

-გარდა ამისა, გამოიყენება საბაუო დეპარტამენტიდან მოპოვებული ინფორმაცია ჰუმანიტარული ტვირთების მოძრაობის შესახებ;

-საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი მონაცემები სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციაში საწევრო შენატანების შესახებ;

-ქართველი სტუდენტების მიერ განათლებაზე გაწეული გრანტების ღირებულება ფასდება განათლების სამინისტროდან და შინამეურნეობების კვლევიდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე.

კაპიტალის ანგარიში

-კაპიტალური ტრანსფერტები გამოიანგარიშება ფინანსთა სამინისტროს ჰუმანიტარული და ტექნიკური დახმარების დეპარტამენტის ინფორმაციის ბაზაზე დაყრდნობით და სხვა წყაროების გამოყენებით.

-მიგრანტთა ტრანსფერტები გამოითვლება სტატისტიკის დეპარტამენტში ჩატარებული შერჩევითი კვლევებიდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე. შეფასებისათვის კი გამოიყენება საზღვრის დაცვის სამსახურის ინფორმაცია ქვეყანაში შემოსული და ქვეყნიდან გასული მოქალაქეების შესახებ.

ფინანსური ანგარიში

პირდაპირი ინვესტიციები

-მონაცემები პირდაპირი ინვესტიციების შესახებ ფასდება საწარმოთა გამოკვლევიდან, საბანკო სექტორის შესახებ კომერციული ბანკების ანგარიშგებიდან, სადაზღვევო სფეროს შესახებ კი-სადაზღვევო კომპანიების მონაცემებზე დაყრდნობით.

-რაც შეეხება საქართველოს პირდაპირ ინვესტიციებს, საზღვარგარეთ ის მცირე მოცულობისაა.

პორტფელის ინვესტიციები

-ფასიანი ქაღალდების ბაზარი საქართველოში განვითარების საწყის სტადიაზეა. მონაცემები პორტფელური ინვესტიციების შესახებ მიიღება საწარმოთა გამოკვლევიდან, კომერციული ბანკების ანგარიშგებიდან და სადაზღვევო კომპანიების მონაცემებიდან.

სხვა ინვესტიციები

-სავაჭრო კრედიტების შესახებ მონაცემები ფასდება საწარმოთა გამოკვლევებიდან მიღებული ინფორმაციის ბაზაზე;

-მონაცემები სესხებზე, გარდა სხვა სექტორებისა, გამოიანგარიშება ფინანსთა სამინისტროსა და კომერციული ბანკების ანგარიშებიდან. სესხები სხვა სექტორებში ფასდება საწარმოთა გამოკვლევებიდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე.

სარეზერვო აქტივები

-სარეზერვო აქტივების მონაცემთა წყაროა საქართველოს ეროვნული ბანკის საბალანსო ანგარიშები.

საინვესტიციო პოზიციის მეთოდოლოგიური სტანდარტები

საქართველოს საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია გამოითვლება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საგადამხდელო ბალანსის სახელმძღვანელოს(მესუთე გამოცემა) რეკომენდაციებით განსაზღვრული სტანდარტების შესაბამისად.

ქვეყნის საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია აჩვენებს დროის გარკვეულ მომენტში საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ნაშთებს. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციააერთანებს არარეზიდენტებისადმი მოთხოვნებსა და მათ მიმართ სხვადასხვა სახის ვალდებულებებს ეკონომიკის შემდეგ სექტორებში: მონეტარულ ხელისუფლებაში, სამთავრობო, საბანკო და სხვა სექტორებში. სსპ-ის ძირითადი მუხლებისსაგადამხდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის მუხლების იდენტურია და მოიცავს პირდაპირ ინვესტიციებს, პორტფელის ინვესტიციებს, ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებსა (სავაჭრო კრედიტები, სესხები, ნაღდი ფული და დეპოზიტები, სხვა აქტივ/ვალდებულებები) და სარეზერვო აქტივებს.

სხვაობა ეკონომიკის ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის შეადგენს წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციას. ამგვარად, სსპ შეიძლება იყოს წმინდა კრედიტული ან წმინდა დებეტური.

სსპ მუშავდება ცხრილის სახით, რომელიც შეიცავს შემდეგ დეტალებს:

	პოზიცია პერიოდის დასაწყისში	ოპერაციული ცვლილება	ფასის ცვლილება	გაცვლითი კურსის ცვლილება	სხვა ცვლილება	პოზიცია პერიოდის ბოლოს
წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია						
აქტივები						
ვალდებულებები						

ამრიგად, საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია პერიოდის ბოლოს გამოითვლება, როგორც: ნაშთი პერიოდის დასაწყისში პლიუს პერიოდის განმავლობაში მომხდარი ოპერაციული ცვლილება, გაცვლითი კურსის, ფასისა და სხვა ცვლილება.

ოპერაციული ცვლილება ასახავს საგადასახდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის ტრანსაქციებს. სხვა ცვლილებები მოიცავს შესწორებებს, რეკლასიფიკაციას და სსპ-ს მეთოდოლოგიით განსაზღვრულ სხვა ცვლილებებს.

სსპ-ის კომპილაციისათვის გამოიყენება საგადასახდელო ბალანსისათვის იდენტური საინფორმაციო წყაროები.

საგარეო სექტორის სტატისტიკა **მეთოდოლოგიური განმარტებები**

მეთოდოლოგიური განმარტებები

საგადასახდელო ბალანსი წარმოადგენს სტატისტიკურ ანგარიშს, რომელიც ასახავს დროის გარკვეული პერიოდში (ჩვენს შემთხვევაში ყოველკვარტალურად) ქვეყანასა და დანარჩენ მსოფლიოს შორის განხორციელებულ ეკონომიკურ ოპერაციებს. მასში აისახება ოპერაციები რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის. საგადასახდელო ბალანსი შედგება 2 ძირითადი ანგარიშისგან. ესენია: მიმდინარე ანგარიში და კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიში. მიმდინარე ანგარიშში ასახულია მიმდინარე ოპერაციები რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის, კერძოდ, საქონლითა და მომსახურებით ვაჭრობა, შრომითი და საინვესტიციო შემოსავლები, მიღებული და გაცემული ტრანსფერები. ფინანსური ანგარიში ასახავს რეზიდენტების მიერ საზღვარგარეთ განხორციელებულ ინვესტიციებს და არარეზიდენტების მიერ საქართველოში განხორციელებულ ინვესტიციებს. ისინი იყოფა როგორც: პირდაპირი ინვესტიციები, პორტფელის ინვესტიციები, ფინანსური წარმოებულები, სხვა ინვესტიციები და სარეზერვო აქტივები.

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ) ასახავს დროის გარკვეულ მომენტში საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ნაშთებს. სსპ აერთიანებს არარეზიდენტებისადმი მოთხოვნებსა და მათ მიმართ სხვადასხვა სახის ვალდებულებებს ეკონომიკის შემდეგი სექტორების მიხედვით: ცენტრალური ბანკი (ჩვენს შემთხვევაში ეროვნული ბანკი), დეპოზიტური კორპორაციები ეროვნული ბანკის გარდა, სამთავრობო და სხვა სექტორები. სსპ-ის ძირითადი მუხლები საგადასახდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის მუხლების იდენტურია და მოიცავს: პირდაპირ ინვესტიციებს, პორტფელის ინვესტიციებს, ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებს (სხვა სააქციო კაპიტალი, ნაღდი ფული და დეპოზიტები, სესხები, სადაზღვევო, საპენსიო პროგრამები და

სტანდარტული საგარანტიო სქემები სავაჭრო კრედიტები და ავანსები, სხვა მოთხოვნები/ვალდებულები) და სარეზერვო აქტივებს.

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია პერიოდის ბოლოს იანგარიშება, როგორც ნაშთს პერიოდის დასაწყისში დამატებული პერიოდის განმავლობაში მომხდარი ოპერაციული ცვლილება, მოცულობის სხვა ცვლილება, გაცვლითი კურსისა და ფასის სხვა ცვლილება. ოპერაციული ცვლილება შეესაბამება საგადასახდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის ტრანზაქციებს. სხვაობა ეკონომიკის ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის შეადგენს წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციას. ამდენად, სსპ შეიძლება იყოს წმინდა კრედიტული ან წმინდა დებეტური.

მთლიანი საგარეო ვალის სტატისტიკა მოიცავს მონაცემებს ქვეყნის ფინანსური ვალდებულებების შესახებ უცხოელების მიმართ. ე.ი. ქვეყნის მთლიანი საგარეო ვალი დროის მოცემული მომენტისათვის არის ფაქტიური, უპირობო ვალდებულებების გადაუხდელი თანხა, რომელიც მოითხოვს ამ ქვეყნის რეზიდენტის მიერ არარეზიდენტისათვის ძირითადი ან/და პროცენტის გადახდას მომავალი დროის რომელიმე მომენტში. ანუ ნებისმიერი ვალდებულება, რომელიც მომავალ პერიოდში გადასახდელი იქნება არარეზიდენტისთვის, შედის ქვეყნის მთლიან საგარეო ვალში.

საგადასახდელო ბალანსის, საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციისა და მთლიანი საგარეო ვალის სტატისტიკის საანგარიშო ერთეულია აშშ დოლარი.

საგადასახდელო ბალანსი (ცხრილი BOP)

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის, საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების, სადაზღვევო კომპანიებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების კვარტალური და თვიური ანგარიშგება უცხოური აქტივებისა და ვალდებულებების შესახებ; სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ყოველკვარტალური და სხვადასხვა პერიოდულობის შერჩევითი კვლევები; სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემთა ბაზა; შპს „საქართველოს ელექტროსისტემის“ ყოველკვარტალური ინფორმაცია იმპორტირებული, ექსპორტირებული და ტრანზიტით გატარებული ელექტროენერჯის შესახებ; გაზის ტრანსპორტირების კომპანიის ინფორმაცია იმპორტირებული და ტრანზიტით გატარებული ბუნებრივი აირის შესახებ; ძირითადი პარტნიორი ქვეყნების საგარეო ვაჭრობის მონაცემები; შპს „საქართველოს რკინიგზა“, საქართველოში არსებული პორტები და აეროპორტები, სხვადასხვა სახელმწიფო სტრუქტურები (სამინისტროები, დეპარტამენტები და სხვა), პრესისა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით გავრცელებული ინფორმაცია.

მეთოდოლოგია: საგადასახდელო ბალანსის სტატისტიკის მეთოდოლოგია შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელო“ მე-6 გამოცემასთან („Balance of Payments and International Investment Position Manual Sixth Edition (BPM6)“. International Monetary Fund. Washington, 2009), ასევე საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სხვა გამოცემებთან, რომლებიც კავშირშია საგადასახდელო ბალანსთან ან მის კომპონენტებთან.

საგადასახდელო ბალანსი წარმოადგენს სტატისტიკურ ანგარიშს, რომელიც მოიცავს დროის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში (ჩვენს შემთხვევაში კვარტალურად) ქვეყანასა და დანარჩენ მსოფლიოს შორის განხორციელებულ ეკონომიკურ ოპერაციებს. მასში აისახება ოპერაციები რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის. საგადასახდელო ბალანსი შედგება 2 ძირითადი ანგარიშისგან. ესენია: მიმდინარე ანგარიში და კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიში.

მიმდინარე ანგარიში მოიცავს **საქონელსა და მომსახურებას, პირველად შემოსავალსა და მეორად შემოსავალს.**

საქონლის ანგარიში მოიცავს საქონლის ექსპორტ-იმპორტს და მისი ინფორმაციული ბაზა, დეკლარირებული მონაცემების გარდა, ეყრდნობა შეფასებებს, რომლებიც გაკეთებულია ძირითადი პარტნიორი ქვეყნების საგარეო ვაჭრობის მონაცემებზე დაყრდნობით, და ასევე სპეციალური გამოკვლევების საფუძველზე.

მომსახურების ანგარიში მოიცავს მომსახურებას, რომელიც გაუწიეს საქართველოს რეზიდენტებმა სხვა ქვეყნის რეზიდენტებს და პირიქით. აქ გამოიყოფა: მანუფაქტურული მომსახურება, საქონლის რემონტი და სხვა ტექნიკური მომსახურება, სატრანსპორტო, საფოსტო და კურიერული მომსახურება, ტურიზმი, მშენებლობა, სადაზღვევო და საპენსიო მომსახურება, ფინანსური მომსახურება, ინტელექტუალური საკუთრებით სარგებლობა, სატელეკომუნიკაციო, კომპიუტერული და საინფორმაციო მომსახურება, სხვა საქმიანი მომსახურება, პირადი, კულტურული და რეკრეაციული მომსახურება, სამთავრობო საქონელი და მომსახურება სხვაგან დაუსახელებელი.

პირველადი შემოსავლის ანგარიში გვიჩვენებს პირველადი შემოსავლის ნაკადებს რეზიდენტ და არარეზიდენტ ინსტიტუციურ ერთეულებს შორის. ის მოიცავს: შრომის ანაზღაურებასა და საინვესტიციო შემოსავალს. **შრომის ანაზღაურება** მოიცავს საზღვარგარეთ მომუშავე, ასევე ქვეყნის ეკონომიკურ ტერიტორიაზე უცხოეთის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებში დასაქმებულ რეზიდენტ მუშაკთა შრომის ანაზღაურებას; ასევე ქვეყანაში მომუშავე და საზღვარგარეთის ქვეყნებში ქვეყნის დიპლომატიურ წარმომადგენლობებში დასაქმებული არარეზიდენტების შრომის ანაზღაურებას.

საინვესტიციო შემოსავლები მოიცავს შემოსავლებს პირდაპირი, პორტფელის და სხვა ინვესტიციებიდან. კრედიტში აისახება საქართველოს რეზიდენტების მიერ საზღვარგარეთ განხორციელებული ინვესტიციებიდან მიღებული შემოსავალი, ხოლო დებეტში პირიქით – არარეზიდენტების მიერ საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციებიდან მიღებული შემოსავალი.

მეორადი შემოსავლის ანგარიში გვიჩვენებს მიმდინარე ტრანსფერებს ქვეყნის რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის. მიმდინარე ტრანსფერი წარმოადგენს ცალმხრივი ხასიათის ოპერაციას და არის მოკორესპონდენტო ჩანაწერი, საქონლის, მომსახურების, ფინანსური აქტივის ან სხვა არაწარმოებული აქტივების ერთი ინსტიტუციური ერთეულის სხვა ინსტიტუციონალური ერთეულზე გადაცემისა, რომელსაც არ ახლავს შესაბამისი ეკონომიკური ღირებულების გადაცემა. საერთაშორისო ანგარიშები კლასიფიცირდება შემდეგი სახის მიმდინარე ტრანსფერებად: მიმდინარე გადასახადები შემოსავალზე, ქონებაზე და ა.შ.; სოციალური მოსაკრებლები; სოციალური სარგებელი; მიმდინარე საერთაშორისო თანამშრომლობა; წმინდა სადაზღვევო პრემია სიცოცხლის დაზღვევის გარდა; სადაზღვევო მოთხოვნები სიცოცხლის დაზღვევის გარდა; პირადი გადარიცხვები; და სხვა მიმდინარე ტრანსფერები.)

კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიში მოიცავს ორ ანგარიშს. ესენია: *კაპიტალის ანგარიში* და *ფინანსური ანგარიში*.

კაპიტალის ანგარიში იყოფა ორ ნაწილად: კაპიტალური ტრანსფერები და არაწარმოებული არაფინანსური აქტივების შეძენა–გადაცემა. კაპიტალურ ტრანსფერს მიეკუთვნება ასევე ვალის პატიება. კაპიტალური ტრანსფერი იყოფა სამთავრობო სექტორისა და სხვა სექტორების ტრანსფერებად.

ფინანსური ანგარიში მოიცავს: *პირდაპირ ინვესტიციებს, პორტფელის ინვესტიციებს, ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებსა და სარეზერვო აქტივებს*.

პირდაპირი ინვესტიციები მოიცავს: სააქციო კაპიტალს და საინვესტიციო ფონდის აქციებს, რეინვესტირებულ შემოსავლებს და სავალო ინსტრუმენტებს. აქვე აისახება საქართველოს პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ, ინფორმაციის მოპოვება ხდება საწარმოთა პირდაპირი გამოკვლევიდან, რომელსაც საქსტატი აწარმოებს, კომერციული ბანკების ანგარიშებიდან, ხოლო დამატებითი ინფორმაციის მოზიდვა ხდება ინტერნეტიდან და სხვადასხვა საინფორმაციო საშუალებებიდან.

პორტფელის ინვესტიციები მოიცავს: ისეთ დაბანდებას საწარმოს საწესდებო კაპიტალში, რომელიც იძლევა ხმების 10%-ზე ნაკლებს. პორტფელის ინვესტორებს მიეკუთვნებიან ასევე ის იურიდიული და ფიზიკური პირები, რომლებიც ფლობენ არარეზიდენტი საწარმოს მიერ გამოშვებულ სხვადასხვა სახის ფასიან ქაღალდებს, რომლებიც არ უზრუნველყოფენ საწესდებო კაპიტალში მონაწილეობას.

ფინანსური წარმოებულები, რომელიც ადრე შედიოდა პორტფელის ინვესტიციებში, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ინტენსიურად განვითარების გამო, ჩამოყალიბდა როგორც ფინანსური ანგარიშის დამოუკიდებელი კომპონენტი. ფინანსური წარმოებულები მოიცავს ისეთ ფასიან ქაღალდებს, როგორცაა ოპციონები, ფიუჭერსები, სვოპები, ფორვარდული კონტრაქტები და სხვა. საქართველოში უკვე რამდენიმე ბანკი იყენებს წარმოებულ ფინანსურ ინსტრუმენტებს. ინფორმაციის წყარო ფინანსური წარმოებულების შესახებ არის საწარმოთა გამოკვლევა, კომერციული ბანკების და ეროვნული ბანკის ანგარიშგება.

სხვა ინვესტიციები მოიცავს ფინანსური ანგარიშის ყველა მოკლე და გრძელვადიან გატარებას, გარდა პირდაპირი და პორტფელის ინვესტიციებისა, წარმოებული ფინანსური ინსტრუმენტებისა და სარეზერვო აქტივებისა. ესენია: სავაჭრო კრედიტები და ავანსები, სესხები, ნაღდი ფული და დეპოზიტები და სხვა აქტივები და ვალდებულებები. სავაჭრო კრედიტები და ავანსები ეს არის აქტივები და ვალდებულებები, რომლებიც წარმოიშობა საგარეო სავაჭრო (საქონლით ან მომსახურებით) ურთიერთობების შედეგად. როგორც წესი, ასეთი აქტივები და ვალდებულებები მოკლევადიანია, თუმცა საგადასახდელო ბალანსი ითვალისწინებს მათ დაყოფას გრძელ და მოკლევადიანად. სხვა ინვესტიციების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია სესხები. საგადასახდელო ბალანსში მათი კლასიფიცირება ხდება ვადიანობის მიხედვით (გამოიყოფა გრძელვადიანი და მოკლევადიანი სესხები) და ინსტიტუციური სექტორების მიხედვით. სხვა ინვესტიციების სხვა ვალდებულებები და აქტივები შედგება ვადაგადაცილებული დავალიანებისაგან და, გარდა ამისა, ყველა იმ პოზიციისგან, რომელიც არ მოხვდა ზემოთ ჩამოთვლილ მუხლებში.

სარეზერვო აქტივები: წარმოადგენს მაღალლიკვიდურ უცხოურ აქტივებს, რომელსაც ფლობს ან აკონტროლებს საქართველოს ეროვნული ბანკი და რომლის გამოყენება საგადასახდელო ბალანსის დეფიციტის დასაფინანსებლად ან რაიმე სხვა მიზნით შესაძლებელია დაუყონებლივ. სარეზერვო აქტივები შედგება შემდეგი კომპონენტებისგან: მონეტარული ოქრო, სესხის სპეციალური უფლება, სავალუტო პოზიცია ფონდში, სხვა სარეზერვო აქტივები, რომლებიც აკმაყოფილებენ სარეზერვო აქტივების მოთხოვნებს და არ მოხვდნენ ზემოთ ჩამოთვლილ პუნქტებში. სხვა სარეზერვო აქტივები შედგება ნაღდი უცხოური ვალუტისაგან, არარეზიდენტ საფინანსო ორგანიზაციებში განთავსებული დეპოზიტებისგან და მაღალლიკვიდური

ფასიანი ქაღალდებისგან. ამასთან, სარეზერვო აქტივი უცხოურ ვალუტაში აუცილებლად უნდა იყოს თავისუფლად კონვერტირებადი. მონაცემთა წყაროა ეროვნული ბანკის საბალანსო ანგარიშები.

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (ცხრილი IIP)

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის და საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების, სადაზღვევო კომპანიებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების კვარტალური და თვიური ანგარიშგება უცხოური აქტივებისა და ვალდებულებების შესახებ; ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაცია სახელმწიფო გარანტიით აღებული საგარეო ვალისა და მისი მომსახურების შესახებ; სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაცია საწარმოთა საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების შესახებ; საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ინფორმაცია ინვესტიციების შესახებ.

მეთოდოლოგია: საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის მეთოდოლოგია შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის: „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელო“ მე-6 გამოცემასთან („Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition (BPM6)“. International Monetary Fund. Washington, 2009).

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ) ასახავს დროის გარკვეულ მომენტში საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ნაშთებს. სსპ აერთიანებს არარეზიდენტებისადმი მოთხოვნებსა და მათ მიმართ სხვადასხვა სახის ვალდებულებებს, ეკონომიკის შემდეგი სექტორების მიხედვით: ეროვნული ბანკი, დეპოზიტური კორპორაციები გარდა ეროვნული ბანკისა, სამთავრობო და სხვა სექტორები. სსპ-ის ძირითადი მუხლები საგადასახდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის მუხლების იდენტურია და მოიცავს: პირდაპირ ინვესტიციებს, პორტფელის ინვესტიციებს, ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებსა (სხვა სააქციო კაპიტალი, ნაღდი ფული და დეპოზიტები, სესხები, სადაზღვევო, საპენსიო პროგრამები და სტანდარტული საგარანტიო სქემები, სავაჭრო კრედიტები და ავანსები, სხვა მოთხოვნები/ვალდებულებები) და სარეზერვო აქტივებს.

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის იანგარიშება, როგორც ნაშთს პერიოდის დასაწყისში დამატებული პერიოდის განმავლობაში მომხდარი ოპერაციული ცვლილება, სხვა მოცულობითი ცვლილება, გაცვლითი კურსისა და ფასის სხვა

ცვლილება. ოპერაციული ცვლილება ასახავს საგადასახდლო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის ტრანზაქციებს.

სხვაობა ეკონომიკის უცხოურ ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის შეადგენს წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციას. ამდენად, სსპ შეიძლება იყოს წმინდა კრედიტული (+) ან წმინდა დებეტური (-).

შენიშვნა: ამ ცხრილში გამოქვეყნებული უცხოური აქტივები და ვალდებულებები შეიძლება განსხვავდებოდეს ოფიციალურ საერთაშორისო რეზერვებში მოცემულ ანალოგიური მონაცემებისაგან, სავალუტო კურსების დამრგვალების გამო.

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციაში მოცემული საბანკო სექტორის წმინდა უცხოური აქტივები და უცხოური ვალდებულებები განსხვავდება აგრეთვე მონეტარული სტატისტიკის სხვა დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვაში მოცემული შესაბამისი მონაცემებისგან. განსხვავების მიზეზი არის ის, რომ მონეტარული სტატისტიკის მონაცემებში არ არის ასახული ვალდებულებები უცხოელი პირდაპირი და პორტფელის ინვესტორების მიმართ.

საგარეო ვალის სტატისტიკა (ცხრილი ED და ცხრილი EDS)

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის და საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების, სადაზღვევო კომპანიებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების კვარტალური და თვიური ანგარიშგება უცხოური აქტივებისა და ვალდებულებების შესახებ; ფინანსთა სამინისტროს ინფორმაცია სახელმწიფო გარანტიით აღებული საგარეო ვალის და მისი მომსახურების შესახებ; სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ინფორმაცია საწარმოთა საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების შესახებ.

მეთოდოლოგია: მთლიანი საგარეო ვალის სტატისტიკის მეთოდოლოგია შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სახელმძღვანელოსთან “საგარეო ვალის სტატისტიკა“ („External Debt Statistics, Guide for Compilers and Users“. International Monetary Fund. Washington, 2013).

მთლიანი საგარეო ვალის სტატისტიკა მოიცავს მონაცემებს ეროვნული ეკონომიკის ფინანსური ვალდებულებების შესახებ არარეზიდენტების მიმართ. ქვეყნის მთლიანი საგარეო ვალის ცნება, საგარეო ვალის სახელმძღვანელოს მიხედვით, შემდეგნაირად ყალიბდება: „ქვეყნის მთლიანი საგარეო ვალი დროის მოცემული მომენტისათვის წარმოადგენს ფაქტობრივი, უპირობო ვალდებულებების გადაუხდელ თანხას, რომელიც მოითხოვს ამ ქვეყნის რეზიდენტი დებიტორის მიერ არარეზიდენტისათვის ძირითადი ან/და პროცენტის გადახდას მომავალი პერიოდის რომელიმე მომენტში“. საგარეო ვალის ეს განმარტება საკმაოდ ფართო ხასიათს ატარებს, რომლის თანახმადაც ნებისმიერი

ვალდებულება, რომელიც მომავალ პერიოდში გადასახდელი იქნება არარეზიდენტისთვის, ჩართული უნდა იყოს ქვეყნის მთლიან საგარეო ვალში. საანგარიშო ერთეულად, ისე როგორც საგადასახდელო ბალანსის შემთხვევაში, გამოყენებულია აშშ დოლარი.

ინფორმაცია მთლიან საგარეო ვალზე მოცემულია ორ ფაილში.

პირველ ფაილში (**ცხრილი ED**) ოთხი ცხრილია: პირველ – მთავარ ცხრილში მოცემულია საგარეო ვალის განაწილება ეკონომიკის სექტორების მიხედვით, მეორეში – ვალუტების მიხედვით (ეროვნულ და უცხოურ ვალუტაში), მესამეში – საგარეო ვალის ნაშთების გარდა, მოცემულია საანგარიშო პერიოდში ვალის ცვლილების დეტალები, ხოლო მეოთხეში მოცემულია წმინდა საგარეო ვალი. პირველი სამი ცხრილი ითვალისწინებს ვალის კლასიფიცირებას ვადიანობის მიხედვით.

მეორე ფაილში (**ცხრილი ED-grf**) ორი ცხრილია. ცხრილში „სახელმწიფო ვალი“ მოცემულია სახელმწიფო და სახელმწიფოს გარანტიით აღებული საგარეო ვალის მომსახურების გრაფიკი. მეორეში, „მთლიანი საგარეო ვალის გადახდის გრაფიკი“, მოცემულია საგარეო ვალის გადახდის გრაფიკი ეკონომიკის სექტორების მიხედვით.

გადახდის გრაფიკი მოიცავს ძირითადი თანხისა და საპროცენტო სარგებლის გადახდის ვადებს. უახლოესი ერთი წლის განმავლობაში გადასახდელი ვალები მოცემულია კვარტალური ინტერვალით; ერთიდან ორ წლამდე – ექვსთვიანი ინტერვალით; სამიდან ხუთ წლამდე – წლიური ინტერვალით; ხუთიდან თხუთმეტ წლამდე – ხუთწლიანი ინტერვალით; ხოლო 15 წლის შემდგომ გადასახდელი ვალები გაერთიანებულია. ცხრილში „მთლიანი საგარეო ვალის გადახდის გრაფიკი“, მოცემულია საგარეო ვალის გადახდის გრაფიკი სექტორების მიხედვით. უახლოესი ერთი წლის განმავლობაში გადასახდელი ვალები მოცემულია კვარტალური ინტერვალით; ერთიდან ორ წლამდე – ექვსთვიანი ინტერვალით; ხოლო ორი წლის შემდგომ გადასახდელი ვალები გაერთიანებულია.

საგარეო ვალის სტატისტიკა, ისევე როგორც საგადასახდელო ბალანსის სტატისტიკა, წარმოებს დარიცხვის მეთოდით.

შენიშვნა: სახელმწიფო სექტორის საგარეო ვალის მონაცემების ძირითადი წყაროა ფინანსთა სამინისტროს მონაცემები სახელმწიფო და სახელმწიფო გარანტიით აღებული საგარეო ვალის შესახებ. ეროვნული ბანკი, ამ მონაცემების საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით, ახორციელებს შემდეგ ცვლილებებს, რაც არის ეროვნული ბანკისა და ფინანსთა სამინისტროს მონაცემთა შორის განსხვავებების მიზეზი:

1. ეროვნული ბანკი ვადაგადაცილებულ ძირითად ვალს იღებს მიმდინარე სესხებიდან და აღრიცხავს როგორც ვადაგადაცილებულ დავალიანებას;
2. ვადაგადაცილებული პროცენტის და დარიცხული ჯარიმის დავალიანება, რომელიც არ შედის ფინანსთა სამინისტროს მონაცემებში, ეროვნულ ბანკში აღირიცხება როგორც ვადაგადაცილებული დავალიანება;
3. ფინანსთა სამინისტროს მონაცემებში არ არის დარიცხული პროცენტები, რომელთა გადახდის ვადა ჯერ არ დამდგარა, ეროვნული ბანკი ანგარიშობს მათ და ამატებს მთლიან საგარეო ვალს;
4. სახელმწიფო ევროობლიგაციები ფინანსთა სამინისტროს მონაცემებში ასახულია ნომინალური ღირებულებით, ხოლო ეროვნული ბანკის მონაცემებში საბაზრო ფასით;
5. ზოგიერთ შემთხვევაში, უმნიშვნელო განსხვავების მიზეზი შეიძლება იყოს სავალუტო კურსების დამრგვალება ფინანსთა სამინისტროს მიერ.

ოფიციალური სარეზერვო აქტივები (ცხრილი OIR)

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის ყოველთვიური ბალანსი.

მეთოდოლოგია: ოფიციალური სარეზერვო აქტივების სტატისტიკის მეთოდოლოგია შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შესაბამის მეთოდოლოგიასთან: International Reserves and Foreign Currency Liquidity. Guidelines for a Data Template. IMF. 2013.

ოფიციალურ სარეზერვო აქტივებს მიეკუთვნება ქვეყნის საგარეო აქტივები, რომლებსაც აკონტროლებენ მონეტარული რეგულირების ორგანოები და ნებისმიერ დროს შესაძლებელია მათი გამოყენება საგადასახდელი ბალანსის დეფიციტის დასაფინანსებლად პირდაპირ ან არაპირდაპირ – ეროვნული ვალუტის კურსზე ზემოქმედების მიზნით სავალუტო ბაზარზე ინტერვენციების გზით და სხვა მიზნებისათვის. ასეთ აქტივებს მიეკუთვნება ისეთი ფინანსური ინსტრუმენტები, როგორცაა მონეტარული ოქრო, სესხის სპეციალური უფლებები, სარეზერვო პოზიცია საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, უცხოური ვალუტა (რომელიც მოიცავს ისეთ ლიკვიდურ აქტივებს, როგორებიცაა უცხოური ვალუტა, დეპოზიტები და ფასიანი ქაღალდები) და სხვა მოთხოვნები.

სარეზერვო აქტივები მოიცავს ფინანსური ინსტრუმენტების მხოლოდ ნაწილს. ესენია:

- *მონეტარული ოქრო, სესხის სპეციალური უფლებები და სარეზერვო პოზიცია საერთაშორისო სავალუტო ფონდში, რომლებიც წარმოადგენს აქტივებს, რომლებსაც ფლობენ მონეტარული რეგულირების ორგანოები (საქართველოს ეროვნული ბანკი) და ნებისმიერ დროს შეიძლება მათი გამოყენება ამ ორგანოების მიერ, ყოველგვარი პირობის გარეშე.*
 - *მონეტარული ოქრო* მოიცავს მხოლოდ იმ ოქროს, რომელსაც ინახავენ ცენტრალური ბანკი ან სახელმწიფო მმართველობის ორგანოები (ან სხვა სუბიექტები, რომლებსაც აკონტროლებენ ცენტრალური ბანკი ან სახელმწიფო მმართველობის ორგანოები) და რომელიც წარმოადგენს ქვეყნის ოფიციალური რეზერვების ნაწილს. ოქროს მარაგი, რომელიც არ შედის ოფიციალური რეზერვების შემადგენლობაში, კლასიფიცირდება როგორც არაფინანსური აქტივი.
 - *სესხის სპეციალური უფლებები* არის საერთაშორისო სარეზერვო აქტივები, რომლებიც შექმნილია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ და განაწილებულია წევრ-ქვეყნებს შორის ოფიციალური რეზერვების სტატუსით. სესხის სპეციალური უფლებები შეიძლება იყოს მხოლოდ წევრი ქვეყნების და საერთაშორისო ფინანსური დაწესებულებების იმ შეზღუდული რაოდენობის აქტივები, რომელთაც აქვთ უფლებამოსილება ფლობდნენ სესხის სპეციალურ უფლებებს. სესხის სპეციალური უფლებების ავუარები წარმოადგენს სხვა წევრი ქვეყნებისაგან უცხოური ვალუტის ან სხვა სარეზერვო აქტივების მიღების უპირობო უფლებას.
 - *სარეზერვო პოზიცია საერთაშორისო სავალუტო ფონდში* წარმოადგენს წევრი ქვეყნის გარკვეულ რესურსებს სავალუტო ფონდის საერთო რესურსების ანგარიშზე. იგი შედგება ორი ნაწილისაგან: სარეზერვო წილის ფარგლებში შექმნილი ვალუტისა და სსფ-ს დავალიანებისაგან მოცემული ქვეყნის მიმართ (საკრედიტო ხელშეკრულების ფარგლებში), რომელიც შეიძლება დაიფაროს ნებისმიერ მომენტში.
- *აქტივები უცხოური ვალუტით* მოიცავს მონეტარული რეგულირების ორგანოების მოთხოვნებს არარეზიდენტების მიმართ უცხოური ვალუტის, საბანკო დეპოზიტებისა და ფასიანი ქაღალდების სახით.
 - *უცხოური ვალუტა* მოიცავს უცხოურ ბანკნოტებსა და მონეტებს, რომლებსაც აქვთ ფიქსირებული ნომინალური ღირებულება და ემიტირებულია არარეზიდენტი ცენტრალური ბანკების ან მთავრობების მიერ. სამახსოვრო ან ნუმისმატიკური დანიშნულების მონეტები, რომლებიც არ მიმოიქცევა როგორც გადახდის საშუალება, კლასიფიცირდება როგორც არაფინანსური აქტივები და არ მიეკუთვნება სარეზერვო აქტივებს.

- ⇒ იქიდან გამომდინარე, რომ ბევრ ქვეყანაში უცხოური ვალუტა ხშირად არ წარმოადგენს სარეზერვო აქტივების ძირითად კომპონენტს, „საერთაშორისო რეზერვებისა და უცხოური ვალუტის ლიკვიდობის შედგენის სახელმძღვანელოს“ (International Reserves and Foreign Currency Liquidity. Guidelines for a Data Template) მიხედვით რეკომენდებული ფორმატით უცხოური ვალუტა ცალკე არ გამოიყოფა და ჩართულია ცენტრალური ბანკის დეპოზიტების მოცულობაში.
- *დეპოზიტები*, რომლებიც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მოთხოვნისთანავე. ლიკვიდობის კონცეფციიდან გამომდინარე, ასეთ დეპოზიტებს მიეკუთვნება მოთხოვნამდე დეპოზიტები. თუმცა, ისეთი ვადიანი დეპოზიტები, რომელთა განაღდება ხდება მოთხოვნისთანავე, ჩაირთვება ამ კატეგორიაში. სარეზერვო აქტივებში ჩართვას ექვემდებარება დეპოზიტები, რომლებიც განთავსებულია უცხოურ ცენტრალურ ბანკებში, საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკსა და სხვა ბანკებში.
- ⇒ სსფ-ს მეთოდოლოგიის მიხედვით, მონეტარული რეგულირების ორგანოების მიერ არარეზიდენტი ცენტრალური ბანკებისათვის და დეპოზიტური დაწესებულებებისათვის მიცემული მოკლევადიანი სესხები ძალიან ჰგავს დეპოზიტებს და პრაქტიკაში ძნელია მათ შორის განსხვავების დადგენა. ამდენად, სარეზერვო აქტივების შემადგენლობაში ჩართულ დეპოზიტებში უნდა შევიდეს მოთხოვნისთანავე დაფარვადი ასეთი მოკლევადიანი სესხებიც უცხოური ვალუტით.
- *ფასიანი ქაღალდები* მოიცავს ფასიანი ქაღალდების ბაზრებზე რეალიზებად მაღალლიკვიდურ ფასიან ქაღალდებს, რომლებიც უზრუნველყოფს კაპიტალში მონაწილეობას და სავალო ფასიან ქაღალდებს. ის ფასიანი ქაღალდები, რომელთა კოტირება არ ხდება ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე, ამ კატეგორიაში არ ჩაირთვება, რადგან ისინი მიჩნეულია არასაკმარისად ლიკვიდურად.
- *სხვა სარეზერვო აქტივებს* მიეკუთვნება ისეთი მოთხოვნები არარეზიდენტების მიმართ, რომლებიც არ მიეკუთვნება ვალუტის, დეპოზიტებისა და ფასიანი ქაღალდების კატეგორიებს. აქ შედის სარეზერვო აქტივების მართვასთან დაკავშირებული წარმოებული ფინანსური ინსტრუმენტები, არარეზიდენტი არასაბანკო დაწესებულებებისათვის მიცემული სესხები და სხვა აქტივები.

უცხოური ვალდებულებები მოიცავს ეროვნული ბანკის მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რესურსების გამოყენებას და სხვა უცხოურ ვალდებულებებს არარეზიდენტების მიმართ.

შენიშვნა: ამ ცხრილში გამოქვეყნებული უცხოური აქტივები და ვალდებულებები განსხვავდება IIP ცხრილში გამოქვეყნებული მონაცემებისაგან, რაც განპირობებულია, პირველ რიგში იმით, რომ პირველ შემთხვევაში ინფორმაციის წყაროს წარმოადგენს ეროვნული ბანკის ბალანსი, ხოლო მეორე შემთხვევაში – სხვადასხვა წყაროები. კერძოდ:

1. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის საჭიროებისათვის გამოიყენება მონაცემები ორიგინალურ ვალუტაში, გადაანგარიშებული აშშ დოლარებში ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი კურსების შესაბამისად, ხოლო ამ ცხრილში ოფიციალური სარეზერვო აქტივების აშშ დოლარებში გადაანგარიშება ხდება ლარის ეკვივალენტიდან;
2. ამ ცხრილში მოცემული ოფიციალური სარეზერვო აქტივები მოიცავს რუსულ რუბლებში არსებულ აქტივებსაც, მაშინ როცა IIP ცხრილის შედგენის კონცეფცია რუსულ რუბლს არ განიხილავს თავისუფლად კონვერტირებად ვალუტად და შესაბამისად, რუსულ რუბლში არსებულ აქტივებს მიაკუთვნებს არა სარეზერვო აქტივებს, არამედ ფულად-საკრედიტო ორგანოების (ეროვნული ბანკის) უცხოურ აქტივებს ნაღდი ფულის და დეპოზიტების სახით (თუმცა, დღეისათვის ეს განსხვავება უმნიშვნელოა).
3. სესხის სპეციალური უფლებების (SDRs –ის) შესახებ მონაცემებში განსხვავება აიხსნება იმით, რომ ამ ცხრილში ეს მაჩვენებელი შეესაბამება ეროვნული ბანკის ბალანსის შესაბამის მონაცემს, ხოლო საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის ბალანსისთვის ინფორმაციის წყაროს წარმოადგენს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ვებ-გვერდი. განსხვავების მიზეზია, ჯერ ერთი, SDRs-ის კურსი: ეროვნული ბანკის ბალანსი, როგორც წესი, იყენებს საანგარიშო პერიოდის ბოლოს წინა დღის კურსს, ხოლო საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია – ბოლო დღის კურსს. მეორე, საანგარიშო პერიოდის ბოლო დღეს განხორციელებული ოპერაციები, დროში განსხვავების გამო, აისახება მოგვიანებით ეროვნული ბანკის ბალანსში და შესაბამისად ოფიციალურ სარეზერვო აქტივებში (რადგანაც ორივე მათგანის გაანგარიშება ხდება ყოველთვიურად, თვის დამთავრებისთანავე), ხოლო საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის გაანგარიშება ხდება კვარტალურად და მასში სრულად აისახება კვარტლის განმავლობაში SDRs-ში განხორციელებული ყველა ოპერაცია.

საგარეო ვაჭრობა (ცხრილი FT)

ახასიათებს საქონლის ექსპორტის, იმპორტის, საგარეო სავაჭრო ბრუნვისა და ბალანსის მონაცემებს თვეების მიხედვით. ეს მონაცემები არ მოიცავს არარეგისტრირებულ ვაჭრობას. თუმცა, კორექტირებულია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ ისეთი საქონლის მოცულობით, რომლებიც ამა თუ იმ მიზეზით არ რეგისტრირდება ქვეყნის საბაჟო საზღვარზე საბაჟო სამსახურის მიერ (მაგალითად, ბუნებრივი აირი და ელექტროენერჯია) ან რეგისტრირდება, მაგრამ მიეკუთვნება არა საქონლის კატეგორიას, არამედ ფინანსურ აქტივებს, მომსახურებას ან სხვა კატეგორიას. ექსპორტი აღრიცხულია FOB-ფასებში, ხოლო იმპორტი – CIF-ფასებში.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, რომელიც ეყრდნობა საქართველოს საბაჟო დეპარტამენტის მიერ მიწოდებულ სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემებს.

შენიშვნა: საგარეო ვაჭრობა და საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობა განსხვავებული ცნებებია და ეყრდნობიან განსხვავებულ კონცეფციებს. თუ საგარეო ვაჭრობისათვის განმსაზღვრელია საზღვრის გადაკვეთის პრინციპი, საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობისათვის განმსაზღვრელი პრინციპია რეზიდენტსა და არარეზიდენტს შორის საკუთრების უფლების ცვლილება. არის რიგი პოზიციებისა, რომელიც განეკუთვნება საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობას და არ განეკუთვნება საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკას. გარდა ამისა, საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკაში ექსპორტი მოცემულია FOB ფასებში, ხოლო იმპორტი CIF ფასებში, მაშინ როცა საგადასახდლო ბალანსის საქონლით ვაჭრობაში როგორც ექსპორტი ისე იმპორტი მოცემულია FOB ფასებში.

ფულადი გზავნილები (ცხრილები REMC, REMM, REMSY)

ასახავს საქართველოს საბანკო სისტემაში მოქმედი ელექტრონული ანგარიშსწორების საშუალებებით (Western Union, Money Gram, Anelik, Unistream და სხვა) საზღვარგარეთიდან საქართველოში და პირიქით ფულადი გზავნილების მოცულობას.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით), აგრეთვე მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

საგადასახდლო ბალანსისა და საინვესტიციო პოზიციის მონაცემთა გადასინჯვა

საგარეო სექტორის სტატისტიკაზე მუშაობა ქვეყნის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების პერიოდს უკავშირდება და თავდაპირველად (2007 წლამდე) ეს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის პრეროგატივა იყო. შესაბამისად, დასაწყისისათვის მისი ინფორმაციული წყაროები მწირი იყო და ძირითადად საგარეო ვაჭრობის მონაცემებით შემოიფარგლებოდა.

პირველი საგადასახდელო ბალანსი 1994 წლის მონაცემების მიხედვით 1995 წელს შემუშავდა. დღეისათვის, ეროვნული ბანკის საიტზე ხელმისაწვდომია საქართველოს საგადასახდელო ბალანსი 1995 წლიდან. მოგვიანებით, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური მისიის მიერ რეკომენდირებულ იქნა დაწყებულიყო 2000–2001 წლების საგადასახდელო ბალანსების გადასინჯვა, შესაბამისი მეთოდოლოგიის მეხუთე რედაქციასთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით. 2000 წელი შეირჩა იმ მოსაზრებით, რომ ამ პერიოდიდან შესაძლებელია მეტ-ნაკლებად საიმედო ინფორმაციის მოპოვება.

საგადასახდელო ბალანსის გადასინჯვისა და ინფორმაციის წყაროების გაუმჯობესების პროცესი რამდენიმე ეტაპად წარიმართა;

პირველ რიგში, მოწესრიგდა სახელმწიფო სექტორის საგარეო ვალის აღრიცხვა. შეიქმნა მონაცემთა მწკრივი 1999 წლის 31 დეკემბრიდან დაწყებული, სადაც საგარეო ვალის სტატისტიკის მოთხოვნების შესაბამისად, მოცემულია ოპერაციული, საკურსო, ფასის და სხვა ცვლილებები. ძირითად ვალთან ერთად წარმოებს დარიცხული პროცენტების აღრიცხვა, თითოეული ვალი აღიწერება როგორც ორიგინალური ვალუტით, ისე დოლარის ეკვივალენტში.

მეორე ეტაპზე მოძიებულ იქნა ინფორმაცია საბანკო სექტორის მიერ განხორციელებული ოპერაციებს შესახებ, მათ შორის საბანკო ზედამხედველობის დეპარტამენტის ინფორმაცია. მოზიდული მასალების გაანალიზების შედეგად შემუშავებულ იქნა საბანკო სექტორის საინვესტიციო მდგომარეობა. მონაცემთა მწკრივი ამ შემთხვევაშიც იწყება 1999 წლის 31 დეკემბრიდან.

2000 – 2001 წლების საგადასახდელო ბალანსის ისეთი უმთავრესი მუხლები, როგორცაა: საქონელი, მომსახურებიდან - ტრანსპორტი და ტურიზმი, შეფასებულ იქნა მომდევნო წლებში აპრობირებული მეთოდით. რაც შეეხება წვრილ მუხლებს, რომლებიც არ ფიგურირებდა 2000 – 2001 წლების მონაცემებში, შეფასებულ იქნა მომდევნო წლების ტენდენციების შესაბამისად.

საგადასახდელო ბალანსის სტატისტიკის წარმოების პასუხისმგებლობის ეროვნულ ბანკში გადასვლამ შესაძლებელი გახადა სარეზერვო აქტივებისა და ეროვნული ბანკის სხვა აქტივებისა და ვალდებულებების საგადასახდელო ბალანსში უფრო დეტალური ასახვა. ჩვენს მიერ შემუშავებულ მონაცემთა ბაზაში აღრიცხულია ყოველდღიური ოპერაციები ორიგინალური ვალუტით, ხოლო ამ ოპერაციების გადაყვანა აშშ დოლარის ეკვივალენტში ხდება ოპერაციის დღის კურსით. ეს საშუალებას გვაძლევს ზუსტად ვიანგარიშოთ ოპერაციული და საკურსო ცვლილებები. 2000–2001 წლების საგადასახდელო ბალანსის სარეზერვო აქტივების მონაცემები, რომლებიდანაც არ იყო გამოყოფილი საკურსო ცვლილებები, შეიცვალა ახალი მონაცემებით. ცვლილებამ ზოგიერთ კვარტალში 50% შეადგინა, ძირითადად კი, 20–36 პროცენტის ფარგლებში იყო. ამასთან, სტრიქონი „უცხოური ვალუტა“, დაიყო ქვეკომპონენტებად: ნაღდი ფული და დეპოზიტები ცენტრალურ ბანკებში,

ნადი ფული და დეპოზიტები სხვა ბანკებში და ფასიანი ქაღალდები. მოპოვებულ იქნა მონაცემები არარეზიდენტების მიერ სახაზინო ვალდებულებების ფლობის შესახებ, რომელსაც ადგილი ჰქონდა გასულ წლებში, რამაც ასახვა ჰპოვა საგადასახდელო ბალანსში. 2000-2001 წლებში საქართველოს ეკონომიკისათვის განსაკუთრებული იყო კომპანია BP-ს როლი. მათთან ინტენსიური თანამშრომლობის შედეგად მოპოვებულ იქნა მნიშვნელოვანი ინფორმაცია 2000-2001 წლებში განხორციელებული ოპერაციების შესახებ, მათ შორის ნავთობსადენებით გატარებული ნავთობის მოცულობისა და მისი გატარების ხარჯების შესახებ. ყოველივე ამან ასახვა ჰპოვა განახლებულ საგადასახდელო ბალანსში.

როგორც წესი, საგარეო სექტორის სტატისტიკა ეფუძნება საგადასახდელო ბალანსის, საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის და საერთაშორისო რეზერვების სტატისტიკას. 2000 წლიდან ეროვნულ ბანკში გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სტატისტიკის წარმოების დაწყების მიმართულებით.

საქართველოს ეროვნული ბანკი, მონაცემთა გადასინჯვის პოლიტიკის შესაბამისად, ყოველი წლის 30 სექტემბერს აქვეყნებს გასული წლის საგარეო სექტორის სტატისტიკის განახლებულ წლიურ მონაცემებს. საგადასახდელო ბალანსის, საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის და საგარეო ვალის მონაცემები, როგორც წესი, განიცდის ცვლილებებს, გამომდინარე იქიდან, რომ ხდება წინასწარი კვარტალური მონაცემების დაზუსტება წლიური მონაცემებით.

მნიშვნელოვანი ცვლილებებით ხდება არასაფინანსო კორპორაციების სექტორის მონაცემები, რაც ძირითადად გამოწვეულია საქსტატის წინასწარი მონაცემების დაზუსტებული მონაცემებით შეცვლით. საქსტატი საწარმოების საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესწავლის მიზნით ატარებს სამეწარმეო სექტორის ყოველკვარტალურ კვლევებს, და ასევე, წლის დამთავრებიდან 5 თვის გასვლის შემდეგ, წლიურ გამოკვლევას. კვარტალური კვლევების საფუძველზე დგინდება წინასწარი მონაცემები, ხოლო წლიური გამოკვლევის საფუძველზე, რომლის შედეგები აგვისტოში ქვეყნდება, დგინდება საბოლოო, დაზუსტებული მონაცემები. ეს განსაკუთრებით ეხება მონაცემებს საქართველოში განხორციელებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შესახებ.

განსხვავება საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელოს მე-5 და მე-6 რედაქციებს შორის

საქართველოს ეროვნული ბანკი დაწყებული 2014 წლის პირველი კვარტალიდან, საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სტატისტიკის წარმოებას ახორციელებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) მიერ 2009 წელს გამოშვებული „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს“ (BPM6) მე-6 გამოცემის შესაბამისად. შესაბამისად, 2014 წლის საგარეო სექტორის სტატისტიკის მონაცემები გამოქვეყნდება ორივე ფორმატში: მე-5 („საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელო“, 1993 წლის გამოცემა) და მე-6 რედაქციების

(„საგადასახდელი ბალანსისა და საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელო“, 2009 წლის გამოცემა) შესაბამისად; ხოლო 2015 წლიდან მხოლოდ მე-6 რედაქციით. ამასთან, გადაისინჯა დინამიკური მწკრივებიც 2000 წლიდან და 2014 წელს მათი გამოქვეყნდებაც ორივე მეთოდოლოგიის შესაბამისად მოხდება.

საგადასახდელი ბალანსის სტატისტიკის მეთოდოლოგიის ცვლილება უკავშირდება ცვლილებებს ეკონომიკური სტატისტიკის წარმოების ძირითად მეთოდოლოგიაში - „ეროვნულ ანგარიშთა სისტემაში“, რომლის მე-4 რედაქცია გამოიცა 2008 წელს. საგადასახდელი ბალანსის მე-6 რედაქციაში, მე-5 რედაქციასთან შედარებით კონცეპტუალური საკითხები დარჩა უცვლელი, ამასთან შეიცვალა ზოგიერთი მუხლის დასახელება, პრეზენტაციისა და ფორმირების წესი.

საგადასახდელი ბალანსის მე-5 და მე-6 რედაქციებს შორის განხორციელებული ძირითადი ცვლილებების მოკლე მიმოხილვა:

1. აღრიცხვის პრინციპი

- მიმდინარე ანგარიშსა და კაპიტალის ანგარიშში ოპერაციები კრედიტისა და დებეტის მხარეს იწერება „+“ ნიშნით (გამონაკლისია: პირდაპირი ინვესტიციიდან შემოსავალი და საქონლის გადაყიდვა, რომელიც შეიძლება იყოს უარყოფითი). წმინდა დაკრედიტება/წმინდა სესხება (მიმდინარე ანგარიშისა და კაპიტალის ანგარიშის ბალანსი) წარმოადგენს ამ ანგარიშების კრედიტებისა და დებეტების სხვაობას.
- ფინანსურ ანგარიშში გამოიყენება ტერმინი „ფინანსური აქტივების შეძენა, წმინდა“ და „ვალდებულებების აღება, წმინდა“ ადრე გამოყენებული ტერმინების „კრედიტი“ და „დებეტის“ ნაცვლად. აქტივების წმინდა შეძენა ტოლია აქტივების ზრდას გამოკლებული აქტივების შემცირება. ვალდებულებების წმინდა აღება ტოლია ვალდებულებების ზრდას მინუს ვალდებულებების კლება.
- ცვლილება პლუს ნიშნით აღნიშნავს აქტივების ან ვალდებულებების ზრდას, ხოლო მინუს ნიშნით - აქტივის ან ვალდებულების შემცირებას. მე-5 რედაქციის თანახმად, აქტივის ზრდა იწერებოდა „მინუს“ ნიშნით, ხოლო აქტივის შემცირება - „პლუს“ ნიშნით.
- ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ცვლილება, რომელიც ეფუძნება ფიზიკური პირების რეზიდენტობის ცვლილებას, განიხილება როგორც აქტივების მოცულობის სხვა ცვლილება (კლასიფიკაციის ცვლილება) და არა როგორც ოპერაცია. ამდენად, კაპიტალური ტრანსფერები დაკავშირებული მიგრაციასთან საგადასახდელი ბალანსში აღარ აისახება.

2. ინსტიტუციური სექტორები

- შემოდებულ იქნა ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის მსგავსი ინსტიტუციური სექტორების კლასიფიკაცია. „ფულად-საკრედიტო რეგულირების ორგანოს“ სექტორის ნაცვლად გამოიყენება ტერმინი - „ეროვნული ბანკი“, „საბანკო სექტორის“ ნაცვლად - „დეპოზიტური კორპორაციები ეროვნული ბანკის გარდა“.
- სხვა სექტორები გაიყო ორ ნაწილად: სხვა ფინანსური კორპორაციები და არასაფინანსო კორპორაციები, შინამეურნეობები და შინამეურნეობების მომსახურე არაკომერციული ორგანიზაციები (შმაკო).

3. ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების კლასიფიკაცია

- განაწილებული სესხის სპეციალური უფლება (SDR) წარმოადგენს ვალდებულებას (მაშინ, როცა მეთოდოლოგიის მე-5 რედაქციის მიხედვით ის მონეტარული ოქროს მსგავსად აღირიცხებოდა როგორც მხოლოდ აქტივი) და აისახება სხვა ინვესტიციაში ცალკე მუხლად.
- ტერმინი „სავაჭრო კრედიტები“ შეიცვალა ტერმინით „სავაჭრო კრედიტები და ავანსები“.
- ვადაგადაცილებული დავალიანება აღირიცხება, როგორც თავდაპირველი სავალო ინსტრუმენტი და არა როგორც ახალი მოკლევადიანი სავალო ინსტრუმენტი.

4. მიმდინარე ანგარიში

- პორტებში შექმნილი საქონელი იწერება საქონლის ექსპორტ/იმპორტში და აღარ იწერება ცალკე პუნქტად.
- მიგრანტთა პირადი ნივთები არ აისახება როგორც საქონლის ექსპორტ/იმპორტში, ასევე კაპიტალის ანგარიშში.
- საქონლის გადამუშავება, როცა მატერიალურ რესურსი სხვისი საკუთრებაა, აღირიცხება როგორც მომსახურება. მეთოდოლოგიის მე-5 რედაქციის თანახმად მომსახურების ღირებულება ემატებოდა გადასამუშავებელი საქონლის ღირებულებას, თუ საქონელი უბრუნდებოდა მფლობელს (აღირიცხებოდა საქონლის მუხლში), ხოლო თუ საქონელი თავის მფლობელს არ ეგზავნებოდა, მაშინ ის აღირიცხებოდა როგორც „სხვა საქმიანი, პროფესიული და ტექნიკური მომსახურება“.
- რემონტი საქონლის ნაცვლად აისახება მომსახურებაში.
- „სატრანსპორტო მომსახურებას“ ეწოდა „ტრანსპორტი“.
- საფოსტო და კურიერული მომსახურება შევიდა „ტრანსპორტის“ მუხლში.
- „სამშენებლო მომსახურებას“ ეწოდა „მშენებლობა“ და იყოფა ორ ნაწილად: „მშენებლობა საზღვარგარეთ“ და „მშენებლობა საქართველოში“.
- სავალო ინსტრუმენტებზე დარიცხული შემოსავალი გაიყო ორ ნაწილად: ირიბად შეფასებული ფინანსური მომსახურება და შემოსავალი წმინდა სახით.
- „როიალტი და სალიცენზიო გადასახადი“ იწოდება „გადასახადი ინტელექტუალური საკუთრებისათვის მიკუთვნებული სხვა კატეგორიისადმი“.
- შემოდებულია ჯგუფი, რომელიც აერთიანებს ტელეკომუნიკაციურ, კომპიუტერულ და ინფორმაციულ მომსახურებებს, რომლებიც ადრე აღირიცხებოდა ცალ-ცალკე.
- სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის შედეგები (როგორცაა პატენტები, საავტორო უფლებები, ტექნოლოგიური პროცესები) განიხილება როგორც წარმოებული აქტივები და მიეკუთვნება სამეცნიერო-კვლევითი სახის მომსახურებას. ადრე ისინი განიხილებოდნენ როგორც არაწარმოებული აქტივები და აისახებოდნენ კაპიტალის ანგარიშში.
- „სამთავრობო მომსახურებას“ ეწოდა „სახელმწიფო საქონელი და მომსახურება სხვა კატეგორიებში ჩაურთველი“.
- შემოსავლების და ტრანსფერების ანგარიშების დასახელება შეიცვალა ტერმინებით: „პირველადი შემოსავალი“ და „მეორადი შემოსავალი“.
- სხვა ინვესტიციის შემოსავლიდან გამოიყო სარეზერვო აქტივებიდან მიღებული შემოსავალი და ნაჩვენებია ცალკე პუნქტად.
- მიმდინარე ტრანსფერების კლასიფიკაცია გახდა უფრო დეტალური.

- შემოღებული იქნა ცნება პირადი ტრანსფერები, რომელიც უფრო ფართოა, ვიდრე ადრე გამოყენებული „მუშაკთა გზავნილები“.
- მემკვიდრეობით მიღებული ქონება განიხილება როგორც კაპიტალური ტრანსფერი, ადრე მიღებული მიმდინარე ტრანსფერის ნაცვლად.

საგარეო ვალის მეთოდოლოგიური სტანდარტები

საქართველოს საგარეო ვალის შედგენა წარმოებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სახელმძღვანელოს(საგარეო ვალის სტატისტიკა)რეკომენდაციების შესაბამისად.

საქართველოს მთლიანი საგარეო ვალი წარმოადგენს დროის გარკვეული პერიოდისათვის არსებულ ნაშთს ყველა იმ მიმდინარე და არასავარაუდო ვალდებულებაზე, რომელიც დებეტორს ავალდებულებს ძირითადი თანხის ან საპროცენტო განაკვეთის გადახდას მომავალში, დროის გარკვეულ მომენტში და წარმოადგენს რეზიდენტის უპირობო ვალდებულებას არარეზიდენტის მიმართ.

საგარეო ვალი შედგება შემდეგი კომპონენტებისაგან:

- სავალო ვალდებულებები;
- სესხები;
- სავაჭრო კრედიტები;
- ნაღდი ფული და დეპოზიტები;
- სხვა სასესხო ვალდებულებები;
- პირდაპირი ინვესტიციის კომპანიათაშორისი სესხები.

სავალო ვალდებულებები მოიცავს საქართველოს რეზიდენტების მიერ გამოშვებულ სავალო ვალდებულებებს, რომელთაც ფლობენ არარეზიდენტები. სავალო ვალდებულებები კლასიფიცირდება სექტორების (გამოშვების სექტორი) და ფინანსური ინსტრუმენტების მიხედვით.

სავალო ვალდებულებებზე ნაშთი დროის გარკვეული მომენტისათვის არის: არარეზიდენტების საკუთრებაში არსებული და საქართველოს რეზიდენტების მიერ გამოშვებული სავალო ვალდებულებების ჯამს მინუს გადაგადაცილებული ვალდებულებები, პლიუს საანგარიშო პერიოდში დარიცხული პროცენტი(თუ პროცენტის გადახდა გრაფიკით განსაზღვრულია მომავალ პერიოდში).

სესხების სტრუქტურაში შედის:

-საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სესხები-საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ მიღებული სესხები საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან.

-სახელმწიფო სესხები-სახელმწიფოს მიერ მიღებული სესხები;

სესხები სახელმწიფო გარანტიით-კერძო სექტორის მიერ მიღებული საგარეო სესხები(გარდა პირდაპირი ინვესტორისაგან მიღებული სესხებისა);

სესხებზე ნაშთი, დროის გარკვეული მომენტისათვის, შედგება საქართველოს რეზიდენტების მიერ მიღებული საგარეო სესხების ჯამს მინუს საანგარიშო პერიოდში გრაფიკით განსაზღვრული ძირითადი თანხის გადახდები და მინუს ფაქტიურად განხორციელებული წინასწარი გადახდები.

სავაჭრო კრედიტები შედგება იმ ვალდებულებებისაგან, რომლებიც წარმოიშვება საქონლისა და მომსახურების უშუალოდ მიწოდების დროს. ესაა:

-ეკონომიკური აგენტების მიერ მიღებული წინასწარი გადახდა;

-იმპორტირებულ საქონელსა ან მომსახურებასთან დაკავშირებული ვალდებულებები, რომელთა დაფარვა არ მოხდა ვადაში.

ნაღდი ფული და დეპოზიტები მოიცავს საქართველოს საბანკო სისტემაში არსებულ არარეზიდენტების დეპოზიტებს.

სხვა ვალდებულებები მოიცავს:

-საგარეო სესხებსა და სავალო ვალდებულებებზე ძირითადი თანხისა და საპროცენტო განაკვეთის მიხედვით არსებულ ვადაგადაცილებულ დავალიანებას.

პირდაპირი ინვესტიციების კომპანიათაშორისი სესხები მოიცავს:

-სესხებს, მიღებულს არარეზიდენტი პირდაპირი ინვესტორისაგან ან საზღვარგარეთ არსებული ფილიალებისა და წარმომადგენლობებისაგან;

ვადაგადაცილებებს ამ სესხებზე, ძირითადი თანხისა და საპროცენტო განაკვეთის მიხედვით.

კომპანიათაშორის სესხებზე არსებული დავალიანება შედგება დროის გარკვეული მომენტისათვის არსებული საგარეო სესხების ნარჩენი დავალიანებისაგან, რომელიც საქართველოს საწარმოებმა ან პირდაპირმა ინვესტორებმა მიიღეს შესაბამისად არარეზიდენტი პირდაპირი ინვესტორის ან შვილობილი კომპანიებისაგან, მინუს საანგარიშო პერიოდში გრაფიკით განსაზღვრული ძირითადი თანხის გადახდები, მინუს ფაქტიურად განხორციელებული წინასწარი გადახდები.

საგარეო ვალი. საგადამხდელო ბალანსის მსგავსად, კლასიფიცირდება ინსტიტუციური სექტორების მიხედვით: მონეტარული ხელისუფლება, სამთავრობო სექტორი, საბანკო სექტორი და სხვა სექტორები. გარანტიის ქვეშ მყოფი საგარეო ვალდებულებები კი კლასიფიცირდება მსესხებლის სექტორის შესაბამისად. გარანტორის მიხედვით რეკლასიფიკაცია ხდება მხოლოდ გარანტიის ამოქმედების შემთხვევაში.

ანალიზის მიზნებიდან გამომდინარე, საგარეო ვალი კლასიფიცირდება ვაღიანობის მიხედვით- მოკლევადიანად და გრძელვადიანად, საწყისი ვაღიანობიდან გამომდინარე.

საგარეო ვალის კომპილაციისათვის გამოიყენება საგადამხდლო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის იდენტური საინფორმაციო წყარო.

საქართველოს საგადასახდლო ბალანსი	(მლნ აშშ დოლარი)									
	2008 წელი	2009 წელი	2010 წელი	2011 წელი	2012 წელი	2013 წელი	2014 წელი	2015 წელი	2016 წელი	2017 წელი
	სულ 2008	სულ 2009	სულ 2010	სულ 2011	სულ 2012	სულ 2013	სულ 2014	სულ 2015	სულ 2016	სულ 2017
მეორადი შემოსავალი	1 060,36	967,50	1 098,47	1 328,67	1 407,59	1 465,64	1 433,89	1 119,55	1 126,17	
კაპიტალის ანგარიში	106,62	177,61	198,28	145,82	131,60	132,54	107,94	61,57	56,02	
წმინდა დაკრედიტება(+) / წმინდა სესხება(-)										
(მიმდინარე ანგარიშის და კაპიტალის ანგარიშის ბალანსი)	-2 703,69	-962,66	-999,65	-1 696,42	-1 721,36	-802,15	-1 655,68	-1 622,73	-1 878,87	
ფინანსური ანგარიში	-2 763,56	-934,50	-1 032,67	-1 681,35	-1 774,72	-844,77	-1 734,76	-1 716,12	-1 893,57	
პირდაპირი ინვესტიციები	-1 417,70	-677,42	-678,69	-901,62	-614,33	-830,01	-1 356,39	-1 266,82	-1 414,71	
პორტფელის ინვესტიციები	-623,19	-10,54	-250,50	-133,36	-848,26	36,60	-209,37	153,57	312,75	
ფინანსური წარმოებულები და თანამშრომელთა ოფციონები აქციებზე	-7,78	-0,57	-0,79	-5,13	-5,40	2,44	-8,17	1,76	3,99	
სხვა ინვესტიციები	-845,60	-862,40	-310,65	-1 213,67	-344,90	-8,56	-127,47	-505,20	-1 040,38	
სარეზერვო აქტივები	130,71	616,43	207,97	572,41	38,17	-45,22	-33,36	-99,44	244,78	
წმინდა შედომები და გამოტოვებები	-59,87	28,15	-33,02	15,06	-53,36	-42,61	-79,08	-93,39	-14,70	

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის მასალები.

ტესტები

1. საგადასახდელო ბალანსი განიხილავს:
 - ა. ანგარიშების ორ ტიპს;
 - ბ. ანგარიშების სამ ტიპს;
 - ც. ანგარიშების ოთხ ტიპს;
 - დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

2. საგადასახდელო ბალანსის ანგარიშებია:
 - ა. მიმდინარე ანგარიში და კაპიტალის ანგარიში;
 - ბ. მიმდინარე ანგარიში, კაპიტალის ანგარიში და ფინანსური ანგარიში;
 - ც. არც ერთი პასუხი არ არის სრული.

3. მიმდინარე ანგარიშის სტანდარტული კომპონენტებია:
 - ა. საქონელი და მომსახურება
 - ბ. საქონელი და მომსახურება; შემოსავალი;
 - ც. საქონელი და მომსახურება; შემოსავალი და მიმდინარე ტრანსფერები.
 - დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

4. კაპიტალური და ფინანსური ანგარიშების სტანდარტული კომპონენტებია:
 - ა. კაპიტალური ტრანსფერები და პირდაპირი ინვესტიციები;
 - ბ. კაპიტალური ტრანსფერები, არაწარმოებული, არაფინანსური აქტივების შექმნა/გაყიდვა, პირდაპირი ინვესტიციები.
 - ც. კაპიტალური ტრანსფერები, არაწარმოებული, არაფინანსური აქტივების შექმნა/გაყიდვა, პირდაპირი ინვესტიციები, პორტფელური ინვესტიციები.
 - დ. კაპიტალური ტრანსფერები, არაწარმოებული, არაფინანსური აქტივების შექმნა/გაყიდვა, პირდაპირი ინვესტიციები, პორტფელური ინვესტიციები, ფინანსური დერივატივები.
 - ე. არც ერთი პასუხი არ არის სრული.

5. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია განისაზღვრება როგორც:

- ა. პოზიცია წლის დასაწყისში პლიუს ტრანსაქციები
 - ბ. პოზიცია წლის დასაწყისში პლიუს ტრანსაქციები პლიუს ფასებისა და გაცვლითი კურსის ცვლილება
 - გ. პოზიცია წლის დასაწყისში პლიუს ტრანსაქციები პლიუს ფასებისა და გაცვლითი კურსის ცვლილება პლიუს სხვა შესწორებები
 - დ. პოზიცია წლის დასაწყისში პლიუს ტრანსაქციები პლიუს ფასებისა და გაცვლითი კურსის ცვლილება პლიუს სხვა შესწორებები პლიუს პოზიცია წლის ბოლოს.
6. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის მუხლებია:
- ა. პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ, პორტფელური ინვესტიციები, ფინანსური წარმოებულები, სხვა ინვესტიციები.
 - ბ. პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ, პორტფელური ინვესტიციები, ფინანსური წარმოებულები, სხვა ინვესტიციები, სარეზერვო აქტივები.
 - გ. პირდაპირი ინვესტიციები საზღვარგარეთ, პორტფელური ინვესტიციები, ფინანსური წარმოებულები, სხვა ინვესტიციები, სარეზერვო აქტივები, პირდაპირი ინვესტიციები ქვეყანაში.
 - დ. არც ერთი პასუხი არ არის სრული.
7. საქართველოს საგადასხდელო ბალანსის შედგენა ეროვნულ ბანკში წარმოებს:
- ა. 2004 წლიდან.
 - ბ. 2006 წლიდან.
 - გ. 2007 წლიდან
 - დ. 2012 წლიდან.
8. საქართველოს საგადასახდელო ბალანსი არის მაკროეკონომიკური სტატისტიკური ანგარიში, რომელიც ასახავს:
- ა. დროის განსაზღვრულ პერიოდში მოცემულ ეკონომიკასა და დანარჩენ მსოფლიოს შორის განხორციელებულ ეკონომიკურ ტრანსაქციებს.
 - ბ. დროის ფიქსირებული პერიოდისათვის მოცემულ ეკონომიკასა და დანარჩენ მსოფლიოს შორის განხორციელებულ ეკონომიკურ ტრანსაქციებს.
 - გ. არც ერთი პასუხი არ არის ზუსტი.
9. ეკონომიკის სექტორებია:
- ა. საქართველოს ეროვნული ბანკი და კომერციული ბანკები;
 - ბ. საქართველოს ეროვნული ბანკი, კომერციული ბანკები და სამთავრობო სექტორი;
 - გ. საქართველოს ეროვნული ბანკი, კომერციული ბანკები, სამთავრობო სექტორი და სხვა სექტორები;
 - დ. არც ერთი პასუხი არ არის სრული.

10. ტრანსფერები არის:

- ა. ტრანსაქცია, როდესაც ერთი მხარე მიაწვდის მეორეს რაიმე ეკონომიკურ ღირებულებას და სანაცვლოდ არ იღებს მისგან არანაირ ღირებულებას.
- ბ. ტრანსაქცია, როდესაც ერთი მხარე მიაწვდის მეორეს რაიმე ეკონომიკურ ღირებულებას და სანაცვლოდ იღებს მისგან ექვივალენტურ ღირებულებას.

11. გაცვლითი ტრანსაქცია არის:

- ა. ტრანსაქცია, როდესაც ერთი მხარე მიაწვდის მეორეს რაიმე ეკონომიკურ ღირებულებას და სანაცვლოდ არ იღებს მისგან არანაირ ღირებულებას.
- ბ. ტრანსაქცია, როდესაც ერთი მხარე მიაწვდის მეორეს რაიმე ეკონომიკურ ღირებულებას და სანაცვლოდ იღებს მისგან ექვივალენტურ ღირებულებას.

12. პორტფელური ინვესტია არის:

- ა. მხოლოდ აქციების სახით;
- ბ. მხოლოდ სავალო ფასიანი ქაღალდების სახით;
- ც. როგორც აქციების, ასევე სავალო ფასიანი ქაღალდების სახით;
- დ. არც ერთი პასუხი არ არის სრული.

13. ფინანსური წარმოებულები მოიცავს:

- ა. ტრანსაქციებს სვოპებით;
- ბ. ტრანსაქციებს სვოპებით და ოფციონებით.
- ც. ტრანსაქციებს სვოპებით, ოფციონებით და სადეპოზიტო გარანტიებით.
- დ. ტრანსაქციებს სვოპებით, ოფციონებით, სადეპოზიტო გარანტიებითა და სხვა.

14. საქონლისა და მომსახურების საგარეო-ეკონომიკური ოპერაციების დამაბალანსებელი მიუხლია:

- ა. საგარეო-ეკონომიკური სავაჭრო ბალანსი;
- ბ. საგარეო ოპერაციების მიმდინარე სალდო;
- ც. დამატებული ღირებულება.

15. საქონლისა და მომსახურების ექსპორტს მიეკუთვნება:

- ა. არარეზიდენტების მიერ რეზიდენტებისათვის უსასყიდლოდ გადაცემული საქონელი და მომსახურება;
- ბ. რეზიდენტების მიერ არარეზიდენტებისათვის მიყიდული საქონელი და მომსახურება;

გ. რეზიდენტების მიერ არარეზიდენტებისათვის უსასყიდლოდ გადაცემული საქონელი და მომსახურება;

დ. არარეზიდენტების მიერ რეზიდენტებისათვის მიყიდული საქონელი და მომსახურება.

15. საქონლისა და მომსახურების იმპორტს მიეკუთვნება:

ა. არარეზიდენტების მიერ რეზიდენტებისათვის უსასყიდლოდ გადაცემული საქონელი და მომსახურება;

ბ. რეზიდენტების მიერ არარეზიდენტებისათვის მიყიდული საქონელი და მომსახურება;

გ. რეზიდენტების მიერ არარეზიდენტებისათვის უსასყიდლოდ გადაცემული საქონელი და მომსახურება;

დ. არარეზიდენტების მიერ რეზიდენტებისათვის მიყიდული საქონელი და მომსახურება.

16. მონიშნეთ მაჩვენებლები, რომლებიც ასახულია საგარეო ფინანსურ ანგარიშში:

ა. ნაღდი ფული;

ბ. საკუთარი კაპიტალის ღირებულება;

ც. გრძელვადიანი ობლიგაციები;

დ. აქციები.

17. დანარჩენი მსოფლიოს კაპიტალის ანგარიშის დამაბალანსებელი მუხლია:

ა. მიმდინარე საგარეო ოპერაციების სალდო;

ბ. საკუთარი კაპიტალის ღირებულების ცვლილება;

ც. ერის წმინდა სესხები ან კრედიტები;

დ. აქტივებისა და პასივების ბალანსი წლის ბოლოსათვის.

თავი IV

მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა

საქართველოში მონეტარულ პოლიტიკას ახორციელებს ეროვნული ბანკი.

ეროვნული ბანკის სტრუქტურა და ორგანიზება

ეროვნული ბანკის უმაღლესი ორგანოა საბჭო, რომელიც ირჩევა 7 წლით, პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

ეროვნულ ბანკთან იქმნება საჯარო სამართლის იურიდიული პირი-საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური.

ეროვნულ ბანკში არსებობს მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი. ასევე, საფინანსო ზედამხედველობის კომიტეტი, საფინანსო სექტორის საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და რეგულირების უზრუნველსაყოფად და ეროვნული ბანკის შიდა აუდიტორული სამსახური.

ეროვნული ბანკის ამოცანებია:

1. ინფლაციის დაჭერა და სამომხმარებლო ფასების სტაბილურობის უზრუნველყოფა;
2. საფინანსო სისტემის სტაბილურობისა და გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა.
3. ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება.
4. საფინანსო სექტორის ზედამხედველობა.
5. ფულად-საკრედიტო სისტემის ფუნქციონირების უზრუნველყოფა
6. ოფიციალური საერთაშორისო რეზერვების ფლობა, შენახვა და განკარგვა.
7. საქართველოს მთავრობის ბანკირისა და ფისკალური აგენტის ფუნქციის შესრულება.
8. საგადასახადო სისტემის უსაფრთხოება, მდგრადი და ეფექტური განკარგვის უზრუნველყოფა.
9. ფულადი და ფასიანი ქაღალდების ემისიის უზრუნველყოფა.
10. ქვეყნის საფინანსო და საგარეო სექტორების სტატისტიკის წარმოება.
11. უკანონო შემოსავლების ლეგალიზება და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთა.
12. სხვა ფუნქციები.

ეროვნული ბანკის დამოკიდებულება პრეზიდენტთან, პარლამენტთან და მთავრობასთან

ეროვნული ბანკი ხელმძღვანელობა ორგანული კანონით "ეროვნული ბანკის შესახებ".

ეროვნული ბანკის საბჭოს წევრები მტკიცდება საქართველოს პარლამენტის მიერ საქართველოს პრეზიდენტის მიერ წარდგენილი კანდიდატებიდან.

ეროვნული ბანკი პარლამენტს წარუდგენს:

-1 ოქტომბრამდე ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების პროექტს.

-1 მაისამდე-გასული წლის საქმიანობის ანგარიშა.

-იძლევა დასკვნებს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტზე და ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშზე.

-ეროვნული ბანკის წარმომადგენელი ითვლება სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის საბჭოს წევრად.

-ეროვნული ბანკის აუდიტს ახორციელებს საქართველოს პარლამენტის მიერ დანიშნული აუდიტორული ფირმა და დასკვნა პარლამენტს წარედგინება არაუგვიანეს 1 ოქტომბრისა.

-ფულად საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის ძირითად მიმართულებების პროექტში უნდა აღინიშნოს ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი.

მონეტარული სტატისტიკა

მონეტარული და საბანკო სტატისტიკის მეთოდოლოგია შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის „მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის სახელმძღვანელოთი“ (Monetary and Financial Statistics Manual. International Monetary Fund. Washington, 2000) და „მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის შედგენის სახელმძღვანელოთი“ (Monetary and Financial Statistics Compilation Guide. International Monetary Fund. Washington, 2008) განსაზღვრულ კონცეფციებთან, განმარტებებთან და კლასიფიკაციებთან; მონაცემები წარმოდგენილია ათას ლარებში.

მონეტარული სტატისტიკა მოიცავს მონაცემებს ეროვნული ეკონომიკის ფინანსური სექტორის ფინანსური და არაფინანსური მოთხოვნებისა და ვალდებულებების მარაგებისა და ნაკადების შესახებ. ორგანიზაციულად იგი ეფუძნება იერარქიულ მიდგომას, რომელიც ემყარება მონაცემთა ორ ძირითად მასივს – ***სექტორალურ ბალანსებს*** და ***მიმოხილვებს***.

სექტორალური ბალანსები მოიცავს დეტალურ მონაცემებს ფინანსური სექტორის ცალკეული ქვესექტორის აქტივებისა და ვალდებულებების ყველა კატეგორიის ნაკადებისა და ნაშთების შესახებ.

მიმოხილვებში სექტორალური ბალანსების მონაცემები გაერთიანებულია აქტივებისა და ვალდებულებების უფრო განზოგადებულ კატეგორიებად, რომლებსაც გააჩნიათ განსაკუთრებული ანალიტიკური დატვირთვა.

მიმოხილვები მოიცავს:

- სამ მიმოხილვას ფინანსური სექტორის ქვესექტორების მიხედვით: ცენტრალური ბანკის მიმოხილვას, სხვა დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვას და სხვა ფინანსური კორპორაციების მიმოხილვას;
- დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვას, რომელიც წარმოადგენს ცენტრალური ბანკისა და სხვა დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვების გაერთიანების შედეგს;
- ფინანსური კორპორაციების მიმოხილვას, რომელიც წარმოადგენს დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვისა და სხვა ფინანსური კორპორაციების მიმოხილვის გაერთიანების შედეგს (სხვა ფინანსური კორპორაციების საერთო აქტივების სიმცირის გამო, საქართველოში დღეისათვის სხვა ფინანსური კორპორაციების მიმოხილვა არ იწარმოება).

ცხრილის დასახელება	ცხრილის ინდექსი	მეთოდოლოგიური განმარტება
<u>ცენტრალური ბანკის მიმოხილვა</u>	M2.4	ცხრილი მოიცავს მოიცავს ფულადი ბაზის ყველა კომპონენტს, რაც წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკის ვალდებულებებს და საფუძვლად უდევს ქვეყნის ეკონომიკის ფულად აგრეგატებს.

ზოგადი განმარტებები:

წმინდა უცხოური აქტივები – სხვაობა ეროვნული ბანკის უცხოურ მოთხოვნებსა და ვალდებულებებს შორის.

უცხოური აქტივები – მოიცავს მონეტარულ ოქროს, სესხის სპეციალურ უფლებებს (SDR-s), უცხოურ ვალუტას.

მონეტარული ოქრო – მოიცავს მხოლოდ იმ ოქროს, რომელსაც ინახავს ცენტრალური ბანკი და რომელიც წარმოადგენს ქვეყნის ოფიციალური რეზერვების ნაწილს. ოქროს მარაგი, რომელიც არ შედის ოფიციალური რეზერვების შემადგენლობაში, კლასიფიცირდება როგორც არაფინანსური აქტივი.

სესხის სპეციალური უფლებები – არის საერთაშორისო სარეზერვო აქტივების ნაწილი, რომლებიც შექმნილია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ და განაწილებულია წევრ-ქვეყნებს შორის ოფიციალური რეზერვების სტატუსით. წევრ-ქვეყნებს, რომლებიც იღებენ სესხის სპეციალურ

უფლებებს, არ უჩნდებათ რეალური ვალდებულება მათთვის გამოყოფილი ნასესხობის სპეციალური უფლებების დაბრუნებასთან დაკავშირებით. სესხის სპეციალური უფლებები შეიძლება იყოს მხოლოდ წვერი ქვეყნების და საერთაშორისო ფინანსური დაწესებულებების იმ შეზღუდული რაოდენობის აქტივები, რომელთაც აქვთ უფლებამოსილება ფლობდნენ სესხის სპეციალურ უფლებებს. სესხის სპეციალური უფლებების ავუარები წარმოადგენს სხვა წვერი ქვეყნებისაგან უცხოური ვალუტის ან სხვა სარეზერვო აქტივების მიღების უპირობო უფლებას.

აქტივები უცხოური ვალუტით – მოიცავს ცენტრალური ბანკის მოთხოვნებს არარეზიდენტების მიმართ უცხოური ვალუტის, საბანკო დეპოზიტებისა და ფასიანი ქაღალდების სახით.

უცხოური ვალუტა – მოიცავს უცხოურ ბანკნოტებსა და მონეტებს, რომლებსაც აქვთ ფიქსირებული ნომინალური ღირებულება და ემიტირებულია არარეზიდენტი ცენტრალური ბანკების ან მთავრობების მიერ. სამახსოვრო ან ნუმისმატიკური დანიშნულების მონეტები, რომლებიც არ მიმოიქცევა როგორც გადახდის საშუალება, კლასიფიცირდება როგორც არაფინანსური აქტივები და არ მიეკუთვნება უცხოურ აქტივებს.

საბანკო დეპოზიტები – მოიცავს დეპოზიტებს, რომელთა გამოყენება შესაძლებელია მოთხოვნისთანავე. ლიკვიდობის კონცეფციიდან გამომდინარე, ასეთ დეპოზიტებს მიეკუთვნება მოთხოვნამდე დეპოზიტები. თუმცა, ისეთი ვადიანი დეპოზიტები, რომელთა განაღდება ხდება მოთხოვნისთანავე, ჩაირთვება ამ კატეგორიაში.

ფასიანი ქაღალდები – მოიცავს ფასიანი ქაღალდების ბაზრებზე რეალიზებად მაღალილიკვიდურ ფასიან ქაღალდებს, რომლებიც უზრუნველყოფს კაპიტალში მონაწილეობას და სავალო ფასიან ქაღალდებს. ის ფასიანი ქაღალდები, რომელთა კოტირება არ ხდება ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე, ამ კატეგორიაში არ ჩაირთვება, რადგან ისინი მიჩნეულია არასაკმარისად ლიკვიდურად.

უცხოური ვალდებულებები მოიცავს ეროვნული ბანკის მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რესურსების გამოყენებას და სხვა უცხოურ ვალდებულებებს არარეზიდენტების მიმართ.

წმინდა საშინაო აქტივები – წმინდა მოთხოვნები ცენტრალური მთავრობისა და სხვა რეზიდენტი სექტორების მიმართ.

შენიშვნა: ცენტრალური მთავრობისადმი წმინდა მოთხოვნები განსხვავდება ფინანსთა სამინისტროს შესაბამისი მონაცემებისაგან, რაც გამოწვეულია იმით, რომ ეროვნული ბანკი მთავრობის წმინდა დეპოზიტებში რთავს ხაზინის ერთიანი ანგარიშისა და ერთიანი სავალუტო ანგარიშის თანხებს, მაშინ როცა ფინანსთა სამინისტრო ხაზინის ერთიანი ანგარიშიდან გამოყოფს და ცალკე ასახავს სუბანგარიშებს, დაკავშირებულს ზედმეტად ან შეცდომით გადახდილი შემოსავლების დასაბრუნებელ თანხებთან (შემოსავლების სარეზერვო ქვეანგარიშზე რიცხული თანხები), სავალუტო ანგარიშზე არსებული თანხების გადაფასებასთან და ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სხვა ქვეანგარიშებზე არსებული თანხების ცვლილებასთან, რაც აუცილებელია სახელმწიფო ხაზინის შეუფერხებელი ფუნქციონირებისათვის.

სარეზერვო ფული – საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ემიტირებული ნაღდი ფული (ეროვნული ბანკის სალაროში სახსრების ნაშთის გარეშე), საქართველოს კომერციული ბანკების (ლიცენზიაგამოთხოვილი ბანკების სახსრების ჩათვლით) მიერ ეროვნულ ბანკში დეპონირებული სავალდებულო რეზერვების ანგარიშებსა და საკორესპონდენტო ანგარიშებზე ნაშთები, როგორც ეროვნულ, ისე უცხოურ ვალუტაში.

ეროვნული ვალუტა მიმოქცევაში – საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ მიმოქცევაში გაშვებული ნაღდი ფული, იმ ფულის გამოკლებით, რაც იმყოფება ეროვნული ბანკის სალაროში.

ბანკების დეპოზიტები – შედგება სავალდებულო რეზერვების, ეროვნულ ბანკში კომერციული ბანკების საკორესპონდენტო ანგარიშებზე რიცხული ნაშთებისა და სხვა დეპოზიტებისაგან.

სავალდებულო რეზერვები (მინიმალური) - კომერციული ბანკების საერთო აქტივების ნაწილი, რომელიც ექვემდებარება საქართველოს ეროვნულ ბანკში სავალდებულო შენახვას, უზრუნველყოფს მომხმარებლების ყოველდღიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას და ზღუდავს კრედიტების გაცემას; იგი ამავე დროს წარმოადგენს კომერციული ბანკების მინიმალური რეზერვების ნაწილს, გაანგარიშებულს მოზიდული სახსრების მიმართ დადგენილი ნორმის შესაბამისად, რომელსაც განსაზღვრავს ეროვნული ბანკი ქვეყნის მონეტარული პოლიტიკის მოთხოვნებიდან გამომდინარე.

კომერციული ბანკების საკორესპონდენტო ანგარიშები ეროვნულ ბანკში - კომერციული ბანკების სახსრების ნაშთები ეროვნულ ბანკში, რომელიც გამოიყენება კლიენტთა სახელით ბანკთაშორისი ანგარიშსწორების განსახორციელებლად.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის ნაერთი ბალანსი.

სხვა დეპოზიტური M2.5
კორპორაციების
მიმოხილვა

ცხრილი იძლევა ინფორმაციას საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ვალდებულებების შესახებ.

ზოგადი განმარტებები:

წმინდა უცხოური აქტივები – სხვაობა სხვა დეპოზიტური კორპორაციების (კომერციული ბანკების) უცხოურ მოთხოვნებსა და ვალდებულებებს შორის.

უცხოური ვალუტის რეზერვები – მოიცავს სხვა დეპოზიტური კორპორაციების მოთხოვნებს არარეზიდენტების მიმართ უცხოური ვალუტის, საბანკო დეპოზიტებისა და ფასიანი ქაღალდების სახით.

უცხოური ვალუტა – მოიცავს უცხოურ ბანკნოტებსა და მონეტებს, რომლებსაც აქვთ ფიქსირებული ნომინალური ღირებულება და ემიტირებულია არარეზიდენტი ცენტრალური ბანკების ან მთავრობების მიერ. სამახსოვრო ან ნუმისმატიკური დანიშნულების მონეტები, რომლებიც არ მიმოიქცევა როგორც გადახდის საშუალება, კლასიფიცირდება როგორც არაფინანსური აქტივები და არ მიეკუთვნება უცხოურ აქტივებს.

საბანკო დეპოზიტები – მოიცავს არარეზიდენტ ბანკებში გახსნილი საკორესპონდენტო და ვადიანი დეპოზიტების ანგარიშების ნაშთებს.

ფასიანი ქაღალდები – მოიცავს არარეზიდენტების სავალო ფასიან ქაღალდებს საბაზრო ღირებულებით.

უცხოური ვალდებულებები მოიცავს საბანკო სექტორის უცხოურ ვალდებულებებს არარეზიდენტი იურიდიული და ფიზიკური პირების მიმართ.

წმინდა საშინაო აქტივები – წმინდა მოთხოვნები ცენტრალური მთავრობისა და სხვა რეზიდენტი სექტორების მიმართ.

სადეპოზიტო ვალდებულებები – მოიცავს რეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირების (საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარდა) მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებულ ეროვნული და უცხოური ვალუტით დენომინირებული დეპოზიტების ნაშთებს; შედგება ვადიანი დეპოზიტების (სპეციალურ დანიშნულების დეპოზიტების ჩათვლით), მიმდინარე ანგარიშებისა და გადასახდელი პროცენტებისაგან.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ნაერთი ბალანსი და სტატისტიკური ანგარიშგება.

**დეპოზიტური
კორპორაციების**

M2.6

ცხრილი მოიცავს მონაცემებს დეპოზიტური კორპორაციების ყველა ვალდებულების მიხედვით,

მიმოხილვა

რომლებიც შედის ფართო ფულის ეროვნულ მაჩვენებელში; იგი წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკისა (ცხრილი **M2.4**) და სხვა დეპოზიტური კორპორაციების (ცხრილი **M2.5**) მიმოხილვების გაერთიანებას.

ზოგადი განმარტებები:

ბანკებს გარეთ არსებული ნაღდი ფული (M0) – ფულადი აქტივების ყველაზე ლიკვიდური ნაწილი; მოიცავს მიმოქცევაში არსებულ ეროვნულ ვალუტას, კომერციული ბანკების სალაროებში ნაშთების გარეშე.

M1 აგრეგატი (ვიწრო ფული) – მოიცავს ბანკებს გარეთ არსებულ ნაღდ ფულს (**M0**) და რეზიდენტი სამეწარმეო და შინამეურნეობების სექტორების მოთხოვნამდე დეპოზიტებს ეროვნული ვალუტით, საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარეშე.

M2 აგრეგატი (ფართო ფული უცხოური ვალუტით დეპოზიტების გარეშე) – ვიწრო ფულისა (**M1**) და საბანკო სექტორში რეზიდენტი სამეწარმეო და შინამეურნეობების სექტორების ეროვნული ვალუტით დენომინირებული ვადიანი და შემნახველი დეპოზიტების ერთობლიობა, საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარეშე.

M3 აგრეგატი (ფართო ფული) – **M2** აგრეგატისა და საბანკო სექტორში რეზიდენტი სამეწარმეო და შინამეურნეობების სექტორების უცხოური ვალუტით დენომინირებული დეპოზიტების საერთო თანხა, საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარეშე.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკისა და საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე

მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი და სტატისტიკური ანგარიშგება.

დეპოზიტური M2.6
კორპორაციების
მიმოხილვა

ფულის მასის M2.1
აგრეგატები და
მონეტარული
კლასიფიკაციები

ცხრილის მიზანია ფულის მასის შეფარდებითი აგრეგატების შესწავლა.

დოლარიზაციის მაჩვენებელი (ფართო ფულში შემავალი დეპოზიტების მიხედვით) – საბანკო სექტორში განთავსებული უცხოური ვალუტით დენომინირებული დეპოზიტების მოცულობის შეფარდება სადეპოზიტო ვალდებულებების (ეროვნული და უცხოური ვალუტით განთავსებული დეპოზიტების) საერთო მოცულობასთან.

დოლარიზაციის მაჩვენებელი (მთლიანი არასაბანკო დეპოზიტების მიხედვით) - საბანკო სექტორში განთავსებული უცხოური ვალუტით დენომინირებული არასაბანკო დეპოზიტების მოცულობის შეფარდება არასაბანკო დეპოზიტების მთლიან მოცულობასთან.

ფულის მულტიპლიკატორი – ფართო ფულის შეფარდება სარეზერვო ფულთან. გაიანგარიშება როგორც M2-ის, ისე M3-ის მიხედვით.

ფულის ბრუნვის სიჩქარე – უჩვენებს დროის მოცემულ მონაკვეთში საშუალოდ რამდენჯერ გამოიყენება ანგარიშსწორებისათვის ფულის თითოეული ერთეული და გაიანგარიშება ფორმულით:

$$V = \frac{PY}{M}, \text{ სადაც } V \text{ არის ფულის ბრუნვის სიჩქარე, } Y - \text{ რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი, } P$$

- მთლიანი შიდა პროდუქტის დეფლატორი, M – ფულის მოცულობა (M2/M3).

მოცემულ ცხრილში ფულის ბრუნვის სიჩქარე გაანგარიშებულია მოცემული პერიოდისათვის (3 თვე, 6 თვე, 9 თვე, წელი) არსებული ფართო ფულის საშუალო მოცულობასთან მიმართებაში. თუმცა, ამ მაჩვენებლის გაანგარიშება შეიძლება მოცემული პერიოდის ბოლოსათვის არსებული ფართო ფულის

მოცულობასთან მიმართებაშიც (იხ. „მონეტარული და საბანკო სტატისტიკის ბიულეტენი“, ცხრილი 2.1).

მონეტიზაციის კოეფიციენტი – წარმოადგენს ფულის ბრუნვის სიჩქარის შეზღუდვებულ სიდიდეს; გაიანგარიშება როგორც M2–ის, ისე M3–ის მიხედვით.

ინფორმაციის წყარო: დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვა და საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურის მონაცემები.

ფინანსური FSI
სტაბილურობის
ინდიკატორები

ცხრილის მიზანია ქვეყნის საბანკო სექტორის ფინანსური სიჯანსაღისა და სტაბილურობის შესწავლა.

ზოგადი განმარტებები.

სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვი – არასაიმედო სესხების სარეზერვო ანარიცხები, რომლებზეც შესაძლოა წარმოიქმნას გადაუხდელობის რისკი. ასეთი რეზერვების შექმნა, გამოყენება და წარმოება რეგულირდება საქართველოს ეროვნული ბანკის შესაბამისი დებულებით.

შემოსავალი – კომერციული ბანკის პროცენტული და არაპროცენტული შემოსავლების ჯამი.

წმინდა მოგება – სხვაობა მთლიან შემოსავალსა და მთლიან ხარჯებს შორის, გაუთვალისწინებელი შემოსავლების/ხარჯების და ბიუჯეტში გადასახადების გადახდის შემდეგ.

სააქციო კაპიტალი – კომერციული ბანკის აქციონერთა კაპიტალი, რომელიც განისაზღვრება, როგორც სხვაობა ბანკის მთლიან აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის.

პირველადი კაპიტალი – კაპიტალის საბაზო მარკვენებელი; მოიცავს გამოსყიდულ და ჩვეულებრივ აქციებსა და გაცხადებულ რეზერვებს, შექმნილს ან გაზრდილს გაუნაწილებელი ან სხვა მოგების ასიგნების გზით.

საზედამხედველო კაპიტალი – კაპიტალის სახეობა, რომელიც იქმნება საბანკო საქმიანობის განსახორციელებლად, მოსალოდნელი თუ მოულოდნელი ფინანსური დანაკარგების, ზარალის განეიტრალებისა და საკრედიტო, საპროცენტო, საბაზრო და ლიკვიდობის რისკებისაგან დასაცავად.

უმოქმედო სესხები – არასტანდარტული, უიმედო და საექვო სესხების ერთობლიობა.

უმოქმედო სესხების რეზერვი – სესხების შესაძლო დანაკარგების დაფარვის მიზნით შექმნილი რეზერვი, რომელიც წარმოადგენს დეპოზიტური დაწესებულებების მიერ, გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, განხორციელებულ გადარიცხვებს არასტანდარტული, უიმედო და საექვო სესხების ანგარიშზე, შესაძლო დანაკარგების საკუთარი შეფასებიდან გამომდინარე. უმოქმედო სესხების შექმნის, გამოყენებისა და წარმართვის პროცესი რეგულირდება საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი წესებით.

საბალანსო ღია სავალუტო პოზიცია – სავალუტო პოზიცია, რომლის დროსაც სხვადასხვა უცხოური ვალუტით ბანკის აქტივების თანხა არ ემთხვევა მის ვალდებულებებს იმავე ვალუტებით.

კრებსითი ღია სავალუტო პოზიცია – საბალანსო და ბალანსგარეშე ღია სავალუტო პოზიციების ერთობლიობა.

კაპიტალის ადეკვატურობის კოეფიციენტი – საბანკო საქმიანობის ზედამხედველობის მთავარი ბერკეტი; გაიანგარიშება, როგორც საზედამხედველო კაპიტალის შეფარდება რისკის მიხედვით შეწონილ აქტივებთან.

უკუგება, აქტივების მიხედვით (ROA) – გამოითვლება წმინდა მოგების შეფარდებით იმავე პერიოდის მთლიანი აქტივების საშუალო მაჩვენებელზე.

უკუგება, სააქციო კაპიტალის მიხედვით (ROE) – გამოითვლება წმინდა მოგების შეფარდებით იმავე პერიოდის სააქციო კაპიტალის საშუალო მაჩვენებელზე.

პერიოდულობა – ყოველთვიური.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი და საზედამხედველო ანგარიშგების ნაერთი მონაცემები.

კომერციული M3.3

ბანკების კრებსითი

აქტივები და

პასივები

ცხრილი იძლევა ინფორმაციას კომერციული ბანკების კრებსითი აქტივებისა და პასივების ნაშთების შესახებ.

ზოგადი განმარტებები.

აქტივები

ნაღდი ფულადი სახსრები – ფულადი სახსრები ეროვნული და უცხოური ვალუტით, განთავსებული ბანკების სალაროებში, ფულადი სახსრები გზაში, კვანძგარეთა საოპერაციო სალაროებში, ბანკომატებში.

ფულადი სახსრები საბანკო ანგარიშებზე – ნაშთები რეზიდენტ და არარეზიდენტ ბანკებში „ნოსტრო“ ანგარიშებზე ეროვნული და უცხოური ვალუტით, სხვა ბანკებში განთავსებული დეპოზიტები, თანხების ნაშთები სავალდებულო რეზერვებისა და საბროკერო კომპანიების ანგარიშებზე.

ფასიანი ქაღალდები დილინგური ოპერაციებისათვის – აქციები და სხვა ფასიანი ქაღალდები, განკუთვნილი მეორად ბაზარზე შემდგომი რეალიზაციისათვის.

საინვესტიციო ფასიანი ქაღალდები – დაბანდებები ეროვნული და უცხოური ვალუტით სახელმწიფო და კორპორაციულ სავალო ფასიან ქაღალდებში, სახსრების პირველად ბაზარზე ინვესტირების მიზნით.

წმინდა სესხები – რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირების საკრედიტო დავალიანება (ვადიანი და ვადაგადაცილებული სესხები) ეროვნული და უცხოური ვალუტით, სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვების გარეშე.

სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვი – არასაიმედო სესხების სარეზერვო ანარიცხები, რომლებზედაც შესაძლოა წარმოიქმნას გადაუხდელობის რისკი. ასეთი რეზერვების შექმნა, გამოყენება და წარმოება რეგულირდება საქართველოს ეროვნული ბანკის შესაბამისი დებულებით.

დარიცხული მისაღები პროცენტები და დივიდენდები – ეროვნული და უცხოური ვალუტით გაცემულ ყველა სახის სესხზე, სახელმწიფო და კორპორაციულ სავალო ფასიან ქაღალდებზე დარიცხული მისაღები პროცენტები, საწარმოთა საწესდებო კაპიტალში განხორციელებულ ინვესტიციებზე მისაღები დივიდენდები და მისაღები პროცენტები დანარჩენი ოპერაციების მიხედვით.

ინვესტიციები საწესდებო კაპიტალში – კომერციული ბანკების დაბანდებები შვილეულ და სხვა საწარმოებში.

ძირითადი საშუალებები და არამატერიალური აქტივები – ძირითადი საშუალებების, დაუმთავრებელი კაპიტალური დაბანდებების დანახარჯები, ოპერაციული ლიზინგისა და არამატერიალური აქტივების ანგარიშების ნაშთები, ამორტიზაციის თანხების გარეშე.

სხვა წმინდა აქტივები – დანარჩენი წმინდა აქტივების ნაშთები, სავალუტო პოზიციისა და ერთი ბანკის დაწესებულებებს შორის ანგარიშსწორების ნაშთების გარეშე.

ვალდებულებები

ბანკების დეპოზიტები – რეზიდენტი და არარეზიდენტი ბანკების „ლორო“–ანგარიშებზე არსებული სახსრების ნაშთები ეროვნული და უცხოური ვალუტით და სხვა ბანკებისაგან მიღებული დეპოზიტები.

არასაბანკო დეპოზიტები – რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირების (ბანკების გარდა) მიმდინარე ანგარიშები და ვადიანი დეპოზიტები, ეროვნული და უცხოური ვალუტით.

დარიცხული და გადასახდელი პროცენტები და დივიდენდები – დარიცხული პროცენტები და დივიდენდები ყველა სახის მოზიდულ სახსრებზე და სხვა ვალდებულებებზე, ეროვნული და უცხოური ვალუტით.

ნასესხები სახსრები – რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფინანსური ინსტიტუტებიდან და სამთავრობო ორგანოებიდან მიღებული სახსრები, ცენტრალური და კომერციული ბანკების სესხები, ოვერდრაფტები „ნოსტრო“–ანგარიშებზე (ვადიანი და ვადაგადაცილებული), ეროვნული და უცხოური ვალუტით.

სხვა ვალდებულებები – სხვა საბანკო ვალდებულებები, რომლებიც არ შედის ზემოთ ჩამოთვლილ კატეგორიებში.

სააქციო კაპიტალი – კომერციული ბანკის აქციონერთა კაპიტალი, რომელიც განისაზღვრება როგორც სხვაობა ბანკის მთლიან აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის.

განადღებული საწესდებო კაპიტალი – განცხადებული საწესდებო კაპიტალის, ანუ აქციონერთა მიერ დათქმული და წესდებით გათვალისწინებული საწესდებო კაპიტალის ფაქტობრივად შევსებული ნაწილი.

კაპიტალის რეზერვები – აქტივების (ოქროს, სავალუტო სახსრების, ფასიანი ქაღალდების, ძირითადი საშუალებებისა და დანარჩენი აქტივების) გადაფასების რეზერვები, რომელთა ფორმირებისა და გამოყენების წესი განისაზღვრება საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით.

გაუნაწილებელი მოგება – წინა წლის გაუნაწილებელი და მიმდინარე წლის მოგება–ზარალის, შემოსავლებისა და ხარჯების ანგარიშების სალდო.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი.

კომერციული M3.4
ბანკების
საქმიანობის
ფინანსური
მაჩვენებლები

ცხრილი იძლევა ინფორმაციას კომერციული ბანკების საქმიანობის ფინანსური მაჩვენებლების შესახებ.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი.

არასაბანკო NonBAP
დეპოზიტური
დაწესებულებების
აქტივები და
პასივები

ცხრილის მიზანია შესწავლილ იქნეს არასაბანკო დეპოზიტური დაწესებულებების აქტივებისა და პასივების მოცულობა და დინამიკა.

პერიოდულობა: კვარტალური.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი არასაბანკო დეპოზიტური დაწესებულებების კვარტალური საზედამხედველო ანგარიშგების ნაერთი მონაცემები.

მიკროსაფინანსო MisoAP
ორგანიზაციების
აქტივები და
პასივები

ცხრილის მიზანია შესწავლილ იქნეს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების აქტივებისა და პასივების მოცულობა და დინამიკა.

პერიოდულობა: კვარტალური.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების კვარტალური საზედამხედველო ანგარიშგების ნაერთი მონაცემები.

მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკის შესახებ მონაცემები მუშავდება საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ. შესაბამისად, "მონეტარული და საბანკო სტატისტიკის ბიულეტენი" წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკის სტატისტიკურ გამოცემას. ის გამოდის ქართულ და ინგლისურ ენებზე და ქვეყნდება ვებგვერდზე: www.nbg.ge. მისი მომხმარებლები არიან ქვეყნის სახელმწიფო და კერძო სტრუქტურები, აკადემიური წრეები და ფიზიკური პირები, საზღვარგარეთის ქვეყნების ცენტრალური ბანკები, საერთაშორისო ორგანიზაციების სტატისტიკური სამსახურები.

მონეტარული სტატისტიკის ინფორმაციის წყაროა ეროვნული ბანკისა და კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე განლაგებული ფილიალების ჩათვლით) მიერ წარმოდგენილი მონაცემები. ამასთან, გამოყენებულია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მონაცემები.

ბიულეტენში მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკები ცხრილების სახითაა მოცემული.

ცხრილის "მონეტარული კოეფიციენტების დინამიკა"-ძირითადი მაჩვენებლებია:

სავალდებულო რეზერვები-კომერციული ბანკების საერთო აქტივების ნაწილი, რომელიც ექვემდებარება საქართველოს ეროვნულ ბანკში სავალდებულო შენახვას, უზრუნველყოფს მომხმარებლების ყოველდღიური მოთხოვნების დაკმაყოფილებას და ზღუდავს კრედიტების გაცემას; იგი ამავე დროს წარმოადგენს კომერციული ბანკების მინიმალური რეზერვების ნაწილს, გაანგარიშებულს მოზიდული სახსრების მიმართ დადგენილი ნორმების შესაბამისად, რომელსაც განსაზღვრავს ეროვნული ბანკი ქვეყნის მონეტარული პოლიტიკის მოთხოვნებიდან გამომდინარე.

კომერციული ბანკების საკორესპონდენტო ანგარიშები ეროვნულ ბანკში-კომერციული ბანკების სახსრების ნაშთები ეროვნულ ბანკში, რომლებიც გამოიყენება კლიენტთა სახელით ბანკტაშორისი ანგარიშსწორების განსახორციელებლად.

ნაღდი ფული კომერციულ ბანკებში- მოიცავს საღაროში ეროვნული ვალუტით განთავსებულ ნაღდ ფულად სახსრებს.

კომერციული ბანკების რეზერვების საერთო თანხა-მოიცავს ბანკების დეპოზიტებისა (სავალდებულო რეზერვებისა და საკორესპონდენტო ანგარიშებზე არსებული ნაშტების ჯამისა) და კომერციული ბანკების საღაროებში არსებული ეროვნული ვალუტის ნასთების საერთო თანხას.

კომერციული ბანკების სადეპოზიტო ვალდებულებები-მოიცავს რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირების(საბანკო და სამთავრობო სექტორების გარდა) მიერ კომერციულ კომერციულ ბანკებში განთავსებულ ეროვნული და უცხოური ვალუტით დენომინირებული დეპოზიტების ნასტებს; შედგება ვადიანი დეპოზიტების, მიმდინარე ანგარიშებისა და მათზე გადასახდელი პროცენტებისაგან.

დოლარიზაციის კოეფიციენტი-კომერციულ ბანკებში განთავსებული უცხოური ვალუტით დენომინირებული დეპოზიტების მოცულობის შეფარდება სადეპოზიტო ვალდებულებების საერთო მოცულობასთან.

ფულის მულტიპლიკატორი- ფართო ფულის შეფარდება სარეზერვო ფულთან. გაიანგარიშება M2-ის და M3-ის მიხედვით.

ფულის მიმოქცევის სიჩქარე ასახავს, თუ დროის მოცემულ მონაკვეთში საშუალოდ რამდენჯერ გამოიყენება ანგარიშსწორებისათვის ფულის თითოეული ერთეული, გაიანგარიშება ფორმულით:

$V=PY/M$,

სადაც,

V- ფულის მიმოქცევის სიჩქარე,

Y- რეალური მშპ,

P- ფასების საერთო დონე,

M- ფულის მოცულობა ($M2/M3$).

ცხრილის "სარეზერვო ფულის მასის მოცულობისა და სტრუქტურის დინამიკა" ძირითადი მაჩვენებლებია:

სარეზერვო ფული- საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ემიტირებული ნაღდი ფული (ეროვნული ბანკის სალაროში სახსრების ნაშთის გარეშე), საქართველოს კომერციული ბანკების მიერ ეროვნულ ბანკსი დეპონირებული სავალდებულო რეზერვების ანგარიშებსა და საკორესპონდენტო ანგარიშებზე ნაშტები, აგრეთვე საკრედიტო დაწესებულებების (ლიცენზია გამოთხოვილი ბანკების სახსრების ჩათვლით) სხვა სახსრების ნაშთები ეროვნულ ბანკში.

ნაღდი ფული მიმოქცევაში- საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ მიმოქცევაში გაშვებული ნაღდი ფული, იმ ფულის გამოკლებით, რაც იმყოფება ეროვნული ბანკის სალაროში.

თანხები კომერციული ბანკების საკორესპონდენტო ანგარიშებზე.

სავალდებულო რეზერვები.

ცხრილის " ფულის მასის აგრეგატების დინამიკა" ძირითადი მაჩვენებლებია:

ფართო ფული(M3)- M2 აგრეგატისა და კომერციულ ბანკებში უცხოური ვალუტით დენომინირებული დეპოზიტების საერთო თანხა, საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარეშე.

ფართო ფული უცხოურ ვალუტაში დეპოზიტების გარეშე (M2)- ვიწრო ფულისა და კომერციულ ბანკებში ეროვნული ვალუტით დენომინირებული ვადიანი და შემნახველი დეპოზიტების ერთობლიობა, საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარეშე.

ვიწრო ფული(M1)- მოიცავს ბანკებს გარეთ არსებულ ნაღდ ფულს და მოთხოვნამდე დეპოზიტებს ეროვნული ვალუტით, საბანკო და სამთავრობო სექტორების დეპოზიტების გარეშე.

ბანკებს გარეთ არსებული ნაღდი ფული(M0)- ფულადი აქტივების ყველაზე ლიკვიდური ნაწილი. მოიცავს: მიმოქცევაში არსებულ ეროვნულ ვალუტას, კომერციული ბანკების სალაროებში არსებული ნაშთების გარეშე.

დეპოზიტები ეროვნულ/უცხოურ ვალუტაში- ეროვნული/ უცხოური ვალუტით დენომინირებული ანგარიშები კომერციულ ბანკებში; მოიცავს რეზიდენტი და

არარეზიდენტი შინამეურნეობებისა და იურიდიული პირების დეპოზიტებს; შედგება ვადიანი დეპოზიტებისა და მიმდინარე ანგარიშებისაგან.

ცხრილი " ეროვნული ბანკის მიმოხილვა" მოიცავს მონაცემებს ეროვნული ბანკის აქტივებისა და ვალდებულებების ნაშთების შესახებ. მისი ძირითადი მაჩვენებლებია:

წმინდა უცხოური აქტივები-სხვაობა საქართველოს ეროვნული ბანკის უცხოურ მოთხოვნებსა და ვალდებულებებს შორის.

უცხოური აქტივები- მოიცავს მონეტარულ ოქროს, ნასესხობის სპეციალურ უფლებებს, უცხოურ ვალუტას.

მონეტარული ოქრო, ნასესხობის სპეციალური უფლებები-წარმოადგენს მთლიანი სარეზერვო აქტივების ნაწილს, რომლებსაც აკონტროლებს საქართველოს ეროვნული ბანკი.

უცხოური ვალდებულებები მოიცავს ეროვნული ბანკის მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის რესურსების გამოყენებას და სხვა უცხოურ ვალდებულებებს არარეზიდენტების მიმართ.

ცხრილი "სხვა დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვა" მოიცავს მონაცემებს საქართველოს კომერციული ბანკების აქტივებისა და ვალდებულებების ნაშთების შესახებ.

ცხრილი " დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვა" წარმოადგენს ეროვნული ბანკისა და სხვა დეპოზიტური კორპორაციების მიმოხილვის გაერთანებას.

კომერციული ბანკები

ცხრილი "ფინანსური სექტორის ინსტიტუტები" ახასიათებს საქართველოს ფინანსური სექტორის რაოდენობრივი მაჩვენებლების დინამიკას. საქართველოს ტერიტორიაზე რეგისტრირებულ მოქმედ ფინანსურ ინსტიტუტებს მიეკუთვნება: კომერციული ბანკები და მათი ფილიალები (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით), არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებები, ვალუტის გადამცვლელი პუნქტები, სადაზღვევო კომპანიები და საპენსიო ფონდები.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ეროვნული ბანკის უწყებრივი სალიცენზიო რეესტრი, საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი; დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

ძირითადი მაჩვენებლებია:

კომერციული ბანკების განცხადებული საწესდებო კაპიტალი-აქციონერთა მიერ დათქმული და წესდებით გათვალისწინებული საწესდებო კაპიტალი.

სააქციო კაპიტალი-კომერციული ბანკის აქციონერთა კაპიტალი, რომელიც განისაზღვრება, როგორც სხვაობა ბანკის მთლიან აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის.

ცხრილი"კომერციული ბანკების დაჯგუფება განადღებული საწესდებო კაპიტალის მიხედვით".

განადღებული საწესდებო კაპიტალი- განცხადებული საწესდებო კაპიტალის ფაქტობრივად შევსებული ნაწილია.

ინფორმაციის წყაროსაქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი;

ცხრილი " კომერციული ბანკების კრებსითი აქტივებისა და პასივების დინამიკა".

ინფორმაციის წყაროსაქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი;

ძირითადი მაჩვენებლებია:

აქტივები

ნაღდი ფულადი სახსრები-ფულადი სახსრები ეროვნული და უცხოური ვალუტით, განთავსებული ბანკების საღაროებში ი, ფულადი სახსრები გზაში, კვანძგარეთა საოპერაციო საღაროებში, ბანკომატებში.

ფულადი სახსრები საბანკო ანგარიშებზე- ნაშთები რეზიდენტ და არარეზიდენტ ბანკებში " ნოსტრო"-ანგარიშ ბზე ეროვნულ და უცხოურ ვალუტაში, სხვა ბანკებში განთავსებული დეპოზიტები, თანხების ნაშთები სავალდებულო რეზერვებისა დაბროკერო კომპანიების ანგარიშებზე.

ფასიანი ქაღალდები დილინგური ოპერაციებისათვის- აქციები და სხვა ფასიანი ქაღალდები, განკუთვნილი მეორად ბაზარზე შენდგომი რეალიზაციისათვის.

საინვესტიციო ფასიანი ქაღალდები- დაბანდებები ეროვნულ და უცხოურ ვალუტაში სახელმწიფო და კორპორაციულ სავალდებულო ფასიან ქაღალდებში, სახსრების პირველად ბაზარზე ინვესტირების მიზნით.

წმინდა სესხები- რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირების საკრედიტო დავალიანება(ვადიანი და ვადაგადაცილებული სესხები)ეროვნული და უცხოური ვალუტით, სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვების გარეშე.

სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვი-არასაიმედო სესხების სარეზერვო ანარიცხები, რომლებზედაც სესაძლოა წარმოიქმნას გადაუხდელობის რისკი. ასეთი რეზერვების შექმნა, გამოყენება და წარმოება რეგულირდება საქართველოს ეროვნული ბანკის შესაბამისი დებულებით.

დარიცხული მისაღები პროცენტები და დივიდენდები-ეროვნულ და უცხოურ ვალუტაში გაცემულ ყველა სახის სესხზე, სახელმწიფო და კორპორაციულ სავალო ფასიან ქაღალდებზე დარიცხული მისარები პროცენტები, საწარმოთა საწესდებო კაპიტალში ინვესტიციებზე მისაღები დივიდენდები და მისაღები პროცენტები დანარჩენი ოპერაციების მიხედვით.

ინვესტიციები საწესდებო კაპიტალში- კომერციული ბანკების დაბანდებები შვილეულ და სხვა საწარმოებში.

ძირითადი საშუალებები და არამატერიალური აქტივები- ძირითადი საშუალებების, დაუმთავრებელი კაპიტალური დაბანდებების დანახარჯები, ოპერაციული ღირებულება და არამატერიალური აქტივების ანგარიშების ნაშთები, ამორტიზაციის თანხების გარეშე.

სხვა წმინდა აქტივები- დანარჩენი წმინდა აქტივების ნაშთები სავალუტო პოზიციისა და ერთი ბანკის დაწესებულებებს შორის ანგარიშსწორების ნაშთების გარეშე.

ვალდებულებები.

ბანკების დეპოზიტები-რეზიდენტი და არარეზიდენტი ბანკების "ლორო" ანგარიშებზე არსებული სახსრების ნაშთები ეროვნული და უცხოური ვალუტით და სხვა ბანკებისაგან მიღებული დეპოზიტები.

არასაბანკო დეპოზიტები-რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული(ბანკების გარდა) პირების მიმდინარე ანგარიშები და ვადიანი დეპოზიტები, ეროვნული და უცხოური ვალუტით.

დარიცხული გადასახდელი პროცენტები და დივიდენდები-დარიცხული გადასახდელი პროცენტები და დივიდენდები ყველა სახის მოზიდულ სახსრებზე და სხვა ვალდებულებებზე, ეროვნული და უცხოური ვალუტით.

ნასესხები სახსრები- რეზიდენტი და არარეზიდენტი საფინანსო ინსტიტუტებიდან და სამტავრობო ორგანოებიდან მიღებული სახსრები, ცენტრალური და კომერციული ბანკების სესხები, ოვერდრაფტები "ნოსტრო" ანგარიშებზე (ვადიანი და ვადაგადაცილებული), ეროვნული და უცხოური ვალუტით.

სხვა ვალდებულებები- სხვა საბანკო ვალდებულებები, რომელიც არ ს დის ზემოთ ჩამოთვლილ კატეგორიებში.

კაპიტალის რეზერვები- აქტივების გადაფასებისა(ოქროს, სავალუტო სახსრების, ფასიანი ქაღალდების, ძირითადი საშუალებებისა და დანარჩენი აქტივების) რეზერვები, ბ რომელთა ფორმირებისა და გამოყენების წესი განისაზღვრება საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით.

გაუნაწილებელი მოგება- წინა წლის გაუნაწილებელი და მიმდინარე წლის მოგება-ზარალის, შემოსავლებისა და ხარჯების ანგარიშების სალდო.

კომერციული ბანკებისსაქმიანობის ფინანსური მაჩვენებლები ასახავს კომერციული ბანკების მიმდინარე წლის მოგება ზარალის სტრუქტურას. გაიანგარიშება ნაზრდი ჯამით წლის დასაწყისიდან.

ინფორმაციის წყაროს საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური ნაერთი ბალანსი;

"კომერციული ბანკების მიერ ეროვნულ ეკონომიკაზე გაცემული სესხების დავალიანებების მოცულობა და სტრუქტურა".

ინფორმაციის წყარო საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ძირითადი მაჩვენებლებია:

მოკლევადიანი სესხები ეროვნულ/უცხოურ ვალუტაში-ყველა სახის სესხი, რომლის დაფარვის პირველადი ვადა არის 1 წელი და ნაკლები.

გრძელვადიანი სესხები ეროვნულ/უცხოურ ვალუტაში-სესხები, რომელთა დაფარვის პირველადი ვადა 1 წელზე მეტს შეადგენს.

ვადაგადაცილებული სესხები ეროვნულ/უცხოურ ვალუტაში-კლიენტებზე გაცემული სესხების ვადაგადაცილებული დავალიანების თანხები, რომლებიც არ არის დაფარული საკრედიტო ხელშეკრულებით გატვალისწინებულ ვადებში.

დარიცხული და მისაღები პროცენტები ეროვნული/უცხოური ვალუტი-კლიენტებზე გაცემულ სესხებზე დარიცხული მისაღები პროცენტების თანხები.

"კომერციული ბანკების მიერ გაცემული ვადიანი სესხებით დავალიანების მოცულობა დებიტორების კატეგორიების მიხედვით" მოიცავს მონაცემებს მოცემული საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის კომერციული ბანკების მიერ რეზიდენტ და არარეზიდენტ იურიდიულ და ფიზიკურ პირებზე ეროვნულ/უცხოური ვალუტებით, ხელშეკრულების საფუძველზე გაცემული იმ სესხების მოცულობისა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთების შესახებ, რომელთა დაფარვის ვადა, როგორც ძირითადი, ისე დამატებითი ხელშეკრულებით, ჯერ არ დამდგარა.

ინფორმაციის წყარო საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ძირითადი მაჩვენებლებია;

ბანკთაშორისი სესხები- მოიცავს როგორც რეზიდენტ, ასევე, არარეზიდენტ ბანკებზე ბანკთაშორისი აუქციონის გვერდის ავლით გაცემულ სესხებს.

სხვა კლიენტებზე გაცემული სესხები- მოიცავს ბანკების გარდა, ნებისმიერ რეზიდენტ და არარეზიდენტ ეკონომიკურ სუბიექტებზე გაცემულ სესხებს (სამეწარმეო და სამტავრობო სექტორები, სხვა ფინანსური დაწესებულებები, შინამეურნეობების მომსახურე კერძო არაკომერციული ორგანიზაციები, ფიზიკური პირები).

საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები დებიტორების კატეგორიებისა და ვალუტების მიხედვით გაიანგარიშება ფორმულით:

$$P_{საშ} = \frac{\sum pv}{\sum v}$$

სადაც,

$P_{საშ}$ -სესხების საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთია,

P - შესაბამისი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ნომინალური წლიური საპროცენტო განაკვეთი,

v - სესხის მოცულობა ხელშეკრულების მიხედვით.

ცხრილი" კომერციული ბანკების მიერ საანგარიშო პერიოდში გაცემული ვადიანი სესხები დებიტორების კატეგორიების მიხედვით" მოიცავს მონაცემებს საანგარიშო პერიოდის(თვის) განმავლობაში კომერციული ბანკების მიერ რეზიდენტ და არარეზიდენტ იურიდიულ და ფიზიკურ პირებზე ეროვნული/ უცხოური ვალუტით ხელშეკრულების საფუძველზე გაცემული სესხების მოცულობისა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთების შესახებ.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ცხრილი" კომერციული ბანკების მიერ ეროვნული/ უცხოური ვალუტით გაცემული ვადიანი სესხებით დავალიანების მოცულობა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები" მოიცავს ეროვნული/ უცხოური ვალუტით გაცემული ყველა სახეობის სესხით (გარდა ბანკთაშორისი სესხებისა) დავალიანების მოცულობას მოცემული თარიღისათვის და შესაბამის საშუალო წლიურ შეწონილ საპროცენტო განაკვეთებს.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები

ცხრილი" კომერციული ბანკების მიერ ეროვნული/ უცხოური ვალუტით გაცემული უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი სესხების მოცულობა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები" მოიცავს ეროვნული/ უცხოური ვალუტით გაცემული უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი სესხებით დავალიანების მოცულობას, შესაბამის საშუალო წლიურ შეწონილ საპროცენტო განაკვეთებთან ერთად.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ცხრილი" კომერციული ბანკების მიერ რეზიდენტ იურიდიულ პირებზე გაცემული სესხებითა და მისაღები პროცენტებით დავალიანება საქმიანობის სახეების მიხედვით".

ცხრილში მოცემული სესხების საქმიანობის სახეების მიხედვით დაყოფა შეესაბამება საქართველოსი მოქმედ და ევროგაერთიანების სტატისტიკური სამსახურის მიერ რეკომენდებულ ეკონომიკური საქმიანობის სახეობების კლასიფიკატორს(NACE, ვერსია3).

ცხრილი " კომერციული ბანკების მიერ საანგარიშოპერიოდში რეზიდენტ იურიდიულ პირებზე გაცემული ვადიანი სესხების მოცულობა და საპროცენტო განაკვეთები საქმიანობის სახეების მიხედვით" მოიცავს მონაცემებს მოცემული საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში კომერციული ბანკების მიერ რეზიდენტ იურიდიულ პირებზე ეროვნული/უცხოური ვალუტით ხელშეკრულების საფუძველზე გაცემული სესხების მოცულობისა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთების შესახებ.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ცხრილი " კომერციული ბანკების მიერ რეზიდენტ იურიდიულ და ფიზიკურ პირებზე გაცემული სესხებითა და მისაღები პროცენტებით დავალიანება ეკონომიკს სექტორების მიხედვით".

ეროვნული ეკონომიკს სექტორებად დაყოფაშეესაბამება ეას(1993 SNA) და შესაბამისად სსფ-ის მიერ გამოცემულ "მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკის სახელმძღვანელოს" კლასიფიკაციას.

ცხრილი "კომერციული ბანკების სასესხო და მისაღები პროცენტებით დავალიანების ბრუნვები" ასახავს კომერციული ბანკების სასესხო ოპერაციებს ეროვნული და უცხოური ვალუტით, ვადიანობის მიხედვით.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

სადებეტო ბრუნვები ასახავს კომერციული ბანკების აქტიური საბალანსო ანგარიშებისზრდას კრედიტების გაცემის, ვადაში დაუფარავი კრედიტების და ვადიან და ვადაგადაცილებულ სასესხო დავალიანებაზე დარიცხული პროცენტების ს დეგად.

საკრედიტო ბრუნვები ასახავს კომერციული ბანკების აქტიური საბალანსო ანგარიშების შემცირებას ვადიანი სესხების დაფარვის, ვადაგადაცილებული სესხების შესაბამის საბალანსო ანგარიშზე გადატანის და მათი დაფარვის ან ჩამოწერის, ასევე, მოცემულ სესხებზე დარიცხული პროცენტების დაფარვის ან ჩამოწერის შედეგად.

უცხოური ვალუტით დენომინირებული სესხები ეროვნულ ვალუტაზე გადაყვანილია სკვ-ის მიერ საანგარიშო თვის ბოლოს დადგენილი ლარის მიმართ უცხოური ვალუტების გაცვლითი კურსრბის შესაბამისად.

ცხრილი"კომერციული ბანკების მიერ გაცემული სამომხმარებლო სესხებთ დავალიანების მოცულობა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები"

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ძირითადი მაჩვენებლებია:

მიმდინარე ანგარიშები-საბანკო ანგარიშები, რომლებშიც განტავსებულია კლიენტთა თავისუფალი ფულადი სახსრები და საიდანაც თანხის მოხსნა შესაძლებელია დაუყოვნებლივ, კლიენტის მოთხოვნისთანავე; ამ ანგარიშების დანიშნულებაა კლიენტთა ფინანსური ოპერაციების განხორციელება, მათი დავალებით.

იურიდიული პირების ვადიანი დეპოზიტები-რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური პირების ვადიანი დეპოზიტებზე რიცხული ფულადი სახსრების ნაშთები, რომლებსაც აქვთ განსაზღვრული ვადა და ერიცხებათ გარკვეული პროცენტი ხელშეკრულების შესაბამისად.

ფიზიკური პირების ვადიანი დეპოზიტები-რეზიდენტი და არარეზიდენტი ფიზიკური პირების ვადიანი დეპოზიტებზე რიცხული ფულადი სახსრების ნაშთები, რომლებსაც აქვთ განსაზღვრული ვადა და ერიცხებათ გარკვეული პროცენტი ხელშეკრულების შესაბამისად.

ცხრილი" კომერციული ბანკების მიერ ეროვნული/ უცხოური ვალუტით მოზიდული იურიდიული და ფიზიკური პირების დეპოზიტების მოცულობა და საშუალოწლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები".

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ცხრილში მოცემულია იურიდიული და ფიზიკური პირების მიერ კომერციულ ბანკებში განთავსებული ყველა სახის დეპოზიტის მოცულობა. ძირითადი საკლასიფიკაციო ჯგუფებია: დეპოზიტები მოთხოვნამდე და ვადიანი დეპოზიტები.

დეპოზიტები მოთხოვნამდე, გარდა ხელშეკრულების მიხედვით მოთხოვნამდე ვადის მქონე დეპოზიტებისა, მოიცავს სხვა ლიკვიდურ დეპოზიტებსაც. ესენია: დეპოზიტები გარანტიების მიხედვით, ანგარიშები ჩეკის წიგნაკების, საბანკო პლასტიკური ბარათების, აკრედიტივებისა და სხვა საგადასახადო საბუთების მიხედვით. აქ არ შედის იურიდიული და ფიზიკური პირების მიმდინარე ანგარიშები, რომლებიც ზოგადად, ასევე განიხილება, როგორც მოთხოვნამდე დეპოზიტები.

ვადიანი დეპოზიტები, ჩვეულებრივ მოიცავს იმ დეპოზიტებს, რომლებსაც ხელშეკრულების მიხედვით აქვთ განსაზღვრული ვადა და ერიცხებათ გარკვეული პროცენტი.

საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები მოზიდულ დეპოზიტებზე შესაბამისი ვადების მიხედვით გაიანგარიშება ფორმულით:

$$P_{საშ} = \sum pv / \sum v$$

სადაც,

$P_{საშ}$ -დეპოზიტების საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთია,

P - შესაბამისი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ნომინალური წლიური საპროცენტო განაკვეთი,

v - დეპოზიტის მოცულობა ხელშეკრულების მიხედვით.

ცხრილი"კომერციული ბანკებში საანგარიშო პერიოდის განთავსებული ვადიანი დეპოზიტები ეროვნული ეკონომიკის სექტორების მიხედვით ასახავს კომერციულ ბანკებში მიმდინარე პერიოდში(თვეში) განთავსებული დეპოზიტების მოცულობასა და საბაზრო საშუალო წლიურ შეწონილ საპროცენტო განაკვეთებს სხვადასხვა ურთიერთგადამკვეთ ჭრილში: ეროვნულ და უცხოურ ვალუტაში, რეზიდენტებისა და არარეზიდენტების, ეკონომიკის სექტორების მიხედვით.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები

ცხრილის სახითაა წარმოდგენილი "კომერციული ბანკების სესხებისა და დეპოზიტების მოცულობა და საშუალო წლიური შეწონილი საპროცენტო განაკვეთები".

წყარო:საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ცხრილი"კომერციულ ბანკებში საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში განთავსებული დეპოზიტების განაწილება მათი მოცულობების მიხედვით გვიჩვენებს რეზიდენტი და არარეზიდენტი იურიდიული და ფიზიკური პირების მიერ კომერციულ ბანკების კვარტალების მიხედვით ეროვნულ და უცხოურ ვალუტასიგანთავსებული ვადიანი დეპოზიტების მოცულობებს, რანჟირებულს ამ უკანასკნელტა სიდიდის მიხედვით.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები

ცხრილი მოიცავს ყველა სახის ვადიან დეპოზიტს, ბანკთაშორისის ჩათვლით.

ცხრილი" კომერციულ ბანკებში საანგარიშო პერიოდში განთავსებული ვადიანი დეპოზიტები მფლობელთა კატეგორიების მიხედვით" ასახავს კომერციულ ბანკებში მიმდინარე პერიოდის(თვის) განმავლობაში განთავსებული დეპოზიტების მოცულობასა და საბაზრო საშუალო წლიურ შეწონილ საპროცენტო განაკვეთებს დეპოზიტების მფლობელთა კატეგორიების ჭრილში: იურიდიული და ფიზიკური პირების, ბანკებისა და სხვა კლიენტების, რეზიდენტებისა და არარეზიდენტების მიუხედავით.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები

ცხრილი "საბაზრო საპროცენტო განაკვეთების დინამიკა" გვიჩვენებს კომერციული ბანკების მიერ საანგარიშო პერიოდში გაცემულ ვადიან სესხებზე და კომერციულ ბანკებში ამავე პერიოდის განმავლობაში განთავსებულ ვადიან დეპოზიტებზე საპროცენტო განაკვეთების დინამიკას, ვალუტებისა და ეკონომიკური სუბიექტების იურიდიული სტატუსის მიხედვით.

ინფორმაციის წყაროა საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები

ცხრილის მაჩვენებლები არ მოიცავს ბანკთაშორის სესხებს/დეპოზიტებს.

ფინანსური ბაზრების სტატისტიკა

ცხრილები "კომერციული ბანკების მიერ აუქციონის გარეშე სხვა ბანკებზე ეროვნული/ უცხოური ვალუტით გაცემული სესხებით დაგვიანების მოცულობა და საშუალო წლიური საპროცენტო განაკვეთები" მოიცავს მონაცემებს კომერციული ბანკების მიერ აუქციონის გარეშე სხვა რეზიდენტ და არარეზიდენტ ბანკებზე ეროვნული/უცხოური ვალუტით ხელსეკრულების საფუძველზე გაცემული იმ სესხების მოცულობისა და საშუალო წლიური საპროცენტო განაკვეთების შესახებ, რომელთა დაფარვის ვადა, როგორც ძირითადი, ისე დამატებითი ნხელშეკრულებით, ჯერ არ დამდგარა.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ცხრილი "ეროვნული ბანკის სადეპოზიტო სერტიფიკატების აუქციონების შედეგები" ასახავს მონაცემებს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ სადეპოზიტო სერტიფიკატების ემისიისა და განთავსების მოცულობებისა და საპროცენტო განაკვეთების შესახებ.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის საბაზრო ოპერაციების ჯგუფი.

ძირითადი მაჩვენებლები:

ემისიის მოცულობა- აუქციონზე გასაყიდად გამოტანილი სადეპოზიტო სერტიფიკატების ნომინალური ღირებულება.

მოთხოვნის მოცულობა- სადეპოზიტო სერტიფიკატების ყიდვაზე აუქციონზე წარმოდგენილ განცხადებაში აღნიშნული სადეპოზიტოსერტიფიკატების საანგარიშსწორებო ღირებულება.

განთავსება- აუქციონზე დაკმაყოფილებული განცხადებების ჯამური თანხა ნომინალური ღირებულებით.

დისკონტი- სხვაობა სადეპოზიტო სერტიფიკატის ნომინალურ ღირებულებასა და მის საანგარიშსწორებო ფასს შორის.

ცხრილები" სავალუტო ბაზარზე აშს დოლარით/ ევროთი განხორციელებული ოპერაციები" მოიცავს მონაცემებს საქართველოს ეროვნული ბანკის სავალუტო აუქციონზე(2009 წლის ივნისამდე-თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე) და დანარჩენ სავალუტო ბაზარზე კომერციული ბანკების მიერ ნაყიდი/ გაყიდილი აშშ დოლარის/ევროს მოცულობის შესახებ.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკის აუქციონის შედეგები,საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი კომერციული ბანკების (არარეზიდენტი ბანკების საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ფილიალების ჩათვლით) ყოველთვიური სტატისტიკური ანგარიშები.

ბიულეტენში მოცემულია ლარის ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების ინდექსების დინამიკა აშშ დოლარის, რუსული რუბლის, ევროსა და თურქული ლირის მიმართ.

ინფორმაციის წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, აშშ შრომის სამინისტროს შრომის სტატისტიკის ბიურო, რუსეთის ფედერაციის სტატისტიკის სახელმწიფო კომიტეტი, ევროსტატი, თურქეთის სტატისტიკის სახელმწიფო ინსტიტუტი.

რეალური გაცვლითი კურსები გაანგარიშებულია შესაბამისი ნომინალური გაცვლითი კურსების ინდექსების შებრუნებული სიდიდის გამრავლებითსაქართველოსა და შესაბამისი პარტნიორი ქვეყნის სამომხმარებლო ფასების ინდექსების შეფარდებაზე.

"რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსის დინამიკა" ასახავს ლარის გაცვლითი კურსის ინდექსის ცვლილებას საქართველოსა და მის ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყნებში სამომხმარებლო ფასების ინდექსებს შორის თანაფარდობის ცვლილების გათვალისწინებით. იგი გაიანგარიშება როგორც საქართველოსა და მის 12 ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყანაში (აზერბაიჯანი, აშშ, გაერთიანებული სამეფო, გერმანია, თურქეთი, იტალია, ნიდერლანდები,რუსეთი, საფრანგეთი, სომხეთი, უკრაინა, შვეიცარია) რეალური გაცვლითი კურსების შეწონილი საშუალო გეომეტრიული.

რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ინდექსის ზრდა ნიშნავს ეროვნული ვალუტის რეალურ გამყარებას და ექსპორტის კონკურენტუნარიანობის დაქვეითებას, ხოლო შემცირება კი-პირიქით გაუფასურებას.

ინფორმაციის წყარო საქართველოს ეროვნული ბანკის, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისა და ძირითადი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების სტატისტიკური სამსახურების მონაცემები.

ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსი წარმოადგენს პარტნიორი ქვეყნების მიმართ ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსის ინდექსების საშუალო გეომეტრიულს. ნომინალური ეფექტური გაცვლითი კურსის ზრდა ნიშნავს ეროვნული ვალუტის გამყარებას,ხოლო შემცირება -გაუფასურებას.

ინფორმაციის წყარო საქართველოს ეროვნული ბანკის, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისა და ძირითადი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების სტატისტიკური სამსახურების მონაცემები.

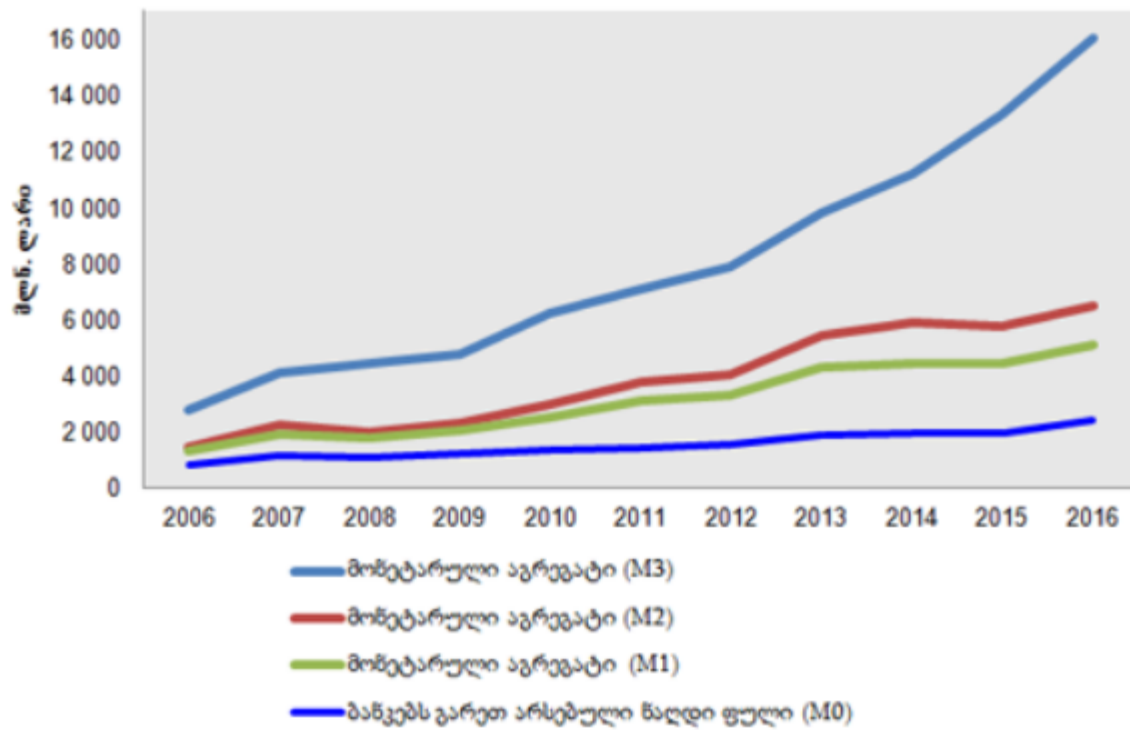
დანართი 4. 1. ძირითადი მონეტარული მაჩვენებლებისა და საბანკო სექტორის ანალიტიკური ცხრილები

მონეტარული სტატისტიკა

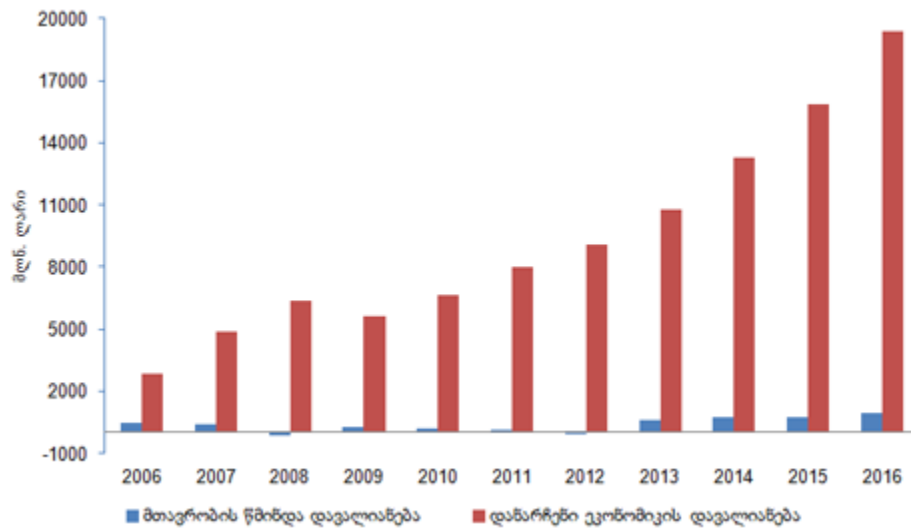
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 I
ფულის მასა (M3). მლნ. ლანი	6199.0	7097.8	7903.7	9836.6	11189.8	13343.9	16045.2	15132.8
შიდა კრედიტები. მლნ. ლანი	6837.1	8147.9	9008.8	11352.7	13987.6	16584.5	20305.9	19898.4
დებოზიტები, სულ. მლნ. ლანი	5488.7	6745.0	7649.9	9664.6	11617.1	14346.8	16991.0	16069.1
კაცვლითი კუნძები								
მშ დოლანი/ლანი (პერიოდის ააშუალო)	1.7826	1.6860	1.6513	1.6634	1.7659	2.2702	2.3667	2.6029
ევრო/ლანი (პერიოდის ააშუალო)	2.3644	2.3473	2.1232	2.2094	2.3462	2.5204	2.6172	2.7718

წყარო: სტატისტიკის დეპარტამენტი

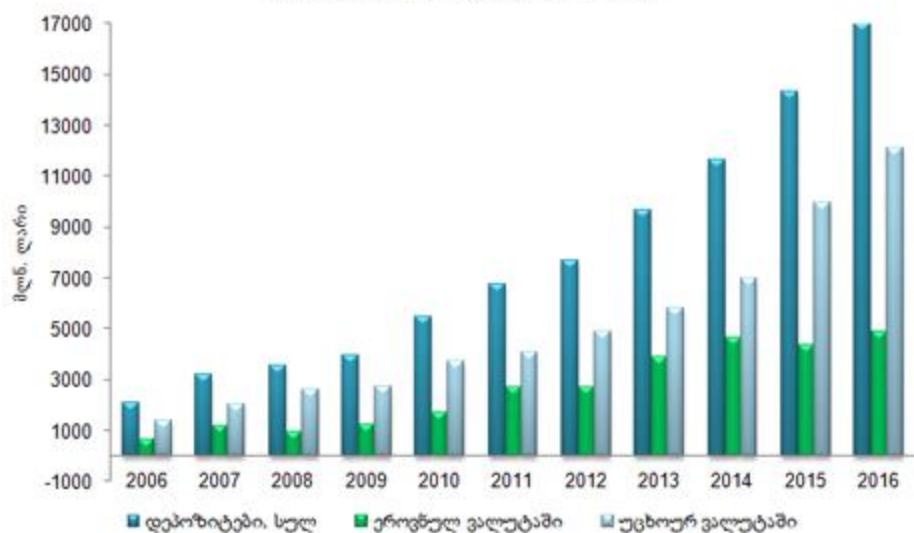
ფულის მასის აგრეგატები

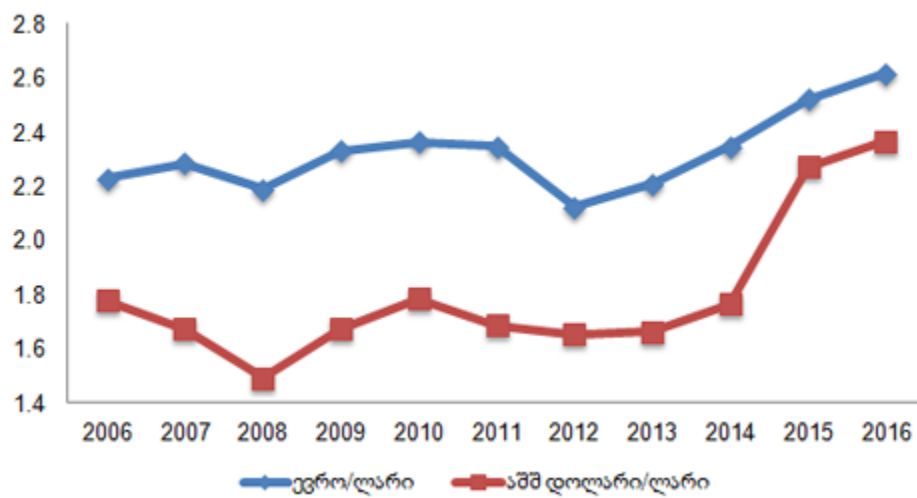
შიდაკრედიტების სტრუქტურა

დეპოზიტები პერიოდის ბოლოსათვის

ლარის გაცვლითი კურსი აშშ დოლართან და ევროსთან

ტესტები

1. ეროვნული ბანკის საბჭო შედგება:
 - ა. 5 წევრისაგან.
 - ბ. 6 წევრისაგან
 - ც. 7 წევრისაგან
 - დ. არც ერთი პასუხი არ არის სწორი.

2. ეროვნული ბანკის ამოცანებია:
 - ა. ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის შემუშავება.
 - ბ. საფინანსო სისტემის ზედამხედველობა.
 - ც. ოფიციალური საერთაშორისო რეზერვების ფლობა, შენახვა, განკარგვა.
 - დ. ა. ბ. გ. ერთად.

3. ეროვნულ ბანკთან არსებობს:
 - ა. მხოლოდ მონეტარული პოლიტიკის კომიტეტი.
 - ბ. მონეტარული პოლიტიკისა და საფინანსო ზედამხედველობის კომიტეტი.
 - ც. მონეტარული პოლიტიკისა და საფინანსო ზედამხედველობის კომიტეტები და ეროვნული ბანკის შიდა აუდიტორული სამსახურები.

4. მონეტარული სტატისტიკის ინფორმაციის წყაროა:
 - ა. ეროვნული ბანკის მიერ წარმოდგენილი მონაცემები.
 - ბ. კომერციული ბანკების მიერ წარმოდგენილი მონაცემები.
 - ც. ეროვნული ბანკისა და კომერციული ბანკების მიერ წარმოდგენილი მონაცემები.
 - დ. ეროვნული ბანკის, კომერციული ბანკების, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მონაცემები.

5. ფულის მულტიპლიკატორი გაიანგარიშება:
 - ა. M1-ის მიხედვით.
 - ბ. M2-ის მიხედვით.
 - ც. M3-ის მიხედვით
 - დ. M2 და M3-ის მიხედვით.

თავი V სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა

მსოფლიო ფინანსური კრიზისების დროს გამოვლენილმა პრობლემებმა აჩვენა, რომ საჯარო ფინანსების მდგრადობის შენარჩუნებისათვის მნიშვნელოვანია ამ სფეროში არსებული სუსტი მხარეების ადრეულ ეტაპზე აღმოჩენა და მაკორექტირებელი ღონისძიებების დროული გატარება. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საქმიანობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს ორგანიზაციის წევრი ყველა ქვეყნის მიერ საჯარო ფინანსებში ყველა ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლის საერთაშორისო სტანდარტებისა და მეთოდოლოგიის მიხედვით გამოთვლა და მათზე ხელმისაწვდომობის ზრდა. სსფ სტატისტიკის დეპარტამენტის მიერ მომზადებულია მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო, რომელიც ეკონომიკური და ფინანსური სტატისტიკის მონაცემების შესადგენად უნდა იქნეს გამოყენებული. საქართველოში საჯარო ფინანსების სტატისტიკა საერთაშორისო მეთოდოლოგია ინერგება ეტაპობრივად, დღეისათვის ამ სფეროში განხორციელებული თანმიმდევრული რეფორმების შედეგად მიღწეულია ის, რომ საჯარო ფინანსების სტატისტიკა ქვეყანაში ჰარმონიზებულია 1993 წლის ეროვნულ ანგარიშთა სისტემასთან, რაც სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ჩარჩოებში გამოყენების შესაძლებლობას იძლევა .

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა ფისკალური ანალიზის მნიშვნელოვანი კომპონენტია და დიდ როლს ასრულებს საიმედო ფინანსური პროგრამების (პროექტების) შედგენასა და მათზე მონიტორინგის განხორციელებაში, ასევე, ეკონომიკური პოლიტიკის ღონისძიებების ეფექტიანობის შეფასებაში.

სახელმწიფო ფინანსები ქვეყნის ეკონომიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ნაწილია. სახელმწიფო ახდენს ფულადი რესურსების მობილიზებას, რათა ისინი გარკვეული ვალდებულებების და ფუნქციების შესასრულებლად გამოიყენოს.

სახელმწიფო ბიუჯეტი ასახავს სახელმწიფოს სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტებს. იგი პირდაპირ ან ირიბად ახდენს გავლენას ყველა მოქალაქის კეთილდღეობაზე. მოსახლეობის ცხოვრების დონე დიდად არის დამოკიდებული ისეთ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც ეხება ჯანდაცვის, განათლებისა და სხვა სფეროების დაფინანსებას.

ბიუჯეტი უშუალოდ საზოგადოებრივი ინტერესებიდან უნდა გამომდინარეობდეს. საბიუჯეტო პროცესში კი ძირითადად სახელისუფლო ორგანოები არიან ჩართულნი, შესაბამისად არსებობს რისკი, რომ საბიუჯეტო პოლიტიკა სრულყოფილად ვერ ასახავდეს საზოგადოების პრიორიტეტულ საჭიროებებს. საბიუჯეტო პროცესი და სისტემა ქვეყნის დემოკრატიულობისა და გახსნილობის ხარისხის განმსაზღვრელ ფაქტორს წარმოადგენს. მეტად მნიშვნელოვანია, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და მას-მედიის წარმომადგენლებმა იმუშაონ აღნიშნული ფაქტორების გამოვლენის კუთხით და ხელი შეუწყონ ბიუჯეტის შესახებ ინფორმაციის საჯაროობასა და გავრცელებას საზოგადოებაში. ბიუჯეტის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის ძირითადი მექანიზმი არის საბიუჯეტო პროცესის ყველა ეტაპის საზოგადოებრივი მონიტორინგი.

ფისკალური სტატისტიკის (სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის(სფს)) ძირითადი მიზანია ნებისმიერი ქვეყნის ფისკალური პოლიტიკის, განსაკუთრებით სახელმწიფო მმართველობის სექტორის და უფრო ფართო, საჯარო სექტორის საქმიანობის შედეგების განალიზებისა და შეფასებისათვის ყოვლისმომცველი საფუძვლების ჩამოყალიბება. სახელმწიფო მმართველობის სექტორი მოიცავს იმ დაწესებულებებს, რომლებიც სახელმწიფო პოლიტიკას ძირითადად არასაბაზრო მომსახურების უზრუნველყოფითა და შემოსავლებისა და სიმდიდრის გადანაწილებით ახორციელებენ. ორივე საქმიანობის ფინანსური მხარდაჭერა უმთავრესად სხვა სექტორებისათვის დაწესებული სავალდებულო გადასახადებით ხორციელდება.

სახელმწიფო ფინანსების ანალიტიკოსები ფისკალურ სტატისტიკასტრადიციულად იყენებდნენ საჯარო სექტორის მასშტაბის, ერთობლივ მოთხოვნაში, ინვესტიციებსა და დანაზოგში მისი წილის, ეკონომიკაზე, მ.შ. რესურსების გამოყენებაზე, მონეტარულ მდგომარეობასა და სახელმწიფო ვალზე ფისკალური პოლიტიკის ზეგავლენის, საგადასახადო ტვირთის და სოციალური დაცვის ანალიზისათვის. დღეისათვის ასევე აქტუალური გახდა სიღარიბის დასაძლევად დახარჯული თანხების ეფექტურობის შეფასება და ფისკალური პოლიტიკის მდგრადობის საკითხებიც.

ქვეყნის ხელისუფლება თავისი ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესასრულებლად განსაზღვრული რაოდენობის ფინანსურ რესურსს საჭიროებს, რაც საქართველოში განისაზღვრება ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი

ტვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტებში. რესურსების მობილიზება ყველა წყაროს მიხედვით აისახება ბიუჯეტის შემოსულობების მთლიან მოცულობაში.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის მეთოდოლოგიური საფუძვლები(1)

ეკონომისტები და სტატისტიკოსები სახელმწიფოს საქმიანობებს გამოყოფენ დანარჩენი ეკონომიკისაგან, რადგან სახელმწიფოს მოტივაცია და ფუნქციები ეკონომიკის სხვა სექტორებისაგან განსხვავებულია. სახელმწიფო კრეფს გადასახადებსა და სხვა სავალდებულო შენატანებს და იღებს კანონებს, რომლებიც ზემოქმედებას ახდენენ სხვა ეკონომიკური ერთეულების ქცევაზე. მათი ყურადღების ცენტრშია სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და ანალიზი მოგების მაქსიმიზაციის ნაცვლად.

საჯარო სექტორი შედგება სახელმწიფო მმართველობის სექტორისა და სახელმწიფო მმართველობითი ორგანოების მიერ კონტროლირებადი დაწესებულებებისაგან, რომლებიც საჯარო კორპორაციების-კვაზი კორპორაციების სახეკლითაა ცნობილი.

სახელმწიფოს ძირითადი ეკონომიკური ფუნქციებია:

1. საზოგადოებისათვის საქონლისა და მომსახურების მიწოდება არასაბაზრო საფუძველზე, ან კოლექტიური მოხმარების (რიგორიცაა, საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება, თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება და სხვა) ან , ინდივიდუალური მოხმარების განათლება, ჯანდაცვა, სოციალური დაცვა და სხვა) დაკმაყოფილების მიზნით.
2. შემოსავლებისა და სიმდიდრის გადანაწილება.

(1)IMF , The system of macroeconomic accounts statistics,An overview. 2007. pp.76-89.

ორივე საქმიანობის ფინანსური მხარდაჭერა უმთავრესად სხვა სხვა სექტორებისათვის დაწესებული სავალდებულო გადასახადებით ხორციელდება.

სახელმწიფო სექტორი მოიცავს ასევე, სახელმწიფო, საჯარო კორპორაციებს, რადგან სახელმწიფო პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად ხშირად გამოიყენება ეს ორგანიზაციები, რადგან არსებობს ეკონომიკის გარკვეული სფეროები, სადაც კერძო სექტორი მიაწვდის იმაზე ნაკლებ საქონელსა და მომსახურებას, ვიდრე ეს

საზოგადოებას ესაჭიროება ან საერთოდ არ აწარმოებს მას. ამის მიღწევა ხორციელდება სუბსიდიებით ან სესხის დაბალი საპროცენტო განაკვეთით გაცემის გზით. როგორც შედეგი, სახელმწიფო კორპორაცია მუშაობს უფრო დაბალი მოგების ან დანაკარგების პირობებში. ასეთი სახის სახელმწიფო პოლიტიკის ოპერაციები ცნობილია კვაზი-ფისკალური საქმიანობების სახელით.

ფისკალური სტატისტიკის სახელმძღვანელო ფისკალური სტატისტიკის შედგენისა და წარდგენის სტანდარტების შემუშავებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს და ემსახურება სახელმწიფო აღრიცხვიანობისა და ოპერაციების გამჭვირვალობის ზრდას.

სახელმწიფო ფინანსების ანალიტიკოსები ფისკალურ სტატისტიკას ტრადიციულად იყენებდნენ საჯარო სექტორის მასშტაბის, ერთობლივ მოთხოვნაში, ინვესტიციებსა და დანაზოგში მისი წილის განსაზღვრის, ეკონომიკაზე, მათ შორის რესურსების გამოყენებაზე, მონეტარული აგრეგატების და ეროვნული დავალიანების ფისკალური პოლიტიკის ზეგავლენის, ასევე საგადასახადო ტვირთის, ტარიფების დაცვისა და სოციალური დაცვისა და დაზღვევის სისტემის ანალიზისათვის. თანამედროვე ეტაპზე აქტუალურია სიღარიბის დასაძლევად დახარჯული თანხების ეფექტიანობის, ფისკალური პოლიტიკის მდგრადობის, წმინდა დავალიანებების, სახელმწიფოს მიმართ არსებული პირობითი ვალდებულებების (საპენსიო ვალდებულებების ჩათვლით) შეფასების საკითხები. ამ ანალიტიკური მიზნების მიღწევა მთლიანად საჯარო სექტორის და არა მხოლოდ მმართველობითი სექტორის სტატისტიკური მონაცემების გამოყენებას მოითხოვს. როგორც არაფინანსურ, ასევე ფინანსურ საჯარო კორპორაციებს სახელმწიფო ფისკალური პოლიტიკის განხორციელება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ.

წინამდებარე სახელმძღვანელო ფისკალური ანალიზისათვის საჭირო სტატისტიკური მაჩვენებლების შედგენისათვის ძირითადად სსფ-ის 2001 წლის „სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელოს“ ეყრდნობა, რაც სსფ-ის 1986 წლის იმავე სახელმძღვანელოთი დამკვიდრებული და საერთაშორისო დონეზე აღიარებული სტანდარტების განახლებული ვარიანტია. იგი ჰარმონიზებულია საერთაშორისო დონეზე აღიარებულ სხვა მაკროეკონომიკური სტატისტიკური სისტემების შესაბამის სტანდარტებთან, რაც მოიცავს: ეას 1993 წლის ყოვლისმომცველ სისტემას და ორ სხვა სპეციალიზებულ სისტემას, რომლებიც ფოკუსირებული არიან საგადახდელო ბალანსისა და მონეტარულ და ფინანსურ სტატისტიკებზე.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის მიზანია ისეთი სტატისტიკური მონაცემების შემუშავება, რომელიც საშუალებას მისცემს პოლიტიკის შემმუშავებლებს და ანალიტიკოსებს თანმიმდევრულად და სისტემურად შეისწავლონ ფინანსური ოპერაციების დინამიკა, სახელმწიფო მმართველობისა ან მთლიანად საჯარო სექტორის ფინანსური მდგომარეობა და ლიკვიდობა. ერთ-ერთი

მეთოდი ამ მიზნის მისაღწევად ისეთი დამაბალანსებელი მუხლების გამოყენებას ითვალისწინებს, როგორცაა წმინდა საოპერაციო სალდო, წმინდა დაკრედიტება/სესხია ალება და წმინდა ღირებულების ცვლილებაა.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სისტემის სხვა მაკროეკონომიკურ სტატისტიკურ სისტემებთან ჰარმონიზაცია ნიშნავს იმას, რომ სახელმწიფო მმართველობის ან საჯარო სექტორის დანარჩენ ეკონომიკასთან მიმართების შესაფასებლად, სფს-ის მონაცემები შესაძლებელია გაერთიანდეს სხვა სექტორების მონაცემებთან. ასევე, ის საშუალებას იძლევა სფს გამოყენებულ იქნეს ქვეყნებს სორის სახელმწიფო ოპერაციების ანალიზისათვის. მაგალითად, გადასახადები/მშპ-ში ან გადასახდელები/მშპ-ში შეფარდებების შედარების მიზნით.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სისტემაში აღირიცხება ორი სახის ნაკადი: ოპერაციები და სხვა ეკონომიკური ნაკადები.

სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების ოპერაციების ანგარისგება საანგარიშო პერიოდში განხორციელებული ყველა ოპერაციის შედეგებს ასახავს. ეს ოპერაციები კლასიფიცირებულია როგორც: შემოსულობები, გადასახდელები, არაფინანსური აქტივების წმინდა მიღება, ფინანსური აქტივების წმინდა მიღება, ან ვალდებულებების წმინდა ალება. ის ოპერაციები, რომლითაც შემოსულობები ან გადასახდელები წარმოიქმნება, წმინდა ღირებულების შეცვლას იწვევს. სხვა სახის ოპერაციები აქტივებსა და ვალდებულებებში თანაბარ ცვლილებებს განაპირობებს და არ იწვევს წმინდა ღირებულების შეცვლას.

სხვა ეკონომიკური ნაკადები მიოცავს ფასის ცვლილებებს და სხვა ეკონომიკურ მოვლენებს, რაც გავლენას ახდენს აქტივებსა და ვალდებულებებზე. მაგალითად, ასეთია ვალის ჩამოწერა, სტიქიის შედეგად გამოწვეული დანაკარგები. სხვა ეკონომიკური ნაკადების ანგარიშგებაში იკრიბება აქტივებში, ვალდებულებებსა და წმინდა ღირებულებაში აღნისნული სახის ცვლილებები.

სახელმწიფო მმართველობის ან საჯარო სექტორის ბალანსი წარმოადგენს ანგარიშგებას, რომელშიც მოცემულია სექტორის საკუთრებასი არსებული ფინანსური და არაფინანსური აქტივების მარაგები, სხვა ერთეულების მოთხოვნების მარაგი ამ აქტივების ვალდებულებების სახით მფლობელყა მიმართ და სექტორის წმინდა ღირებულება, რომელიც ყველა აქტივის მთლიან ღირებულებასა და ყველა ვალდებულების მთლიან ღირებულებას შორის სხვაობის ტოლია.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სისტემაში ოპერაციებისა და სხვა ეკონომიკური ნაკადების კომპლექსური განხილვა საწყის და საბოლოო ბალანსებს შორის სრული შესაბამისობის დაცვის შესაძლებლობას იძლევა. მოცემული სახის აქტივის თუ ვალდებულების მარაგს საანგარიშო პერიოდის დასაწყისში დამატებული ოპერაციებისა და სხვა ეკონომიკური ნაკადების შედეგად ამ მარაგებში მომხდარი ცვლილებები უდრის ამავე პერიოდის ბოლოს დარჩენილ მარაგებს. ამგვარი ინტეგრირებული სტატისტიკური სისტემა საშუალებას იძლევა სრულად აღიწეროს და გაანალიზდეს სახელმწიფო პოლიტიკისა და განსაკუთრებული ეკონომიკური მოვლენების შედეგები.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სისტემასი აღრიცხული ნაკადებისა და მარაგების მიმართ სხვადასხვა კლასიფიკაცია გამოიყენებს. მაგალითად, თითოეული შემოსავლის ოპერაცია კლასიფიცირებულია იმის მიხედვით, ის გადასახადია თუ სხვა სახის შემოსავალი. ხარჯების ოპერაციები კლასიფიცირებულია ეკონომიკური და ფუნქციონალური სახეების მიხედვით, ხოლო აქტივები, იმის მიხედვით, ფინანსურია თუ არაფინანსური.

სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის 1993 წლის ეას-თან ჰარმონიზაციის მიუხედავად, ამ ორ სისტემას შორის მაინც არსებობს განსხვავებები. მ. შ. ყველაზე მნიშვნელოვანია ის, რომ სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა ფოკუსირებულია ფინანსურ ოპერაციებზე, დაბეგვრაზე, ხარჯებზე, სესხის აღებასა და დაკრედიტებაზე, მაშინ როდესაც 1993 წლის ეას-ში დიდი ყურადღება ეთმობა საქონლისა და მომსახურების წარმოებასა და მოხმარებასაც.

ხშირად სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის შედგენა ეროვნულ ანგარიშებში სახელმწიფო მმართველობის სექტორის სტატისტიკის შედგენისათვის პირველი ნაბიჯია.

დამოუკიდებლობის მიღწევის დღიდან საქართველოში სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის თანამედროვე მეთოდოლოგიის დანერგვა ეტაპობრივად ხორციელდებოდა და რეფორმები ამ სფეროში დღემდე გრძელდება.

ცენტრალური ხელისუფლებისა და სახელმწიფო სექტორის სტატისტიკების შედგენისა და ანალიზის საერთაშორისო მეთოდოლოგია- GFSM 2001;(IMF, 2001)(ჩარჩო)

ეს მეთოდოლოგია საკმაოდ მაღალი ის საკმაოდ მაღალი ხარისხით არის ჰარმონიზებული ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა 1993-თან.

განვიხილოთ ცენტრალური ხელისუფლების მოქმედების სფერო არსი, ჩანაწერების საფუძვლები, ანალიზური ჩარჩოები და GFSM 2001-ის ძირითადი კლასიფიკაციები.

ისევე, როგორც მაკროეკონომიკური სტატისტიკის სხვა სექტორები, ცენტრალური ხელისუფლების მოქმედების სფეროს სექტორიც ემყარება რეზიდენტი ინსტიტუციური ერთეულების კლასიფიკაციას. სხვა დანარჩენ შემთხვევაში ის არის კერძო სექტორში შემავალი ერთეული.

თუ ერთეული საქონლისა და მომსახურების მნიშვნელოვან ნაწილს ყიდის ეკონომიკურად მნიშვნელოვან ფასად, ის არის საბაზრო მწარმოებელი და კლასიფიკაში მოხვდება, როგორც სახელმწიფო კორპორაცია.

თუ ერთეული არ ყიდის საქონლისა და მომსახურების მნიშვნელოვან ნაწილს ეკონომიკურად მნიშვნელოვან ფასად, ის არის თუ ერთეული არ ყიდის საქონელსა და მომსახურების მნიშვნელოვან ნაწილს ეკონომიკურად მნიშვნელოვან ფასად,

ის არის საქონლისა და მომსახურების არასაბაზრო მწარმოებელი და შედის ცენტრალური ხელისუფლების სექტორის კლასიფიკაციაში.

შედის ცენტრალური ხელისუფლების სექტორიფარავს ყველა ინსტიტუციურ ერთეულს ცენტრალური მთავრობის, შტატის მთავრობისა და ლოკალური მთავრობების დონეზე. ის ასევე ფარავს ადმინისტრაციულ ერთეულებს (საბიუჯეტო და ბიუჯეტგარეშე) სოციალური დაცვის ფონდებს და არასაბაზრო, არამომგებიან ინსტიტუტებს, რომელსაც აკონტროლებს და ძირითადად აფინანსებს მთავრობა.

ჩანაწერების სახეები

ტრადიციულად, მთავრობები თავიანთ ანგარიშებს ადგენენ საკასო ბაზაზე. ეს აისახა GFSM 1986 –ის წელიწადწელში. მხოლოდ ფულად შემოსავლებსა და ხარჯებზე ყურადღების გამახვილებას ის უპირატესობა აქვს, რომ იგი მთავრობის ყურადღებას ამახვილებს ლიკვიდურობის შეზღუდვაზე. მიუხედავად ამისა, ფისკალური პოლიტიკის შესაფასებლად მისი, როგორც ერთადერთი ბაზის განხილვა არასაკმარისია. მხოლოდ ფულადი ტრანსაქციები ადექვატურად ვერ ასახავენ ფისკალური პოლიტიკის გატარებისათვის საჭირო დროსა და განხორციელებული ტრანსაქციების ზემოქმედებას ეკონომიკაზე. აქედან გამომდინარე, GFSM 2001 აფართოებს ჩარჩოებს და გულისხმობს მონაცემთა წარმოდგენას დარიცხვის მეთოდით. რაც გულისხმობს შემოსავლებისა და ხარჯების აღრიცხვას ოპერაციის განხორციელების დროს, ანუ საბუღალტო ჩანაწერები კეთდება მაშინ. როცა მოხდა ტრანსაქცია, და არა მაშინ, როცა ადგილი აქვს ფულად ნაკადს. ეს იძლევა სახელმწიფო საქმიანობების გაფართოებულ სურათს, ასახავს ისეთ არაფულად ტრანსაქციებს, როგორცაა ბარტერი ან ნატურით დახმარება. ის იძლევა ასევე, შიდა ტრანსაქციების, სხვა ეკონომიკური ნაკადებისა და სხვა დაგროვილი დავალიანებების ჩაწერის შესაძლებლობებს.

GFSM 2001 მოითხოვს შემოსავლებში მხოლოდ იმ გადასახადების ჩაწერას, რის შემოსვლასაც მოველით გონივრულ ფარგლებში.

ანალიტიკური ჩარჩო

GFSM 2001 –ის ანალიტიკური ჩარჩო ეკონომიკური პოლიტიკის შეფასებისათვის ითვალისწინებს საბალანსო მიდგომას.

ქვემოთ მოცემულია ამ მიდგომის თავისებურება. ფისკალური მონაცემების ინტეგრირებული ჩარჩოს სახით წარმოდგენა ფისკალური მდგრადობის შეფასების სასუალებას იძლევა, რაც ნიშნავს იმის შეფასებას, თუ როგორ იცვლება საკუთარი კაპიტალი ბალანსების მიხედვით დროში. ურო მეტიც, GFSM 2001 –ის ჩარჩოში მოცემული სახელმწიფო დაზოგვის, ინვესტიციებისა და მოხმარების სიდიდეები მჭიდროდაა ჰარმონიზებული ის ჩარჩოში მოცემული სახელმწიფო დაზოგვის, ეროვნულ ანგარისთა სისტემასთან.

ანალიტიკური ჩარჩო მოიცავს ოთხ ანალიზურ ანგარიშს: სახელმწიფო ოპერაციების ანგარიშს, სხვა ეკონომიკური ოპერაციების ანგარიშს, ბალანსს, ფულის მიღების წყაროებსა და გამოყენებას.

ქვემოთ მოტანილ ცხრილში მოცემულია სისტემის ოთხი ძირითადი ბალანსი:

წმინდა საოპერაციო სალდო,

წმინდა სესხები /კრედიტები,

წმინდა საკუთარი კაპიტალი,

სულის სიჭარბე/ დეფიციტი.

ცხრილი 1. GFSM 2001 –ის ანალიტიკური ჩარჩო

საწყისი ბალანსი

წმინდა აქტივები

=

არაფინანსური აქტივები

+

წმინდა ფინანსური აქტივები

=

ფინანსური აქტივები

-

ვალდებულებები

მარაგები

+

სახელმწიფო მმართველობითი ორგანოების ოპერაციების ანგარიში

შემოსავლები

-

ხარჯები

=

საოპერაციო სალდო-

=

არაფინანსური აქტივები

+

წმინდა სესხები/კრედიტები

=

ფინანსურ აქტივებს

-

ვალდებულებები

ტრანსაქციები

+

სხვა ეკონომიკური ნაკადების ანგარიში

სხვა ეკონომიკური ნაკადებით გამოწვეული წმინდა აქტივების ცვლილება

=

არაფინანსური აქტივები

+

ცვლილებები წმინდა ფინანსურ კაპიტალში OEF

=

ფინანსურ აქტივებს

-

ვალდებულებები-

სხვა ნაკადები

=

<p>საბოლოო ბალანსი</p> <p>წმინდა ღირებულება</p> <p style="text-align: center;">=</p> <p>არაფინანსური აქტივები</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>წმინდა ფინანსური აქტივები</p> <p style="text-align: center;">=</p> <p>ფინანსურ აქტივებს</p> <p style="text-align: center;">-</p> <p>ვალდებულებები</p>
--

- მარაგები

წმინდა საოპერაციო სალდო= წმინდა კაპიტალში ტრანსაქციებით გამოწვეული ცვლილებები.

სისტემის ძირითადი ბალანსების გარდა **GFSM 2001** იძლევა ანალიზისათვის საჭირო სხვა საზომებსაც: სრულ თავდაპირველ ბალანსს მთლიანი ვალის მაჩვენებელს. (ყველა ვალდებულებას, გარდა აქციებისა და სხვა კაპიტალის და ფინანსური წარმოებულებისა).

GFSM 2001 –ის ანალიზური ანგარიშები

GFSM 2001 ანალიზური ჩარჩოს ოთხი ანალიზური ანგარიშიდან სამი ტრანსაქციებისათვის დარიცხვის მეთოდით მიღებულ მონაცემებს, სხვა ეკონომიკურ ნაკადებსა და ბალანსებს, ხოლო მეოთხე-საკასო მეთოდს ემყარება.

სახელმწიფო ოპერაციების ანგარიში აჯამებს ცენტრალური ხელისუფლების მიერ განხორციელებულ ყველა ტრანსაქცია და ითვლის საოპერაციო და მთლიან სალდოებს.

წმინდა საოპერაციო სალდო ითვლის სახელმწიფო ტრანსაქციების წმინდა ღირებულებას და არის შემოსავლებსა და ხარჯებზე ზემომქმედი სახელმწიფო პოლიტიკის მდგრადობის საზომი. საოპერაციო სალდო კონცეპტუალურად ტოლია დაგროვებისა და კაპიტალური ტრანსფერების ჯამისა. თუ ბალანსი დადებითია, ეს ნიშნავს, რომ სახელმწიფომ მისი მიმდინარე ოპერაციებიდან მოახდინა წარბი შემოსავლების გენერირება, რაც განაპირობებს მისი წმინდა ღირებულების ზრდას. სახელმწიფოს შეუძლია ამ სიჭარბის გამოყენება აქტივების შესაძენად და/ან ვალდებულებების შესამცირებლად. თუ ბალანსი უარყოფითია, ის გვიჩვენებს, რომ სახელმწიფოს მიმდინარე ოპერაციებს სჭირდებათ დამატებითი რესურსები, რაც იწვევს ან აქტივების გაყიდვას ან ვალდებულებების ზრდას დეფიციტის დასაფინანსებლად.

თუ საოპერაციო სალდოს გამოვაკლებთ არაფინანსური აქტივების წმინდა შექმნას, მივიღებთ მთლიან სალდოს. თუ ის დადებითია, სახელმწიფო ფინანსურ რესურსებს უტოვებს ეკონომიკის სხვა სექტორებს და თუ უარყოფითი, პირიქით, იყენებს სხვა სექტორების მიერ გენერირებულ ფინანსურ რესურსებს. ამიტომ, ბალანსი შეიძლება განხილული იქნას, როგორც სახელმწიფო საქმიანობის დანარჩენ ეკონომიკაზე ფინანსური ზემოქმედების ინდიკატორი. სხვა სიტყვებით, წმინდა საოპერაციო სალდო ფოკუსირებულია „საქმიანობის ასპექტზე“, მაშინ როდესაც მთლიანი სალდო „ფინანსურ ასპექტებზე“ (იხილავს რა ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების სფეროში არსებულ ტრანსაქციებს).

სხვა ეკონომიკური ნაკადების ანგარიში წარმოადგენს ინფორმაციას წმინდა ღირებულების ცვლილებას, რომელიც წარმოიშვება ტრანსაქციებისაგან განსხვავებული სხვა ეკონომიკური ნაკადების პირობებში. ეკონომისტები ამ ნაკადების კლასიფიკაციას ან ფასების ცვლილების (რევალვაცია) ან აქტივებისა და ვალდებულებების სიდიდეთა ცვლილებების სახით ახდენენ.

ბალანსი წარმოადგენს აქტივების, ვალდებულებებისა და წმინდა ღირებულებების მარაგებს საანგარიშო პერიოდის დასაწყისში და ბოლოს.

ფულის მოძრაობის ანგარიში ასახავს ფულის მოძრაობას, რომელიც ასოცირდება შემოსავლებისა და ხარჯების ტრანსაქციებთან, რაც იწვევს ფულის სიჭარბეს /ან დეფიციტს.

23.

24. ცხრილი 2. სახელმწიფო ოპერაციების ანგარიშზე

25.

1. შემოსავლები

- 1.1. გადასახადები
- 1.2. სოციალური შენატანები
- 1.3. გრანტები
- 1.4. სხვა შემოსავლები

2. ხარჯები

- 2.1 შრომის ანაზღაურება
- 2.2. საქონელი და მომსახურება
- 2.3. ფიქსირებული კაპიტალის მოხმარება
- 2.4. პროცენტი
- 2.5. სუბსიდიები
- 2.6. გრანტები
- 2.7. სოციალური უზრუნველყოფა
- 2.8. სხვა ხარჯები

3. საოპერაციო სალდო (1 მინუს 2)

4. არაფინანსური აქტივების ცვლილება

- 4.1. არაფინანსური აქტივების ზრდა
- 4.2. არაფინანსური აქტივების კლება

5. მთლიანი სალდო (3 მინუს 4) ან (6 მინუს 7)

6. ფინანსური აქტივების ცვლილება

7. ვალდებულებების ცვლილება

ცხრილი 3. ცენტრალური ხელისუფლების ინტეგრირებული ბალანსი -----

წმინდა ღირებულება

ფიქსირებული აქტივები

მარაგები

ფასეულობანი

არაკვლავწარმოებადი აქტივები

-მატერიალური არაკვლავწარმოებადი აქტივები

-არამატერიალური არაკვლავწარმოებადი აქტივები

ფინანსური აქტივები

შიდა და უცხოური ფინანსური აქტივები

მონეტარული ოქრო და SDR-ები

ფული და დეპოზიტები

ფასიანი ქაღალდები, აქციების გარდა

სესხები

აქციები და სხვა კაპიტალი

სადაზღვევო ტექნიკური რეზერვები

ფინანსური დერივატივები

სხვა დებიტორული დავალიანებები

ვალდებულებები

შიდა და საგარეო ვალდებულებები

ფული და დეპოზიტები

ფასიანი ქაღალდები, აქციების გარდა

სესხები

აქციები და სხვა კაპიტალი

სადაზღვევო ტექნიკური რეზერვები

სხვა კრედიტორული დავალიანებები

GFSM 2001 –ის ძირითადი კლასიფიკაციები ხარჯების მიხედვით:

-ეკონომიკური კლასიფიკაცია იძლევა სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ხარჯების ტიპებს;

-ფუნქციონალური კლასიფიკაცია იძლევა სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ხარჯებს მიზნების შესაბამისად;

ორგანიზაციული კლასიფიკაცია იძლევა სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ხარჯებს მხარჯავი ორგანიზაციების მიხედვით.

წყარო: **GFSM 2001.**

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის სამართლებრივი საფუძვლები

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მონაწილეთა საბიუჯეტო უფლებამოსილებანი ხორციელდება საქართველოს კონსტიტუციის, „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ ორგანული კანონის, „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის შესახებ“ საქართველოს კონსტიტუციური კანონის, საქართველოს ორგანული კანონის „ადგილობრივითმმართველობის კოდექსი“, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუციის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ორგანული კანონის, საბიუჯეტო კოდექსის, „ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საბიუჯეტო პროცესისა და უფლებამოსილებათა შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის, გადასახადებისა და მოსაკრებლების თაობაზე საქართველოს კანონმდებლობის,

საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე აქტების, აგრეთვე, საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რეესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების მიერ მიღებული სამართლებრივი აქტების საფუძველზე.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა არის საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების ფუნქციების შესასრულებლად ფულადი სახსრების მობილიზებისა და გამოყენების მიზნით სამართლებრივი აქტებით რეგულირებულ საბიუჯეტო ურთიერთობათა ერთობლიობა.

საჯარო ფინანსების ძირითადი ტერმინები განსაზღვრებები

არაფინანსური აქტივების ცვლილება - სხვაობა არაფინანსური აქტივების ზრდასა და კლებას შორის.

არაფინანსური აქტივების კლება - არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული სახსრები;

არაფინანსური აქტივების ზრდა - არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრები;

არაპირდაპირი გადასახადი – გადასახადი (დამატებული ღირებულების გადასახადი, აქციზი, იმპორტის გადასახადი), რომელიც დგინდება მიწოდებული (იმპორტირებული) საქონლის ან/და გაწეული მომსახურების ფასზე დანამატის სახით და რომელსაც იხდის მომხმარებელი (იმპორტიორი) ამ გადასახადით გაზრდილი ფასით საქონლის ან/და მომსახურების შეძენისას (იმპორტისას).

ასიგნება - საბიუჯეტო წლის განმავლობაში ბიუჯეტით გათვალისწინებული მოცულობის ფარგლებში გადახდის განხორციელების უფლებამოსილება

ადგილობრივი ბიუჯეტი - საქართველოს ტერიტორიული ერთეულების ბიუჯეტი, რომელიც შედგება შესაბამისი შემოსულობებისა და გადასახდელებისგან.

ავტონომიური ერთეულების ბიუჯეტი - აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური ერთეულების ნაერთი ბიუჯეტი, რომელიც მოიცავს ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკურ და მათ შემადგენლობაში შემავალი ტერიტორიული ერთეულების (სოფელი, დაბა, თემი, რაიონი, რაიონული დაქვემდებარების ქალაქი და ქალაქი) ბიუჯეტებს.

არაპირდაპირი გადასახადი - დაბეგვრის ისეთი ფორმა, როდესაც კანონმდებლობით დადგენილ გადასახადს საქონლის ან/და მომსახურების შეძენისას იხდის მომხმარებელი. ამ

ტიპის გადასახადები შედიან საქონლის ფასში ან მომსახურების ტარიფში და საქონლის მფლობელს მისი (საქონლის) რეალიზაციიდან მიღებული გადასახადის ოდენობა შეაქვს ბიუჯეტში.

არასაგადასახადო შემოსავლები - მიმდინარე დანიშნულების ყველა საბიუჯეტო შემოსავალი, გარდა საგადასახადო და კაპიტალური შემოსავლებისა.

ასიგნება - ბიუჯეტიდან განსაზღვრული ფულადი თანხის გამოყოფა დამტკიცებული ხარჯების გასაწევად.

ბიუჯეტი - საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობა, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებებისშესაბამისი ორგანოების მიერ.

ბიუჯეტის დეფიციტი - ბიუჯეტის ხარჯებისა და დაკრედიტების გადამეტება შემოსავლებსა და ფულად გრანტებზე.

ბიუჯეტის პროფიციტი - ბიუჯეტის შემოსავლებისა და ფულადი გრანტების გადამეტება ხარჯებსა და დაკრედიტებაზე.

ბიუჯეტის შემოსულობები - ბიუჯეტის ანგარიშებზე მისაღები ყველა სახის ფულადი სახსრების ერთობლიობა.

ბიუჯეტის შემოსავლები - კანონმდებლობის შესაბამისად ბიუჯეტების ანგარიშებზე მისაღები ფულადი სახსრები, რომელთა დაბრუნება და ანაზღაურება არ ხდება.

ბიუჯეტის გადასახდელები - საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტიდან გასაცემი ფულადი სახსრების ერთობლიობა, რომელიც მოიცავს: ხარჯებს, არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრებს, ფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრებს (ნაშთის დაგროვების გარდა), ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვისათვის მიმართული სახსრებს.

ბიუჯეტის შემოსულობები - საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტში მიღებული ფულადი სახსრების ერთობლიობა, რომელიც მოიცავს: შემოსავლებს, არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებულ სახსრებს, ფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებულ სახსრებსა (ნაშთის გამოყენების გარდა) დავალდებულებების აღების შედეგად მიღებულ სახსრებს;

გადასახადი - საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივ ბიუჯეტებში სავალდებულო, უპირობო ფულადი შენატანი, რომელსაც იხდის გადასახადის გადამხდელი გადახდის აუცილებელი, არაეკვივალენტური და უსასყიდლო ხასიათიდან გამომდინარე.

გადასახადების ადმინისტრირება – გადასახადების გამომანგარიშებასთან, გადახდასთან და დეკლარირებასთან, საგადასახადო კონტროლთან, აგრეთვე გადასახადის გადამხდელთა აღრიცხვასთან, ინფორმირებასთან და საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული ფორმების, მეთოდებისა და წესების ერთობლიობა, რომლებსაც საგადასახადო ორგანოები ახორციელებენ საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობის აღსრულების პროცესში;

გადახდაზე ვალდებულების აღება – საბიუჯეტო ორგანიზაციის მიერ საბიუჯეტო წლის განმავლობაში განსახორციელებელ გადახდებზე სახელმწიფო ხაზინაში ან საფინანსო ორგანოში დადგენილი წესით ვალდებულების რეგისტრაცია;

ბიუჯეტის ხარჯები - ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ მათი ამოცანებისა და ფუნქციების ფინანსური უზრუნველყოფის მიზნით გამოყენებული ფულადი სახსრები.

ბიუჯეტის განწერა – ბიუჯეტის შემოსულობების, გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ყოველთვიურად ან/და ყოველკვარტალურად განაწილება საბიუჯეტო კლასიფიკაციის (გარდა ხარჯებისა და არაფინანსურ აქტივებზე ოპერაციების ფუნქციონალური კლასიფიკაციისა) მიხედვით.

გრანტი - ოფიციალური უსასყიდლო ტრანსფერტი, რომელიც მოიცავს როგორც მიმდინარე, ასევე კაპიტალურ ტრანსფერტებს და გააჩნიათ მიზნობრივი ხასიათი.

ვალდებულებების ცვლილება - წარმოადგენს სხვაობას ვალდებულებების ზრდასა და კლებას შორის;

ვალდებულებების ზრდა - ვალდებულებების აღების შედეგად მიღებული სახსრები;

ვალდებულებების კლება – ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვისთვის მიმართული სახსრები;

კაპიტალური შემოსავლები - წარმოადგენს სახელმწიფო ქონების, მათ შორის არამატერიალური აქტივების გაყიდვით მიღებულ შემოსავლებს.

მხარჯავი დაწესებულება - ბიუჯეტის ხარჯების ორგანიზაციული კლასიფიკაციის მიხედვით პირველი თანრიგის დაწესებულება, რომლისთვისაც ბიუჯეტით გათვალისწინებულია ასიგნება ან საშემოსავლო პროგნოზი და იგი პასუხისმგებელია ხარჯებისა და შემოსავლების მართვაზე.

პირდაპირი გადასახადი - გადასახადის ისეთი ტიპი, რომელიც წესდება უშუალოდ შემოსავალზე.

საბიუჯეტო კლასიფიკაციის თანრიგები:

შემოსავლების კლასიფიკაციაში პირველი თანრიგი გამოისახება ერთციფრიანი კოდით, მეორე თანრიგი – ორციფრიანი კოდით, მესამე თანრიგი – სამციფრიანი კოდით, მეოთხე

თანრიგი – ოთხციფრიანი კოდით, მეხუთე თანრიგი – ხუთი ან ექვსციფრიანი კოდით, მეექვსე თანრიგი – ექვსი ან შვიდციფრიანი კოდით, მეშვიდე თანრიგი – შვიდციფრიანი კოდით და მერვე თანრიგი – რვაციფრიანი კოდით.

ხარჯების ეკონომიკურ კლასიფიკაციაში პირველი თანრიგი გამოისახება ერთციფრიანი კოდით, მეორე თანრიგი – ორციფრიანი კოდით, მესამე თანრიგი – სამ ან ოთხციფრიანი კოდით, მეოთხე თანრიგი – ოთხ, ხუთ ან ექვსციფრიანი კოდით, მეხუთე თანრიგი – ხუთ ან ექვსციფრიანი კოდით.

არაფინანსური აქტივების და მათზე ოპერაციების კლასიფიკაციაში მეორე თანრიგი გამოისახება ორციფრიანი კოდით, მესამე თანრიგი – სამციფრიანი კოდით, მეოთხე თანრიგი – ოთხციფრიანი კოდით, მეხუთე თანრიგი – ხუთ ან ექვსციფრიანი კოდით, მეექვსე თანრიგი – ექვს ან შვიდციფრიანი კოდით.

ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების და მათზე ოპერაციების კლასიფიკაციაში მეორე თანრიგი გამოისახება ორციფრიანი კოდით, მესამე თანრიგი – სამციფრიანი კოდით, მეოთხე თანრიგი – ოთხციფრიანი კოდით.

ხარჯებისა და არაფინანსურ აქტივებზე ოპერაციების ფუნქციონალურ კლასიფიკაციაში კლასიფიკაციის პირველი თანრიგი გამოისახება – ერთციფრიანი კოდით, მეორე თანრიგი – სამციფრიანი კოდით, მესამე თანრიგი – ოთხციფრიანი კოდით და მეოთხე თანრიგი – ხუთციფრიანი კოდით.

შენიშვნა*: სიტყვა „კოდის“ ქვეშ იგულისხმება შესაბამისი საბიუჯეტო კლასიფიკაციის თანრიგი.

საბიუჯეტო სისტემა - სახელმწიფო ფინანსური რესურსების მობილიზაციისა და გამოყენების მარეგულირებელი საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე აქტების, საფინანსო-საბიუჯეტო პოლიტიკის, საბიუჯეტო პროცესისა და სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და სხვა ტერიტორიული ერთეულების ბიუჯეტების ერთობლიობა.

საბიუჯეტო პროცესი - საბიუჯეტო სისტემის მონაწილეთა საქმიანობა, რომელიც მოიცავს ბიუჯეტის პროექტის მომზადებას, წარდგენას, განხილვას, დამტკიცებას, ბიუჯეტის შესრულებას, ანგარიშგებასა და კონტროლს.

საბიუჯეტო ორგანიზაცია - მხარჯავი დაწესებულება ან მის დაქვემდებარებაში მყოფი ერთეული, რომელიც ახორციელებს საკუთარი ბიუჯეტის პროექტის მომზადებას, ბიუჯეტის შესრულებასა და ანგარიშგებას დადგენილი ნორმების, სტანდარტებისა და წესების შესაბამისად.

საგადასახადო შემოსავლები - ქვეყნის კანონმდებლობით განსაზღვრული გადასახადების შესაბამისად მობილიზებული საბიუჯეტო თანხების ერთობლიობა.

საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადები - საგადასახადოკოდექსითგათვალისწინებული: საშემოსავლოგადასახადი, მოგებისგადასახადი, დამატებულიღირებულებისგადასახადი, აქციზი, იმპორტისგადასახადი, რომელთა გადახდაც სავალდებულოა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე.

სახელმწიფო ბიუჯეტი - ცენტრალური ხელისუფლების ბიუჯეტი, რომელიც მოიცავს საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების შემოსულობებსა და გადასახდელებს.

სახელმწიფო ვალი – საქართველოს სახელით აღებული, ეროვნული ვალუტით გამოსახული, აგრეთვე საქართველოს სახელით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ ეროვნულ ან უცხოურ კონვერტირებად ვალუტაში დენომინირებული სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების განთავსებიდან მიღებული და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ საქართველოსთვის დამტკიცებული საფინანსო რესურსიდან მიღებული სახელმწიფო საშინაო და საგარეო ვალების ჯამური თანხა;

სახელმწიფო საშინაო ვალი – ეროვნული ვალუტით გამოსახული საქართველოს სახელმწიფო ვალის შემადგენელი ნაწილი; იმ ძირითადი თანხების ერთობლიობა, რომლებიც წარმოიქმნა საქართველოს სახელით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ დადებული ხელშეკრულებებით განსაზღვრული შეუსრულებელი პირდაპირი ვალდებულებებით, აგრეთვე საქართველოს სახელით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ ეროვნულ ვალუტაში დენომინირებული სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების განთავსებიდან მიღებული თანხებით;

სახელმწიფო საგარეო ვალი – უცხოური კონვერტირებადი ვალუტით გამოსახული საქართველოს სახელმწიფო ვალის შემადგენელი ნაწილი; იმ ძირითადი თანხების ერთობლიობა, რომლებიც წარმოიქმნა საქართველოს სახელით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსა და მისი გარანტიით სხვა ორგანოების/დაწესებულებების მიერ დადებული ხელშეკრულებებით განსაზღვრული შეუსრულებელი პირდაპირი ვალდებულებებით, აგრეთვე საქართველოს სახელით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ უცხოურ კონვერტირებად ვალუტაში დენომინირებული სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების განთავსებიდან მიღებული თანხებითა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ საქართველოსთვის დამტკიცებული საფინანსო რესურსიდან მიღებული თანხებით;

საგანგებო ბიუჯეტი- საქართველოს მთავრობის მიერ საქართველოს პრეზიდენტთან შეთანხმებული და საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებული ბიუჯეტი, საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ან მის რომელიმე ნაწილში საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის შემოღების შემთხვევაში საგანგებო ან საომარ მდგომარეობასთან დაკავშირებულ ღონისძიებათა მიზნობრივი დაფინანსებისათვის.

საქართველოს პრეზიდენტის და მთავრობის სარეზერვო ფონდები - სახელმწიფო ბიუჯეტით გაუთვალისწინებელი გადასახდელების დასაფინანსებლად სახელმწიფო ბიუჯეტში შექმნილი საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდები. ორივე ფონდის მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების მთლიანი ოდენობის 2%-ს;

საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი – სახელმწიფო ბიუჯეტში შექმნილი ფონდი, რომლის განკარგვა ხორციელდება საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად;

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტი – საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების კონსოლიდირებული ბიუჯეტი. ნაერთი ბიუჯეტი არ ექვემდებარება არც ერთი ხელისუფლების წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებას;

საქონელი და მომსახურება - ოფისისხარჯები, მივლინებები, შტატგარეშემომუშავეთა შრომისანაზღაურება, წარმომადგენლობითი ხარჯები, კვების ხარჯები, სამედიცინო ხარჯები, რბილი ინვენტარისა და უნიფორმის შეძენის და პირად ჰიგიენასთან დაკავშირებული ხარჯები, ტრანსპორტის, ტექნიკისა და იარაღის ექსპლუატაციისა და მოვლა-შენახვის ხარჯები, სამხედრო ტექნიკისა და ტყვია-წამლის შეძენის ხარჯები, დასხვა დანარჩენი საქონელი და მომსახურება;

საშემოსავლო გადასახადი - მისი დაბეგვრის ობიექტია და საბეგრი შემოსავალი, რომელიც განისაზღვრება, როგორც სხვაობა კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული ერთობლივი შემოსავლისა და საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების თანხებს შორის;

სახელმწიფო ხაზინა – საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – სახაზინო სამსახური;

სოციალური უზრუნველყოფა - ტრანსფერი ფულადი ან სასაქონლო ფორმით, რომელიც ხორციელდება მთელი მოსახლეობის ან მისი გარკვეული ნაწილის სოციალური რისკებისაგან დაცვის მიზნით;

სუბსიდიები - საწარმოებსა და ორგანიზაციებზე სახელმწიფო ერთეულების მიერ მიმდინარე მიზნებისათვის უსასყიდლოდ, დაუბრუნებლად გაცემული ტრანსფერები.

სხვა შემოსავლები - შემოსავლები საკუთრებიდან, საქონლისა და მომსახურების რეალიზაცია, სანქციები (ჯარიმები და საურავები), ნებაყოფლობითი ტრანსფერები გრანტების გარდა, შერეული და სხვა არაკლასიფიცირებული შემოსავლები.

სხვა ხარჯები - ქონებასთან დაკავშირებული ხარჯები, გარდა პროცენტისა (დივიდენდები; კვაზი-კორპორაციების შემოსავლიდან ამოღებული თანხები; ქონებასთან დაკავშირებული ხარჯები, რომლებიც სადაზღვევო პოლისის მფლობელებზე ვრცელდება; რენტა) ასევე სხვადასხვა მიმდინარე და კაპიტალური ხარჯები.

ფინანსური აქტივების ცვლილება - სხვაობა ფინანსური აქტივების ზრდასა და კლებას შორის.

ფინანსური აქტივების კლება – ფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული სახსრები;

ფინანსური აქტივების ზრდა – ფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრები;

ფინანსური ვალდებულების აღება – საბიუჯეტო ორგანიზაციის მიერ მომავალში ბიუჯეტიდან თანხის გაცემაზე ვალდებულების აღება;

ფულადი სახსრები – სახელმწიფო ხაზინის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ანგარიშებზე არსებული ნაღდი ფული და დეპოზიტები ეროვნულ და უცხოურ ვალუტებში;

ფულადი სახსრების მოძრაობა – სახელმწიფო ხაზინის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ანგარიშებზე ფულადი სახსრების მიღება და ამ ანგარიშებიდან მათი გასვლა;

ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი - ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი არის ქვეყნის განვითარების ძირითადი გეგმა, რომელიც ასახავს ინფორმაციას საშუალოვადიანი მაკროეკონომიკური და ფისკალური პროგნოზების შესახებ, ასევე ინფორმაციას საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების განვითარების ძირითადი მიმართულებების შესახებ.

შრომის ანაზღაურება - დამქირავებლის მიერ დაქირავებულისათვის საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში შესრულებული სამუშაოს ღირებულების ასანაზღაურებლად ფულადი ან სასაქონლო ფორმით გაცემული კომპენსაციები.

(თანამდებობრივისარგო, წოდებრივისარგო, პრემია, დანამატი, ჰონორარი კომპენსაცია...).

წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი – სახელმწიფო ბიუჯეტში შექმნილი წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი, რომლის განკარგვა ხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით და საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად.

ხარჯები - შრომისანაზღაურებაზე, საქონელსადამომსახურებაზე, სუბსიდიებზე, პროცენტზე, გრანტებზე, სოციალურუზრუნველყოფასადასხვახარჯებზემიმართულისახსრები.

ფისკალური პოლიტიკა - სახელმწიფოს მიერ გადასახადების და ხარჯების სფეროში მიღებული გადაწყვეტილებების ერთობლიობა.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა არის საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების ფუნქციების შესასრულებლად ფულადი სახსრების მობილიზებისა და გამოყენების მიზნით სამართლებრივი აქტებით რეგულირებულ საბიუჯეტო ურთიერთობათა ერთობლიობა.

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტი–საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების კონსოლიდირებული

ბიოუჯეტი. იგი არ ექვემდებარება არც ერთი ხელისუფლების წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებას.

სახელმწიფო ბიუჯეტი- საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებული, -საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობა.

მხარჯავი დაწესებულება-ბიუჯეტის ორგანიზაციული კლასიფიკაციის მიხედვით პირველი თანრიგის საბიუჯეტო ორგანიზაცია.

საბიუჯეტო ორგანიზაცია- ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი ორგანიზაცია, რომლისთვისაც ბიუჯეტით გათვალისწინებულია ასიგნება და რომელიც პასუხისმგებელია მისი შესრულებისათვის, იგი ასევე, ახორციელებს საკუთარი ბიუჯეტის პროექტის მომზადებას, ბიუჯეტის შესრულებასა და ანგარიშგებას დადგენილი ნორმების, პროცედურებისა და წესების შესაბამისად.

საბიუჯეტო წელი-კალენდარული წელი.

წლიური ბიუჯეტი- საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ შესაბამისი საბიუჯეტო წლისთვის დამტკიცებული ბიუჯეტი.

ნაშთი- შესაბამისი ბიუჯეტის ანგარისზე შესაბამისი პერიოდისათვის არსებული ფულადი სახსრები.

თავისუფალი ნაშთი- ნაშთია ის ნაწილი, რომელიც არ არის გათვალისწინებული რაიმე მიზნებისათვის.

ნაშთის ცვლილება- შესაბამისი ბიუჯეტის ანგარისზე შესაბამისი პერიოდისათვის არსებული ფულადი სახსრების გამოყენება ან დაგროვება.

ფულადი სახსრები- სახელმწიფო ხაზინის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ანგარიშებზე არსებული ნაღდი ფული და დეპოზიტები ეროვნულ და უცხოურ ვალუტებში.

ფულადი სახსრების მოძრაობა- სახელმწიფო ხაზინის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ანგარიშებზე ფულადი სახსრების მიღება და ამ ანგარიშებიდან მათი გასვლა.

პროგრამული ბიუჯეტი-ასიგნებები გამოიყოფა მხარჯავი დაწესებულებების და მათ მიერ განსახორციელებელი პროგრამების/ქვეპროგრამების მიხედვით.

პროგრამა-ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად საბიუჯეტო ორგანიზაცი(ებ)ის მიერ განსახორციელებელ ღონისძიებათა ერთობლიობა, რომლებიც დაჯგუფებულია მსგავსი მსგავსი შინაარსის მიხედვით და ხორციელდება ერთი საბოლოო შედეგის (outcome) მისაღწევად.

ქვეპროგრამა-(შედეგი-output) მხარჯავი დაწესებულების პროგრამის ფარგლებში საბიუჯეტო ორგანიზაციის მიერ გასატარებელი ღონისძიებების ერთობლიობა.

ბიუჯეტის განსაზღვრება:

სიტყვა ბიუჯეტი მომდინარეობს ინგლისური სიტყვისგან **budget**, რაც ტომარას ნიშნავს. როდესაც ინგლისის პარლამენტში მთავრობა თემთა პალატას ფულს სთხოვდა, ხაზინის კანცლერი ხსნიდა პორტფელს (ტომარას), სადაც სახელმწიფო შემოსავალ-გასავლის ხარჯთაღრიცხვის კანონპროექტი იდო. ამას უწოდებდნენ ბიუჯეტის გახსნას. თანამედროვე გაგებით ბიუჯეტი შემოსავლებისა და ხარჯების ერთიანობას წარმოადგენს. იგი სახელმწიფო ფინანსების ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტია; სახელმწიფო ფინანსები თავის მხრივ ქვეყნის ფინანსური სისტემის ძირითადი ნაწილია, რომელიც სახელმწიფოს ეკონომიკური, პოლიტიკური და სოციალური ფუნქციების განხორციელების ინსტრუმენტია.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ძირითადი პრინციპები

ყოვლისმომცველობა-ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშტის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტებში.

გამჭვირვალობა- ბიუჯეტების პროექტების წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა საზოგადოებისა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისათვის. დამტკიცებული ბიუჯეტებისა და მათი შესრულების შესახებ ინფორმაციის (გარდა საიდუმლო ინფორმაციისა) ხელმისაწვდომობა ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის.

ანგარიშვალდებულება- საბიუჯეტო პროცესის ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობაზე და ბიუჯეტის შესახებ წარდგენილ ინფორმაციაზე.

დამოუკიდებლობა- საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური ბიუჯეტებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების დამოუკიდებლობა, რომელსაც უზრუნველყოფს საკუთარი შემოსულობები და ნაშთი, აგრეთვე საკუთარი გადასახდელების დამოუკიდებლად განსაზღვრის უფლება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

ერთიანობა- საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების მიერ საერთო საფუძვლით, ერთიანი საბიუჯეტო

კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსური კონტროლის ერთიანი პრინციპებით ხელმძღვანელობა.

უნივერსალობა-ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელების დასაფინანსებლად, გარდა ამ კოდექსით განსაზღვრული შემთხვევებისა. ამასთანავე, არცერთი შემოსულობა, გატდა დონორების მიერ დაფინანსებული შემოსულობებისა, არ უნდა იქნეს მიმართული მიზნობრივად, კონკრეტული გადასახდელის დასაფინანსებლად. საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ მიღებული შემოსულობების შენარჩუნება თავისი მიზნებისათვის დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა საბიუჯეტო ორგანიზაცია არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი ან/და არასამეწარმეო იურიდიული პირი.

კონსოლიდირება-ყველა დონის ბიუჯეტების შემოსულობებისა და გადასახდელების სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემაში მოქცევა, გადასახდელების გადახდა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემის ანგარიშების მარტვა სახელმწიფო ხაზინის მიერ და მათი განთავსება საქართველოს ეროვნულ ბანკში ან/და სხვა საბანკო დაწესებულებაში.

საბიუჯეტო პროცესი-არის საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მოპნაწილეთა საქმიანობა, რომელიც მოიცავს: ბიუჯეტის პროექტის მომზადებას, წარდგენას, განხილვას, დამტკიცებას, დაზუსტებას, ბიუჯეტის შესრულებას, ანგარიშგებასა და კონტროლს.

საქართველოს ბიუჯეტის ძირითადი პრინციპები შესაბამისობაშია საერთაშორისო ორგანიზაციის მოთხოვნებთან. თუმცა, 2014 წელს ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციამ შეიმუშავა ახალი რეკომენდაციები, ესენია:

ბიუჯეტის მართვა ფისკალური პოლიტიკის გატარებისთვის საზრისით უნდა იყოს, ნათელი, სანდო და პროგნოზირებადი.

ბიუჯეტი შესაბამისობაში უნდა იყოს მთავრობის საშუალოვადიან სტრატეგიულ პრიორიტეტებთან.

კაპიტალური ბიუჯეტი უნდა შეესაბამებოდეს ქვეყნის განვითარების მოთხოვნებს ხარჯეფექტიანობის თვალსაზრისით.

ბიუჯეტის დოკუმენტები უნდა აკმაყოფილებდეს გამჭვირვალობისა და ხელმისაწვდომობის მოტხოვნებს.

საბიუჯეტო საკითხების განხილვა უნდა მოხდეს საზოგადოების მაღალი ჩართულობის პირობებში.

ბიუჯეტი უნდა იყოს ყოვლისმომცველი, ზუსტი და სანდო სახელმწიფო ფინანსების თვალსაზრისით.

საჭიროა ბიუჯეტის შესრულების მონიტორინგის ზრდა.

საჭიროა გრძელვადიანი ფისკალური მდგრადობის, ფისკალური რისკები შეფასება და მართვა.

საჭიროა დამოუკიდებელი ექსპერტებისა და გარე აუდიტის მიერ საბიუჯეტო პროგნოზების ხარისხის, ბიუჯეტის შესრულების ეფექტიანობის სიღრმისეული შემოწმებისა და ობიექტური შეფასების დონის ზრდა.

ამ ახალი პრინციპები დღეისათვის საქართველოში გარკვეულწილად დანერგილია, თუმცა ამ მიმართულებით რეფორმები გრძელდება.

ფისკალური წესები ევროკავშირში -მაასტრიხტის კრიტერიუმები

ევროპის ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის წევრ სახელმწიფოთა ეკონომიკის მდგრადი ურთიერთთავსებადობის მისაღწევად მაასტრიხტის ხელშეკრულება ითვალისწინებს ხუთ კრიტერიუმს:

1. ბიუჯეტის დეფიციტი არ უნდა აღემატებოდეს მთლიანი შიდა პროდუქტის 3 პროცენტს;
2. სახელმწიფო ვალი არ უნდა აღემატებოდეს მთლიანი შიდა პროდუქტის 60 პროცენტს;
3. ინფლაცია 1.5 პროცენტზე მეტად არ უნდა აღემატებოდეს სამი ყველაზე წარმატებული წევრი სახელმწიფოს მონაცემებს;
4. უნდა არსებობდეს გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთი, რომელიც სამი ყველაზე წარმატებული ქვეყნის მაჩვენებელს არ უნდა აღემატებოდეს ორ პროცენტზე მეტად;
5. უნდა მოხდეს ევროპულ სავალუტო სისტემაში არსებული სავალუტო გაცვლის კურსების მექანიზმით გათვალისწინებული საზღვრების დაცვა ორი წლის განმავლობაში;

კონვერგენციის კრიტერიუმთან მიმართება ზოგიერთი ქვეყნის მიხედვით (2013 წლის იანვრის მდგომარეობით)

	ინფლაციის განაკვეთი-მაქ.- 2.8%	ბიუჯეტის დეფიციტი/მშპ %-ში	ვალი/ განაკვეთი მშპ	გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთი
ევროკავშირის წევრი ქვეყნები				
ბულგარეთი	2,4	1,5	19,5	4,5
ჩეხეთი	3,5	3,5	45,1	2,8
დანია	2,4	3,9	45,4	1,4
ლატვია	2,3	1,7	41,9	4,57
ლიტვა	3,2	3,2	41,6	4,83
უნგრეთი	5,7	2,5	78,4(მცირდება)	7,89
პოლონეთი	3,7	3,4	55,5	5,0

რუმინეთი	3,4	2,8	34,6	6,68
შვედეთი	0,9	0	37,4	1,59
გაერთიანებული სამეფო	2,8	6,2	88,7(იზრდება)	1,74
ევროკავშირის წევრობის კანდიდატები				
ხროატია	3,4	4,4	53,8	6,23
ისლანდია	6,0	3,4	96,8(მცირდება)	6,87
მაკედონია	2,9	3,5	31	მონაცემები არ მოიპოვება
მონტენეგრო	3,9	4,0	52	მონაცემები არ მოიპოვება
სერბეთი	7,3	6,7	58,1	მონაცემები არ მოიპოვება
თურქეთი	9,0	2,4	36,8	8,52

2. საქართველოს ფისკალური სექტორის სტატისტიკური ანალიზი

ბიუჯეტის დეფიციტი, მისიგანგარიშების მეთოდოლოგია და მდგომარეობა საქართველოში

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის მოკლე მიმოხილვა

ფისკალური სფეროს რეფორმები საქართველოში

ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა- BDDD

ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი

საქართველოს 2018 წლის ბიუჯეტის მოკლე მიმოხილვა

საქართველოს 2018 წლის ბიუჯეტის პრიორიტეტები

საქართველოს ფისკალური სექტორის სტატისტიკური ანალიზი

ბიუჯეტის დეფიციტი, მისი გაანგარიშების მეთოდოლოგია და მდგომარეობა საქართველოში

ბიუჯეტის დეფიციტის მაჩვენებელი გამოიყენება მთავრობის მიერ განხორციელებული ფისკალური ღონისძიებების ძირითადი მიმართულებებისა და ეკონომიკურ გარემოზე გავლენის შესაფასებლად. შესაბამისად, სახელმწიფო ფინანსების არსებული სტატისტიკის საფუძველზე აღნიშნული მაჩვენებლის გაანგარიშებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის სახელმწიფოს ფინანსების სტატისტიკის სისტემა წარმოადგენს რაოდენობრივ ინსტრუმენტს, რომლის საფუძველზეც ხორციელდება სახელმწიფოს ფინანსური ოპერაციების კლასიფიცირება და აღრიცხვა და რომელიც საფუძველად უდევს სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის წარმოებას მრავალ ქვეყანაში. ამ მონაცემებზე დაყრდნობით შესაძლებელი ხდება სახელმწიფო ფისკალური პოლიტიკის შედეგების იდენტიფიცირება, გაზომვა, მონიტორინგი და წარმოდგენილი მაჩვენებლების ანალიზის საფუძველზე ფისკალური მდგრადობის შეფასება. აღნიშნული სისტემა ეტაპობრივ დახვეწას განიცდის. დღეისთვის ფართოდ გამოიყენება 1986 წლისა და 2001 წლის სახელმძღვანელოები.

მაკროეკონომიკური ანალიზისათვის GFS სისტემის მიხედვით გაიანგარიშებას ხვადასხვა სახის ბალანსები, რომლებიც ფისკალური პოლიტიკის სხვადასხვა ასპექტის შესაფასებლად გამოიყენება. კერძოდ, GFS სისტემის 1986 წლის სახელმძღვანელოს მიხედვით სამთავრობო ოპერაციების უწყისში წარმოდგენილია მხოლოდ ერთი სალდო (ბალანსი), ხოლო 2001 წლის სახელმძღვანელოს მიხედვით, ხდება საოპერაციო სალდოსა და მთლიანი სალდოს გამიჯვნა. გარდა აღნიშნულისა, GFS სისტემა საშუალებას იძლევა ფისკალური გარემოს ანალიზისათვის გაანგარიშებულ იქნას სხვა ფისკალური ინდიკატორებიც, რომლებიც რეკომენდაციის სახით თავად სახელმძღვანელოშია წარმოდგენილი, მათ შორის:

მთლიანი ფისკალური ბალანსი - ბიუჯეტის მთლიანი სალდო, კორექტირებული აქტივებისა და ვალდებულებების რეკლასიფიკაციით; კერძოდ, პრივატიზაციის მოცულობა გადაიტანება ფინანსური აქტივების კომპონენტში, ხოლო წმინდა გასესხების სახით გაცემული სუბსიდიები აღირიცხება ხარჯებად

კორექტირებული მთლიანი ფისკალური ბალანსი - მთლიანი ფისკალური ბალანსი, კორექტირებული გარკვეული სახის ან მთლიანად გრანტების, ან ცალკეული უჩვეულო/იშვიათი ოპერაციების ამორიცხვით, რომლებმაც შესაძლოა ფისკალურ ანალიზში უზუსტობა შეიტანოს

ციკლურად კორექტირებული მთლიანი ფისკალური ბალანსი- ფისკალური ბალანსი, რომელიც შემოსავლებისა და ხარჯების მოცულობას აკორექტირებს ეკონომიკური ციკლის შესაბამისად.

სტრუქტურული ბალანსი - ფისკალური ბალანსი, რომელიც ითვალისწინებს შემოსავლებისა და ხარჯების ციკლურ ცვლილებებს და ასევე უჩვეულო/იშვიათი ოპერაციების ეფექტებს.

პირველადი ბალანსი- მთლიან ფისკალურ ბალანსს დამატებული წმინდა საპროცენტო ხარჯი;

ციკლურად კორექტირებული პირველადი ბალანსი- პირველადი ფისკალური ბალანსი, რომელიც შემოსავლებისა და ხარჯების მოცულობას აკორექტირებს ეკონომიკური ციკლის შესაბამისად.

საქართველოს კანონმდებლობით,
სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის სახელმწიფო ბიუჯეტის უარყოფითი მთლიანი სალდო.

საქართველოს ბიუჯეტო-კლასიფიკაცია თავის მხრივ ეყრდნობა საერთაშორისო საგა-
ლუტო ფონდის სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის 2001 წლის სტანდარტებს
(GFSM 2001).

აღნიშნული მეთოდოლოგიის საფუძველზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ბალანსი (სამთავრობო ოპერაციების უწყისიდან) მიჯნავს იეთს სამთავრობო ოპერაციებს, რომლებსაც გავლენა აქვს შემდეგი კომპონენტების მოცულობაზე: შემოსავლები, ხარჯები, არაფინანსური აქტივების ცვლილება, ფინანსური აქტივების ცვლილება და ვალდებულებების ცვლილება.

შემოსავლები - მოიცავს ყველა იმ ტრანზაქციას, რომელიც ზრდის სამთავრობო სექტორის წმინდა ღირებულებას. ბიუჯეტის ბალანსის შემოსავლების მუხლი შედგება შემდეგი კომპონენტებისაგან: საგადასახადო შემოსავლები, გრანტები და სხვა შემოსავლები

ხარჯები - მოიცავს ყველა იმ ტრანზაქციას, რომელიც ამცირებს სამთავრობო სექტორის წმინდა ღირებულებას. ბიუჯეტის ბალანსის ხარჯების მუხლი შედგება შემდეგი კომპონენტებისაგან: შრომის ანაზღაურება, საქონელი და მომსახურება, პროცენტი, სუბსიდიები, გრანტები, სოციალური უზრუნველყოფა, სხვა ხარჯები

არაფინანსური აქტივების ცვლილება - მოიცავს ყველა იმ ტრანზაქციას, რომელიც ზრდის ან/და ამცირებს სახელმწიფოს მიერ არაფინანსური აქტივების ფლობას.

ფინანსური აქტივების ადავალდებულებების ცვლილება - მოიცავს ყველა იმ ტრანზაქციას, რომელიც ზრდის ან/და ამცირებს სახელმწიფოს მიერ ვალდებულებების ადაფინანსური აქტივების ფლობას.

სამთავრობო ოპერაციების ანგარიშის მიხედვით გაიანგარიშება ორი ძირითადი ანალიტიკური ბალანსი: საოპერაციო სალდო და მთლიანი სალდო.

საოპერაციო სალდო განისაზღვრება შემოსავლებისა და ხარჯების სხვაობით და წარმოადგენს სამთავრობო ოპერაციების მდგრადობის შეფასების ინდიკატორს. საოპერაციო სალდოს დადებითი მაჩვენებელი, გვიჩვენებს რომ მიმდინარე შემოსავლები აღემატება მიმდინარე ხარჯებს, ხოლო საოპერაციო სალდოს

უარყოფითი მაჩვენებელი გვიჩვენებს, რომ საანგარიშო პერიოდში მიმდინარე შემოსავლების მოცულობა ნაკლებია მიმდინარე ხარჯების მოცულობაზე, რის შედეგადაც ვერ ხდება მიმდინარე დანაზოგის დაგროვება.

მთლიანი სალდო განისაზღვრება საოპერაციო სალდოსა და არაფინანსური აქტივების ცვლილების სხვაობით. შესაბამისად, მთლიანი სალდოს მაჩვენებლით შესაძლებელია ფისკალური ღონისძიებების ფინანსური ზეგავლენის შეფასება ეკონომიკაზე.

მთლიანი სალდოს დადებითი მაჩვენებელი = ბიუჯეტის პროფიციტი

მთლიანი სალდოს უარყოფითი მაჩვენებელი = ბიუჯეტის დეფიციტი

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ბიუჯეტის ანგარიშობს როგორც 1986 წლის ასევე 2001 წლის კლასიფიკატორის მიხედვით. სახელმწიფო ფინანსებზე სრული წარმოდგენისთვის მნიშვნელოვანია შევხედოთ როგორც 1986 წლის კლასიფიკატორით, ასევე 2001 წლის კლასიფიკატორით დათვლილ დეფიციტს. მნიშვნელოვან განსხვავებას აღნიშნულ მაჩვენებლებს შორის იძლევა არაფინანსური აქტივების ცვლილება (პრივატიზაცია) და წმინდა დაკრედიტება. აღნიშნული კლასიფიკატორების მუხლები მოცემულია ცხრილში.

GFSM 1986

მთლიანი შემოსავლები და გრანტები

მათგან: არაფინანსური აქტივების გაყიდვა

მთლიანი ხარჯები და წმინდა დაკრედიტება

მიმდინარე ხარჯები

კაპიტალური ხარჯები

კაპიტალური ტრანსფერები

არაფინანსური აქტივების შეძენა

წმინდა დაკრედიტება

მთლიანი ბალანსი

დაფინანსება

შიდა, წმინდა

Δ ვალუტა და დეპოზიტები

შიდა სესხება (წმინდა)

საგარეო, წმინდა

შემოსავლები პრივატიზებიდან

GFSM 2001

შემოსავლები
ხარჯები
მათგან: მიმდინარე ხარჯები GFSM 1986
მათგან: კაპიტალური ტრანსფერები GFSM 1986
საოპერაციო სალდო
არაფინანსური აქტივების ცვლილება
არაფინანსური აქტივების ზრდა
არაფინანსური აქტივების კლება
ბალანსი
ფინანსური აქტივების წმინდა ზრდა
შიდა
საგარეო
ვალდებულებების წმინდა ზრდა
შიდა
საგარეო

ბიუჯეტის ბალანსის ფორმა

დასახელება
I. შემოსავლები
გადასახადები

სოციალური შენატანები
გრანტები
სხვა შემოსავლები
II. ხარჯები
შრომის ანაზღაურება
საქონელი და მომსახურება
პროცენტი
სუბსიდიები
გრანტები
სოციალური უზრუნველყოფა
სხვა ხარჯები
III. საოპერაციო სალდო
IV. არაფინანსური აქტივების ცვლილება
ზრდა
კლება
V. მთლიანი სალდო
VI. ფინანსური აქტივების ცვლილება
ზრდა
ვალუტა და დეპოზიტები
სესხები
აქციები და სხვა კაპიტალი
კლება
ვალუტა და დეპოზიტები
სესხები
აქციები და სხვა კაპიტალი
VII. ვალდებულებების ცვლილება
ზრდა
საგარეო
საშინაო
კლება
საგარეო
საშინაო
VIII. ბალანსი

ბიუჯეტის ბალანსის შედგენის მეთოდური განმარტებები

ბიუჯეტის ბალანსი შედგენილი უნდა იყოს ბიუჯეტის ბალანსის ფორმის შესაბამისად. ბალანსში მუხლები შესაძლებელია წარმოდგენილ იქნეს უფრო დაბალი თანრიგების მიხედვით, ხოლო ფინანსური აქტივები დაიყოს საშინაო და საგარეო წყაროების

მიხედვით. არაფინანსური აქტივების, ფინანსური აქტივების და ვალდებულებების კლება წარმოადგენილი უნდა იყოს დადებითი მაჩვენებლებით და შესაბამისად აღნიშნული მუხლების ცვლილების გაანგარიშება ხორციელდება ზრდის და კლების მაჩვენებლების სხვაობით.

ბიუჯეტის ბალანსში შემოსავლები წარმოადგენს გადასახადების, სოციალური შენატანების, გრანტებისა და სხვა შემოსავლების ჯამს.

ბიუჯეტის ბალანსში ხარჯები წარმოადგენს შრომის ანაზღაურების, საქონელი და მომსახურების, ძირითადი კაპიტალის მოხმარების (დარიცხვის მეთოდზე გადასვლის შემდგომ), პროცენტის, სუბსიდიების, გრანტების, სოციალური უზრუნველყოფის და სხვა ხარჯების ჯამს.

საოპერაციო სალდო წარმოადგენს შემოსავლებისა და ხარჯების სხვაობას. იგი შესაძლებელია იყოს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი სიდიდე. შესაბამისად, დადებითი მაჩვენებელი გვიჩვენებს, რომ საანგარიშო პერიოდში უფრო მეტი მიმდინარე შემოსავალია ვიდრე მიმდინარე დანიშნულების ხარჯები. უარყოფითი მაჩვენებელი კი პირიქით, გვიჩვენებს რომ საანგარიშო პერიოდის მიმდინარე შემოსავალი ნაკლებია მიმდინარე დანიშნულების ხარჯებზე და შესაბამისად, ვერ ხდება მიმდინარე დანაზოგის დაგროვება.

არაფინანსური აქტივების ცვლილება წარმოადგენს ამ ბრძანების V თავით გათვალისწინებულ არაფინანსურ აქტივებით განხორციელებულ ოპერაციებს ზრდის და კლების მიმართულებით.

მთლიანი სალდო წარმოადგენს საოპერაციო სალდოს გამოკლებული არაფინანსური აქტივების ცვლილება და გვიჩვენებს ბიუჯეტის პროფიციტის ან დეფიციტის მოცულობას.

ფინანსური აქტივების ცვლილება და ვალდებულებების ცვლილება წარმოადგენს ოპერაციებს ზრდის და კლების მიმართულებით.

ბიუჯეტის ბალანსის გაანგარიშებისას მთლიანი სალდოს მაჩვენებელს აკლდება ფინანსური აქტივების ცვლილების მაჩვენებელი და ემატება ვალდებულებების ცვლილების მაჩვენებელი. ბალანსი, მისი პრინციპიდან გამომდინარე, აუცილებელია იყოს ნულის ტოლი.

დასახელება	2016 წლის ფაქტი	2017 წლის გეგმა	2018 წლის პროექტი	მათ შორის	
				საბიუჯეტო სახსრები	დონორების დაფინანსება
შემოსავლები	8,580,032.1	9,489,460.0	10,120,000.0	9,955,000.0	165,000.0
გადასახადები	7,986,750.3	8,820,000.0	9,470,000.0	9,470,000.0	0.0
გრანტები	296,827.0	284,460.0	265,000.0	100,000.0	165,000.0
სხვა შემოსავლები	296,454.8	385,000.0	385,000.0	385,000.0	0.0
ხარჯები	8,741,830.8	9,121,225.2	9,504,545.9	9,125,922.9	378,623.0
შრომის ანაზღაურება	1,452,292.5	1,393,505.1	1,397,524.1	1,396,939.1	585.0
საქონელი და მომსახურება	1,117,790.3	1,144,275.3	1,188,276.8	1,163,978.8	24,298.0
პროცენტი	397,707.3	503,040.0	550,038.0	550,038.0	0.0
სუბსიდიები	333,993.0	419,969.0	437,897.0	336,647.0	101,250.0
გრანტები	960,452.6	1,020,282.0	1,302,934.2	1,177,939.2	124,995.0
სოციალური უზრუნველყოფა	3,150,058.1	3,313,177.0	3,413,015.0	3,413,015.0	0.0
სხვა ხარჯები	1,329,537.0	1,326,976.8	1,214,860.9	1,087,365.9	127,495.0
საოპერაციო სალდო	-161,798.7	368,234.8	615,454.1	829,077.1	-213,623.0

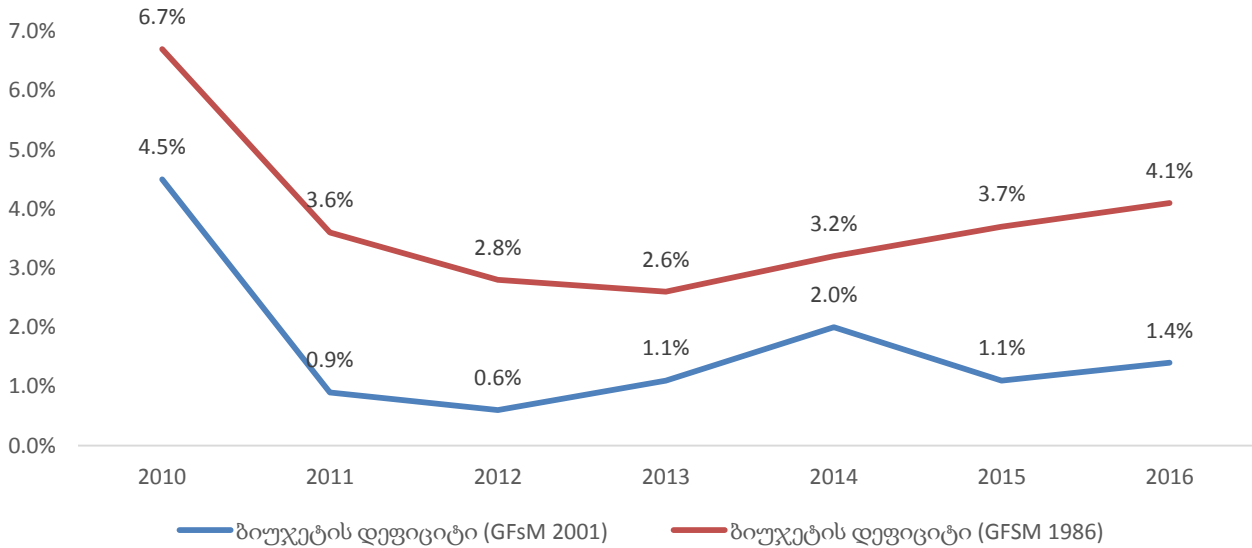
საყურადღებოა, რომ ეკონომიკური ანალიზისას სავალუტო ფონდი აქტიურად იყენებს ფისკალურ ბალანსს, რომელიც უახლოვდება 1986 წლის კლასიფიკაციით დათვლილ ბალანსს.

აღნიშნული მაჩვენებლის სპეციფიკა მდგომარეობს იმ ფაქტში, რომ GFSM 1986 მეთოდოლოგიაში დაფინანსების წყაროდ განხილულია პრივატიზაცია.

საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით დადგენილ ბიუჯეტის დეფიციტის მაჩვენებელთან ერთად, რომელიც ეყრდნობა GFSM 2001 წლის მეთოდოლოგიას, ფისკალური გარემოს შეფასებისთვის მნიშვნელოვანი განვიხილოთ მთლიანი ფისკალური დეფიციტი. აღნიშნული საკითხი განსაზღვრულია IMF-თან გაფორმებული ტექნიკური მემორანდუმის ფარგლებშიც.

ამ ორი მეთოდოლოგიის შესაბამისად დათვლილი ბიუჯეტის ბალანსები შემდეგნაირად გამოიყურება:

ბიუჯეტის დეფიციტი (% მშპ)

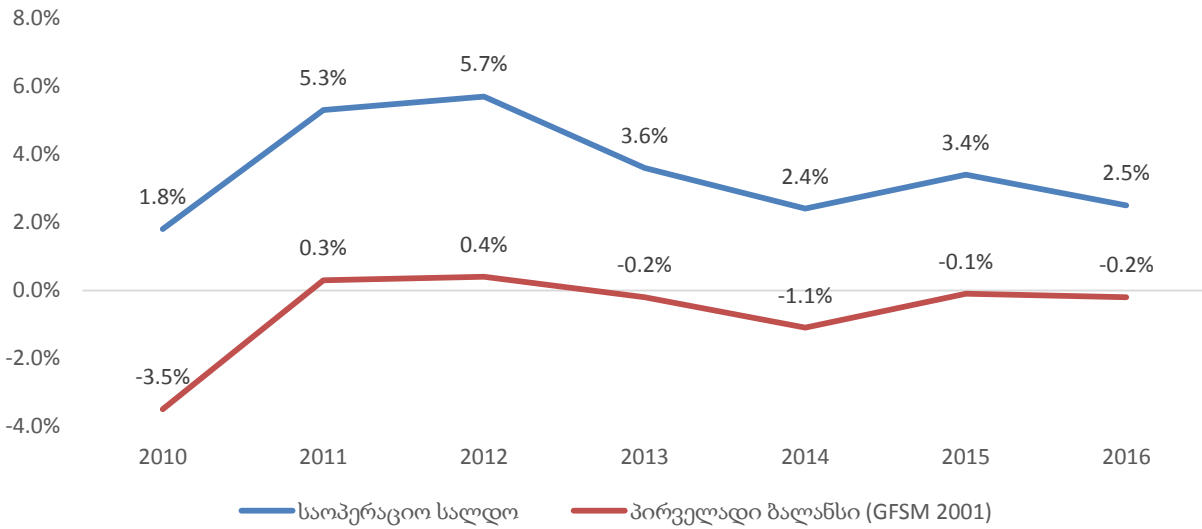

2015 და 2016 წელს 2013 და 2014 წლებთან შედარებით დიდი განსხვავება GFSM 1986 და GFSM 2001-თ დათვლილ ბალანსებს შორის გამოწვეული იყო მშპ-თან მიმართებით პრივატიზაციიდან მიღებული შემოსავლების ზრდით. 2015 წელს პრივატიზებიდან მიღებულმა შემოსავლებმა მშპ-ს 1.1%, ხოლო 2016 წელს მშპ-ს 0.9% შეადგინა.

შეადგინა.

ფისკალური მდგრადობისთვის მნიშვნელოვანი კომპონენტია ასევე საოპერაციო სალდო და პირველადი დეფიციტი, მთლიან ბალანსზე საპროცენტო ხარჯების დამატებით მიიღება. GFSM 2001-თ დათვლილი პირველადი ბალანსი ახლოსაა ნულთან და 2016 წელს პირველადმა დეფიციტმა მშპ-ს 0.2% შეადგინა.

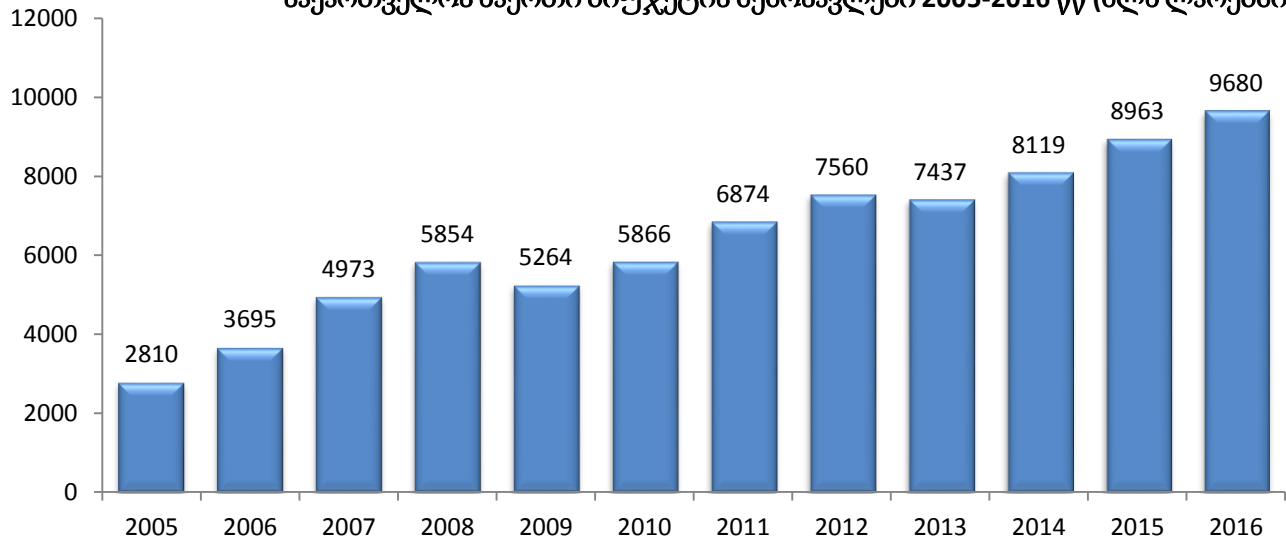
საოპერაციო სალდო და პირველადი ბალანსი

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლების ანალიზი

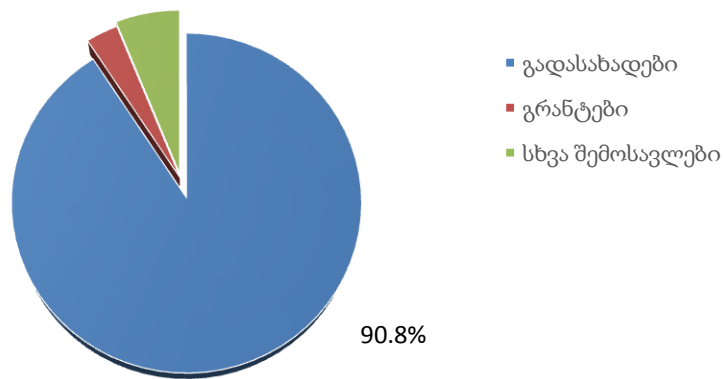
საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლები მოიცავს 4 კატეგორიას: გადასახადები, სოციალური შენატანები, გრანტები და სხვა შემოსავლები. თუმცა, სოციალური შენატანები 2007 წლიდან აღარ არსებობს. აღნიშნული უკავშირდება მის ინტეგრირებას საშემოსავლო გადასახადთან. 2016 წელს შემოსავლების ნომინალური მნიშვნელობა გაიზარდა 8.0%-ით და მთლიანი შიდა პროდუქტის 28.5% შეადგინა. შემოსავლების ფარდობა მთლიან შიდა პროდუქტთან საშუალოდ 28%-ს შეადგენს.

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლები 2005-2016 წწ (მლნ ლარებში)

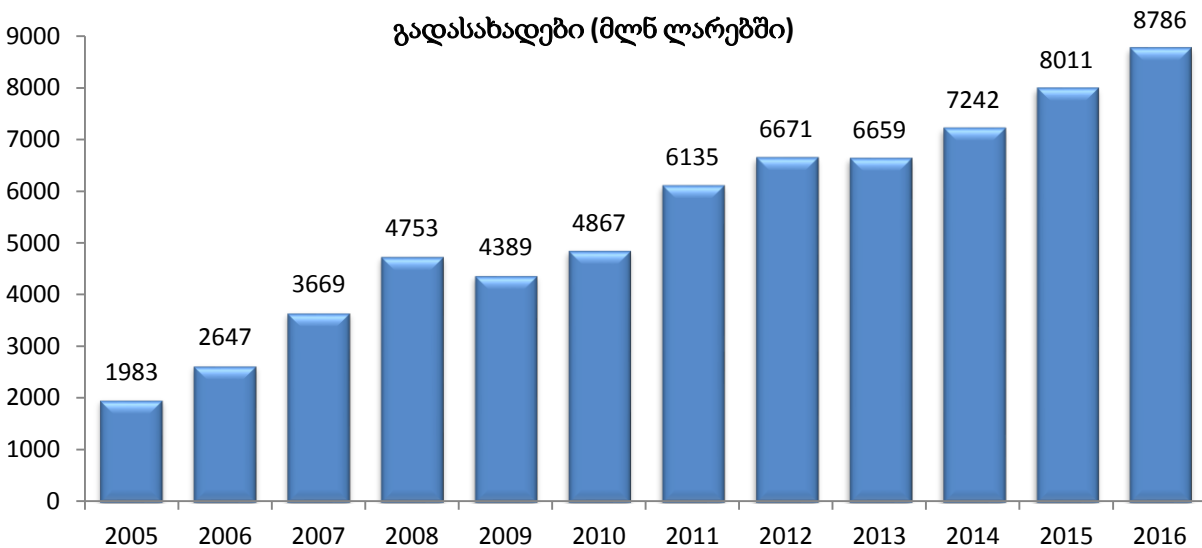

თავის მხრივ შემოსავლების ყველაზე დიდ ნაწილს საგადასახადო შემოსავლები წარმოადგენს. 2016 წელს გადასახადების წილმა მთლიან შემოსავლებში 90.8% შეადგინა.

შემოსავლების სტრუქტურა - 2016

2016 წელს გადასახადების მოცულობა 9.7%-ით გაიზარდა. საგადასახადო შემოსავლების მოცულობაზე გავლენას ახდენს მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდა და ინფლაცია. 2016 წელს მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალურმა ზრდამ 2.7%, ხოლო დეფლატორის პროცენტულმა ცვლილებამ 4.0% შეადგინა. შესაბამისად მარტივი შეფასებით, 2016 წელს საგადასახადო შემოსავლების ელასტიკურობა ნომინალური მშპ-ს მიმართ 1.4 იყო.

საგადასახადო შემოსავლები ბიუჯეტის მთლიან შემოსავლების მნიშვნელოვანი წყაროა და თითოეული გადასახადის ანალიზი მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს საბიუჯეტო პროცესების სმარტვის გაუმჯობესების კუთხით. 2009 წლიდან საქართველოს კანონმდებლობით არსებობს 6 სახის გადასახადი, ესენია: საშემოსავლო გადასახადი, მოგების გადასახადი, დამატებული ღირებულების გადასახადი, აქციზი, იმპორტის გადასახადი და ექონების გადასახადი.

ქვემოთ წარმოდგენილია აღნიშნულ გადასახადებთან დაკავშირებული ცალკეული ასპექტები ანალიზი.

შემოსავლების ანალიზისათვის პირველისაკითხია საგადასახადო ტვირთის შეფასება და დინამიკის ანალიზი.

საგადასახადო ტვირთის ყველაზე მიღებული ინტერპრეტაცია წარმოადგენს გადახდილი გადასახადების თანაფარდობა მთლიან შემოსავლებთან (მშპ-სთან),

რომელიც გამოიყენება იმის შესაფასებლად,

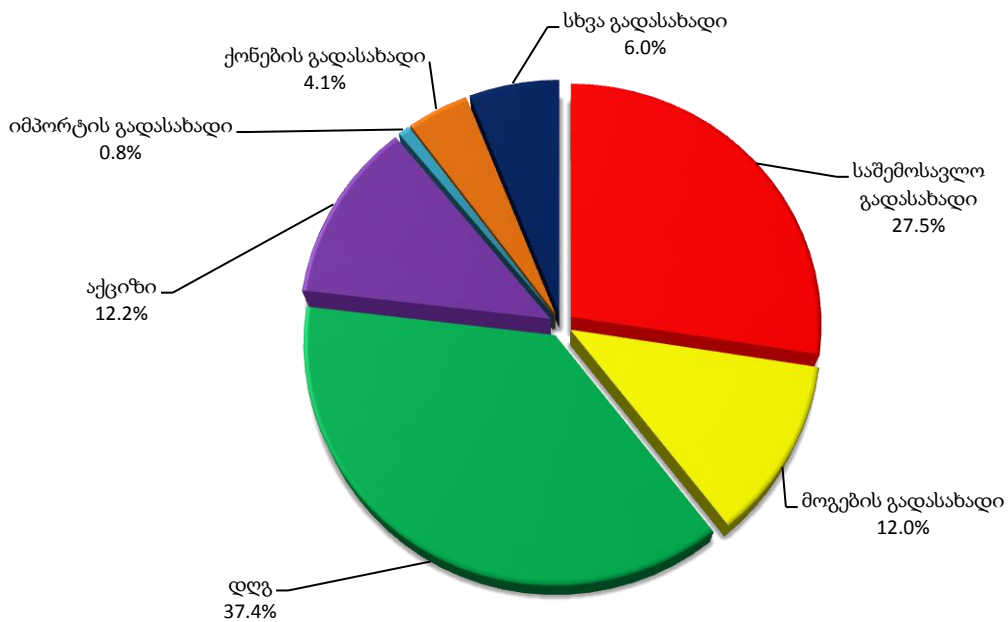
თუჯამური შემოსავლის რანაწილის გადახდა უწევს მთლიან საზოგადოებას. საგადასახადო შემოსავლების ფარდობა მშპ-თან 2016 წელს 25.9% შეადგინა.

საგადასახადო შემოსავლების მნიშვნელოვანი წილი ყოველთვის ეკავა დამატებული ღირებულების გადასახადს, მეორე მნიშვნელოვანი პოზიცია კი საშემოსავლო გადასახადს,

ხოლო მოგების და აქციზის გადასახადები შესაბამისად, საგადასახადო შემოსავლების მე-3 დამე-4 მნიშვნელოვანი კომპონენტები იყვნენ. 2008

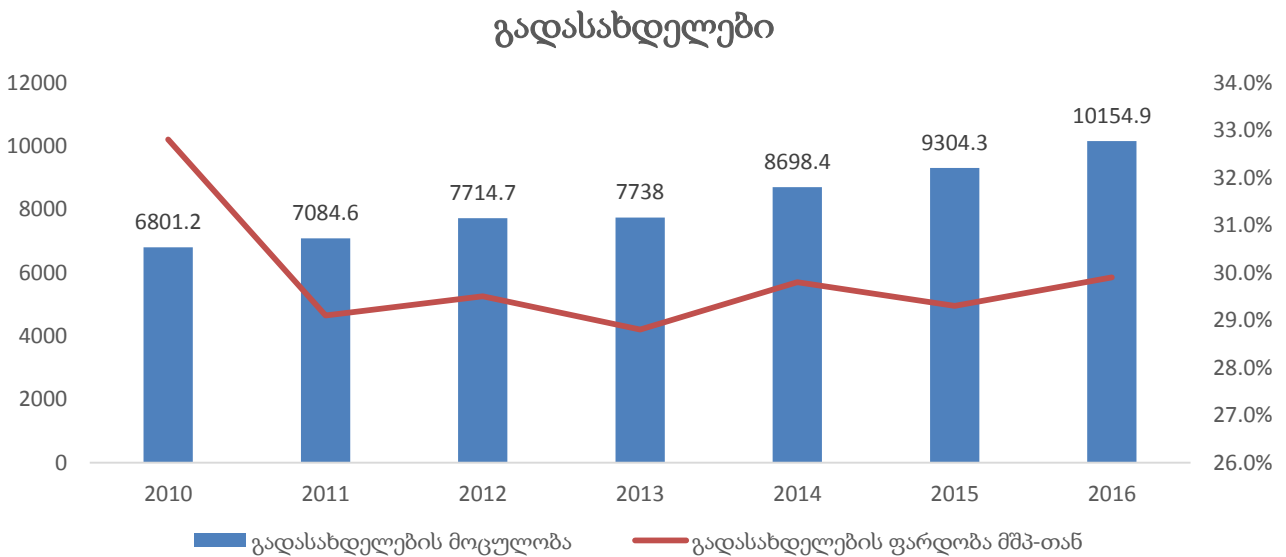
წლიდან საშემოსავლო გადასახადის წილის ზრდა გამოწვეული იყო იმ ფაქტით, რომ მოხდარი გადასახადის - საშემოსავლო და სოციალური გადასახადების შერწყმა და 32%-იანი ჯამური განაკვეთიდან თანდათანობით მოხდამისი შემცირება 20%-მდე.

2016 წლის ნაერთი ბიუჯეტის გადასახადების წილი საგადასახადო შემოსავლებში

გადასახდელებისანალიზი

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის GFSM 2001 კლასიფიკაციით გადასახდელები მოიცავს: მიმდინარე ხარჯებს, არაფინანსური აქტივების ზრდას და ვალდებულებების კლებას. 2016 წელს ნაერთი ბიუჯეტის გადასახდელებმა 10 154.9 მლნ ლარი შეადგინა და წინა წელთან შედარებით 9.1%-იანი ზრდა დაფიქსირდა. 2016 წელს გადასახდელებმა მშპ-ს 29.9% შეაფგინა.

გადასახდელები თავის მხრივ შეიძლება დავყოთ ეკონომიკური და ფუნქციონალური კლასიფიკაციის მიხედვით.

ეკონომიკური კლასიფიკაციით მიმდინარე ხარჯების კატეგორიებია:

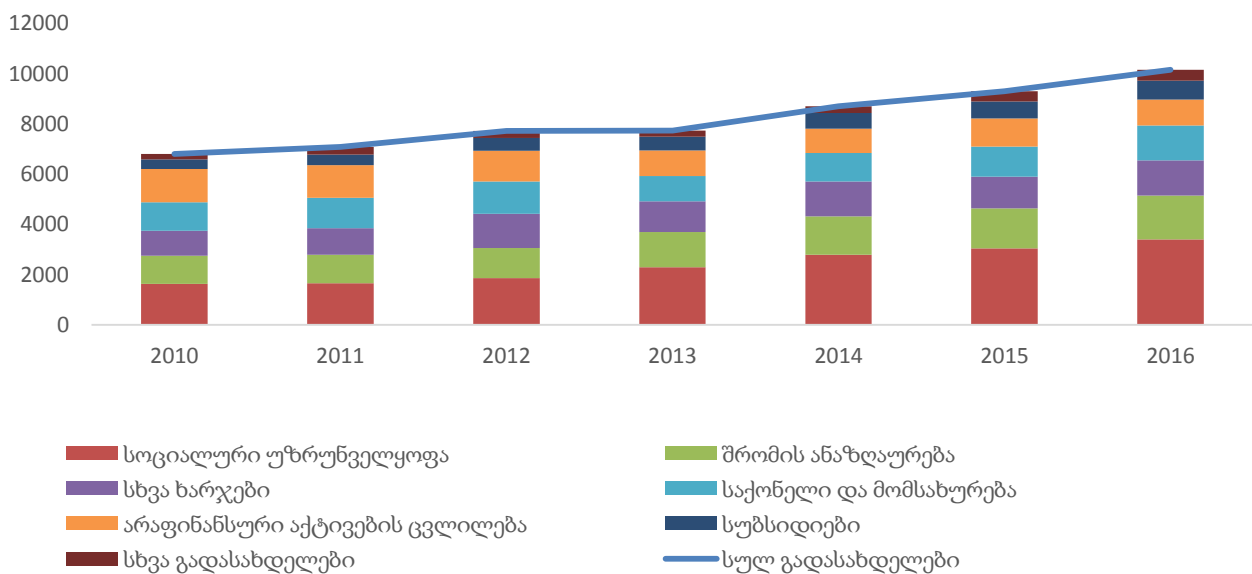
- საქონელი და მომსახურება
- შრომის ანაზღაურება
- პროცენტი
- სუბსიდიები
- გრანტები
- ძირითადი კაპიტალის მოხმარება
- სოციალური უზრუნველყოფა

- სხვა ხარჯები

ეკონომიკური კლასიფიკაციით განსაზღვრულ ხარჯებზე არაფინანსური აქტივების ცვლილების დამატებით ვიღებთ მთლიან გადასახდელებს.

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის გადასახდელების ყველაზე დიდ კომპონენტს სოციალური უზრუნველყოფა და შრომის ანაზღაურება წარმოადგენს.

გადასახდელების სტრუქტურა

გადასახდელები ფუნქციონალური კლასიფიკაციის მიხედვით მოიცავს შემდეგ კატეგორიებს:

- საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება
- საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება
- თავდაცვა
- განათლება
- ჯანმრთელობის დაცვა
- გარემოს დაცვა

- საბინაო-კომუნალური მომსახურება
- ეკონომიკური საქმიანობა
- კულტურა
- სოციალური დაცვა

უკანასკნელისამიწლისგანმავლობაშიმნიშვნელოვანიზრდაგანიცადასოციალურდაცვასადა
 ჯანდაცვაზეგაწეულმახარჯებმა, 2015
 წლისმონაცემებითსოციალურდაცვასადაჯანდაცვაზეგაწეულმახარჯებმამთლიანიხარჯები
 ს 34.9% შეადგინა.
 აღმოსავლეთევროპისქვეყნებთანშედარებითსოციალურდაცვასადაჯანდაცვაზეგაწეულიხა
 რჯებისწილისაქართველოშიჯერკიდევდაბალია.

ფუნქციონალურად ბიუჯეტის გადანაწილების სწორი მოდელის შეფასება საკმაოდ
 რთულია, თუმცა შეგვიძლია ორიენტირად ავიღოთ აღმოსავლეთ ევროპის მედიანური
 მაჩვენებლები. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში კი მთლიანი ხარჯების თითქმის ნახევარი
 სოციალურ დაცვასა და ჯანდაცვაზე იხარჯება.

სოციალურ დაცვასა და ჯანდაცვაზე გაწეული ხარჯების წილის მიხედვით ევროკავშირის
 საშუალო მაჩვენებელი მთლიანი ხარჯების 55%-ს შეადგენს. აღმოსავლეთ ევროპის
 ქვეყნებში კი მედიანური მაჩვენებელი 47%-ია. სოციალურ დაცვასა და ჯანდაცვაზე
 გაწეულ ხარჯებს აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს შორის ყველაზე დაბალი წილი უჭირავს
 საქართველოში (35%). აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს შორის საქართველო
 პროცენტულად ყველაზე მეტს ხარჯავს საზოგადოებრივ წესრიგსა და უსაფრთხოებასა და
 თავდაცვაზე (ჯამურად 17%), მაშინ როცა აღმოსავლეთ ევროპის მედიანური მაჩვენებელი
 7%-ია. განათლებაზე გაწეული ხარჯების ზრდის პარალელურად საქართველო თანდათან
 უახლოდება აღმოსავლეთ ევროპის მედიანურ მაჩვენებელს (12%-ს).

ფისკალური შეზღუდვები

საბიუჯეტო პროცესის ეფექტიანი მართვის თანამედროვე პრაქტიკაში ფისკალური შეზღუდვები ერთ-ერთ ფართოდ აპრობირებულ და გამოცდილ მექანიზმად ითვლება.

აღნიშნულისაკითხიგანსაკუთრებითსაყურადღებოა 2008

წლისეკონომიკურიდაფინანსურიკრიზისისთანმდევიფისკალურიშედეგების, მათშორის, რიგისახელმწიფოებისათვისსახელმწიფოვალისკოეფიციენტებისმასშტაბურიზრდისგათვალისწინებით, რამაც, თავისმხრივ,

წამოჭრაუმადლესიაუდიტორულიინსტიტუტებისროლისზრდისაუცილებლობაფისკალური იმდგრადობისადაფისკალურილიმიტებთანშესაბამისობისმონიტორინგისმიმართულებით.

ეფექტიანიფისკალურიშეზღუდვებიშესაძლოამიჩნეულიქნასფისკალურიკონსოლიდაციის, რესურსებისრაციონალურიგანაწილებისდაშესაბამისად,

ფისკალურიიმდგრადობისუზრუნველყოფისერთ-ერთმნიშვნელოვანინსტრუმენტად.

ფისკალურიშეზღუდვებისმიზანიაარასწორადჩამოყალიბებულიფისკალურისტიმულებისკორექტირებადაშეზღუდვებისდაწესება, რაც, თავისმხრივ,

ფისკალურიდისციპლინისადასამუალოვადიანიიმდგრადობისწინაპირობაა (fiscal responsibility and debt sustainability).

მიზნობრივისაბიუჯეტოაგრეგატისმიხედვითგანასხვავებენ 4

ძირითადიტიპისფისკალურიშეზღუდვას.

თითოეულიტიპისათვისმახასიათებლებიგანსხვავებულიამათიმიზნების,

ოპერაციულიასპექტებისადაგამჭვირვალობისხარისხისმიხედვით:

- ბიუჯეტისბალანსისშეზღუდვებიუზრუნველყოფენმშპ-სთანმიმართებაშიბიუჯეტისბალანსისკონტროლს.

აღნიშნულილიმიტებიძირითადადემყარებასამიტიპისბალანსს: მთლიან,

სტრუქტურულანციკლურადშესწორებულბალანსს.ბალანსისშეზღუდვებისერთ-

ერთმაგალითსწარმოადგენს "ოქროსწესის" ტიპისშეზღუდვები,

რაცითავლსიწინებსმთავრობისმიერადებულვივალდებულებებისმიზნობრიობისგანს

აზღვრასინვესტირებისდაარამიმიდინარეხარჯებისდასაფინანსებლადდაროგორცწეს

ი,

განსაზღვრავს წმინდა კაპიტალური ხარჯების მთლიანი ბალანსის მიზნობრივ მაჩვენებელს.

- ვალის შეზღუდვები განსაზღვრავს მაქსიმალურ დასაშვებ დონეს ან მიზნობრივ მაჩვენებელს მშპ-ს თანმიმართებაში, რაც ვალის მდგრადობის უზრუნველყოფას ემსახურება. თუმცა როდესაც ვალი მაქსიმალურ დასაშვებ დონეზე გაცილებით მცირეა, შეზღუდვების ეფექტი ანობამ ცირდება.
- ხარჯებზე განსაზღვრული შეზღუდვები, როგორც წესი, ადგენენ ლიმიტებს მთლიანი, პირველადი ან მიმდინარე ხარჯებისათვის. ასეთი შეზღუდვები, წარმოდგენილი არიან როგორც ბსოლუტურ, ისე პროცენტულ გამომხატულებაში (მშპ-ს თანმიმართებაში) დამათიმოქმედების პერიოდი, როგორც წესი, გრძელდება 3-დან 5 წლამდე. აღნიშნული შეზღუდვები შეიძლება ეფექტიანად იქნას გამოყენებული ფისკალური კონსოლიდაციის განსახორციელებლად.
- შემოსავლების შეზღუდვები აწესებს შემოსავლების ქვედა ანზე დაზღვრებს. იგი მიზნად ისახავს გადაჭარბებული საგადასახადო ტვირთის თავიდან აცილებას ან შემოსავლების ადმინისტრირების გაუმჯობესების ხელშეწყობას.

თანამედროვე პრაქტიკაში შეზღუდვების უმეტესობა გამოიყენება დეფიციტის ან ვალის ლიმიტების დასაწესებლად.

ფისკალური შეზღუდვები მოქმედებს საქართველოშიც, კერძოდ, 2011 წლის ივლისში დამტკიცებული „ეკონომიკური თავისუფლების აქტი“ საკანონმდებლო წესით ადგენს ბიუჯეტის დეფიციტის, ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ჯამური მოცულობის და მთლიანი სახელმწიფო ვალის შეზღუდვებს მშპ-ს თან მიმართებაში. „ეკონომიკური თავისუფლების აქტი“-ს თანახმად დადგენილია შემდეგი ფისკალური შეზღუდვები:

- ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის მთლიანი მოცულობის შეფარდება მთლიან შიდა პროდუქტთან არაუმეტეს 30% ;

- ნაერთიბიუჯეტისდეფიციტისშეფარდებამთლიანშიდაპროდუქტთან არაუმეტეს 3% ;
- სახელმწიფოვალისშეფარდებამთლიანშიდაპროდუქტთან არაუმეტეს 60% .

ამეტაპზეფისკალურიშეზღუდვებისუმრავლესობანორმატიულიზაზით, ადგილობრივიკანონმდებლობითადასაერთაშორისოხელშეკრულებებითარისგამყარებულ ი.მაასტრიხტისხელშეკრულებასწორედერთ-ერთიმათგანია. იგიშეთანხმებულიიქნა 1990-91 წლებშიდახელიმოეწერა 1992 წლის 7 თებერვალს. მაასტრიხტისხელშეკრულებისერთ-ერთიყველაზემნიშვნელოვანიდაცნობილიდეზულებაა, რომელიცევროკავშირშიგაწევრიანებისმსურველქვეყნებსუყენებსბიუჯეტისდეფიციტისადავალისრაოდენობრივილიმიტებს.

ევროკავშირისმიერდადგენილიაღნიშნულიფისკალურიშეზღუდვები 1970-1980-იანიწლებისწარუმატებელიფისკალურიპოლიტიკისგამომახილია,რომელსაცთავისდროზე თანახლდა: მაღალიბიუჯეტისდეფიციტი, მზარდისახელმწიფოვალი; პროციკლურიპოლიტიკურიტენდენცია; მზარდისაგადასახადოტვირთი,რომელიცკიდევუფროართულებდასამუშაოადგილებისშექმნას (Butti, 2001).

მაასტრიხტისხელშეკრულებამოითხოვსსტაბილურფისკალურმდგრადობასმისიწევრისახელმწიფოებისაგან, რათამოხდესმათიეკონომიკურდამონეტარულკავშირში(ევროკავშირისწევრიქვეყნებისგაერთიანება, რომელთაცაქვთსაერთოვალუტა – ევრო)გაწევრიანება. ამმოთხოვნასთანშესაბამისობაფასდებაისეთიკრიტიკურიუმეზობით,როგორიცაა: ფასებისსტაბილურობა, მთავრობისფინანსურიმდგრადობა, გაცვლითიკურსისადაგრძელვადიანისაპროცენტოგანაკვეთისსიმყარე. ხელშეკრულებაწევრიქვეყნებსავალდებულებსთავიდანაიცილონბიუჯეტისმაღალიდეფიციტები (Excess Budget Deficit).

საბიუჯეტოპოლიტიკისშესაბამისობახელშეკრულებისპირობებთანმიმართებაშიორიკრიტიკურიუმითფასდება:

- არისტუარადეფიციტიმშპ-ის 3%-ზენაკლები;
- შეადგენსთუარასახელმწიფოვალიმშპ-ის 60% -ზენაკლებს.

იმშემთხვევაშითუესპირობებიარსრულდება, მათუნდაჰქონდესკლებისტენდენციამინც. ამასთანავე,

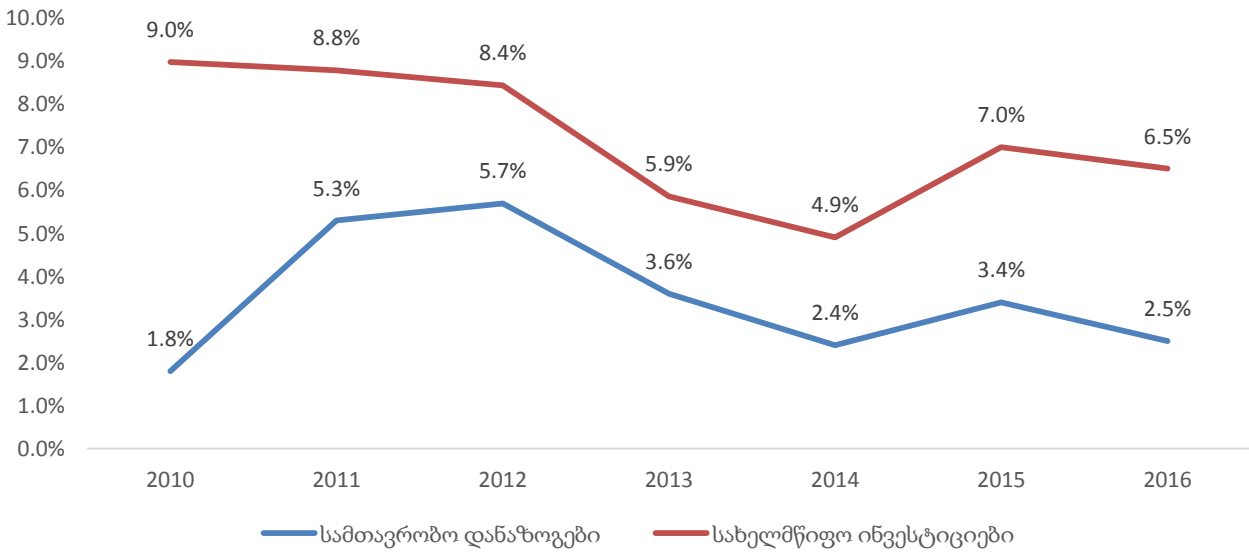
ხელშეკრულებაგამორიცხავსმთავრობისმიერხარჯებისდაფინანსებასმონეტარულიინსტრუმენტებითდაკრედიტზეპრივილეგირებულხელმისაწვდომობას.შეფასებისას,

ჭარბიდეფიციტისარსებობისშემთხვევაში, ევროკომისიამ,

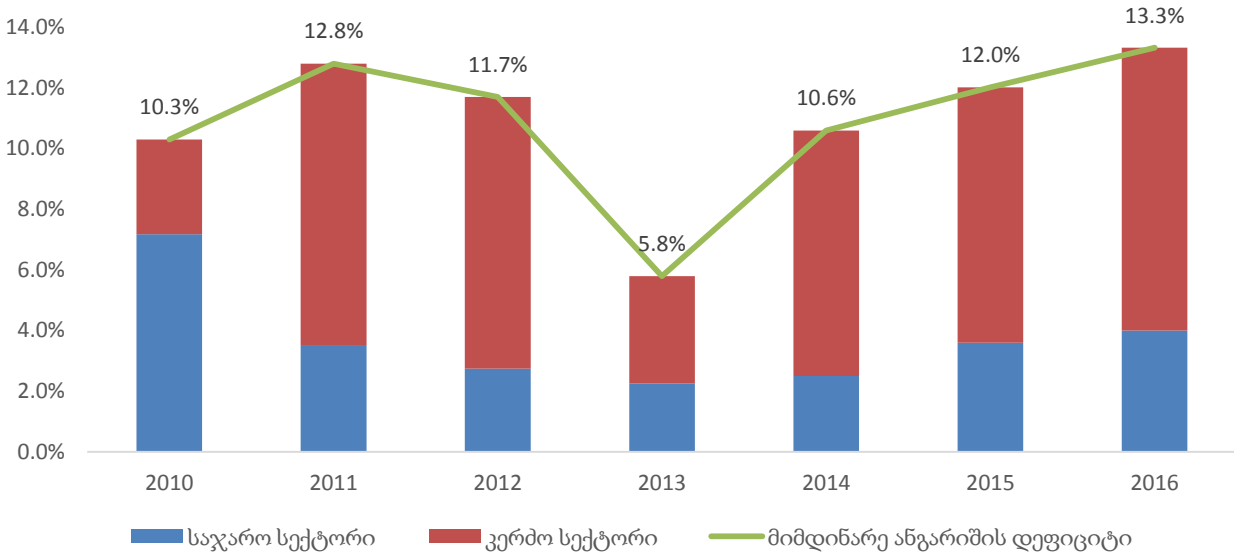
რომელსაცბიუჯეტისზედამხედველობააკისრია,

საბჭოსთანერთადუნდაგანიხილოსალემატებათუარადეფიციტისახელმწიფოინვესტიციებს დაასევე, სხვამასთანდაკავშირებულისაკითხები.

სამთავრობო დანაზოგები და სახელმწიფო ინვესტიციები

მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის წყაროები

ფისკალური სფეროს რეფორმები საქართველოში.

საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმა დაიწყო 2004 წლიდან, რომელიც გულისხმობდა ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვის შემოღებას, საბიუჯეტო პროცესის ზოგად გაუმჯობესებას, საბიუჯეტო კლასიფიკაციის თანხვედრას საერთაშორისო სტანდარტებთან GFSM 2001 ყველა დონის ბიუჯეტისათვის და პროგრამულ ბიუჯეტზე გადასვლას. საქართველომ შეიმუშავა საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც უზრუნველყოფს ჯანსაღი საბიუჯეტო სისტემის არსებობას. საბიუჯეტო პროცესთან დაკავშირებით ბოლო პერიოდში მიღებული ახალი რეგულაციების ასახვა მოხდა ახალ საბიუჯეტო კოდექსში, რომელიც დამტკიცდა 2009 წელს და 2010 წლიდან მოქმედებს. შედეგად, სახელმწიფო, ავტონომიურ და ადგილობრივ დონეზე ბიუჯეტების სისტემის ყველა საკანონმდებლო აქტი ერთ კანონში გაერთიანდა, გაუმჯობესდა ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი (BDD), დაინერგა პროგრამული ბიუჯეტი ცენტრალური მთავრობის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტებისთვის, პარლამენტმა დაამტკიცა ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ ორგანული კანონი, რომელიც ძალაშია 2014 წლიდან. ის განსაზღვრავს ფისკალური დისციპლინის წესებს საჯარო ფინანსების მართვისთვის, ასევე - სავალდებულოდ აღსასრულებელ ფისკალურ წესებს და გამონაკლისებს. ზემოხსენებული კანონების საფუძველზე საქართველოს საჯარო ფინანსების მართვა ხორციელდება რამდენიმე კანონქვემდებარე აქტით, რომელთაგან აღსანიშნავია: ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული კლასიფიკაცია, რომელიც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საჯარო სექტორში ფინანსური სტატისტიკის 2001 წლის სახელმძღვანელოს ეფუძნება, ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული პროგრამული ბიუჯეტების შედგენის მეთოდოლოგია და მთავრობისა და ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული საინვესტიციო პროექტების მართვის გზამკვლევი და მეთოდოლოგია და სხვა. განვითარდა ელექტრონული სისტემები (ePFMs) მთლიანად ჰარმონიზებული ელექტრონული ბიუჯეტების (eBudget) და სახაზინო (eTreasury) სისტემებთან. საჯარო ფინანსების მართვის ინტეგრირებული,

ინტერნეტზე დაფუძნებული, ელექტრონული სისტემის შექმნა და დანერგვა ერთ-ერთი უდიდესი წარმატებაა ქვეყნის საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის ფარგლებში. ამჟამად მას დაახლოებით 4,500 შიდა მომხმარებელი ჰყავს. ცენტრალური მთავრობის საბიუჯეტო პროცესის და პროცედურების პარალელურად განვითარდა ადგილობრივი თვითმმართველობის საბიუჯეტო პროცესი და პროცედურები და ჩამოყალიბდა სრულყოფილი და კარგად დანერგილი სისტემა, რამაც ხელი შეუწყო ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების eTreasury-ს სისტემაში ჩართვას.

გაუმჯობესდა ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა. გაძლიერდა კავშირები მთავრობის პროგრამის მომცველ დოკუმენტებს შორის, საშუალოვადიან ფისკალურ ჩარჩოს, დარგობრივი სამინისტროების ინდივიდუალურ საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმებსა და პარლამენტის მიერ დამტკიცებულ წლიურ სახელმწიფო ბიუჯეტს შორის. 2012 წლიდან დაიწყო პროგრამული ბიუჯეტირება და შედეგებზე ორიენტირებული ბიუჯეტირება. შედეგებზე ორიენტირებული ბიუჯეტირების დანერგვა საჭიროებს დამატებით სამუშაოს და მოიაზრება რეფორმის დღის წესრიგში. მნიშვნელოვანი წინსვლა იყო საბიუჯეტო პროცესის დახვეწის თვალსაზრისით, რაც აღიარებულია 2012 წლის PEFA-ს შეფასებაში, რომლის მიხედვითაც, პროგრამული ბიუჯეტის შემოღება და ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტსა და წლიურ ბიუჯეტს შორის კავშირის გაუმჯობესება იმის საშუალებას იძლევა, რომ ბიუჯეტის ასიგნებები შეესაბამებოდეს სტრატეგიულ მიზნებს. პროგრამული ბიუჯეტის და საშუალოვადიანი დაგეგმვის მეთოდოლოგიის გაფართოების შედეგად, რომელმაც 2017 წლის კანონით ბიუჯეტის შესახებ ყველა დარგობრივი სამინისტრო მოიცვა, PEFA-ს შეფასებით საქართველომ შეძლო 2012 წელს გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრის გზით მნიშვნელოვანი წინსვლისათვის მიეღწია. აღნიშნული შეფასებისას გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით განხორციელდა მთელი რიგი ღონისძიებები საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ. მათ შორის, 2015 წელს განახლდა პროგრამული ბიუჯეტის მეთოდოლოგია, რამაც ხელი შეუწყო დარგობრივი, სექტორული და სხვა ტიპის სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავებისას როგორც შინაარსობრივი, ისე პროცედურული საკითხების დარეგულირებას. შედეგად, გაძლიერდა კავშირი ქვეყნის ძირითად მიმართულებებსა და ბიუჯეტს შორის. ქვეყნის მასშტაბით მომზადებული დარგობრივი და სექტორული სამოქმედო გეგმები მოიცავს შესაბამის ხარჯთაღრიცხვებს და შეესაბამება წლიური ბიუჯეტის კანონსა და ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტით 4 წლიან პერიოდში განსაზღვრულ პარამეტრებს. საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით, საქართველოს დიდი წინსვლა ჰქონდა. საჯარო ფინანსების გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით ამას ადასტურებს 2015 წლის ღია ბიუჯეტის გამოკითხვა. საქართველო 66 ქულით მოექცა „მნიშვნელოვნად გამჭვირვალე“ ქვეყნების ჯგუფში და წინა წელთან შედარებით, მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას მიაღწია (55 ქულა), ხოლო 2006 წლის შეფასებით საქართველო შეფასდა 33 ქულით. 2015 წლის ღია ბიუჯეტის გამოკითხვით, საქართველომ მე-16 ადგილი დაიკავა 102 ქვეყანას შორის. 2015 წლის ანგარიშის თანახმად, 8 ძირითადი საბიუჯეტო დოკუმენტიდან მომზადდა და საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი იყო 7 დოკუმენტი საერთაშორისო სტანდარტით განსაზღვრულ ვადებში, მოთხოვნილი ინფორმაციიდან მხოლოდ შუალედური (6 თვის) ბიუჯეტის შესრულების მიმოხილვა არ იყო წარმოდგენილი. ვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, ფინანსთა სამინისტრომ დაიწყო 6 თვის შუალედური მიმოხილვის

მომზადება და პარლამენტისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტის 6 თვის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშთან ერთად წარდგენა. 2017 წლის ღია ბიუჯეტის კვლევის შედეგების მიხედვით, საქართველო არის იმ ქვეყნებს შორის, რომლებიც სრულყოფილი კვლევის პროცესისთვის ყველა დოკუმენტს ამზადებს, 6 თვის შუალედური მიმოხილვების ჩათვლით. მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა კაპიტალური ბიუჯეტირების გაუმჯობესების მიმართულებით. ძალისხმევა ხმარდება როგორც კაპიტალურ ხარჯებზე საბიუჯეტო დოკუმენტაციის შინაარსობრივ დახვეწას, ისე ერთიანი მიდგომის დანერგვას საჯარო სექტორში ინვესტიციების საერთო ეფექტიანობისა და ეფექტურობის გასაზრდელად. შემუშავა საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვის გზამკვლევი და მეთოდოლოგია, რომლის საფუძველზეც დაიწყო აღნიშნული რეფორმის ეტაპობრივი დანერგვის პროცესი. ქვეყანაში საჯარო სექტორში ინვესტიციების მართვის საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისი სისტემის სრულყოფილად დანერგვისთვის მთავრობის ძალისხმევა მიმართულია რეფორმის შემდგომი ეტაპების განხორციელებისკენ. მნიშვნელოვანი წინსვლაა საჯარო სექტორში საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების რეფორმის დანერგვის მიმართულებით. საჯარო სექტორში საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების განხორციელების სამოქმედო გეგმის თანხმად, განისაზღვრა დარიცხვის მეთოდით საჯარო სექტორში საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებზე გადასვლის ძირითადი ეტაპები 2020 წლისთვის. ხაზინის ერთიანი ანგარიშის არეალი გაფართოვდა და უკვე მოიცავს ადგილობრივ ხელისუფლებას და საჯარო უწყებებს, სკოლებისა და საბავშვო ბაღების გარდა. ამდენად, როგორც ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლებების, ისე საჯარო უწყებების ბიუჯეტის შესრულების კონსოლიდირებული ანგარიშები და ინფორმაცია, ხელმისაწვდომია რეალურ დროში, დღეების, თვეებისა და წლების მიხედვით. სახელმწიფო ხაზინამ შეიმუშავა ხაზინის ანგარიშებზე არსებული ფულადი რესურსების მართვისათვის საჭირო რეგულაციები და დაიწყო თავისუფალი ფულადი სახსრების განთავსება კომერციულ ბანკებში, ბლუმბერგში ჩატარებული აუქციონების გზით. საგადასახადო პოლიტიკის რეფორმის განხორციელებით საქართველომ შთამბეჭდავ წინსვლას მიაღწია. მსოფლიო ეკონომიკურმა ფორუმმა 2015-2016 წლების გლობალური კონკურენტუნარიანობის ანგარიშში მიიჩნია, რომ საგადასახადო განაკვეთები საქართველოში ბიზნესის საკეთებლად ყველაზე ნაკლებად პრობლემურ ფაქტორებს შორისაა. შედეგად, 140 ქვეყანას შორის საქართველოს პოზიცია შემდეგნაირია:

დაბეგვრის ეფექტი ინვესტიციების მასტიმულირებელ ფაქტორებზე - მე-13 ადგილი;

გადასახადის განაკვეთი მოგებაზე - მე-9 ადგილი;

სავაჭრო ტარიფები - მე-4 ადგილი;

დაბეგვრის ეფექტი მუშაობის მასტიმულირებელ ფაქტორებზე - მე-15 ადგილი.

ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების ფარგლებში მომზადდა და გამოიცა წიგნი „საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმა საქართველოში“, რომელშიც აღწერილია ევროკავშირთან 10 წლიანი თანამშრომლობის ფარგლებში განხორციელებული რეფორმები და

სამომავლო გეგმები. წიგნის მომზადებაში ჩართული იყო საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის მონაწილე ყველა სახელმწიფო

სახელმწიფო ბიუჯეტის ძირითადი მიზანია ფინანსური რესურსების მობილიზება და მისი გადანაწილება ქვეყნის სტრატეგიული პრიორიტეტების მიხედვით.

ამ მიზნის მისაღწევად განისაზღვრება:

შემოულობების მიზნობრივი მაჩვენებელი და მისი მიღწევის ყველა რესურსის მოცულობები.

განისაზღვრება გადასახდელების მთლიანი მაჩვენებელი და მისი სტრუქტურა(ეკონომიკური, ფუნქციონალური, პრგრამული და სხვა)

შემოსავლების არასაკმარისი ზომით მობილიზების შემთხვევაში განისაზღვრება სახელმწიფო ვალის ზღვრული მოცულობები სახეების მიხედვით.

ბიუჯეტი ეკონომიკური ზრდის ინსტრუმენტად განიხილება. შესაბამისად, გადასახადების პოლიტიკა ამ თვალსაზრისით უნდა იყოს დაბალანსებული, ზრდაზე ორიენტირებული.

ბიუჯეტი შემოსავლების გადანაწილების ინსტრუმენტია, რომლის ეფექტურობა ფასდება სოციალური სფეროს დარგების: განათლების, მეცნიერების, სოციალური დაცვისა და ჯანდაცვის დაფინანსების დონეებით.

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის მოკლე მიმოხილვა

2018 წლის ბიუჯეტი მომზადებულია სამთავრობო პროგრამის „ თავისუფლება , სწრაფი განვითარება , კეთილდღეობა “ შესასრულებლად, რომლის ძირითად მიზანს წარმოადგენს მოსახლეობის სოციალური კეთილდღეობის უზრუნველყოფა და ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება. რეფორმების 4 პუნქტიანი სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებებისა და დასახული შედეგების მიღწევის მიზნით მნიშვნელოვანია არსებული ფისკალური რესურსების მაქსიმალურად ეფექტიანი გამოყენება

სახელმწიფო ბიუჯეტის სტრუქტურა:

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის სტრუქტურა მოიცავს შემდეგი სახის ინფორმაციას:

პირველ ოთხ თავში მოცემულია სახელმწიფო ბიუჯეტის ძირითადი პარამეტრები, მათ შორის შემოსულობებისა და გადასახდელების გაშლა, ეკონომიკური და ფუნქციონალური კლასიფიკაციების მიხედვით, დეფიციტის მოცულობა და მისი დაფინანსების წყაროები, სახელმწიფო ვალის საპროგნოზო მოცულობა და სხვა;

მე-5 თავში წარმოდგენილია ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტები და მათ ფარგლებში დაგეგმილი პროგრამების და ქვეპროგრამების აღწერა და მიზანი (პროგრამები დაჯგუფებულია პრიორიტეტების მიხედვით);

მე-6 თავში პროგრამები დაჯგუფებულია მათი განმახორციელებელი მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით და წარმოდგენილია თითოეული პროგრამისათვის გამოყოფილი ასიგნებების

მოცულობა. ამავე თავშია განსაზღვრული საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების მოცულობაც;

მე-7 თავში წარმოდგენილია ავტონომიური რესპუბლიკების და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გათვალისწინებული ტრანსფერების დეტალური ჩაშლა;

მე-8 თავში მოცემულია ბიუჯეტის კანონის მარეგულირებელი და გარდამავალი დებულებები.

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტს თან ერთვის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის განმარტებითი ბარათი, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების (ნომინალური და რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი, ეკონომიკური ზრდა, ინფლაცია, ინვესტიციები და ა. შ.) პროგნოზების შესახებ, მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვას, წლიური საბიუჯეტო კანონის ამოქმედებისათვის საჭირო საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტს და დამატებით ინფორმაციას ბიუჯეტით განსაზღვრული პროგრამების/ქვეპროგრამების, მათი მოსალოდნელი შედეგებისა და შესრულების შეფასების ინდიკატორების შესახებ.

სახელმწიფო ბიუჯეტში შემოსულობები და გადასახდელები აღირიცხება საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მეშვეობით, რაც საშუალებას იძლევა ბიუჯეტის შემოსავლები და ხარჯები დაჯგუფდეს ეკონომიკური ხასიათის, ფუნქციონალური ღონისძიებების, ორგანიზაციული სტრუქტურის და სხვა მახასიათებლების მიხედვით. მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა საბიუჯეტო კლასიფიკაცია, 2012 წლის მდგომარეობით შემოღებულ იქნა პროგრამული კლასიფიკაცია ბიუჯეტის პროცესის დაგეგმვის, შესრულებისა და სახელმწიფო ბიუჯეტთან დაკავშირებული ანგარიშგებისათვის.

საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის მოკლე აღწერა

სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მომზადების მიზნით, სამინისტროები აყალიბებენ მათ პრიორიტეტებს;

მთავრობა პრიორიტეტებს და საბიუჯეტო პარამეტრებს უთანხმებს პარლამენტს;

პარლამენტის შენიშვნების და წინადადებების გათვალისწინებით სამინისტროები ამტკიცებენ საშუალოვადიან პრიორიტეტებს და მათ განსახორციელებელ სტრატეგიებს;

სამინისტროების პრიორიტეტების საფუძველზე მზადდება BDD დოკუმენტი, სადაც ასევე ასახულია მხარჯავი დაწესებულებების პროგრამების დაფინანსების სავარაუდო მოცულობები და სამინისტროების საბიუჯეტო ჭყრები;

BDD დოკუმენტის გათვალისწინებით მხარჯავი დაწესებულებები ავსებენ საბიუჯეტო განაცხადებს; საბიუჯეტო განაცხადების საფუძველზე ფინანსთა სამინისტრო ამზადებს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს;

საქართველოს მთავრობა წარუდგენს ბიუჯეტის პროექტს საქართველოს პარლამენტს, რომელიც განხილვების შემდგომ ამტკიცების წლიური ბიუჯეტის შესახებ კანონს.

ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტი (BDD)

წლიური ბიუჯეტის პროექტის მომზადების პროცესი იწყება ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტზე (BDD) მუშაობით. ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტი (BDD) არის ქვეყნის განვითარების ძირითადი გეგმა, რომელიც ასახავს ინფორმაციას საშუალოვადიანი მაკროეკონომიკური და ფისკალური პროგნოზების შესახებ, ასევე ინფორმაციას საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების განვითარების ძირითადი მიმართულებების შესახებ. დოკუმენტის მოიცავს 4 წლიან პერიოდს და ყოველწლიურად განახლებადი დოკუმენტია. BDD დოკუმენტის მომზადებით იწყება ყოველწლიური ბიუჯეტის მომზადება. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით განისაზღვრება ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტის შემუშავების ეტაპები, რა ინფორმაციას უნდა მოიცავდეს იგი და რა ვადებში ხდება საქართველოს მთავრობისა და პარლამენტისათვის მისი პირველადი, გადამუშავებული და საბოლოო ვარიანტების წარდგენა. საქართველოს მთავრობა იწონებს ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის პირველად ვარიანტს დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისა და +3 წლისათვის.

რეფორმები საშუალოვადიანი დაგეგმვის სფეროში

ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის სფეროში სხვა ქვეყნების მიერ გატარებული რეფორმების ანალიზი მოწმობს, რომ მისი დანერგვის გზით მიღებული შედეგები არ არის ერთგვაროვანი. წარმატებული ქვეყნების შემთხვევაში ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა მოიცავს: 1. საშუალოვადიან ფისკალურ ჩარჩოს (MTFF), რომელიც ადგენს: აგრეგირებულ ფისკალურ მიზნებს, აგრეგირებული ხარჯების ჭერებსა და მათ საშუალოვადიან პროგნოზებს; 2. საბიუჯეტო ჭერებსა და პროგნოზებს ცალკეული სამინისტროებისა და ორგანიზაციებისათვის; 3. რესურსებზე არსებული სერვისების გაწევისათვის საჭირო მოთხოვნების სიდიდესა (ღირებულებით გამოსახულებაში) და ახალი პოლიტიკის გასატარებლად საჭირო ხარჯებისა ან პოლიტიკის ცვლილების შემთხვევაში საჭირო ხარჯების ბიუჯეტის მთლიან ხარჯებზე ზემოქმედების შეფასებებს.

ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის ძირითადი მიზნებია ცენტრალური და ადგილობრივი მთავრობების ბიუჯეტების მართვაში ფისკალური დისციპლინის გაძლიერება; საბიუჯეტო სახსრების განაწილების რეგულირების გაძლიერება ხარჯების მთავრობის პოლიტიკასა და პრიორიტეტებთან უფრო მჭიდროდ დაკავშირების გზით, დარგობრივ სამინისტროებში საბიუჯეტო პროცესებისა და საბიუჯეტო რესურსების მართვის გაუმჯობესება, რათა მიღწეული იქნას მათ მიერ სახელმწიფო მომსახურებების მიწოდებისას სახელმწიფო რესურსების ეფექტიანი და ეფექტური გამოყენება.

ამ მიზნის მისაღწევად საშუალოვადიანი ბიუჯეტი აერთანებს ორ კომპონენტს; 1. სტრატეგიულ -ანუ “ზემოდან-ქვემოთ” კონპონენტს, რაც გულისხმობს სახელმწიფო ბიუჯეტის რესურსების მართვის გაძლიერებას და საბიუჯეტო რესურსების განაწილებას დარგობრივი სამინისტროებისათვის სახელმწიფო პოლიტიკისა და პრიორიტეტების საფუძველზე და 2. საშუალოვადიანი დაგეგმვის “ქვემოდან-ზემოთ” კომპონენტს, რომელიც გულისხმობს ბიუჯეტის მართვის გაუმჯობესებას დარგობრივი სამინისტროების დონეზე.

ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის პოტენციური სარგებელი ევროპის ბევრ ქვეყანაში ცხადი სახითაა მიღებული. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის კარგად შედეგნიღმა და კარგად მართულმა ჩარჩომ ხელი უნდა შეუწყოს გაუმჯობესებულ

ფისკალურ დისციპლინას და კონტროლს, მომსახურების მიწოდების ეფექტიანობის ზრდას, რაც მიიღწევა პოლიტიკის მიზნების ზუსტად განსაზღვრის, საბიუჯეტო სახსრების განაწილებაში პროგნოზირების უფრო მაღალი დონის, საბიუჯეტო ინფორმაციის საიმედოობის ზრდისა და რესურსების გამოყენებაში უფრო მაღალი ანგარიშვალდებულებებისა და გამჭვირვალობის დონის ამაღლების გზით.

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების გამოცდილების შესწავლა მოწმობს, რომ ბევრ ქვეყანაში ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვით ვერ იქნა მიღწეული სათანადო შედეგები. ამის მიზეზები ძირითადად იყო შემდეგი: ამ ქვეყნებში ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა განიხილებოდა, როგორც რიტუალი, რომელსაც დაბალი პრაქტიკული ღირებულება გააჩნდა და ის სრულიად გამოყოფილი იყო ყოველწლიური ბიუჯეტის მომზადების პროცესისაგან. გარდა ამისა, საბიუჯეტო ორგანიზაციები აგრეგირებული ხარჯების მანკვენებლებს ანუ “ჭერებს” არ განიხილავდნენ როგორ შემზღუდავ ფაქტორს საბიუჯეტო მოლაპარაკებების დროს, რაც ამცირებდა ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის პროცესის “ზემოდან-ქვემოთ” ელემენტის შესაძლებლობებს- კერძოდ, რაც გამოიხატება საბიუჯეტო ორგანიზაციების წახალისებაში შეზღუდული რაოდენობის რესურსების პირობებში მათი ხარჯების მიმართულებების პრიორიტეტიზაციისა და მათთვის გამოყოფილი რესურსების განაწილების ეფექტიანობის ამაღლებაში. შედეგად, ამ ორგანიზაციების ხარჯები ნაკლებად იყო ფოკუსირებული სახელმწიფოს პრიორიტეტების მიღწევაზე. ასევე, სხვა სახის საერთო პრობლემა ამ ქვეყნებებში არის სუსტი კოორდინაცია ეროვნულ ან სექტორულ სტრატეგიებს შორის. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის წარუმატებლობის მიზეზი ხშირად იყო ისიც, რომ სათანადოდ არ ფასდებოდა წლიური ბიუჯეტის რეალისტურ დონეზე შედგენისა და დაგეგმვის შესაძლებლობები და ის, თუ რამდენად იძლეოდა ის ბიუჯეტის საშუალოვადიან დაგეგმვაზე გადასვლის შესაძლებლობებს. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის სფეროში სხვა ქვეყნების ამ სუსტი მხარეების გათვალისწინება საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის სრულყოფისათვის მეტად მნიშვნელოვანი საკითხია.

განვიხილოთ ბიუჯეტის საშუალოვადიანი გეგმის -BDD დოკუმენტის- შედგენის პროცესი საქართველოში.

წლიური ბიუჯეტის პროექტის მომზადების პროცესი იწყება ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტზე (BDD) მუშაობით. ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტი (BDD) არის ქვეყნის განვითარების ძირითადი გეგმა, რომელიც ასახავს ინფორმაციას საშუალოვადიანი მაკროეკონომიკური და ფისკალური პროგნოზების შესახებ, ასევე ინფორმაციას საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების განვითარების ძირითადი მიმართულებების შესახებ. დოკუმენტის მოიცავს 4 წლიან პერიოდს და ყოველწლიურად განახლებადი დოკუმენტია. BDD დოკუმენტის მომზადებით იწყება ყოველწლიური ბიუჯეტის მომზადება. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით განისაზღვრება ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტის შემუშავების ეტაპები, რა ინფორმაციას უნდა მოიცავდეს იგი და რა ვადებში ხდება საქართველოს მთავრობისა და პარლამენტისათვის მისი პირველადი, გადამუშავებული და საბოლოო ვარიანტების წარდგენა. საქართველოს მთავრობა იწონებს ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის პირველად ვარიანტს დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისა და +3 წლისათვის.

დოკუმენტის შედგენას უზრუნველყოფს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საქართველოს ეროვნულ ბანკის ადმინისტრაციის საფუძველზე.

საქართველოს მთავრობა უზრუნველყოფს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტისა და BDD დოკუმენტის შედგენას.

საქართველოში იწყება ყოველი წლის 1 მარტიდან და ის საბოლოო სახის მიღებამდე თითქმის ათვიან პერიოდს გაივლის. კერძოდ, 1 ივნისამდე მთავრობა პარლამენტში წარადგენს -ის თავდაპირველ

დოკუმენტს, რომელშიც მაკროეკონომიკური პროგნოზებისა და საქართველოს სამინისტროების ძირითადი მართვლების შესახებ ინფორმაციაა

ასახულია. პარლამენტის კომიტეტები დარგების მიხედვით იხილავენ BDD დოკუმენტს და მომზადებულ შენიშვნებს 21 ივნისამდე უზავნიან მთავრობას. 1

ოქტომბერს ბიუჯეტის პროექტთან ერთად მთავრობა პარლამენტში წარადგენს გადამუშავებულ BDD დოკუმენტს; საქართველოს პარლამენტში კანონით დადგენილი პროცესის გავლისა და წლის ბოლოს მომავალი წლის

სახელმწიფო ბიუჯეტისა და ადგილობრივი ბიუჯეტების დამტკიცების შემდეგ, ფინანსთა სამინისტრო საქართველოს პარლამენტს 1 თვის ვადაში BDD დოკუმენტის საბოლოო ვარიანტს წარუდგენს.

საქართველოში სახელმწიფო ბიუჯეტი პარლამენტში მიღებული ერთი მოსმენით, თუმცა, სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტი პარლამენტს ადამთავრობას შორის სამეტაპიანი შეტანების პროცესს გადის.

BDD დოკუმენტის მომზადებაში მონაწილეობენ: საქართველოს მთავრობა, რომელიც განსაზღვრავს წარსადგენი ინფორმაციის უსახსრ და ვადებს; ფინანსთა სამინისტრო, რომელიც ადგენს აღნიშნულ დოკუმენტს; ეროვნული ბანკი; დარგობრივი სამინისტროები; ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოები; სხვა მხარჯავი დაწესებულებები.

BDD დოკუმენტით განისაზღვრება: ქვეყნის ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორები საშუალო ვადიანი პერიოდისათვის (ნომინალური დარეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი, ეკონომიკური ზრდა, ინფლაცია, ინვესტიციები და სხვა); სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები და ხარჯები; მასში მოცემულია: გასულისა ბიუჯეტის წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების საბოლოო შედეგების ანალიზი; მთავრობის მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტები, პროგრამები და მათი დაფინანსების ოდენობები; თითოეული მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებებისა და დასაქმებულთა აორიენტაციო ზღვრული მოცულობები.

BDD დოკუმენტის პარლამენტთან შეთანხმების შემდეგ დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებებისა და დასაქმებულთა აორიენტაციო ზღვრული მოცულობის განსაზღვრავს მთავრობა, ხოლო პარლამენტს და კონტროლის პალატისათვის გათვალისწინებული ასიგნებებისა და დასაქმებულთა აორიენტაციო ზღვრული მოცულობებს - საქართველოს პარლამენტი.

ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი (BDD დოკუმენტი) - წარმოადგენს საშუალო ვადიან პერიოდში ქვეყნის განვითარების ძირითად

გეგმას, რომელიც ასახავს მთავრობის სამუალოვადიანსტრატეგიას, ინფორმაციას სამუალოვადიანი მაკროეკონომიკური და ფისკალური პროგნოზების დასაქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების განვითარების ძირითადი მიმართულებების შესახებ. დოკუმენტი განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა. ის, ერთი მხრივ, წარმოადგენს წლიური ბიუჯეტის კანონის პროექტის მომზადების ჩარჩო-საფუძველს და მეორე მხრივ, მოიცავს იმაზე უფრო ფართოსპექტრის ინფორმაციას ქვეყნის ხელისუფლების ზოგადი პრიორიტეტების შესახებ, ვიდრე ეს სახელმწიფო ბიუჯეტში ასახული აღნიშნულ დოკუმენტში ერთიანდება არამართოთი თოეუ ლიმხარჯავი და წესებულების მიერ მთავრობის პრიორიტეტების ფარგლებში დაგეგმილი პროგრამები, არამედ ის ღონისძიებებიც, რაც ამ პრიორიტეტების ფარგლებში ხორციელდება კერძო სექტორის მონაწილეობითა და სახელმწიფოს ხელშეწყობით. დოკუმენტი, როგორც სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მომზადების საფუძველი, მოიცავს როგორც საშუალოვადიან პერიოდში სახელმწიფო ბიუჯეტის მხარჯავი და წესებულებებისათვის განსაზღვრული ასიგნებებისა და მომუშავეთარი ცხოვრობის ზღვრული მოცულობების შესახებ ინფორმაციას, ასევე, მონაცემებს პრიორიტეტების ფარგლებში მათიერ განსახორციელებლი პროგრამების დაფინანსების მოცულობისა და წყაროების შესახებ.

სახელმწიფო ბიუჯეტის პრიორიტეტები

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტში გამოიყიფა 12 პრიორიტეტი. ესენია:

1. ხელმისაწვდომი ხარისხიანი ჯანდაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა

ამ პრიორიტეტის ფარგლებში გათვალისწინებული პროგრამების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილია ცხრილის სახით.

ამ პრიორიტეტის ფარგლებში განხორციელებული პროგრამების შედეგად დაიხვეწება პირველადი ჯანდაცვის სისტემის დაფინანსების მექანიზმები და გაიზრდება ოჯახის ექიმის როლი და მნიშვნელობა.

დაავადებაზე რეაგირების რეჟიმიდან აქცენტი გადატანილი იქნება როგორც დაავადების წარმოქმნის პრევენციაზე, ისე დაავადების დროულად აღმოჩენასა და მისი გართულების თავიდან აცილებაზე.

C-ჰეპატიტის ელიმინაციის პროგრამაში ჩართვის სამუალება მომავალშიც ექნება ყველა პაციენტს;

გაუმჯობესდება ფსიქიკური ჯანმრთელობის პროგრამის ხარისხი როგორც სტაციონარულ, ისე ამბულატორიულ და თემზე დაფუძნებული სერვისების დონეზე

ქვეყნის მასშტაბით დაინერგება დედათა და ბავშვთა (პერინატალური) სამედიცინო ცენტრების რეგიონალიზაციის გეგმა; გაგრძელდება აცრების ეროვნული კალენდრით ბავშვთა იმუნიზაცია და ორსულებისა და ახალშობილების უზრუნველყოფა ჯანსაღი განვითარებისთვის აუცილებელი პრეპარატების მიწოდებით;

საფუძველი ჩაეყრება ონკოლოგიური დაავადებების მკურნალობის თანამედროვე და მაღალეფექტიან მეთოდებს.

მედიკამენტებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდისათვის განხორციელდება სისტემური რეფორმა, რომლის შედეგადაც მოსახლეობის მოწყვლად ჯგუფებს გაეზრდებათ ხელმისაწვდომობა ამბულატორიული მოხმარების მედიკამენტებზე.

დაინერგება დაგროვებითი საპენსიო სისტემის ახალი მოდელი, რომელიც გახდება საპენსიო ასაკში ღირსეული არსებობის გარანტია.

განხორციელდება შრომის ბაზრის მოთხოვნების შესწავლა და უზრუნველყოფილი იქნება მჭიდრო კოორდინაცია სამუშაოს მაძიებელთა და დამსაქმებელთა შორის.

2. თავდაცვა , საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება

ამ პრიორიტეტის ფარგლებში ძლიერი და ეფექტიანი თავდაცვის სისტემის ჩამოსაყალიბებლად, საქართველოს მთავრობა დაამტკიცებს და განახორციელებს 4-წლიან პროგრამას. შედეგად,

მსჯავრდებულისთვის ხელმისაწვდომი გახდება პროფესიული განათლება;

დაინერგება არასაპატიმრო სასჯელის ახალი სახე - შინაპატიმრობა სრულწლოვანი მსჯავრდებულებისთვის;

გაგრძელდება პენიტენციური დაწესებულებების ეტაპობრივი რეაბილიტაცია და მოდერნიზაცია;

შემუშავდება პროკურორთა საქმიანობის გამჭვირვალე და მიუკერძოებელი შეფასების კრიტერიუმები. გაგრძელდება პროკურორთა გადამზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამები.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლისა და საპოლიციო საქმიანობის მაქსიმალური ეფექტიანობისთვის დაინერგება ანალიზზე დაფუძნებული პოლიციის სისტემა.

დაგეგმილ ვადებში დასრულდება საზღვრის მართვის სისტემის რეფორმა;

გაღრმავდება თანამშრომლობა საერთაშორისო საპოლიციო სტრუქტურებთან, განსაკუთრებით კი ევროპოლთან.

უზრუნველყოფილი იქნება სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის დამოუკიდებელი და ქმედითი საქმიანობა.

3. რეგიონული განვითარება, ინფრასტრუქტურა და ტურიზმი

გაგრძელდება და სწრაფი ტემპით წარიმართება ახალი მაგისტრალური გზების მშენებლობა, არსებული გზების რეკონსტრუქცია და საგზაო ინფრასტრუქტურის განახლება-მოდერნიზება.

საფუძველი ჩაეყარა საუკუნის პროექტს - ანაკლიის საზღვაო ნავსადგურის მშენებლობას;

აქტიურად გაგრძელდება წყალმომარაგება-კანალიზაციის და გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა-რეაბილიტაციის პროექტები მთელ რიგ ქალაქებსა და სოფლებში.

ნარჩენების მართვა განხორციელდება ევროპული სტანდარტების შესაბამისად, მოხდება არსებული ნაგავსაყრელების ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნების შესაბამისობაში მოყვანა და ეტაპობრივი დახურვა;

ქვეყნის ინტერნეტიზაციის პროექტის ფარგლებში აშენდება 8000-კილომეტრიანი ინფრასტრუქტურა, რის შედეგადაც დამატებით 800 ათასი ადამიანი მიიღებს ინტერნეტს და ქვეყნის მოსახლეობის 90%-ზე მეტს ექნება ინტერნეტთან წვდომა.

გაგრძელდება ელექტრიფიკაციისა და გამრიცხველიანების პროცესი, სადაც განსაკუთრებული აქცენტი უშუქო სოფლებსა და მაღალმთიან რეგიონებზე გაკეთდება.

გაგრძელდება რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების განხორციელების ხელშეწყობა;

გაგრძელდება მაღალმთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკურ მხარდაჭერა, ადგილობრივი წარმოების განვითარების ხელშეწყობა.

4. განათლება, მეცნიერება და პროფესიული მომზადება

გაგრძელდება სკოლამდელი განათლების დაწესებულებების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და ახალი დაწესებულებების დაფუძნება

წინასასკოლო ასაკის მოზარდებისთვის მხარდაჭერილი იქნება სასკოლო მზაობის ჯგუფების ფუნქციონირება როგორც საბავშვო ბაღების, ისე სკოლების ბაზაზე.

ზოგადი განათლების ხარისხის მაღალი სტანდარტების მისაღწევად, დაინერგება ავტორიზაციის ახალი, სწავლისა და სწავლების მაღალ შედეგებზე ორიენტირებული სტანდარტები.

შეიქმნება ახალი, თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი, მაღალ სტანდარტებზე ორიენტირებული სასწავლო გეგმები, პროგრამები და სახელმძღვანელოები;

განვითარდება ერთიანი ეროვნული გამოცდების სისტემა. გამოცდების ჩატარების პროცესში გაიზრდება თანამედროვე ტექნოლოგიების როლი.

სახელმწიფო უზრუნველყოფს მასწავლებლების კარიერული ზრდის ხელშეწყობას მათი უწყვეტი პროფესიული განვითარების გზით.

შეიქმნება ელექტრონული სწავლების პლატფორმა, რომლის საშუალებითაც დიასპორის წარმომადგენლებისათვის დაინერგება დისტანციური სწავლების გაკვეთილები ქართულ ენაში, საქართველოს გეოგრაფიასა და ისტორიაში.

ამოქმედდება პროფესიული მომზადება- გადამზადების მრავალფეროვანი პროგრამები.

ხელი შეეწყობა საზღვარგარეთ სამეცნიერო ცენტრებსა და უნივერსიტეტებთან სამეცნიერო თანამშრომლობას და ერთობლივი პროექტების განხორციელებას;

საქართველოს რეგიონალურ საგანმანათლებლო ცენტრად პოზიციონირების მიზნით, განხორციელდება უცხოელი სტუდენტების საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში მოზიდვის მასშტაბური პროექტი - „ისწავლე საქართველოში“.

5. მაკროეკონომიკური სტაბილურობა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება

გაგრძელდება ხარჯების ოპტიმიზაციის უწყვეტი პროცესი, რაც მიმართული იქნება სახსრების გამოთავისუფლებასა და მათ გადანაწილებაზე პრიორიტეტულ მიმართულებებზე;

შემცირდება ადმინისტრაციული ხარჯები და მომავალში შეიზღუდება მათი ზრდა;

გაიზრდება ბიუჯეტის გამჭვირვალობა;

სახელმწიფო ვალი მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებით შენარჩუნდება იმ დონეზე, რომელიც ქვეყნის სტაბილურ საკრედიტო რეიტინგსა და დადებით საინვესტიციო იმიჯს უზრუნველყოფს;

ეროვნული ბანკის დამოუკიდებლობა იქნება ხელშეუხებელი;

ხელი შეეწყობა ლარით დაკრედიტების ზრდას.

გაუმჯობესდება საგადასახადო ადმინისტრირება.

გაგრძელდება მეწარმეობის ხელშეწყობის არსებული პროგრამები;

შეიქმნება ერთიანი სივრცე „ბიზნესსახლი“, სადაც ყველა შესაბამისი სახელმწიფო უწყება კერძო ბიზნესს ერთი ფანჯრის პრინციპით მოემსახურება.

საქართველოში ეკონომიკური ზრდის სტიმულირებისთვის, ზოგადად ბიზნესგარემოს გაუმჯობესების გარდა, საქართველოს მთავრობა გეგმავს კაპიტალის ბაზრის, საპენსიო და მიწის რეფორმების განხორციელებას.

საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმების გაფორმებით ქართულ ეკონომიკაში შეიქმნა მნიშვნელოვანი შესაძლებლობები ექსპორტის ზრდის, ინვესტიციების მოზიდვისა და ქვეყანაში პროდუქტიულობის ზრდის კუთხით.

გაიზრდება ქართული პროდუქციის საექსპორტო პოტენციალი და საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიცირებულობა.

მთავრობის პოლიტიკა მიმართული იქნება საზღვარგარეთ საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლობების ეკონომიკური კომპონენტის გაძლიერებისა და კომერციული ატაშეების სისტემის დანერგვისკენ.

6. ინსტიტუციონალური განვითარება და ქვეყნის ინტერესების სამართლებრივი მხარდაჭერა

ეტაპობრივად ჩამოყალიბდება საჯარო სამსახურის კარიერული მოდელი, რომელიც უზრუნველყოფს მოხელეთა სამსახურში აყვანასა და კარიერულ წინსვლას ობიექტური კრიტერიუმების შესაბამისად.

გაგრძელდება პოლიტიკის დაგეგმვისა და მისი მონიტორინგის ერთიანი სისტემის რაც ეფუძნება გამჭვირვალე, შედეგზე ორიენტირებული, საზოგადოების ჩართულობის პრინციპსა და ანგარიშვალდებულებაზე აგებული სისტემის ჩამოყალიბების იდეას.

სახელმწიფოს მიერ კვლავაც უზრუნველყოფილი იქნება საკუთრების უფლების განუხრელი დაცვა.

გაგრძელდება შიდა და გარე კონტროლის მექანიზმების განვითარება;

განხორციელდება ქმედითი ღონისძიებები პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლად.

საქართველო, როგორც კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით რეგიონის აღიარებული ლიდერი და ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) თანათავმჯდომარე ქვეყანა, გააგრძელებს მუშაობას იმისათვის, რომ კიდევ უფრო შთამბეჭდავი გახადოს თავისი მიღწევები კორუფციასთან ბრძოლის საქმეში.

დაიხვეწება საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მარეგულირებელი ნორმები და შემუშავდება ახალი კანონი ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ;

მოწესრიგდება საჯარო ინფორმაციის გაცემის არსებული პრაქტიკა.

7. იძულებით გადაადგილებულ პირთა და მიგრანტთა სახელმწიფო მხარდაჭერა და რეინტეგრაციის ხელშეწყობა

გაგრძელდება დევნილი ოჯახებისათვის მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა;

გაგრძელდება კერძო მესაკუთრეებისგან იმ საცხოვრებელი ფართობების გამოსყიდვა, რომლებიც დევნილებს აქვთ დაკავებული.

მიმდინარეობს მუშაობა, ერთი მხრივ, დონორებთან, ხოლო, მეორე მხრივ, ინვესტორებთან, რათა კერძო და საჯარო პარტნიორობის ფარგლებში აშენდეს ახალი საცხოვრებლები დევნილებისთვის როგორც ქალაქებში, ისე სოფლად.

გაგრძელდება ეკომიგრანტი ოჯახებისთვის საცხოვრებელი სახლებისა და მიწის ნაკვეთების დაკანონების პროცესი.

პრობლემების მქონე ოჯახებთან მიმართებით გაიზრდება სოციალური მუშაკის როლი.

8. კულტურა , რელიგია , ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრომ შეიმუშავა და მთავრობამ დაამტკიცა „კულტურის სტრატეგია 2025“, რომელიც განსაზღვრავს სახელმწიფოს ხედვას, მიზნებსა და ამოცანებს კულტურის სექტორში.

დაიხვეწება კულტურასა და ძეგლთა დაცვასთან დაკავშირებული კანონმდებლობა; შემუშავდება კულტურული მემკვიდრეობის კოდექსი.

გაგრძელდება ალტერნატიული გზების ძიება კულტურის სფეროს დაფინანსების მოძიებისთვის და დივერსიფიკაციისთვის.

განხორციელდება ინფრასტრუქტურული პროექტები კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად;

გაიზრდება კულტურის ხელმისაწვდომობა ფართო საზოგადოებისათვის, განსაკუთრებით რეგიონების მოსახლეობისთვის, ეთნიკური უმცირესობებისა და შშმ პირებისათვის;

გაგრძელდება სახელოვნებო განათლების განვითარების ხელშეწყობა, დარგის სპეციალისტების კვალიფიკაციის ამაღლება.

შენდება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი ფეხბურთისა და რაგბის კომბინირებული მოედნები.

გაიზრდება ადგილობრივი თვითმმართველობების როლი ახალგაზრდული პოლიტიკის მიმართულებით.

9. საერთაშორისო ურთიერთობები და ევროატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაცია

გაგრძელდება მუშაობა ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიის მანდატის საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე სრულად განხორციელების ხელშესაწყობად.

კონფლიქტის მშვიდობიანი დარეგულირების პოლიტიკის ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა ომითა და საოკუპაციო ხაზებით გაყოფილი მოსახლეობის შერიგებასა და ნდობის აღდგენას;

მთავრობის პოლიტიკა მიმართული იქნება საერთაშორისო კულტურულ ცხოვრებაში საქართველოს მეტი ჩართულობის ხელშეწყობისაკენ.

გაგრძელდება საქართველოსა და უცხო ქვეყნების ქალაქებსა და რეგიონებს შორის კონტაქტების დამყარებისა და გაღრმავების ხელშეწყობა.

გაგრძელდება გაერთიანებული ერების განათლების, კულტურის და მეცნიერების ორგანიზაციასთან (UNESCO) აქტიური თანამშრომლობის გზით საქართველოს კულტურული და ინტელექტუალური პოტენციალის განვითარებისა და პოპულარიზაციის ხელშეწყობა;

ციფრული დიპლომატიის მეშვეობით გაგრძელდება მოქალაქეებთან პირდაპირი და უშუალო კონტაქტის დამყარება;

გაგრძელდება სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობა, რაც ასოცირების შეთანხმების წარმატებით განხორციელების, ქვეყანაში ევროინტეგრაციის საკითხზე საზოგადოებრივი აზრის შემდგომი კონსოლიდაციის, ასევე არსებული ცოდნისა და გამოცდილების მობილიზების შესაძლებლობას იძლევა.

10. სოფლის მეურნეობა

გაგრძელდება აგროსასურსათო სექტორში კონკურენტუნარიანობის ამაღლება, მაღალხარისხიანი პროდუქციის წარმოების სტაბილური ზრდა, სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, სურსათის უვნებლობა და სოფლის განვითარება.

მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა დეგრადირებული ნიადაგების გამოკვლევას და მათი ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების ღონისძიებებს.

შემუშავდება სოფლის განვითარების ერთიანი პოლიტიკა, რომელიც ორიენტირებული იქნება სოფლად ცხოვრების დონის ამაღლებასა და ეკონომიკური აქტიურობის ზრდაზე.

გაიზრდება მელიორირებული (წყალუზრუნველყოფილი და დრენირებული) მიწების ფართობები;

განვითარდება და გაუმჯობესდება სარწყავი (საირიგაციო) და დამშრობი (სადრენაჟე) სისტემები. ყურადღება დაეთმობა დარგში დასაქმებულთა ცოდნის ამაღლებას, აგრობიზნესზე ორიენტირებული სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის განვითარებას და შესაბამისი ექსტენციის პაკეტების შემუშავებას.

სურსათის უვნებლობის, ვეტერინარიისა და ფიტოსანიტარიის სფეროები დაუახლოვდება DCFTA-ის გეგმით გათვალისწინებულ ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობას, რაც განხორციელდება ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმებით განსაზღვრულ ვადებში.

განხორციელდება შესაბამისი ღონისძიებები ქვეყანაში ბიოაგრომეურნეობების განვითარების და ასევე კლიმატგონივრული სოფლის მეურნეობის პრაქტიკის დამკვიდრების მიმართულებით;

დაიხვეწება სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ბაზრის საინფორმაციო სისტემა. მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა აგროსასურსათო პროდუქციის პოპულარიზაციას ადგილობრივ და საერთაშორისო ბაზრებზე.

11. სასამართლო სისტემა

გაგრძელდება და დასრულდება მართლმსაჯულების სისტემის რეფორმის მესამე ტალღა;

განხორციელდება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს რეფორმა;

განხორციელდება იუსტიციის უმაღლესი სკოლის რეფორმა.

სასამართლოში საპილოტე წესით დაინერგება საქმეთა ელექტრონული განაწილების სისტემა;

საერთო სასამართლოების სისტემაში შეიქმნება კომერციული კოლეგიები და პალატები, რომლებიც სპეციალიზებული იქნება კომერციული და საგადასახადო საქმეების განხილვაზე;

ხელი შეეწყობა მედიაციის, როგორც დავების მოგვარების ალტერნატიული საშუალების, დამკვიდრებას და განვითარებას.

12. გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მართვა

გაგრძელდება თანამედროვე გარემოსდაცვითი პრინციპებისა და სტანდარტების ეტაპობრივი დანერგვა

თანამედროვე მიდგომების გათვალისწინებით გაუმჯობესდება გარემოსდაცვითი მმართველობა.

ჩამოყალიბდება გამჭვირვალე პროცედურებზე დაფუძნებული გარემოზე ზემოქმედების შეფასების სისტემა.

გარემოს დაზიანების პრევენციისა და აღმოფხვრის (კომპენსაციის) მიზნით ჩამოყალიბდება გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის ეფექტიანი სისტემა.

დაინერგება ახალი მარეგულირებელი ნორმები ბიომრავალფეროვნების დაცვა- შენარჩუნებისა და ბიოლოგიური რესურსებით მდგრადი სარგებლობის მიზნით.

დამკვიდრდება ტყეების მოვლის, დაცვისა და აღდგენის ეფექტიანი მექანიზმები, რაც ხელს შეუწყობს ტყეების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების შენარჩუნება- გაუმჯობესებას;

გაფართოვდება ჰიდრომეტეოროლოგიური დაკვირვების ქსელი, გაძლიერდება მოდელირების შესაძლებლობები და დაინერგება ადრეული შეტყობინების ეროვნული სისტემა;

გაუმჯობესდება ატმოსფერული ჰაერის, წყლისა და ნიადაგის ხარისხის მონიტორინგისა და შეფასების სისტემა.

გაგრძელდება წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის სისტემაზე გადასვლა, რომელიც ეფუძნება სააუზო მართვის ევროპულ პრინციპებს;

გაუმჯობესდება ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების ხარისხი, შეიქმნება რადიოაქტიური ნარჩენების მართვის ახალი სისტემა;

გაგრძელდება და გაფართოვდება გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებისკენ მიმართული ღონისძიებები.

3. სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები

საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომური მაჩვენებლები

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების კლასიფიკაცია (სტრუქტურა)

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების კლასიფიკაცია (სტრუქტურა)

სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახადების სტრუქტურა

ფინანსური და არაფინანსური აქტივების სტრუქტურა

საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომური მაჩვენებლები

2018 წლის ბიუჯეტის პროექტი მომზადებულია სამთავრობო პროგრამის „ თავისუფლება , სწრაფი განვითარება , კეთილდღეობა “ შესასრულებლად, რომლის ძირითად მიზანს წარმოადგენს მოსახლეობის სოციალური კეთილდღეობის უზრუნველყოფა და ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება. რეფორმების 4 პუნქტიანი სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებებისა და დასახული შედეგების მიღწევის მიზნით მნიშვნელოვანია არსებული ფისკალური რესურსების მაქსიმალურად ეფექტიანი გამოყენება.

ბიუჯეტის ერთიანობის პრინციპიდან გამომდინარე, ყველა დონის ბიუჯეტს-სახელმწიფო, რესპუბლიკურ და ადგილობრივ ბიუჯეტებს, აქვთ ერთნაირი კლასიფიკაცია.

2018 წლისთვის მთლიანი შიდა პროდუქტის (წლის განმავლობაში ქვეყნის შიგნით წარმოებული მთლიანი საბოლოო პროდუქტის საბაზრო ღირებულება) რეალური ზრდის პროგნოზი 4.5%-ს, ხოლო მშპ-ს დეფლატორი (ყველა საბოლოო პროდუქტის და მომსახურების საშუალო ფასები) 4.0%-ს შეადგენს. საშუალოვადიან პერიოდში ეკონომიკის რეალური ზრდის პროგნოზი 5..2%-ის ფარგლებშია მოსალოდნელი, ხოლო მშპ-ს დეფლატორი 3.0%-ის ფარგლებში.

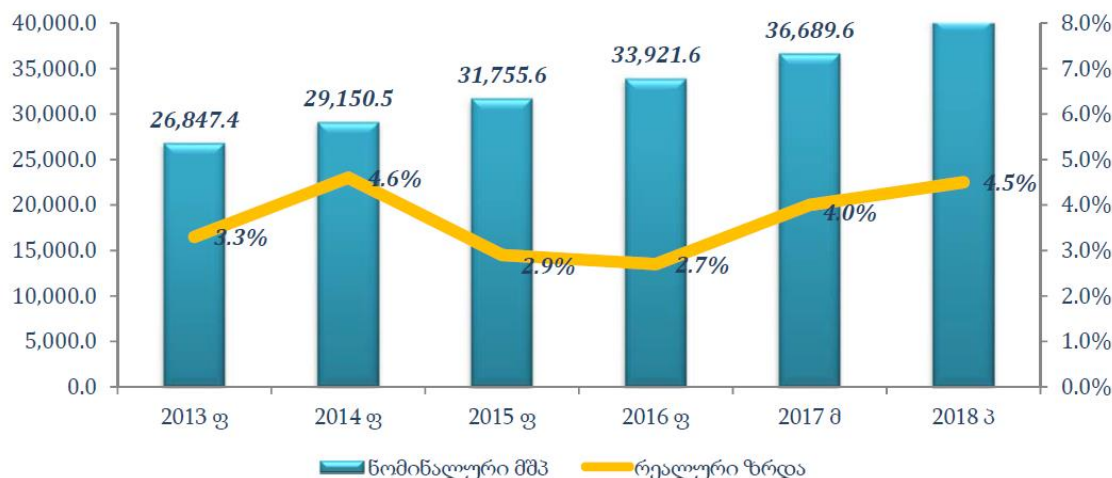
მაკროეკონომიკური მაჩვენებლებიდან გამომდინარე 2018 წელს ნომინალური მშპ-ს მოცულობა 40.4 მლრდ ლარს შეადგენს, ხოლო 2021 წლისთვის პროგნოზირებულია მისი გაზრდა 51.9 მლრდ

ლარამდე.

საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური პარამეტრები 2016-2018 წწ-ში.

დასახელება	2016 ფაქტი	2017 მოსალოდნელი	2018 პროგნოზი
მშპ-ს რეალური ზრდა (ზრდის ტემპი)	2.7%	4.0%	4.5%
ნომინალური მშპ (მლნ ლარი)	33,921.6	36,689.60	40,448.8
საშუალო წლიური ინფლაცია	2.1%	4.00%	3.5%
ინფლაცია წლის ბოლოსთვის	1.8%	4.00%	3.5%
სახელმწიფო ვალი %-ულად მშპ-სთან	44.6%	42.90%	44.8%

რეალური და ნომინალური მშპ-ს დინამიკა

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების კლასიფიკაცია (სტრუქტურა)

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები მოიცავს: შემოსავლებს, არაფინანსური აქტივების კლებიდან მიღებულ სახსრებს, ფინანსური აქტივების კლებიდან მიღებულ სახსრებს, ვალდებულებების აღების შედეგად მიღებულ სახსრებს.

ბიუჯეტის შემოსულობებია საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტში მიღებული ფულადი სახსრების ერთობლიობა.

შემოსულობები

=

შემოსავლები

+

არაფინანსური აქტივების კლება

+

ფინანსური აქტივების კლება

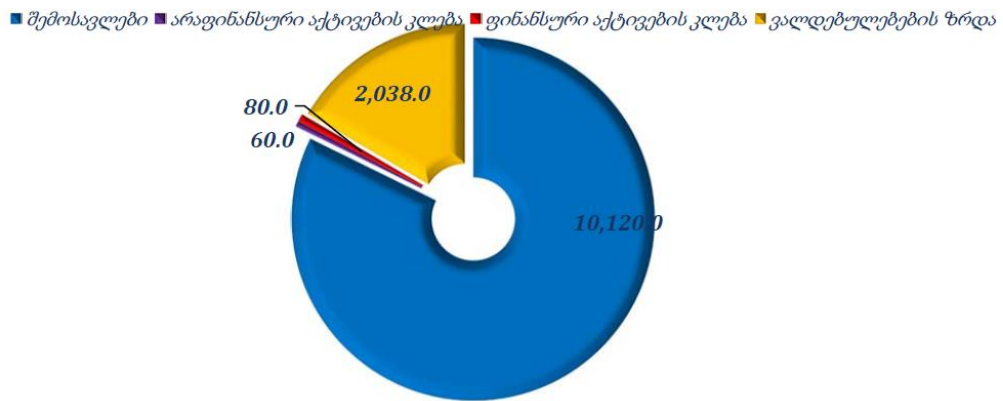
+

ვალდებულებების ზრდა

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების სტრუქტურა გრაფიკულად შემდეგნაირად გამოიყურება:

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების სტრუქტურა

მლნ ლარი

შემოსავლების კლასიფიკაცია

საქართველოში შემოსავლები იყოფა 3 ძირითად ჯგუფად, კერძოდ: გადასახადები, გრანტები და სხვა შემოსავლები.

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტით შემოსულობების 82.3%-ს წარმოადგენს შემოსავლები, რომელიც შეადგენს 10,120.0 მლნ ლარს, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის 25.0%-ია.

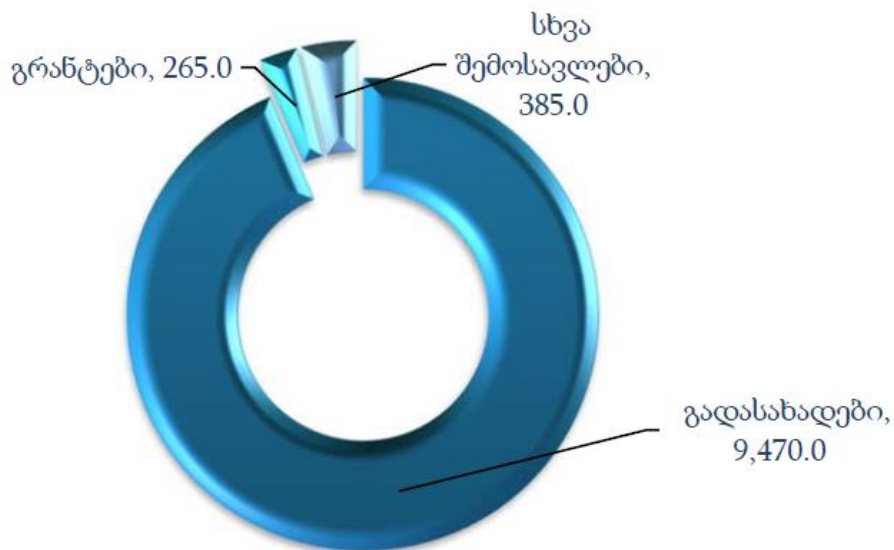
ცხრილი.

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების სტრუქტურა

მლნ. ლარი

დასახელება	2016 წლის ფაქტი	2017 წლის გეგმა	2018 წლის პროექტი	გადახრა (2018-2017)
შემოსავლები	8,580.0	9,489.5	10,120.0	630.5
გადასახადები	7,986.8	8,820.0	9,470.0	650.0
გრანტები	296.8	284.5	265.0	-19.5
სხვა შემოსავლები	296.4	385.0	385.0	0.0

გრაფიკი. 2018 წლის საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების სტრუქტურა,

გადასახადები

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მიხედვით გადასახადების საპროგნოზო მაჩვენებელი შეადგენს 9,470.0 მლნ ლარს, რაც 2017 წლის გეგმიურ მაჩვენებელს 650.0 მლნ ლარით აღემატება. გადასახადებიდან მიღებული შემოსავლები სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების 93.5%-ს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 23.4%-ს შეადგენს.

გრანტები

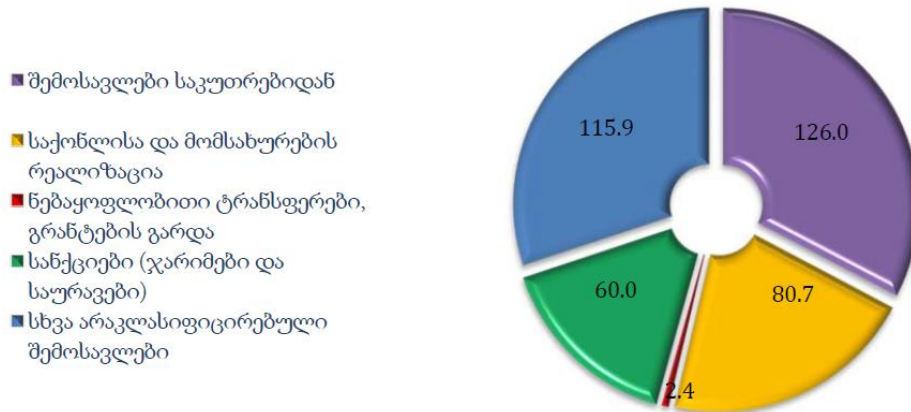
2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტში გრანტების საპროგნოზო მაჩვენებელი 2017 წლის გეგმასთან შედარებით 19.5 მლნ ლარით ნაკლებია და 265.0 მლნ ლარს შეადგენს, რაც სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების 2.6%-ს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 0.6%.

სხვა შემოსავლები

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის სხვა შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებელი უცვლელია 2016 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლთან შედარებით და შეადგენს 385.0 მლნ ლარს, რაც სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების 3.8%-ს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 0.9%-ს შეადგენს. სხვა შემოსავლებში მნიშვნელოვანი წილი უჭირავს შემოსავლებს საკუთრებიდან (სახელმწიფოს საკუთრებაში ან წილობრივ მფლობელობაში მყოფი საწარმოების დივიდენდები და პროცენტები, იჯარა), ადმინისტრაციულ მოსაკრებლებს (ლიცენზიები, ნებართვები, სარეგისტრაციო მოსაკრებლები) და ჯარიმებს.

გრაფიკი. სხვა შემოსავლების სტრუქტურა 2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის მიხედვით.

მლნ. ლარი

არაფინანსური აქტივების კლება

2018 წელს არაფინანსური აქტივების კლებიდან მისაღები სახსრების საპროგნოზო მოცულობა შეადგენს 60.0 მლნ ლარს, რაც 30.0 მლნ ლარით ნაკლებია 2017 წლის შესაბამის მაჩვენებელზე.

ფინანსური აქტივების კლება

ფინანსური აქტივების კლების მაჩვენებელი განისაზღვრა 80.0 მლნ ლარის ოდენობით, რაც 5.0 მლნ ლარით ნაკლებია 2017 წლის შესაბამის მაჩვენებელზე და წარმოადგენს წინა წლებში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაცემული სესხების დაბრუნებას.

ვალდებულების ზრდა

სახელმწიფოს მიერ სესხების აღებით 2018 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტში მოხილავებული იქნა 2,038.0 მლნ ლარი, მათ შორის:

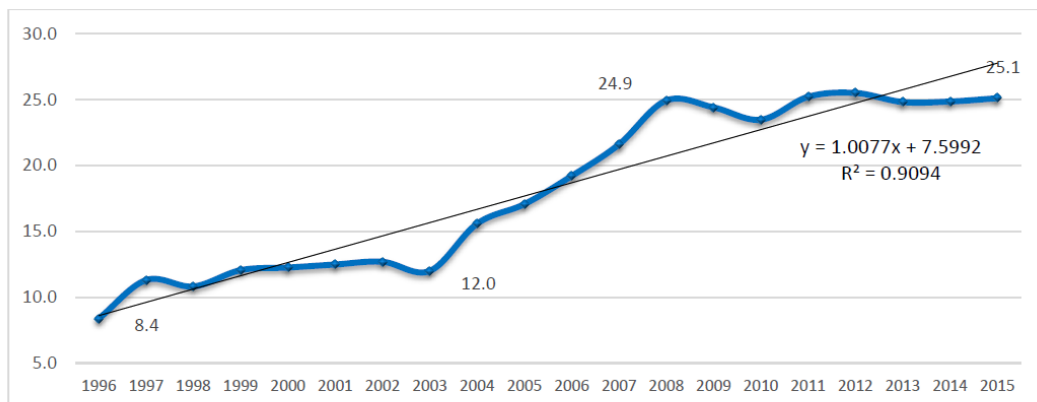
- სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების გამოშვება - 400.0 მლნ ლარი.
- გერმანიის განვითარების საკრედიტო ბანკიდან (KfW) მისაღები სახსრები - 146.0 მლნ ლარი.
- საფრანგეთის განვითარების სააგენტოდან (AFD) მისაღები სახსრები - 146.0 მლნ ლარი.
- მაკროფინანსური დახმარების პროგრამიდან (MFA) (EU) მისაღები სახსრები - 58.0 მლნ ლარი.

- საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებისა და უცხო ქვეყნების მთავრობების მიერ საქართველოს მთავრობისათვის გამოსაცემი გრძელვადიანი საინვესტიციო, შეღავათიანი კრედიტები - 1,288.0 მლნ ლარი.

ვალდებულებების ზრდა მთლიანი საბიუჯეტო რესურსის 16.6% და მთლიანი შიდა პროდუქტის 5.0%-ია.

საგადასახადო შემოსავლები ბიუჯეტის მთლიანი შემოსავლების მნიშვნელოვანი წყაროა და თითოეული გადასახადის ანალიზი მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს საბიუჯეტო პროცესების მართვის გაუმჯობესების კუთხით. 2009 წლიდან საქართველოს კანონმდებლობით არსებობს 6 სახის გადასახადი, ესენია: საშემოსავლო გადასახადი, მოგების გადასახადი, დამატებული ღირებულების გადასახადი, აქციზი, იმპორტის გადასახადი და ქონების გადასახადი. ქვემოთ წარმოდგენილია აღნიშნულ გადასახადებთან დაკავშირებული ცალკეული ასპექტების ანალიზი.

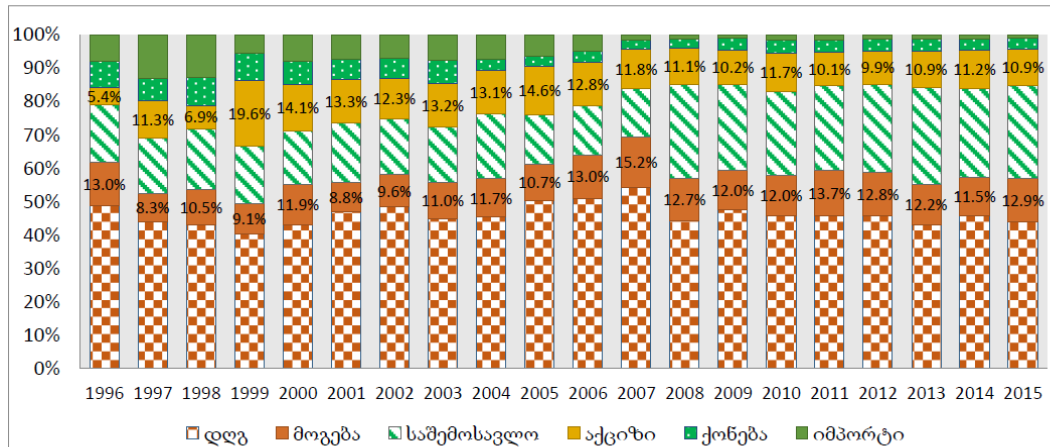
შემოსავლების ანალიზისათვის პირველი საკითხია საგადასახადო ტვირთის შეფასება და დინამიკის ანალიზი. საგადასახადო ტვირთის ყველაზე მიღებულ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს გადახდილი გადასახადების თანაფარდობა მთლიან შემოსავლებთან (მშპ-სთან), რომელიც გამოიყენება იმის შესაფასებლად, თუ ჯამური შემოსავლის რა ნაწილის გადახდა უწევს მთლიან საზოგადოებას.

დიაგრამა 1. საგადასახადო შემოსავლების წილი მშპ-სთან

როგორც დიაგრამა 1-ზე ჩანს, 1996-2003 წლებში საგადასახადო ტვირთი საშუალოდ მშპ-ის 8.4%-12%-ის ინტერვალში მერყეობდა, 2004-2009 წლებში საგადასახადო შემოსავლების წილმა მშპ-სთან საგადასახადო ადმინისტრირების კუთხით გატარებული ღონისძიებების გავლენით 25%-ს მიაღწია. შესაბამისად, ამ ორი პერიოდის შედარების ეკონომიკური ინტერპრეტაციის გაკეთება უნდა მოხდეს ზემო აღნიშნული ღონისძიებების გავლენის გათვალისწინებით. 2009 წლიდან საგადასახადო ტვირთი სტაბილურ ტენდენციას ავლენს, რასაც ასევე ხელი შეუწყო ე.წ. ეკონომიკური თავისუფლების აქტის მიღებამაც, რომლის მიხედვით განისაზღვრა შეზღუდვა საგადასახადო განაკვეთების ზრდაზე.

გრაფიკი. გადასახადების სტრუქტურა საქართველოში 1996-2015 წწ-ში.

დიაგრამა 2. გადასახადების სტრუქტურა

წყარო: პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის გამოკვლევა „საგადასახადო შემოსავლების ანალიზი“. თბილისი, 2016

2009 წლიდან საქართველოს კანონმდებლობით არსებობს 6 სახის გადასახადი, მათ შორის 5 საერთო სახელმწიფოებრივი და 1 - ადგილობრივი. თუ დავაკვირდებით საგადასახადო შემოსავლების დეკომპოზიციას (დიაგრამა 2), დავინახავთ, რომ საანალიზო პერიოდში საგადასახადო შემოსავლების მნიშვნელოვანი წილი ყოველთვის ეკავა დამატებული ღირებულების გადასახადს, მეორე მნიშვნელოვანი პოზიცია კი საშემოსავლო გადასახადს, ხოლო მოგების და აქციზის გადასახადები შესაბამისად, საგადასახადო შემოსავლების 3-ე და 4-ე მნიშვნელოვანი კომპონენტები იყვნენ. 2008 წლიდან საშემოსავლო გადასახადის წილის ზრდა გამოწვეული იყო იმ ფაქტით, რომ მოხდა ორი გადასახადის - საშემოსავლო და სოციალური გადასახადების შერწყმა და 32%-იანი ჯამური განაკვეთიდან თანდათანობით მოხდა მისი შემცირება 20%-მდე..

4. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები და მისი კლასიფიკაციები

სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები

ბიუჯეტის გადასახდელების ძირითადი კლასიფიკაციები

ხარჯების ეკონომიკური კლასიფიკაცია

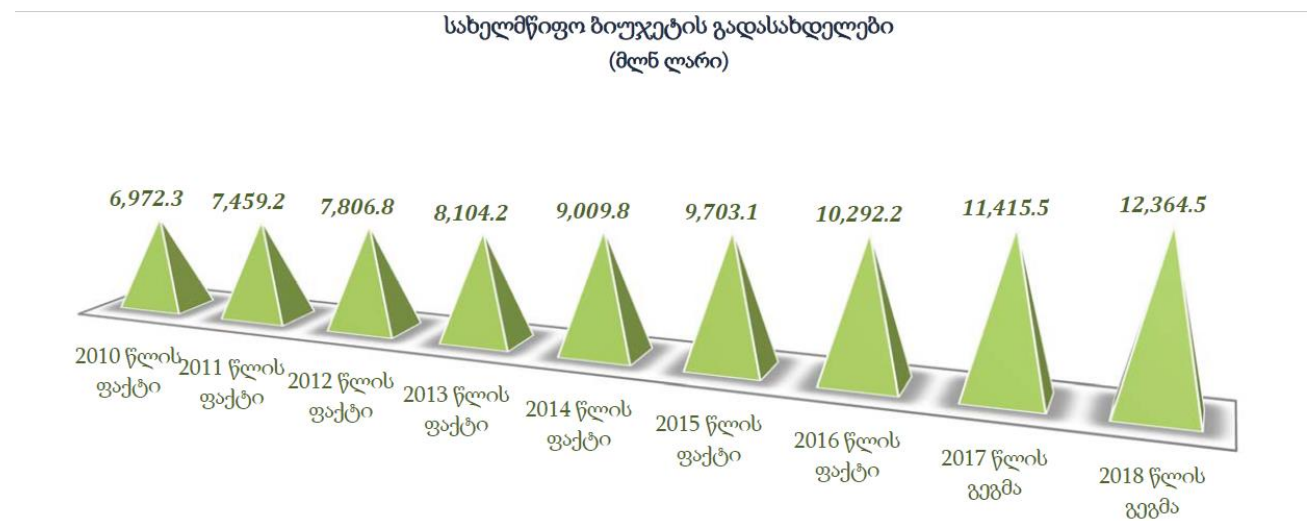
ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ცვლილების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია

ხარჯების ორგანიზაციული კლასიფიკაცია

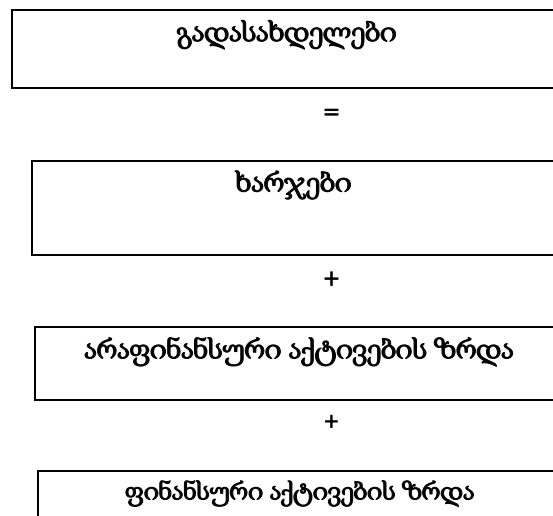
საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობი გადასახდელების სტრუქტურა

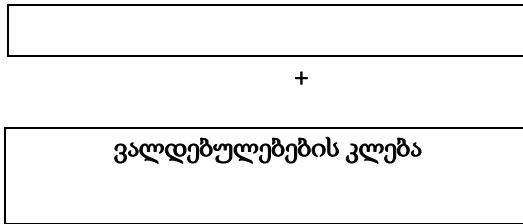
სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები

ბიუჯეტის გადასახდელებია საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტიდან გასაცემი ფულადი სახსრების ერთობლიობა.

გადასახდელები ოთხი მუხლისაგან შედგება.

გადასახდელები, განსხვავებით ხარჯებისგან, არის ის მთლიანი სახსრები, რომელიც მთავრობას შეუძლია წლის განმავლობაში გამოიყენოს,

არაფინანსური აქტივების ზრდა გულისხმობს სახელმწიფოს მატერიალური ქონების (აქტივების) შექმნას.

ფინანსური აქტივების ზრდა ნიშნავს სესხის გაცემას/ან ფასიანი ქაღალდების შექმნას.

გადასახდელების სტრუქტურა უფრო დეტალურად შემდეგნაირად გამოიყურება:

1. ხარჯები:

- 1.1. შრომის ანაზღაურება
- 1.2. საქონელი და მომსახურება
- 1.3. პროცენტი
- 1.4. სუბსიდიები
- 1.5. გრანტები
- 1.6. სოციალური უზრუნველყოფა
- 1.7. სხვა ხარჯები

2. არაფინანსური აქტივების ზრდა

3. ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის დაგროვების გარდა)

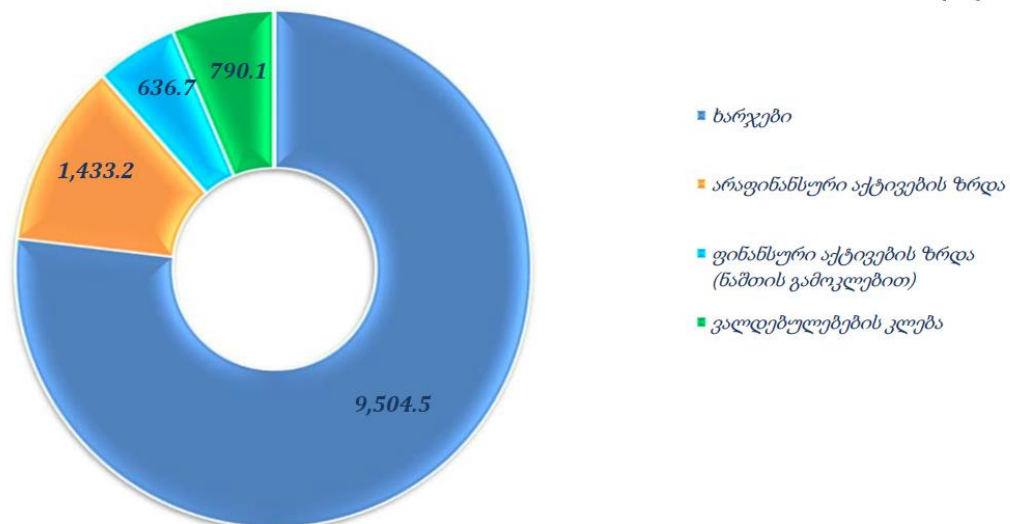
4. ვალდებულებების კლება (ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვაზე მიმართული სახსრები).

2018 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის მიხედვით გადასახდელების მთლიანი მოცულობა დაგეგმილია 12,364.5 მლნ ლარის ოდენობით, რაც 949.0 მლნ ლარით მეტია 2017 წლის დამტკიცებულ ბიუჯეტთან შედარებით, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 33.7%-ს შეადგენს. მათ შორის: საბიუჯეტო სახსრები შეადგენს 10,911.5 მლნ ლარს, გრანტები 165.0 მლნ ლარს, ხოლო კრედიტები 1,288.0 მლნ ლარს. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების დაფინანსების წყაროს მთლიანად წარმოადგენს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები. არ არის დაგეგმილი სახელმწიფო ბიუჯეტის ანგარიშზე არსებული თავისუფალი სახსრების (ნაშთის) გამოყენება.

ცხრილი. საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების სტრუქტურა 2016-2018 წწ-ში.

დასახელება	2016 წლის ფაქტი	2017 წლის გეგმა	2018 წლის პროექტი
გადასახდელები	10,292.2	11,415.5	12,364.5
ხარჯები	8,741.8	9,121.2	9,504.5
არაფინანსური აქტივების ზრდა	662.4	999.1	1,433.2
ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის გამოკლებით)	495.6	769.0	636.7
ვალდებულებების კლება	392.4	526.2	790.1

გრაფიკი. საქართველოს გადასახდელების სტრუქტურა 2018 წელს:

ხარჯების ეკონომიკური კლასიფიკაცია -მეთოდური განმარტებები

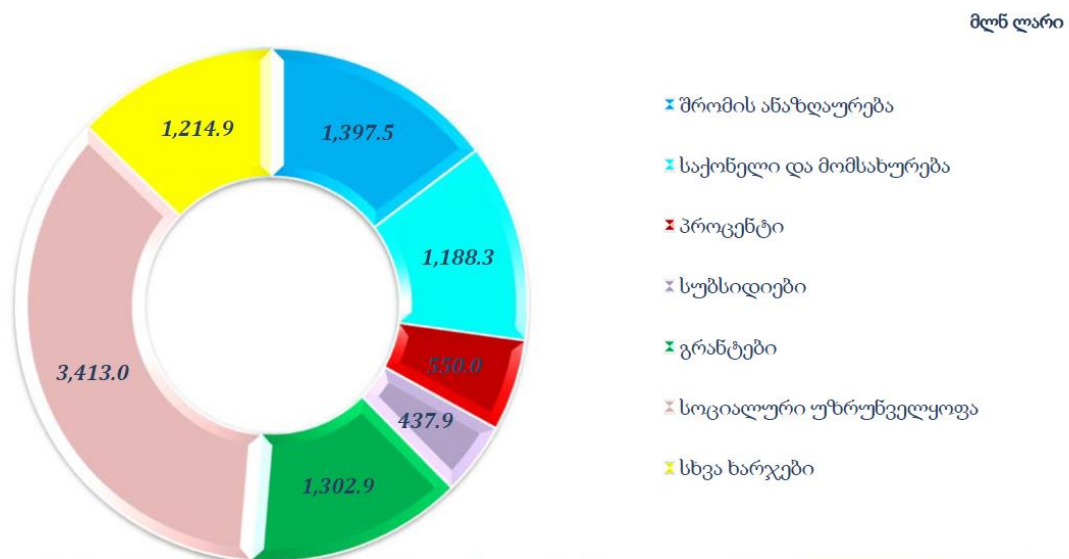
ხარჯები წინამდებარე კლასიფიკაციის მიხედვით იყოფა 8 ძირითად ჯგუფად, კერძოდ, ესენია: შრომის ანაზღაურება, საქონელი და მომსახურება, ძირითადი კაპიტალის მოხმარება, პროცენტი, სუბსიდიები, გრანტები, სოციალური უზრუნველყოფა და სხვა ხარჯები.

ხარჯები- სახელმწიფო ბიუჯეტში ხარჯები ეკონომიკური კლასიფიკაციის მიხედვით

დასახელება	2016 წლის ფაქტი	2017 წლის გეგმა	2018 წლის პროექტი	მათ შორის	
				საბიუჯეტო სახსრები	დონორების დაფინანსება

ხარჯები	8,741,830.8	9,121,225.2	9,504,545.9	9,125,922.9	378,623.0
შრომის ანაზღაურება	1,452,292.5	1,393,505.1	1,397,524.1	1,396,939.1	585.0
საქონელი და მომსახურება	1,117,790.3	1,144,275.3	1,188,276.8	1,163,978.8	24,298.0
პროცენტი	397,707.3	503,040.0	550,038.0	550,038.0	0.0
სუბსიდიები	333,993.0	419,969.0	437,897.0	336,647.0	101,250.0
გრანტები	960,452.6	1,020,282.0	1,302,934.2	1,177,939.2	124,995.0
სოციალური უზრუნველყოფა	3,150,058.1	3,313,177.0	3,413,015.0	3,413,015.0	0.0
სხვა ხარჯები	1,329,537.0	1,326,976.8	1,214,860.9	1,087,365.9	127,495.0

სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯების ეკონომიკური კლასიფიკაცია 2018 წლის მონაცემების მიხედვით:

სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია

ფუნქციონალური კლასიფიკაციის სისტემა გათვალისწინებულია სახელმწიფო ხარჯების საჩვენებლად, რომლებიც მიიმართება ფართო ეროვნულ მიზნების დასაფინანსებლად. ფუნქციონალური კლასიფიკაციის სისტემა მთავრობას საშუალებას აძლევს დაგეგმოს, გაანაწილოს და გაანალიზოს ხარჯები ძირითადი ფუნქციონალური კატეგორიების მიხედვით (მაგ., განათლება, ჯანდაცვა და ა.შ.). ამ სისტემის საშუალებით ასევე შესაძლებელია სხვადასხვა ქვეყნების ანალოგიური მსხვილი კატეგორიების ხარჯების ერთმანეთთან შედარება.

საქართველოს ბიუჯეტების ხარჯების ფუნქციონალური კლასიფიკაციის პირველი დონე აერთიანებს ხარჯებს, რომლებიც დაკავშირებულია ძირითადი სახელმწიფო ფუნქციების შესრულებასთან, ხოლო მეორე დონეზე ხარჯები გაშლილია მიზნების მსგავსობის მიხედვით.

საქართველოს ბიუჯეტების ხარჯების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია შედგება პირველი დონის 10 ძირითადი ჯგუფისაგან:

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ფუნქციონალური კლასიფიკაცია

კოდი	დასახელება	მლნ ლარი		
		2016 წლის ფაქტი	2017 წლის გეგმა	2018 წლის გეგმა
7	მთლიანი ხარჯები	9,404.2	10,120.2	10,937.7
7.1	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	1,780.9	1,995.9	2,056.3
7.2	თავდაცვა	680.2	677.9	631.3
7.3	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1,010.8	1,028.4	1,061.9
7.4	ეკონომიკური საქმიანობა	1,111.0	1,349.3	1,866.5
7.5	გარემოს დაცვა	62.9	44.6	59.3
7.6	საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	51.4	36.8	40.8
7.7	ჯანმრთელობის დაცვა	1,024.7	999.5	1,086.2
7.8	დასვენება, კულტურა და რელიგია	248.2	235.3	302.1
7.9	განათლება	1,024.0	1,187.9	1,232.0
7.10	სოციალური დაცვა	2,410.1	2,564.6	2,601.3

ბიუჯეტის გადასახდელების ეკონომიკური კლასიფიკაცია ერთიანია ყველა დონის ბიუჯეტის, მხარჯავი დაწესებულების და საბიუჯეტო ორგანიზაციისათვის.

კითხვები

1. რა მიზნით გამოიყოფა სახსრები საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდებიდან ?
2. რა გზით შეიძლება ერთი მხარჯავი დაწესებულებიდან სხვა მხარჯავ დაწესებულებაში ასიგნებების გადანაწილება?
3. მხარჯავი დაწესებულებისათვის წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების რამდენ პროცენტს არ უნდა რემატებოდეს მხარჯავი დაწესებულების პროგრამებს შორის თანხების გადანაწილება?

4. . საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის რომელი ძირითადი პრინციპია:“ყველა დონის ბიუჯეტების შემოსულობებისა და გადასახდელების სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემაში მოქცევა“

5. რომელი წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებას არ ექვემდებარებასაქართველოს ნაერთი ბიუჯეტი:

6.რა არის ნაშთი?

7. რა არის თავისუფალი ნაშთი?

8. რა არის ნაშთის ცვლილება?

9.რა არის პროგრამა?

პასუხი:

ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად განსახორციელებელი ღონისძიებების ერთობლიობა, რომლებიც დაჯგუფებულია:მსგავსი შინაარსის მიხედვით, ხორციელდება მხოლოდ ერთი საბოლოო შედეგის მისაღწევად და რომელთა განხორციელებისათვის პასუხისმგებელია ერთი მხარჯავი დაწესებულება.

10. რა ეტაპებს მოიცავს საბიუჯეტო პროცესი?

11.რა არის პროგრამა?

საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად განხორციელებული ღონისძიებების ერთობლიობა, რომლებიც დაჯგუფებულია მსგავსი შინაარსის მიხედვით, ხორციელდება ერთი საბოლოო შედეგის მისაღწევად და რომელთა განხორციელებისათვის პასუხისმგებელია ერთი მხარჯავი დაწესებულება, განმარტებულია როგორც:

12. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მომზადებისათვის, ბიუჯეტის შესრულებისა და ანგარიშგებისათვის ვინ არის პასუხისმგებელი?:

13. . საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, ვინ ამტკიცებს საბიუჯეტო კლასიფიკაციას, გარდა პროგრამულისა?

საქართველოს ფინანსთა მინისტრი საქართველოს აუდიტის სამსახურთან კონსულტაციებისა და საქართველოს პარლამენტის საფინანსო- საბიუჯეტო კომიტეტთან შეთანხმების საფუძველზე

14 ვინ ამტკიცებს .პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისათვის საჭირო მეთოდოლოგიას საქართველოს პარლამენტის საფინანსო- საბიუჯეტო კომიტეტთან შეთანხმებით?

საქართველოს ფინანსთა მინისტრი

15. ვინ ითანხმებს პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისათვის საჭირო მეთოდოლოგიას?:

საქართველოს პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტი

16.რა არ მიეკუთვნება ბიუჯეტის შემოსულობებს?:

17. ბიუჯეტის გადასახდელებია:

18. ბიუჯეტის გადასახდელებს არ მიეკუთვნება:

19.რა არის ბიუჯეტის შემოსავლებსა და ხარჯებს შორის სხვაობა?

20.რა არის ბიუჯეტის მთლიანი სალდო?

21.რა არის ბიუჯეტის დეფიციტი?:

22. .რა არის ბიუჯეტის პროფიციტი ?

23. საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე წლიური ბიუჯეტის დამტკიცებლობის შემთხვევაში, ბიუჯეტის დამტკიცებამდე მხარჯავ დაწესებულებებზე ყოველთვიურად შეიძლება გაიცეს გასული საბიუჯეტო წლის დამტკიცებული ასიგნებების არაუმეტეს რა სიდიდისა?(იხ საბიუჯეტო კოდექსი)

24. სახელმწიფო ბიუჯეტი, ასევე, სსიპ და აიპ-ის ბიუჯეტები სრულდება:

საკასო მეთოდით

25. რა დოკუმენტი ადგენს ლიმიტებს სახელმწიფო ვალის მთლიან ოდენობაზე, რომელიც შეიძლება დაუფარავი იყოს საბიუჯეტო წლის ბოლოსათვის?

26. ვინ არის პასუხისმგებელი სახელმწიფო ვალის მართვაზე?

27. ვინ იღებს გადაწყვეტილებებს დადგენილი წესით წლიური ბიუჯეტითა და სხვა ნორმატიული ნაქტებით განსაზღვრული ლიმიტების ფარგლებში, სახელმწიფო ვალის აღებისა და სახელმწიფო გარანტიების გაცემის შესახებ ?

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო

28. საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახადებს მიეკუთვნება:

(იხ საბიუჯეტო კოდექსი)

29. რას არ უნდა აღემატებოდეს საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების ჯამური მოცულობა?

(საბიუჯეტო კოდექსი)

30. თუ საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება 100 ათასს ლარს, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით, თანხის გამოყოფის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებაზე უფლებამოსილია....

31. საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის რომელი ძირითადი პრინციპია: “ ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტებში:

32. მხარჯავი დაწესებულების პროგრამებს შორის თანხების გადანაწილება არ უნდა აღემატებოდეს მხარჯავი დაწესებულებისათვის წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების რამდენ პროცენტს?

33.რა შემთხვევაში შეიძლება ერთი მხარჯავი დაწესებულებიდან სხვა მხარჯავ დაწესებულებაში ასიგნებების გადანაწილება?

34. . ვისი თანხმობით შეიზლება მხარჯავი დაწესებულებების პროგრამებს, ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებს შორის თანხების გადანაწილება?

35. ვინ წარუდგენს საქართველოს პარლამენტს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს თანდართულ მასალებთან ერთად?

36. რა მიეკუთვნება სხვა შემოსავლებს?:

პასუხი:

პროცენტებიდან, დივიდენდებიდან , რენტიდან, სანქციებიდან, ჯარიმებიდან, საურავებიდან, ადმინისტრაციული მოსაკრებლებიდან, არასაბაზრო წესით გაყიდული საქონელიდან და მომსახურებიდან, ჰუმანიტარული დახმარებიდან და სხვა არაკლასიფიცირებული შემოსავლებიდან მიღებული სახსრები

37. საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის რომელი ძირითადი პრინციპია:“ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელების დასაფინანსებლად, გარდა საბიუჯეტო კოდექსით განსაზღვრული შემთხვევებისა“?

38. საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის რომელი ძირითადი პრინციპია:“ ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტებში“?:

39. მხარჯავი დაწესებულების პროგრამებს შორის თანხების გადანაწილება არ უნდა აღემატებოდეს მხარჯავი დაწესებულებისათვის წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების რამდენ პროცენტს?

40. რომელი არ მიეკუთვნება საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ძირითად პრინციპებს?

41 საქართველოს საბიუჯეტო პროცესის რომელი ძირითადი პრინციპია:“ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელების დასაფინანსებლად, გარდა საბიუჯეტო კოდექსით განსაზღვრული შემთხვევებისა“

42. რომელი არ მიეკუთვნებასაქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ძირითად პრინციპებს?

ტესტები

1. ბიუჯეტის გამჭვირვალობა არის:

- ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.
- ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.
- გ. ყველა დონის ბიუჯეტის დამოუკიდებლობა.
- დ. წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა, ბიუჯეტისა და მისი შესრულების ანგარიშების გამოქვეყნება, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

2. ყოვლისმომცველობა არის:

- ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.
- ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.
- გ. ყველა დონის ბიუჯეტის დამოუკიდებლობა.
- დ. სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემა.

3. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტი არ ექვემდებარება:

- ა. საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებას.
- ბ. ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებას.
- გ. არცერთი ხელისუფლების წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებას.
- დ. ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებას.

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით ნაშთი, ესაა შესაბამისი ბიუჯეტის ანგარიშზე შესაბამისი პერიოდისათვის არსებული

- ა. ფულადი სახსრების ცვლილება.
- ბ. ფულადი სახსრები.
- გ. ფულადი სახსრების გამოყენება.
- დ. ფულადი სახსრების დაგროვება.

5. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით, თავისუფალი ნაშთი ნაშთის ის ნაწილია,
- ა. რომელიც გათვალისწინებულია კონკრეტული მიზნისათვის.
 - ბ. რომელიც ირიცხება სარეზერვო ფონდებში.
 - გ. რომელიც არ არის გათვალისწინებული რაიმე მიზნებისათვის.**
 - დ. რომელსაც დამოუკიდებლად განკარგავს საქართველოს ეროვნული ბანკი.
6. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, ნაშთის ცვლილება ესაა:
- ა. შესაბამისი ბიუჯეტის ანგარიშზე არსებული ფულადი სახსრების მხოლოდ გამოყენება.
 - ბ. შესაბამისი ბიუჯეტის ანგარიშზე არსებული ფულადი სახსრების მხოლოდ დაგროვება.
 - გ. შესაბამისი ბიუჯეტის ანგარიშზე არსებული ფულადი სახსრების გამოყენება ან დაგროვება.**
 - დ. ყველა პასუხი სწორია.
7. პროგრამა, ესაა ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ განსახორციელებელი ღონისძიებების ერთობლიობა, რომლებიც დაჯგუფებულია:
- ა. მსგავსი შინაარსის მიხედვით, მაგრამ ხორციელდება სხვადასხვა საბოლოო შედეგის მისაღწევად.
 - ბ. მსგავსი შინაარსის მიხედვით და ხორციელდება ერთი საბოლოო შედეგის მისაღწევად.**
 - გ. განსხვავებული შინაარსის მიხედვით და მათი რეალიზაცია მიმართულია ერთი საბოლოო შედეგის მიღწევაზე.
 - დ. განსხვავებული შინაარსის მიხედვით და არაა გათვალისწინებული ერთი საბოლოო შედეგის მიღწევა.
8. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მომზადებისათვის, ბიუჯეტის შესრულებისა და ანგარიშგებისათვის პასუხისმგებელია:
- ა. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.
 - ბ. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო და ეროვნული ბანკი.
 - გ. საქართველოს მთავრობა და ეროვნული ბანკი.
 - დ. საქართველოს მთავრობა.**
9. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისათვის საჭირო მეთოდოლოგიას საქართველოს პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტთან შეთანხმებით ამტკიცებს
- ა. საქართველოს პრემიერ-მინისტრი;
 - ბ. სახელმწიფო ხაზინის უფროსი;
 - გ. საქართველოს პრეზიდენტი;
 - დ. საქართველოს ფინანსთა მინისტრი.**
10. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, ბიუჯეტის შემოსულობებს არ მიეკუთვნება
1. შემოსავლები;
 2. არაფინანსური აქტივების კლება;
 - 3. ფინანსური აქტივების ზრდა;**
 4. ვალდებულებების ზრდა (ვალდებულებების აღების შედეგად მიღებული სახსრები).

11. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, ბიუჯეტის გადასახდელებს არ მიეკუთვნება:

ა. ხარჯები;

ბ. არფინანსური აქტივების კლება.

გ. ფინანსური აქტივების ზრდა;

დ.

ვალდებულებების კლება (ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვისთვის მიმართული სახსრები).

12. ბიუჯეტის შემოსულობები არის:

ა. მთავრობის მთლიანი საფინანსო რესურსი, რომლის გამოყენებაც შეუძლია მას საბიუჯეტო წელს.

ბ. მთავრობის მთლიანი საფინანსო რესურსის ნაწილი, რომლის გამოყენებაც შეუძლია მას საბიუჯეტო წელს.

გ. არც ერთი პასუხი არაა სწორი.

13. ბიუჯეტის მთლიანი სალდო არის:

ა. ბიუჯეტის შემოსავლებსა და ხარჯებს შორის სხვაობა.

ბ. ბიუჯეტის შემოსულობებსა და გადასახდელებს შორის სხვაობა.

გ. ბიუჯეტის საოპერაციო სალდოსა და არაფინანსური აქტივების ცვლილებას შორის სხვაობა.

დ. ბიუჯეტის საოპერაციო სალდოსა და ფინანსური აქტივების ცვლილებას შორის სხვაობა.

14. სახელმწიფო ბიუჯეტის დაგეგმვის პროგრამულ მეთოდზე საქართველო გადავიდა:

1. 2009 წლიდან;

2. 2010 წლიდან;

3. 2011 წლიდან;

4. **2012 წლიდან.**

15. ადგილობრივი თვითმმართველობები ბიუჯეტის დაგეგმვის პროგრამულ მეთოდზე საქართველო გადავიდა:

1. 2015 წლიდან;

2. 2014 წლიდან;

3. **2013 წლიდან;**

4. 2016 წლიდან.

16. საერთო სახელმწიფოებრივ გადასახდელებს მიეკუთვნება:

ა. საგარეო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა

ბ. საშინაო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა

გ. პრეზიდენტისა და მთავრობის სარეზერვო ფონდები

დ. **არცერთი პასუხი არაა სრული**

17. საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახადებია:

ა. საშემოსავლო და მოგების გადასახადები

ბ. საშემოსავლო, მოგებისა და დღგ გადასახადები

გ. საშემოსავლო, მოგების, დღგ გადასახადები და აქციზი
დ.საშემოსავლოგადასახადი, მოგების გადასახადი, დღგ, აქციზი და იმპორტის გადასახადი.

18. შემოსავლების სტრუქტურაში გამოიყოფა:

- ა. გადასახადები
- ბ. გადასახადები და გრანტები
- გ. გადასახადები, გრანტები და სხვა შემოსავლები**
- დ. არცერთი პასუხი არაა სრული.

19. სხვა შემოსავლებს მიეკუთვნება:

- ა. პროცენტებიდან, დივიდენდებიდან და რენტიდან მიღებული სახსრები
- ბ. პროცენტებიდან, დივიდენდებიდან, რენტიდან, სანქციებიდან, ჯარიმებიდან, საურავებიდან და ადმინისტრაციული მოსაკრებლებიდან მიღებული სახსრები
- გ. პროცენტებიდან, დივიდენდებიდან, რენტიდან, სანქციებიდან, ჯარიმებიდან, საურავებიდან, ადმინისტრაციული მოსაკრებლებიდან, არასაბაზრო წესით გაყიდული საქონელიდან და მომსახურებიდან, ჰუმანიტარული დახმარებიდან და სხვა არაკლასიფიცირებული შემოსავლებიდან მიღებული სახსრები**
- დ. არცერთი პასუხი არაა სრული.

20. ხარჯების ეკონომიკურ კლასიფიკაციის მუხლებია:

- ა. შრომის ანაზღაურება, საქონელი და მომსახურება, პროცენტი და სუბსიდიები.
- ბ. შრომის ანაზღაურება და სოციალური უზრუნველყოფა
- გ. შრომის ანაზღაურება, საქონელი და მომსახურება, პროცენტი, სუბსიდიები, გრანტები, სოცუზრუნველყოფა და სხვა ხარჯები.**
- დ. არც ერთი პასუხი არაა სრული.

21. ხარჯების ფუნქციონალური კლასიფიკაციის მუხლებია:

- ა. შრომის ანაზღაურების, საქონელისა და მომსახურებისა და პროცენტის მუხლები
- ბ. სუბსიდიებისა და გრანტების მუხლები
- გ. შრომის ანაზღაურებისა და სოციალური უზრუნველყოფის მუხლები
- დ. გარემოს დაცვის, თავდაცვის, ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის მუხლები.**

22. ასიგნებები არის:

- ა. **საბიუჯეტოწლისგანმავლობაშიბიუჯეტითგათვალისწინებულიმოცულობისფარგლებშიგა დახდისგანხორციელებისუფლებამოსილება;**
- ბ. საბიუჯეტოწლისგანმავლობაშიბიუჯეტითგათვალისწინებული ხარჯები მხოლოდ;
- გ. საბიუჯეტოწლისგანმავლობაშიბიუჯეტითგათვალისწინებული საერთოსახელმწიფოებრივი გადასახდელები მხოლოდ;
- დ. არცერთი პასუხი არაა სწორი.

23. გამოითვალეთ საოპერაციო სალდო შემდეგი მონაცემების მიხედვით: შემოსავლები- 9 489 460 ათასი ლარი, ხარჯები-9 121 225 ათასი ლარი, არაფინანსური აქტივების ცვლილება- 909 041 ათასი ლარი.

ა). მინუს 540 806 ათასი ლარი. ბ). **368 235 ათასი ლარი**, გ) ნ. 0. დ) არც ერთი პასუხი არაა სწორი.

24. გამოითვალეთ ბიუჯეტის მთლიანი სალდო, შემდეგი მონაცემების მიხედვით: მიხედვით: შემოსავლები- 9 489 460 ათასი ლარი, ხარჯები-9 121 225 ათასი ლარი, არაფინანსური აქტივების ცვლილება- 909 041.

ა). მინუს 540 806 ათასი ლარი. ბ). 368 235 ათასი ლარი, გ) ნ. 0. დ) არც ერთი პასუხი არაა სწორი.

25. გამოითვალეთ ნაშთი, შემდეგი მონაცემების მიხედვით: შემოსულობები-11 457 175 ათასი ლარი, შემოსავლები-9 489 460 ათასი ლარი, არაფინანსური აქტივების კლება- 90 000 ათასი ლარი, ფინანსური აქტივების კლება- 85 000 ათასი ლარი, ვალდებულებების ზრდა-1 792 715 ათასი ლარი, გადასახდელები- 11 415 475 ათასი ლარი, არაფინანსური აქტივების ზრდა - 999 041 ათასი ლარი, ფინანსური აქტივების ზრდა-769 022 ათასი ლარი, ვალდებულებების კლება- 526 187 ათასი ლარი.

ა). 368 235 ათასი ლარი ბ). მინუს 540 806 ათასი ლარი გ). **41 700 ათასი ლარი**, დ) 0.

26. გადასახდელების წესი

ა. ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯების შეფარდება მშპ-თან არ უნდა აღემატებოდეს 30%-ს.

ბ. ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის მთლიანი მოცულობის შეფარდება მშპ-თან არ უნდა აღემატებოდეს 30%-ს.

გ. ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის მთლიანი მოცულობის შეფარდება მშპ-თან არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.

დ. ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯების შეფარდება მშპ-თან არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.

27. ბალანსის წესი

ა. სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტი მშპ-ში არ უნდა აღემატებოდეს 3%-ს.

ბ. ნაერთი ბიუჯეტის დეფიციტი მშპ-ში არ უნდა აღემატებოდეს 3%-ს.

გ. ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის მთლიანი მოცულობის შეფარდება მშპ-თან არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.

დ. ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯების შეფარდება მშპ-თან არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.

28. სახელმწიფო ვალის წესი:

ა. სახელმწიფო ვალი მშპ-ში არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.

- ბ. მთავრობის ვალი მშპ-ში არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.
- გ. მხოლოს სახელმწიფოს საგარეო ვალი მშპ-ში არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს.
- დ. სახელმწიფო ვალი მშპ-სი არ უნდა აღემატებოდეს 30%-ს.

29. შემოსავლების წესი

- ა. ორგანული კანონი“ ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ კრძალავს მხოლოდ საშემოსავლო გადასახადის გაზრდას.
- ბ. ორგანული კანონი“ ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ კრძალავს მხოლოდ საშემოსავლო და მოგების გადასახადის გაზრდას.
- გ. ორგანული კანონი“ ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ კრძალავს გადასახადების გაზრდას, გარდა აქციზისა.
- დ. ორგანული კანონი“ ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ კრძალავს გადასახადების გაზრდას.

30. ხარჯების ეკონომიკურ კლასიფიკაციაში პროცენტი არის:

- ა. სახელმწიფოს მიერ გაცემულ სესხებზე მიღებული პროცენტი.
- ბ. სახელმწიფოს მიერ აღებულ ვალზე პროცენტის გადახდა.
- გ. სახელმწიფოს მიერ გაცემულ სესხებზე მიღებულ პროცენტსა და სახელმწიფოს მიერ აღებულ ვალზე გაცემულ პროცენტსა შორის სხვაობა.
- დ. ა. და ბ. პასუხები სწორია.

1. ანგარიშვალდებულება არის:

- ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.
- ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.
- გ. ყველა დონის ბიუჯეტის დამოუკიდებლობა.
- დ. წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა, ბიუჯეტისა და მისი შესრულების ანგარიშების გამოქვეყნება, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

2. საქართველოს სახელმწიფო ვალი არის:

- ა. მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ვალი
- ბ. სახელმწიფოს საგარეო და საშინაო ვალების ჯამი
- გ. მხოლოდ საქართველოს საგარეო ვალი
- დ. ა) და ბ) პასუხები სწორია

3. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, მხარჯავი დაწესებულებებისატვის გამოყოფილი ასიგნებებიდან თანხები შესაძლებელია გადანაწილდეს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებზე, თუ გადანაწილებული თანხები არ გადააჭარბებს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებისათვის წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული ასიგნებების

- ა. 5%-ს

- ბ. 4%-ს
- გ. 2%-ს**
- დ. 3%-ს.

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან თანხის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

- 1. 150 000 ლარს;
- 2. 250 000 ლარს;
- 3. 100 000 ლარს;**
- 4. 200 000 ლარს.

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

- ა. 3%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 5%-ს
- დ. 2%-ს.**

1. დამოუკიდებლობა არის:

- ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.
- ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.
- გ. ყველა დონის ბიუჯეტის დამოუკიდებლობა.**
- დ. წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა, ბიუჯეტისა და მისი შესრულების ანგარიშების გამოქვეყნება, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

2. სახელმწიფო ერთეულის მიერ კერძო საწარმოზე გადაცემული მიმდინარე ტრანსფერი განიხილება, როგორც:

- ა. სუბსიდია**
- ბ. სუბვენცია
- გ. გრანტი
- დ. სხვა მიმდინარე ხარჯები

3. საქართველოს სახელმწიფო ვალი არის:

- ა. მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ვალი
- ბ. სახელმწიფოს საგარეო და საშინაო ვალების ჯამი
- გ. მხოლოდ საქართველოს საგარეო ვალი
- დ. ა) და ბ) პასუხები სწორია**

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან ანთანხის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

1. 150 000 ლარს;
2. 250 000 ლარს;
- 3. 100 000 ლარს;**
4. 200 000 ლარს.

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

- ა. 3%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 5%-ს
- დ. 2%-ს.**

1. ერთიანობა არის:

ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.

ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.

გ. ერთიანი კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსების კონტროლის ერთიანი პრინციპებით ხელმძღვანელობა ყველა დონის ბიუჯეტისათვის

დ. წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა, ბიუჯეტისა და მისი შესრულების ანგარიშების გამოქვეყნება, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.

2. სახელმწიფო ერთეულის მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციაზე გადაცემული ტრანსფერი განიხილება, როგორც:

- ა. სუბსიდია
- ბ. სუბვენცია
- გ. გრანტი**
- დ. არც ერთი პასუხი არაა სწორი

3. საქართველოს სახელმწიფო ვალი არის:

- ა. მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ვალი
- ბ. სახელმწიფოს საგარეო და საშინაო ვალების ჯამი
- გ. მხოლოდ საქართველოს საგარეო ვალი
- დ. ა) და ბ) პასუხები სწორია**

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან ანთანხის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

1. 150 000 ლარს;

- 2. 250 000 ლარს;
- 3. 100 000 ლარს;**
- 4. 200 000 ლარს.

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

- ა. 3%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 5%-ს
- დ. 2%-ს.**

1. უნივერსალობა არის:

- ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.
- ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.
- გ. ერთიანი კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსების კონტროლის ერთიანი პრინციპებით ხელმძღვანელობა ყველა დონის ბიუჯეტისათვის
- დ. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელის დასაფინანსებლად.**

2. სახელმწიფო ერთეულის მიერ კერძო საწარმოზე გადაცემული მიმდინარე ტრანსფერი განიხილება, როგორც:

- ა. სუბსიდია**
- ბ. სუბვენცია
- გ. გრანტი
- დ. სხვა მიმდინარე ხარჯები

3. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, მხარჯავი დაწესებულებებისათვის გამოყოფილი ასიგნებებიდან თანხები შესაძლებელია გადანაწილდეს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელეებზე, თუ გადანაწილებული თანხები არ გადააჭარბებს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელეებისათვის წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული ასიგნებების

- ა. 5%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 2%-ს**
- დ. 3%-ს.

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან თანხის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

1. 150 000 ლარს;
2. 250 000 ლარს;
- 3. 100 000 ლარს;**
4. 200 000 ლარს.

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

- ა. 3%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 5%-ს
- დ. 2%-ს.**

1. კონსოლიდირება არის:

- ა. ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში.
- ბ. ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობასა და წარდგენილ ინფორმაციაზე.
- გ. ერთიანი კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსების კონტროლის ერთიანი პრინციპებით ხელმძღვანელობა ყველა დონის ბიუჯეტისათვის
- დ. სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემა**

2. სახელმწიფო ერთეულის მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციაზე გადაცემული ტრანსფერი განიხილება, როგორც:

- ა. სუბსიდია
- ბ. სუბვენცია
- გ. გრანტი**
- დ. არც ერთი პასუხი არაა სწორი

3. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, მხარჯავი დაწესებულებებისათვის გამოყოფილი ასიგნებებიდან თანხები შესაძლებელია გადანაწილდეს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებზე, თუ გადანაწილებული თანხები არ გადააჭარბებს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებისათვის წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული ასიგნებების

- ა. 5%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 2%-ს**
- დ. 3%-ს.

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან თანხის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

1. 150 000 ლარს;

2. 250 000 ლარს;

3. 100 000 ლარს;

4. 200 000 ლარს.

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

ა. 3%-ს

ბ. 4%-ს

გ. 5%-ს

დ. 2%-ს.

1. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად,

საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-

მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდის დანახვის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

1. 150 000 ლარს;

2. 250 000 ლარს;

3. 100 000 ლარს;

4. 200 000 ლარს.

2. საქართველოს სახელმწიფო ვალი არის:

ა. მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ვალი

ბ. სახელმწიფოს საგარეო და საშინაო ვალების ჯამი

გ. მხოლოდ საქართველოს საგარეო ვალი

დ. ა) და ბ) პასუხები სწორია

3. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, მხარჯავი დაწესებულებების ატვის გამოყოფილი ასიგნებებიდან თანხები შესაძლებელია გადანაწილდეს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებზე, თუ გადანაწილებული თანხები არ გადააჭარბებს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების ათვისების წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული ასიგნებების

ა. 5%-ს

ბ. 4%-ს

გ. 2%-ს

დ. 3%-ს.

4. სახელმწიფო ერთეულის მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციაზე გადაცემული ტრანსფერი განიხილება, როგორც:

ა. სუბსიდია

ბ. სუბვენცია

გ. გრანტი

დ. არც ერთი პასუხი არაა სწორი

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

ა. 3%-ს

- ბ. 4%-ს
- გ. 5%-ს
- დ. 2%-ს.**

1. კონსოლიდირება არის:

- ა. საბიუჯეტო სისტემის აგების წესი
- ბ. საბიუჯეტო სისტემის აგების კანონი
- გ. საბიუჯეტო სისტემის აგების პრინციპი**
- დ. არცერთი არაა სწორი.

2. საქართველოს სახელმწიფო ვალი არის:

- ა. მთავრობისა და ეროვნული ბანკის ვალი
- ბ. სახელმწიფოს საგარეო და საშინაო ვალების ჯამი
- გ. მხოლოდ საქართველოს საგარეო ვალი
- დ. ა) და ბ) პასუხები სწორია**

3. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, მხარჯავი დაწესებულებებისათვის გამოყოფილი ასიგნებებიდან თანხები შესაძლებელია გადანაწილდეს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებზე, თუ გადანაწილებული თანხები არ გადააჭარბებს საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებისათვის წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული ასიგნებების

- ა. 5%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 2%-ს**
- დ. 3%-ს.

4. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის თანახმად, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლება მოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან ან თანხის გამოყოფის თაობაზე, თუ გამოსაყოფი თანხა არ აღემატება

- 1. 150 000 ლარს;
- 2. 250 000 ლარს;
- 3. 100 000 ლარს;**
- 4. 200 000 ლარს.

5. საქართველოს პრეზიდენტისა და საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდების მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების

- ა. 3%-ს
- ბ. 4%-ს
- გ. 5%-ს
- დ. 2%-ს.**

თავი VI. მაკროეკონომიკურ სტატისტიკურ სისტემებს შორის არსებული კავშირები

6.1. საერთაშორისო კავშირების სქემატური გამოსახვა: რეალური სექტორი; ფისკალური სექტორი; საგარეო სექტორი; მონეტარული და საფინანსო სექტორი.

6.2. მაკროეკონომიკური სტატისტიკური სისტემების შედარება: ტრანსაქციების ანგარიშები: ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა; საგადასახდელო ბალანსი; სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა; მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა.

6.3. მთავარი ნაციონალური ანგარიშებია აგრეგატები მთლიანი (კონსოლიდირებული) ეკონომიკისათვის და მათი კავშირი საგადასახდელო ბალანსთან.

6.4. საერთაშორისო აქტივებისა და ვალდებულებების პოზიციების მატრიცა.

დანართი. სახელმწიფო ბიუჯეტის პროგრამული ბიუჯეტის ფორმატით შედგენის მეთოდოლოგია

1. შესავალი

საქართველოს საბიუჯეტო პროცესში ბოლო წლებში განხორციელებული მნიშვნელოვანი რეფორმების შემდგომი ეტაპია ბიუჯეტის პროგრამულ დაგეგმვაზე გადასვლა. 2009 წელს მიღებული საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით საკანონმდებლო დონეზე მოხდა აღნიშნული ვალდებულების აღიარება, კერძოდ, სახელმწიფო ბიუჯეტი პროგრამული ბიუჯეტის ფორმატით უნდა მომზადდეს 2012 წლისთვის, ხოლო ავტონომიურმა რესპუბლიკებმა და ადგილობრივმა თვითმმართველმა ერთეულებმა მათი ბიუჯეტები პროგრამული ბიუჯეტის ფორმატით უნდა მოამზადონ 2013 წლისათვის.

პროგრამული ბიუჯეტის შედგენის მეთოდოლოგიის შემუშავება მიზნად ისახავს, საბიუჯეტო პროცესში ჩართული ყველა მხარისათვის შეძლებისდაგვარად ნათელი წარმოდგენის შექმნას პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისა და ანგარიშგების პროცესთან

დაკავშირებულ საკითხებზე. შესაბამისად პირველ რიგში აუცილებელია განიმარტოს თავად პროგრამული ბიუჯეტის არსი და მისი შემოღების მიზანშეწონილობა.

პროგრამული ბიუჯეტის ძირითადი უპირატესობა ტრადიციული ორგანიზაციული სტრუქტურის მქონე ბიუჯეტთან შედარებით, იმაში მდგომარეობს, რომ პროგრამული ბიუჯეტი საშუალებას იძლევა დაგეგმვის პროცესიდანვე ბიუჯეტი ორიენტირებული იყოს შედეგებზე. პროგრამულ ფორმატში ნათელია მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი კონკრეტულ ღონისძიებაში ჩადებულ ფინანსურ რესურსებსა და მიღებულ შედეგებს შორის, რაც სახელმწიფო ფინანსების ეფექტურად გამოყენების უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა. ასევე, პროგრამული ბიუჯეტი საშუალებას იძლევა მთელი ბიუჯეტი დავინახოთ მისი დაფინანსებით გასატარებელი ძირითადი პროგრამების და მათი შედეგების თვალსაზრისით და არა მხოლოდ ორგანიზაციულ ჭრილში.

პროგრამული ბიუჯეტის შესრულების შეფასებისას ნათლად უნდა გამოჩნდეს მიღწეული შედეგები და არა მხოლოდ ათვისებული ასიგნებები, შესაბამისად პროგრამული ბიუჯეტის შესრულების შეფასებისას აქცენტი გადატანილი უნდა იყოს დაგეგმილ და მიღებულ შედეგს შორის არსებულ განსხვავებაზე და არა მხოლოდ მხარჯავი დაწესებულების და მისი საბიუჯეტო ორგანიზაციებისათვის დამტკიცებული და დაზუსტებული გეგმით გათვალისწინებულ ასიგნებებსა და საკასო შესრულებას შორის არსებულ განსხვავებებზე.

პროგრამული ბიუჯეტის უპირატესობა სწორედ ისაა, რაშიც მდგომარეობს მის დანერგვასთან დაკავშირებული ყველაზე დიდი პრობლემა. პროგრამული ბიუჯეტის დაგეგმვა შედეგზეა ორიენტირებული, მის ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს მისაღები საბოლოო და შუალედური შედეგები და არა მხოლოდ პროგრამების განმახორციელებლებზე გადანაწილებული რესურსები. შესაბამისად უნდა დაიგეგმოს ჯერ შედეგი და ის ინდიკატორები, რომელთა საშუალებითაც შედეგის გაზომვა გახდება შესაძლებელი, შემდეგ ითვლება შედეგის მისაღწევად აუცილებელი ხარჯები და ბიუჯეტის დაგეგმვისას შესაბამისობაში მოდის ერთმანეთთან პროგრამის დასახული მიზნის მისაღწევად საჭირო და არსებული რესურსები.

ბოლო წლების მანძილზე პილოტურ სამინისტროებთან პროგრამულ ბიუჯეტზე გადასვლის კონცეფციის შესამუშავებლად ჩატარებული სამუშაოებისა და საერთაშორისო გამოცდილების შედეგად გამოიკვეთა რა მიმართულებით უნდა განვითარდეს გარდამავალი ეტაპი, რა შესაძლო სირთულეები იქნება გადასალახი პროგრამული ბიუჯეტის ფორმატის მთელ ბიუჯეტზე გავრცელების შემდეგ და რა მეთოდებით შეიძლება გარდამავალი ეტაპი მაქსიმალურად მოქნილი იყოს სახელმწიფო სექტორისთვის.

წინამდებარე მეთოდოლოგიის შემუშავება მიზნად ისახავს უკვე ჩატარებული სამუშაოებიდან მიღებული გამოცდილებისა და სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების რეკომენდაციების საფუძველზე წარმოადგინოს პროგრამულ ბიუჯეტზე გადასვლასთან დაკავშირებული საკითხების დეტალური განმარტება, პროგრამული ბიუჯეტის კანონის ფორმატი და მეთოდური მითითებები მხარჯავი დაწესებულებებისათვის, რაც მათ გაუადვილებთ ტრადიციული ბიუჯეტის სტრუქტურიდან პროგრამული ბიუჯეტის ფორმატზე გადასვლას.

თავიდანვე უნდა აღინიშნოს, რომ გარდამავალი ეტაპი საკმაოდ რთული და შრომატევადი პროცესი იქნება. საწყის ეტაპზე, რომელიც გულისხმობს 3 წლიან პერიოდს, განსაკუთრებით რთული იქნება ბიუჯეტის ახალი ფორმატით აწყობა და თავად ეს მეთოდოლოგიაც გახდება გადახედვის საგანი შემდგომი დახვეწის მიზნით. პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის საწყის ეტაპზე შესრულების შეფასების ინდიკატორები ინფორმაციული სახის იქნება. შეფასების ინდიკატორები არ დამტკიცდება წლიური საბიუჯეტო კანონით და ისინი წარმოდგენილი იქნება ბიუჯეტის დანართებში. პირველი ეტაპზე შეფასების შესრულების ინდიკატორების მსგავსი სახით წარმოდგენა საშუალებას მოგვცემს დაიხვეწოს მათი შემუშავების მეთოდები და ინდიკატორებით წარმოდგენილი ინფორმაცია გახდეს მაქსიმალურად რეალური, ზუსტი და შესრულების ეფექტურად გაზომვის საშუალება.

წინამდებარე მეთოდოლოგია მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების (BDD) დოკუმენტი – დოკუმენტის, როგორც ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესის პირველი ეტაპის განხილვა, მისი შემადგენელი ნაწილები და მასში მოცემული ინფორმაციის დატვირთვა ზოგადად საბიუჯეტო პროცესთან მიმართებაში.

პროგრამული ბიუჯეტის სტრუქტურა – როგორ აიწყობა პროგრამული ფორმატის წლიური საბიუჯეტო კანონი, რა თავებისგან შედგება იგი და რას მოიცავს თითოეული მათგანი;

პროგრამა, როგორც პროგრამული ბიუჯეტის ძირითადი კატეგორია – მეთოდოლოგიის დიდი ნაწილი ეთმობა თავად პროგრამის, როგორც პროგრამული კლასიფიკაციის ძირითადი კატეგორიის განსაზღვრას, მის სახეებს და ტიპებს, ასევე პროგრამის შემადგენელი ელემენტების (ქვეპროგრამები/ლონისძიებები) დახასიათებას. აქვეა წარმოდგენილი პროგრამის საბოლოო შედეგების და მისი შესრულების შეფასების ინდიკატორების აღწერა;

- პროგრამული ბიუჯეტის დანართი და მისი შევსების ინსტრუქცია – პროგრამის, მისი ქვეპროგრამების, განმახორციელებლების, საბოლოო შედეგების, მიღწეული შედეგების შეფასების ინდიკატორების, დაფინანსების წყაროებისა და მოცულობის შესახებ რა ინფორმაცია უნდა იყოს წარმოდგენილი დანართში;

- კაპიტალური ბიუჯეტის დანართი და მისი შევსების ინსტრუქცია – რა ინფორმაცია უნდა იყოს წარმოდგენილი კაპიტალურ პროექტებთან მიმართებაში;

- პროგრამული ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში – როგორ უნდა აიწყოს პროგრამული ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში, რომელიც დაფუძნებული იქნება ინდიკატორების საშუალებით მიღწეული შედეგების გაანალიზებაზე და არა მხოლოდ ასიგნებების ათვისებაზე; ასევე წარმოდგენილია კაპიტალური ბიუჯეტის შესრულების შეფასების ანგარიშის ფორმატი;

- გარდამავალი ეტაპი – მეთოდური მითითებები მხარჯავი დაწესებულებებისათვის, როგორ შეიძლება განხორციელდეს ორგანიზაციული სტრუქტურის მქონე ბიუჯეტის გადაწყობა პროგრამულ ფორმატში.

2. ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების (BDD) დოკუმენტი

საქართველო სახელმწიფო ბიუჯეტის მომზადების პირველი ეტაპი იწყება ყოველი წლის პირველ მარტამდე, როდესაც საქართველოს მთავრობა განსაზღვრავს იმ მხარჯავი დაწესებულებების ნუსხას, რომლებიც უნდა ჩაერთონ დასაგეგმი წლებისათვის ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის მომზადებაში. მთავრობის მიერ ასევე განისაზღვრება იმ სხვა მხარჯავი დაწესებულებების ჩამონათვალი, რომლებიც სამინისტროებთან ერთად ვალდებულები იქნებიან თავიანთი ბიუჯეტის პროექტი წარმოადგინონ პროგრამული ფორმატით.

მხარჯავი დაწესებულებების განსაზღვრასთან ერთად მთავრობის დადგენილებით უნდა განისაზღვროს იმ ინფორმაციის ნუსხა და მისი მომზადების ვადები, რომელიც საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ უნდა გამოიყენოს ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის მომზადების პროცესში.

საქართველოს მთავრობის დადგენილების შესაბამისად საქართველოს ფინანსთა სამინისტროში წარდგენილი უნდა იყოს არანაკლებ შემდეგი ინფორმაცია:

- გასული ორი წლის განმავლობაში, პრიორიტეტების ფარგლებში დაგეგმილ პროგრამებსა და ღონისძიებებზე მიმართული სახსრები და მათი განხორციელებით მიღწეული შედეგები;
- მიმდინარე წლისთვის არსებული პრიორიტეტების ფარგლებში დაგეგმილ პროგრამებსა და ღონისძიებებზე გამოყოფილი სახსრები და მათი განხორციელებით მოსალოდნელი შედეგები;
- დასაგეგმი წლებისათვის მხარჯავი დაწესებულებების პრიორიტეტების ჩამონათვალი, მათი მოკლე აღწერა, მოსალოდნელი შედეგები და შედეგების შეფასების ინდიკატორები;
- დასაგეგმი წლების პრიორიტეტების საშუალოვადიანი ბიუჯეტი, რომელიც ჩაშლილი უნდა იყოს პროგრამების მიხედვით;
- დასაგეგმი წლისათვის მხარჯავ დაწესებულებებში დასაქმებულთა საორიენტაციო ზღვრული მოცულობები;
- დასაგეგმი წლებისათვის გამოსაყოფი ასიგნებების საორიენტაციო ზღვრული მოცულობები.

აღნიშნული ინფორმაციის მიღების შემდგომ საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო საქართველოს სამინისტროებთან კონსულტაციების საფუძველზე ამზადებს ინფორმაციას საქართველოს სამინისტროების ძირითადი მიმართულებებისა და ძირითადი მაკროეკონომიკური პროგნოზების შესახებ, რომელიც წარედგინება საქართველოს მთავრობას.

საქართველოს მთავრობის სხდომაზე განხილვის შემდგომ აღნიშნული ინფორმაცია ეგზავნება საქართველოს პარლამენტს. საქართველოს პარლამენტის შესაბამისი კომიტეტების დასკვნების გათვალისწინებით საქართველოს სამინისტროები ამტკიცებენ მათ საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმებს და უგზავნიან საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს.

საქართველოს სამინისტროების საშუალოვადიანი სამოქმედო გეგმების, მხარჯავი დაწესებულებების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის, მაკროეკონომიკური პროგნოზებისა და პროგნოზირებული საფინანსო რესურსის საფუძველზე საქართველოს

ფინანსთა სამინისტრო ამზადებს ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის პირველად ვარიანტს.

ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტში საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით გათვალისწინებული ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს შემდეგი სტრუქტურის მიხედვით:

- დოკუმენტის პირველ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს საქართველოს მთავრობის მიერ დასახული მიზნები, რისი მიღწევა სურს საშუალოვადიან პერიოდში და რა ძირითადი სამოქმედო გეგმები აქვს დასახული აღნიშნული მიზნების მისაღწევად.

- მეორე ნაწილში აღწერილი უნდა იყოს ქვეყანაში არსებული მაკროეკონომიკური სიტუაციის მოკლე ანალიზი, ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების ფაქტობრივი და საპროგნოზო მაჩვენებლები და მათი აღწერა;

- მაკროეკონომიკური სიტუაციის აღწერის შემდგომ წარმოდგენილი უნდა იყოს გასული ორი წლის ბიუჯეტის შესრულების საბოლოო შედეგები, შემოსულობების ფაქტიური მაჩვენებლები და ბიუჯეტიდან დაფინანსებული მნიშვნელოვანი ღონისძიებები;

- შემდგომ ნაწილში მოცემული უნდა იყოს მიმდინარე საბიუჯეტო წლის და დასაგეგმი წლების ნაერთი და სახელმწიფო ბიუჯეტის აგრეგირებული მაჩვენებლები და საფინანსო რესურსის პროგნოზების მოკლე აღწერა;

- დოკუმენტის მეხუთე ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს დასაგეგმი წლებისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი ორგანიზაციების რიცხოვნობის და ასიგნებების საორიენტაციო ზღვრული მოცულობები. ასიგნებების საორიენტაციო ზღვრულ მოცულობაში არ უნდა იყოს გათვალისწინებული დონორების მიერ დაფინანსებული პროგრამები და მათ ფარგლებში სახელმწიფოს თანადაფინანსებისა და თანამონაწილეობისთვის საჭირო ასიგნებები. ზღვრული მოცულობების გაანგარიშებისას საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი გარემოებები:

- საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს კონტროლის პალატის ზღვრულ მოცულობებში საქართველოს პარლამენტის შესაბამისი დადგენილებით გათვალისწინებული ასიგნებები;

- საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს და საერთო სასამართლოების ასიგნებების განსაზღვრისას, საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის 42-ე მუხლის შესაბამისად არ უნდა შეამციროს აღნიშნული ორგანიზაციების ხარჯების მოცულობა მიმდინარე წლის მოცულობასთან შედარებით;

- საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს შეთხვევაში უნდა გაითვალისწინოს, რომ საქართველოს პროკურატურისათვის გამოყოფილი ხარჯების მოცულობა არ უნდა იყოს წინა წლის შესაბამის მოცულობაზე ნაკლები;

- საქართველოს კულტურის და ძეგლთა დაცვის და საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროების ასიგნებების ზღვრული მოცულობების განსაზღვრისას საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის 44-ე მუხლის მოთხოვნები;

- საშტატო განრიგით გათვალისწინებულ თანამშრომელთა რაოდენობა და მათი თანამდებობრივი სარგოების წლიური მოცულობა გაითვალისწინოს მიმდინარე წელს მოქმედი საშტატო განრიგის მიხედვით;

- შტატგარეშე თანამშრომელთა სახელფასო ფონდი განსაზღვროს არა უმეტეს მიმდინარე წელს არსებული ოდენობისა;

- მივლინებების, ოფისის, ტრანსპორტის, ტექნიკის და იარაღის ექსპლოატაციისა და მოვლა-შენახვის (გარდა საქართველოს თავდაცვის და შინაგან საქმეთა სამინისტროების) და საბიუჯეტო ორგანიზაციის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული სხვა მიმდინარე ხარჯები განსაზღვროს გასული და მიმდინარე წლების სტატისტიკური მონაცემების გათვალისწინებით. ამასთან, აღნიშნული ხარჯები არ უნდა იყოს მიმდინარე წლის გეგმიურ მაჩვენებელზე მეტი; პროგრამების და მათ ფარგლებში განსახორციელებელი ქვეპროგრამებისა და ღონისძიებებისათვის საჭირო თანხები განსაზღვროს მათი შესრულების გასული და მიმდინარე სტატისტიკური ინფორმაციის და საფინანსო რესურსის პროგნოზის გათვალისწინებით. გარდა ამისა, პროგრამის ბიუჯეტის განსაზღვრისას გაანალიზებული უნდა იქნეს გასულ წლებში შესაბამისი პროგრამის ფარგლებში დაგეგმილი და ფაქტობრივად მიღწეული შედეგები;

პრემიერ-მინისტრის სიტყვიერი დავალებების შესაბამისად, ფინანსთა სამინისტრო უფლებამოსილია შეამციროს ან გაზარდოს ზემოთაღნიშნული პრინციპებით გაანგარიშებული ზღვრული მოცულობები;

- დოკუმენტის მეექვსე ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს მთავრობის მიერ დასახული მიზნების მისაღწევად დაგეგმილი პრიორიტეტული მიმართულებები, თითოეული მათგანის მოკლე აღწერა, მათ ფარგლებში მხარჯავი დაწესებულებების მიერ დაგეგმილი პროგრამები, მათი აღწერა და მოსალოდნელი შედეგები;

- დოკუმენტის ბოლო ნაწილში მოცემული უნდა იყოს მთავრობის მიერ განსაზღვრული პრიორიტეტული მიმართულებების ფარგლებში მხარჯავი დაწესებულებების მიერ დაგეგმილი თითოეული პროგრამის დაფინანსების მოცულობა დასაგეგმი საბიუჯეტო წლებისათვის. აღნიშნულ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს პროგრამის განხორციელებაზე მიმართული მთლიანი სახსრები და მათ შორის გამოყოფილი უნდა იყოს ბიუჯეტით გასათვალისწინებელი თანხის მოცულობა;

- დოკუმენტს თან უნდა ახლდეს შესაბამისი დანართები, სადაც წარმოდგენილი იქნება განახლებული მაკროეკონომიკური პროგნოზები.

3. ბიუჯეტის სტრუქტურა

პროგრამულ ბიუჯეტზე გადასვლის შემდგომ ბიუჯეტის კანონში ძირითადი ყურადღება გამახვილებული იქნება დაგეგმილი პროგრამების მოსალოდნელ შედეგებზე და არა საბიუჯეტო ორგანიზაციებისათვის გამოყოფილ ასიგნებებზე, რისი გათვალისწინებითაც ბიუჯეტის კანონის პროექტი უნდა შემუშავდეს შემდეგი სტრუქტურის მიხედვით:

3.1 - სახელმწიფო ბიუჯეტის ძირითადი მაჩვენებლები (პირველი თავი)

აღნიშნული თავში წარმოდგენილი იქნება სახელმწიფო ბიუჯეტის ბალანსი საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით. მონაცემები წარმოდგენილი უნდა იყოს გასული და მიმდინარე წლებისათვის, ხოლო დასაგეგმი წლის მონაცემები უნდა დაიყოს საბიუჯეტო და დონორების დაფინანსებად. ასევე აღნიშნული თავი უნდა მოიცავდეს

ინფორმაციას სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების და გადასახდელების მთლიანი მაჩვენებლებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ.

3.2 - სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები (მეორე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს შემოსავლების ჩაშლა საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით და მონაცემები წარმოდგენილი უნდა იყოს როგორც დასაგეგმი, ასევე გასული და მიმდინარე წლებისათვის.

3.3 - სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯები, არაფინანსური აქტივები და მათი ფუნქციონალური კლასიფიკაცია (მესამე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს ხარჯების მთლიანი მოცულობა, არაფინანსური აქტივების ზრდის მთლიანი მოცულობა ჩაშლილი მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით, არაფინანსური აქტივების კლების მთლიანი მოცულობა ჩაშლილი საბიუჯეტო კლასიფიკაციის ძირითადი კატეგორიების მიხედვით და ხარჯების და არაფინანსური აქტივების ზრდის ფუნქციონალური კლასიფიკაცია.

3.4 - სახელმწიფო ბიუჯეტის მთლიანი სალდო, ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების ცვლილება (მეოთხე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- სახელმწიფო ბიუჯეტის მთლიანი სალდოს მოცულობა;
- ფინანსური აქტივების ზრდის და კლების მოცულობები ჩაშლილი საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით გასული, მიმდინარე და დასაგეგმი წლებისათვის;
- სახელმწიფო ვალდებულების ზრდის მოცულობა, მათ შორის საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებისა და უცხო ქვეყნების მთავრობების მიერ საქართველოს მთავრობისათვის გამოსაყოფი გრძელვადიანი საინვესტიციო, შეღავათიანი კრედიტები ჩაშლილი პროექტების მიხედვით გასული, მიმდინარე და დასაგეგმი წლებისათვის;
- ვალდებულებების კლების მაჩვენებელი გასული, მიმდინარე და დასაგეგმი წლებისათვის;
- შესაბამისი წლის ბოლოსათვის სახელმწიფო ვალის საპროგნოზო ზღვრული მოცულობა ჩაშლილი კრედიტორების (გარდა სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების) მიხედვით;

3.5 - სახელმწიფო ბიუჯეტის პრიორიტეტები და პროგრამები (მეხუთე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი იქნება სახელმწიფო ბიუჯეტის პრიორიტეტები, ამ პრიორიტეტების ფარგლებში, შესაბამისი წლის განმავლობაში სახელმწიფო ბიუჯეტით გამოყოფილი ასიგნებებით მხარჯავი დაწესებულებების მიერ განსახორციელებელი პროგრამები (ქვეპროგრამები/ლონისძიებები), მათი აღწერა და მიზანი.

ძირითადად ყველა პროგრამა დაკავშირებული უნდა იყოს ქვეყნის პრიორიტეტებთან და განხორციელდეს ამ პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად, თუმცა ბიუჯეტში შესაძლებელია იყოს წარმოდგენილი რამდენიმე პროგრამა, რომელიც არ ემსახურება კონკრეტულ პრიორიტეტულ მიმართულებას, მაგრამ მის ფარგლებში დაგეგმილ

ქვეპროგრამებს და ღონისძიებებს მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება სახელმწიფო ფუნქციების შესასრულებლად და მათი განხორციელება ყველა პრიორიტეტისათვის აუცილებელია.

3.5.1 - პროგრამა

პროგრამა წარმოადგენს ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად განსახორციელებელი ღონისძიებების ერთობლიობას, რომლებიც დაჯგუფებულია მსგავსი შინაარსის მიხედვით და ხორციელდება გრძელვადიან პერიოდში ერთი საბოლოო შედეგის მისაღწევად.

ბიუჯეტით განსაზღვრული პროგრამისათვის აუცილებელია შესაბამისი წლის ბიუჯეტის კანონით გამოყოფილი იყოს ასიგნებები და ჰქონდეს შესაბამისი პროგრამული კოდი.

პროგრამები უნდა ჩამოყალიბდეს მხარჯავი დაწესებულებების კომპეტენციიდან გამომდინარე. ერთი პროგრამის განმახორციელებელი უნდა იყოს ერთი მხარჯავი დაწესებულება.

უმეტეს შემთხვევაში პროგრამები უნდა იყოს გრძელვადიანი და მუდმივი, თუმცა, შესაძლებელია, სპეციფიკიდან გამომდინარე, არსებობდეს პროგრამები, რომლებიც განხორციელდება კონკრეტული წლის განმავლობაში.

ბიუჯეტის მე-5 თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს თითოეული პროგრამის აღწერა და მიზანი, ანუ უნდა გაიწეროს რა ღონისძიებებია დაგეგმილი პროგრამის ფარგლებში და რას უნდა მივაღწიოთ პროგრამის განხორციელებით.

პროგრამა რამდენიმე ტიპის შეიძლება იყოს, მაგრამ ყველა მათგანი უნდა წარმოადგენდეს იმ ღონისძიებების ერთობლიობას, რომლებიც ემსახურებიან საერთო საბოლოო შედეგების მიღებას, პრიორიტეტის მიზანს. პროგრამას უნდა ჰქონდეს მისი მიზანი და ბიუჯეტი.

პროგრამა შინაარსით ძირითადად შეიძლება იყოს:

- მართვის და რეგულირების

პროგრამა განეკუთვნება ამ ტიპს, თუ იგი მოიცავს ისეთ ღონისძიებებს, რომლებიც ადმინისტრაციული ხასიათისაა და ხელს უწყობს სისტემის გამართულ ფუნქციონირებას ან/და დაკავშირებულია შესაბამის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასთან და სხვადასხვა საკითხების რეგულირებასთან. ამ ტიპის პროგრამა შესაძლოა იყოს წმინდა ადმინისტრირების და მართვის, როდესაც მოიცავს მხოლოდ ისეთ ღონისძიებებს, როგორცაა აპარატის შენახვის ხარჯები, ხოლო თუ პროგრამაში ადმინისტრაციულ საკითხებთან დაკავშირებული ღონისძიებების გარდა ასევე ერთიანდება პოლიტიკის დამგეგმავი სტრუქტურული დანაყოფების მიერ გასატარებელი ღონისძიებებიც, მაშინ პროგრამის ეს ტიპი უფრო რეგულირების ხასიათს იძენს.

სამინისტროების უმრავლესობაში არსებობს როგორც სამინისტროს ფუნქციონირების ტექნიკურ საკითხებზე მომუშავე, ასევე შესაბამის სფეროში პოლიტიკის შემუშავებელი დეპარტამენტები, რისი გათვალისწინებითაც სამინისტროების აპარატები, იმ შემთხვევაში, თუ ისინი არ წარმოადგენენ რომელიმე კონკრეტული პროგრამის შემადგენელ ნაწილს, მიზანშეწონილია ჩამოყალიბდეს როგორც შესაბამისი სფეროს პოლიტიკის შემუშავების და პროგრამების მართვის პროგრამა, რომელიც შინაარსით განეკუთვნება „მართვისა და

რეგულირების“ პროგრამის ტიპს, ხოლო თუ აპარატი მოიცავს მხოლოდ ადმინისტრაციულ და ფუნქციონირებისთვის აუცილებელ ხარჯებს, ჩამოყალიბდეს როგორც „პროგრამების ადმინისტრირება და მართვა“, რომელიც ასევე „მართვისა და რეგულირების“ ტიპის პროგრამას განეკუთვნება.

- მომსახურების მიწოდების

ამ ტიპის პროგრამა ორიენტირებულია კონკრეტულ გრძელვადიან შედეგებზე ან/და ემსახურება მუდმივ მიზანს. ასეთ პროგრამებში ერთიანდება ისეთი ღონისძიებები, რომლებიც უშუალოდ მომსახურებას უწყევს ბენეფიციარს და არ ახდენს მის სუბსიდირებას. მისი ქვეპროგრამებისთვის მოკლევადიანი შედეგები განისაზღვრება კონკრეტული რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლებით. ასეთ შემთხვევაში სახელმწიფოს დაფინანსებით ხორციელდება ისეთი ღონისძიებები, რომლების ბენეფიციარიც პირდაპირ მოსახლეობა ან მათი მომსახურე არამომგებიანი დაწესებულებებია.

- სუბსიდირების

მსგავსი ტიპის პროგრამების ქვეპროგრამები და ღონისძიებები მიზნად ისახავენ სხვადასხვა სოციალური ფენის ან ობიექტების სუბსიდირებას, სახელმწიფო მხრიდან დახმარების და თანამონაწილეობის სახით. სუბსიდირების პროგრამების ქვეპროგრამების შეფასების ინდიკატორები ასევე გამოსახება რაოდენობრივ ინდიკატორებში, ხოლო პროგრამის საბოლოო შედეგი ხშირ შემთხვევაში იქნება მოსახლეობის გარკვეული ფენის მდგომარეობის ან გარკვეული სფეროს მდგომარეობის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესების გამოხატულება, რომელიც ასევე შეფასდება სათანადო ინდიკატორებით.

- ინფრასტრუქტურული

აღნიშნული პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელი ქვეპროგრამები ძირითად ემსახურება სხვადასხვა ინფრასტრუქტურის განვითარებას, მშენებლობას, რეაბილიტაციას ან აღჭურვას. პროგრამის შუალედური შედეგი უმეტეს შემთხვევაში იქნება მსხვილი ობიექტის და ობიექტთა ჯგუფის გამართული ინფრასტრუქტურა, ხოლო საბოლოო შედეგი ის ეფექტი, რასაც აღნიშნული ინფრასტრუქტურა ემსახურება. მსგავსი პროგრამების შეფასების ინდიკატორების უმეტესობის გამოსახვა შესაძლებელია რაოდენობრივ ინდიკატორებში. ამ ტიპის პროგრამების უმრავლესობა თავის მხრივ მოხვდება კაპიტალური ბიუჯეტის დანართშიც.

პროგრამა ხანგრძლივობის მიხედვით შეიძლება იყოს:

- მიმდინარე (მუდმივი) – როდესაც მოიცავს ისეთ საკითხებს, რაც მხარჯავი დაწესებულებისთვის კანონმდებლობით განსაზღვრული ძირითადი ფუნქციაა და მუდმივად ხორციელდება;

- მრავალწლიანი – როდესაც ემსახურება რომელიმე პრობლემის გადაწყვეტას, ახალი პოლიტიკის შემუშავებას, ახალი სისტემის ან მომსახურების დანერგვას და ა.შ. პროგრამების უმეტესობა მრავალწლიანი უნდა იყოს, ვინაიდან ის უნდა ემსახურებოდეს გლობალური საბოლოო შედეგის მიღწევას, ისეთი ტიპის ღონისძიებები, რომელთა

საბოლოო შედეგი მალევე მიიღწევა (ერთი წლის მანძილზე) ძირითად შემთხვევაში უნდა ჩამოყალიბდეს ქვეპროგრამების სახით, რომელიც თავის მხრივ პროგრამის შემადგენელი ნაწილია.

- **ერთწლიანი (მოკლევადიანი)** – იშვიათ სპეციფიკურ შემთხვევაში, როდესაც პროგრამის საბოლოო მიზნის მიღწევა შესაძლებელია ერთი საანგარიშო წლის განმავლობაში, პროგრამა შესაძლოა მოკლევადიანიც იყოს. მოკლევადიანი პროგრამა შესაძლებელია იყოს იმ შემთხვევაში, თუ შედეგი რომელიც პროგრამის დასრულების შედეგად მიიღწევა საბოლოოა და იგი, თავის მხრივ არ წამოადგენს სხვა პროცესის შემადგენელ ნაწილს.

გარდა პროგრამებისა, სახელმწიფო ბიუჯეტით შესაძლებელია დაფინანსდეს ისეთი მხარჯავი დაწესებულებები, რომლებსაც საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრული ნუსხის თანახმად, არ ევალებათ ბიუჯეტის პროექტის პროგრამული ფორმატით წარმოდგენა, მაგრამ, მათ არსებითი მნიშვნელობა ენიჭებათ ქვეყნის ფუნქციონირებისათვის. იმ შემთხვევაში, თუ მხარჯავი დაწესებულება ბიუჯეტში წარმოდგენილი არ არის პროგრამული სტრუქტურის მიხედვით, მე-5 თავში აუცილებელია გაიწეროს, თუ რას ემსახურება მისი ფუნქციონირება.

პროგრამების გამოვლენისას მხარჯავმა დაწესებულებამ უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი ფაქტორები:

- პროგრამა უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოს მთავრობის მიერ განსაზღვრულ ქვეყნის რომელიმე პრიორიტეტს;

- თუ მხარჯავი დაწესებულების ძირითადი ფუნქციისა და ადმინისტრირების ხარჯების გამოყოფა შეუძლებელია, ადმინისტრირების ხარჯებიც გაერთიანდება იმ ძირითად პროგრამასთან, რომელსაც ემსახურება მხარჯავი დაწესებულება;

- პროგრამის განმახორციელებელი და საბოლოო შედეგების მიღწევაზე პასუხისმგებელია მხოლოდ ერთი მხარჯავი დაწესებულება, ხოლო პროგრამის ფარგლებში ქვეპროგრამების განმახორციელებელი შესაძლებელია იყოს ამავე მხარჯავი დაწესებულების კონტროლს დაქვემდებარებული რამდენიმე საბიუჯეტო ორგანიზაცია. პროგრამის ფარგლებში განსახორციელებელ ქვეპროგრამებს უმეტეს შემთხვევაში ერთი განმახორციელებელი ეყოლება.

- მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული, რომ პროგრამა იქნება პროგრამული ბიუჯეტის ძირითადი კატეგორია, რომელსაც ექნება წლიური საბიუჯეტო კანონით დამტკიცებული გეგმა.

3.5.2 - ქვეპროგრამები/ღონისძიებები

პროგრამების გამოკვეთის შემდეგ აუცილებელია მისი კვლავ დაყოფა ძირითად მიმართულებებად ანუ ქვეპროგრამებად, რომელთაც უმეტეს შემთხვევაში ეყოლება შესაბამისი მხარჯავი დაწესებულების კონტროლს დაქვემდებარებული ერთი განმახორციელებელი საბიუჯეტო ორგანიზაცია და იქნება კონკრეტული შედეგის მისაღებად აუცილებელი ღონისძიებების ერთობლიობა. ქვეპროგრამებიც შინაარსობრივად იყოფა იგივე ტიპებად, როგორც პროგრამები.

ქვეპროგრამა დაკავშირებულია შუალედურ შედეგებთან, მისი განხორციელების შემდეგ უნდა მიიღწეს კონკრეტული მდგომარეობა, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს პროგრამის საბოლოო შედეგის მიღწევას. ქვეპროგრამა თავისი შინაარსით უნდა გაიწეროს დასაგეგმი წლის მასშტაბით, მას უნდა ქონდეს კონკრეტული შედეგი, რისი მიღწევაც შესაძლებელია ერთი საანგარიშო წლის მანძილზე.

ბიუჯეტის კანონში აუცილებელია წარმოდგენილი იყოს თითოეული ქვეპროგრამის აღწერა, მიზანი და დაფინანსების მოცულობა. დაფინანსების მოცულობის წარმოდგენა აუცილებელი არ არის იმ პროგრამების ქვეპროგრამებზე, რომლებიც თავისი შინაარსით განეკუთვნება „მართვისა და რეგულირების ტიპს“.

მისი შინაარსიდან და მოცულობიდან გამომდინარე ქვეპროგრამა შესაძლოა თავის მხრივ მოიცავდეს ღონისძიებებს. ღონისძიებები და მათი დაფინანსება უმეტეს შემთხვევაში ვერ მოხვდება პროგრამული ბიუჯეტის კანონის ძირითად თავებში, მიუხედავად ამისა, პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისას აუცილებელია თითოეული პროგრამის და ქვეპროგრამის ფარგლებში გასატარებელი ღონისძიებების ზუსტი ჩამონათვალის და აღწერის განსაზღვრა, ვინაიდან რეალურად სწორედ წარმატებულად განხორციელებული თითოეული ღონისძიების მოკლევადიან შედეგზეა დამოკიდებული მთლიანი პროგრამის შესრულების ხარისხი.

სამინისტროებმა და სხვა მხარჯავმა დაწესებულებებმა მიზანშეწონილია ქვეპროგრამები ისე ჩაომაცალიონ, რომ თითოეული მათგანის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი იყოს ერთი საბიუჯეტო ორგანიზაცია (ან მისი სტრუქტურული ერთეული), ამასთან, შესაძლებელია ერთი საბიუჯეტო ორგანიზაცია ახორციელებდეს რამდენიმე ქვეპროგრამას.

ისეთი პროგრამები, რომლებიც ძირითადად დაკავშირებულია ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებასთან, შესაძლებელია დაიყოს არა ქვეპროგრამებად, არამედ სხვადასხვა კაპიტალურ პროექტებად, თუმცა თავისი შინაარსით აღნიშნული პროექტებიც ქვეპროგრამებს წარმოადგენს.

3.6 - საბიუჯეტო ასიგნებები და პროგრამების დაფინანსება (მეექვსე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს საბიუჯეტო წლის განმავლობაში განსახორციელებელი პროგრამებისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი ასიგნებები და იმ მხარჯავი დაწესებულებების დაფინანსების მოცულობა, რომლებიც ბიუჯეტში არ არიან წარმოდგენილი პროგრამული სტრუქტურით. ასევე ამ თავში წარმოდგენილი იქნება კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვადასხვა კატეგორიის საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებისათვის გამოყოფილი ასიგნებები.

პროგრამები და მათი დაფინანსება დაჯგუფებული უნდა იყოს მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით. თითოეული მხარჯავი დაწესებულების დაფინანსების მთლიანი მოცულობა, აღნიშნულ თავში გათვალისწინებული ყველა პროგრამა, ქვეპროგრამა და ღონისძიება ჩაშლილი უნდა იყოს საბიუჯეტო კლასიფიკაციის „ხარჯების ეკონომიკური კლასიფიკაციის“ პირველი თანრიგის მიხედვით, ხოლო „არაფინანსური აქტივების და მათზე ოპერაციების“ და „ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების და მათზე ოპერაციების კლასიფიკაციის“ მეორე თანრიგის მიხედვით. ამასთან, საბიუჯეტო

კლასიფიკაციის „ხარჯები“-ს კატეგორიაში აუცილებელია გამოყოფილი იყოს „შრომის ანაზღაურების“ მუხლით გათვალისწინებული ასიგნებები. ამავე თავში უნდა იყოს წარმოდგენილი მხარჯავი დაწესებულების სამტატო რიცხოვნობა.

წლიურ საბიუჯეტო კანონში პროგრამის დაფინანსება წარმოდგენილი უნდა იყოს როგორც დასაგეგმი, ასევე გასული და მიმდინარე წლებისათვის. ამასთან, დასაგეგმი წლის ასიგნებები გაყოფილი უნდა იყოს საბიუჯეტო სახსრებად და დონორების დაფინანსებად.

იმის გათვალისწინებით, რომ პროგრამულ ფორმატში ბიუჯეტი პირველად შემუშავდება 2012 წლისთვის, 2012 წლის ბიუჯეტი პროგრამული ფორმატით წარმოდგენილი იქნება მხოლოდ 2012 წლისთვის (დასაგეგმი წელი), ხოლო 2013 წლის ბიუჯეტი 2012-2013 წლებისთვის (მიმდინარე და დასაგეგმი წლები).

3.7 - ავტონომიური რესპუბლიკების და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების (მეშვიდე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის წლიური საბიუჯეტო კანონით გათვალისწინებული ტრანსფერების შესახებ.

წარმოდგენილი უნდა იყოს ავტონომიური რესპუბლიკების და თითოეული თვითმმართველი ერთეულის მიხედვით ტრანსფერის მთლიანი მოცულობა და მათი ჩაშლა, თუ რამდენს შეადგენს გათანაბრებითი, მიზნობრივი და სპეციალური ტრანსფერი.

მიზნობრივი ტრანსფერის გამოყოფის შემთხვევაში აუცილებელია მიეთითოს თუ რომელი დელეგირებული ღონისძიებების დასაფინანსებლად არის გამოყოფილი აღნიშნული ტრანსფერი.

3.8 - მარეგულირებელი ნორმები (მერვე თავი)

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს ის ძირითადი მუხლები, რომლებმაც საბიუჯეტო წლის განმავლობაში უნდა დაარეგულირონ ბიუჯეტის აღსრულებასთან დაკავშირებული საკითხები.

4. ბიუჯეტის თანდართული მასალები

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის მიხედვით საქართველოს პარლამენტს ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტთან და წლიურ საბიუჯეტო კანონის პროექტთან ერთად წარედგინება სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის თანდართული მასალები, რომლებიც მოიცავს:

- კანონის პროექტის განმარტებით ბარათს, სადაც წარმოდგენილი უნდა იყოს ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების და ფისკალური მაჩვენებლების პროგნოზები და მათი აღწერა, ასევე უნდა მოიცავდეს ბიუჯეტის კანონის პროექტით გათვალისწინებულ ძირითად პროგრამებსა და ღონისძიებებს და მათი დაფინანსების მოცულობას;

- მიმდინარე წლის ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვას;

- წლიური საბიუჯეტო კანონის ამოქმედებისათვის საჭირო საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტს.

პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის პარალელურად სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის თანდართულ მასალებს ასევე დაემატება ინფორმაციული დანართების ორი პაკეტი:

1. პროგრამული ბიუჯეტის დანართი, სადაც ბიუჯეტით გათვალისწინებულ თითოეულ პროგრამაზე წარმოდგენილი იქნება დეტალური ინფორმაცია;
2. კაპიტალური ბიუჯეტის დანართი, სადაც წარმოდგენილი იქნება ინფორმაცია ბიუჯეტით დაფინანსებული ყველა კაპიტალური პროექტის შესახებ.

4.1 - პროგრამული ბიუჯეტის დანართი

პროგრამების შესახებ ძირითადი ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს ბიუჯეტის კანონის მე-5 თავში, კერძოდ კანონის ძირითად ნაწილში მოცემული იქნება სრული ინფორმაცია თუ რას ემსახურება პროგრამა, რა ძირითადი ქვეპროგრამების და ღონისძიებებისგან შედგება ის და რა მიზნის მიღწევას დაგეგმილი მისი განხორციელებით.

პროგრამული ბიუჯეტის დანართში წარმოდგენილი იქნება პროგრამასთან დაკავშირებული ისეთი ინფორმაცია, რომელიც პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის საწყის ეტაპზე საქართველოს პარლამენტის მიერ არ დამტკიცდება და არ მიეცემა კანონის იურიდიული ძალა. ამის მთავარი მიზეზი არის ის გარემოება, რომ პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის საწყის ეტაპზე საკმაოდ რთული იქნება მოსალოდნელი შედეგების და შეფასების ინდიკატორების სწორად განსაზღვრა და მათი თავიდანვე კანონით დამტკიცების შემთხვევაში შესაძლებელია დადგეს ზოგიერთი პროგრამის ან/და ქვეპროგრამის განმახორციელებლის პასუხისმგებლობის საკითხი, რაც პროგრამულ ბიუჯეტთან დაკავშირებულ საუკეთესო პრაქტიკად არ განიხილება, ვინაიდან პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის საწყის ეტაპზე პასუხისმგებლობის დაკისრება ხელს შეუშლის პროგრამული ბიუჯეტის სისტემის შემდგომ განვითარებას.

მოსალოდნელი შედეგებისა და შეფასების ინდიკატორების საკანონმდებლო დონეზე აყვანა ეტაპობრივად უნდა განხორციელდეს, მაშინ როდესაც პროგრამებისა და ქვეპროგრამების განმახორციელებლებს ექნებათ სათანადო გამოცდილება და პროგრამების მართვის პრაქტიკა.

მიუხედავად იმისა, რომ საწყის ეტაპზე პროგრამული ბიუჯეტის დანართში მოცემული ინფორმაცია არ დამტკიცდება და არ ექნება კანონის ძალა, მას მაინც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, ვინაიდან ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშებში ძირითადი აქცენტი სწორედ აღნიშნულ ინფორმაციაზე იქნება გადატანილი.

პროგრამული ბიუჯეტის დანართში ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს პრიორიტეტების მიხედვით და უნდა მოიცავდეს ყველა პროგრამის დაფინანსებას და შესაბამისად პრიორიტეტზე მიმართული სახსრების მთლიან ჯამს. ასევე თითოეული პროგრამის განხორციელებით მოსალოდნელ საბოლოო შედეგს და ამ შედეგის შეფასების ინდიკატორებს და პროგრამების ფარგლებში განსახორციელებელი ქვეპროგრამების/ღონისძიებების განხორციელებით მოსალოდნელ შუალედურ შედეგებს და მათი შეფასების ინდიკატორებს.

პროგრამული ბიუჯეტის დანართი წარმოდგენილი უნდა იყოს შემდეგი სტრუქტურით:

- პირველ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია პრიორიტეტზე მიმართული სახსრების შესახებ, მასში შემავალი პროგრამების მიხედვით, კერძოდ:

პროგრამის კოდი	პრიორიტეტის დასახელება	დასაგეგმი წელი		დასაგეგმს + 1 წელი		დასაგეგმს + 2 წელი		დასაგეგმს + 3 წელი	
		მთლიანი დაფინანსება	მ.შ. ბიუჯეტით გამოყოფილი თანხა	მთლიანი დაფინანსება	მ.შ. ბიუჯეტით გამოყოფილი თანხა	მთლიანი დაფინანსება	მ.შ. ბიუჯეტით გამოყოფილი თანხა	მთლიანი დაფინანსება	მ.შ. ბიუჯეტით გამოყოფილი თანხა
	პროგრამა N1-ის დასახელება								
	პროგრამა N2-ის დასახელება								
	პროგრამა N3-ის დასახელება								
	პროგრამა N..-ის დასახელება								
	სულ პრიორიტეტზე მიმართული სახსრები								

- შემდგომ თითოეულ პროგრამაზე წარმოდგენილი უნდა იყოს:
 - პროგრამული კლასიფიკაციის კოდი;
 - პროგრამის დასახელება;
 - პროგრამის განმახორციელებელი;
 - პროგრამის აღწერა;
 - პროგრამის მოსალოდნელი საბოლოო შედეგი;
 - საბოლოო შედეგის შეფასების ინდიკატორები;
 - ინფორმაცია მასში შემავალი ქვეპროგრამების/ღონისძიებების შესახებ, კერძოდ:
 - პროგრამული კლასიფიკაციის კოდი (კანონის მე-5 თავის შესაბამისად);
 - ქვეპროგრამის/ღონისძიების დასახელება;
 - განმახორციელებელი ორგანიზაცია (ან მისი სტრუქტურული ერთეული);
 - ქვეპროგრამის/ღონისძიების აღწერა;
 - ქვეპროგრამის/ღონისძიების მოსალოდნელი შუალედური შედეგი;
 - შუალედური შედეგის შეფასების ინდიკატორები.

4.2 - შუალედური და საბოლოო შედეგები

პროგრამული ბიუჯეტის, როგორც შედეგზე ორიენტირებული ბიუჯეტის ძირითადი მიზანი არის ის, თუ რამდენად კარგად არის წარმოდგენილი ის შედეგი, რისთვისაც ესა თუ ის პროგრამა ხორციელდება. პროგრამულ ბიუჯეტში გამოიყენება შუალედური (output) და საბოლოო (outcome) შედეგები.

საბოლოო შედეგი შინაარსით გლობალურია და ძირითადად პროგრამების შედეგს წარმოადგენს. ეს არის მდგომარეობა, რომელიც წინასწარ დაგეგმილი და გაანალიზებული პოლიტიკის განხორციელების შედეგად უნდა დადგეს. საბოლოო შედეგი გულისხმობს გარკვეული პრობლემის სრულად აღმოფხვრას, არსებითად ახალი მდგომარეობის დამყარებას, ახალი წესის დანერგვას, მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას შესაბამის სფეროში, რომელიც გავლენას ახდენს ქვეყნის პრიორიტეტებზე. საბოლოო შედეგის მიღწევა უმეტეს შემთხვევაში მხოლოდ მრავალწლიანი მცდელობის შემდეგ მიიღწევა და მისი დადგომა ხშირ შემთხვევაში გულისხმობს, პროგრამის მთლიანად ან არსებული ფორმით არსებობის შეწყვეტას. თუმცა ისეთი პროგრამებისთვის, რომლებიც თავისი შინაარსით მუდმივია და ემსახურება სახელმწიფოს მიერ განსახორციელებელ ძირითად საქმიანობას, საბოლოო შედეგიც ზოგადი ხასიათისაა, მდგომარეობის სტაბილურად შენარჩუნებაზე ან გაუმჯობესებაზე მიმართული და დასახული შედეგის მიღწევა ამ შემთხვევაში ვერ იქნება პროგრამის დასრულების ნიშანი.

შუალედური შედეგი საბოლოო შედეგისგან განსხვავებით თავისი შინაარსით წარმოადგენს პროგრამის ფარგლებში კონკრეტული ქვეპროგრამების/ღონისძიებების გატარების შედეგად მიღებულ პროდუქტს. ის ბევრად უფრო კონკრეტულია, ვიდრე საბოლოო შედეგი, უმეტეს შემთხვევაში გამოისახება კონკრეტული ციფრებით ან სხვა რაოდენობრივ გამოხატულებაში და წარმოადგენს არაპროგრამის დასრულების ნიშანს, არამედ მისი საბოლოო მიზნის მიღწევისგან გადადგმულ ნაბიჯებს და, თავის მხრივ, ზომავს ამ გზაზე მიღწეულ პროგრესს.

შესაბამისად საბოლოო შედეგები განისაზღვრება პროგრამისთვის, ხოლო შუალედური შედეგები – მისი ქვეპროგრამებისთვის (ღონისძიებებისათვის). განსახვავებულია მათი შესრულების შეფასების ინდიკატორებიც.

საბოლოო შედეგის მიღწევის ვადად განისაზღვრება პროგრამის მიმდინარეობის პერიოდი, ხოლო შუალედური შედეგის შესრულებისთვის მისი დადგომის ვადა უმეტეს შემთხვევაში ერთწლიანია (საბიუჯეტო წელზე მიბმული). შუალედური შედეგები, თავის მხრივ, შესაძლებელია საბოლოო შედეგის მიღწევისკენ პროგრესის მაჩვენებლად იქნეს გამოყენებული.

თავად წლიურ საბიუჯეტო კანონში გაწერილი უნდა იყოს პრიორიტეტების ფარგლებში განსახორციელებელი პროგრამების (ქვეპროგრამების) აღწერა და მათი მიზნები, ხოლო შუალედური და საბოლოო შედეგები აღწერილი იქნება ბიუჯეტის თანდართულ მასალებში.

პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისას მხარჯავი დაწესებულებების მხრიდან დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს საბოლოო და შუალედური შედეგების სწორად ჩამოყალიბებას. შედეგი უნდა ასახავდეს იმ სამომავლო მდგომარეობას, რისთვისაც ხორციელდება პროგრამა და მისი ქვეპროგრამა. შედეგები ჩამოყალიბებული უნდა იყოს ნათლად და კონკრეტულად, ხოლო მისი მიღწევის გზები წარმოდგენილი უნდა იყოს პროგრამის (ქვეპროგრამის/ღონისძიების) აღწერაში.

პროგრამების საბოლოო შედეგებზე პასუხისმგებელია მთლიანად მხარჯავი დაწესებულება და მისი მენეჯმენტი, ვინაიდან სწორედ ისინი გეგმავენ და მართავენ პროგრამებს, ხოლო პროგრამების ფარგლებში დაგეგმილი ქვეპროგრამების და ღონისძიებების შედეგების მიღწევაზე პასუხისმგებელი უნდა იყოს მისი

განმახორციელებელი საბიუჯეტო ორგანიზაცია (ან მისი რომელიმე სტრუქტურული ერთეული, ვისაც უშუალოდ ევალება ქვეპროგრამის (ღონისძიების) განხორციელება).

4.3 - შესრულების შეფასების ინდიკატორები

პროგრამების, ქვეპროგრამების და მათ ფარგლებში განსახორციელებელი ღონისძიებების აღწერა წარმოადგენს შესრულების შეფასების ინდიკატორების შემუშავების ბაზას. შესრულების ინდიკატორი წარმოადგენს მიღწეული შედეგების შეფასების საშუალებას, თუ რამდენად აღწევს პროგრამა დასახულ მიზნებს. შეფასების ინდიკატორების განსაზღვრისას აუცილებელია კარგად მოხდეს გააზრება, თუ რა განსხვავებაა პროგრამის საბოლოო შედეგსა და მისი ქვეპროგრამების ფარგლებში მისაღწევ შუალედურ შედეგებს შორის. პროგრამის საბოლოო შედეგი არის ის სასურველი მდგომარეობა, რომლითაც ფართო საზოგადოება ისარგებლებს, ხოლო ქვეპროგრამების ფარგლებში მისაღები შუალედური შედეგები წარმოადგენს კონკრეტულ და გაზომვად ერთეულებში მოცემულ ინფორმაციას, როგორცაა: მიღებული პროდუქტების რაოდენობა, გაწეული მომსახურების ხარისხი, ბენეფიციართა რაოდენობა და ა.შ. საბოლოო შედეგის ინდიკატორი ზომავს პროგრამის ძირითადი მისიის განხორციელებას და ხშირად მისი გაზომვა ერთწლიან პერიოდზე შეუძლებელია. შესაბამისად, პროგრამის საბოლოო შედეგის ინდიკატორი მრავალწლიანია ან მოიცავს პროგრამის განხორციელების მთელ ვადას და წლიური შეფასებისთვის შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს პროგრესის მაჩვენებლები, ანუ საბოლოო შედეგის მისაღწევად განსახორციელებელ ღონისძიებათა რა ნაწილია შესრულებული საანგარიშო პერიოდის ბოლოს. საბოლოო შედეგების შეფასების ინდიკატორები არ შეიძლება იყოს ერთჯერადი და მოკლევადიანი, შესრულების შეფასების პროცესი განგრძობითი პროცესია და უნდა მიისწრაფოდეს ხარისხის მუდმივი კონტროლისაკენ. შესრულების შეფასების ინდიკატორების ჭარბად გამოყენება ასევე არაეფექტურ შედეგს იძლევა, შესაბამისად, თითოეულ მოსალოდნელ შედეგზე წარმოდგენილი უნდა იყოს არა უმეტეს 5 ინდიკატორი.

გასათვალისწინებელია, რომ მართვის და რეგულირების ტიპის პროგრამებსა და ქვეპროგრამებზე, რომლებიც წმინდა ადმინისტრაციული ხასიათისაა, შესრულების შეფასების ინდიკატორების წარმოდგენა აუცილებელი არ არის.

შედეგების ინდიკატორი უნდა ზომავდეს მიზანს, რომელიც არის რეალისტური და მიღწევადი. შეფასების ინდიკატორების შემუშავებისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული, რომ ისინი უნდა იყოს:

- სასარგებლო – პოლიტიკის განმახორციელებლებს უნდა აწვდიდეს შინაარსობრივ და ღირებულ ინფორმაციას;
- შედეგზე ორიენტირებული – უნდა გამოხატავდეს დასახულ შედეგთან მიმართებას;
- ნათელი და გაზომვადი – იოლად აღქმადი და გასაგები ენით აღწერილი, რათა ყველა დაინტერესებულმა მხარემ შეძლოს მისი გაგება, გამოყენება და მათი მეშვეობით მიღწეული შედეგების შეფასება;
- შესაბამისი და მიღწევადი – ინდიკატორი უნდა იქნეს შერჩეული მოსალოდნელი შედეგის შესაბამისად, ადეკვატურად უნდა ზომავდეს მას და უნდა იყოს რეალისტური, რათა არ მოხდეს მოსალოდნელი შედეგის ზედმეტად ოპტიმისტური ან პირიქით ზედმეტად პესიმისტური შეფასება;

- შედარებითი – უნდა იძლეოდეს შესაძლებლობას მოხდეს მიღწეული შედეგების შეფასება დროის სხვადასხვა პერიოდში.

შესრულების შეფასების ინდიკატორები შეიძლება იყოს რაოდენობრივი, ხარჯზე მიბმული, ხარისხობრივი, ეფექტიანობის ან/და ეფექტურობის და ყველა მათგანი უნდა აკმაყოფილებდეს გადამოწმებადობის პრინციპს.

რაოდენობრივი ინდიკატორები აღწერს ქვეპროგრამის ფარგლებში მისაღებ შედეგებს კატეგორიაში „რამდენი“;

ხარისხობრივი ინდიკატორები აფასებს გაწეული მომსახურების თუ მიღებული შედეგის ხარისხს;

ხარჯზე მიბმული ინდიკატორები აფასებს ქვეპროგრამის შედეგს გაწეულ ხარჯთან მიმართებაში;

ეფექტიანობის ინდიკატორები – ამ ტიპის ინდიკატორები გვაწვდიან ინფორმაციას მიღწეული შედეგის მიზანშეწონილობაზე დახარჯულ რესურსებთან მიმართებაში;

ეფექტურობის ინდიკატორები აფასებს მიღწეული შედეგის გავლენას მანამდე არსებულ სიტუაციასთან მიმართებაში.

4.4 - კაპიტალური ბიუჯეტის დანართი

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი ითვალისწინებს 2012 წლიდან პროგრამულ ბიუჯეტთან ერთად კაპიტალური ბიუჯეტის მომზადებას, რომელიც თავისი შინაარსით საინვესტიციო ხასიათის პროგრამული ბიუჯეტია, შესაბამისად, პროგრამული ბიუჯეტის შემადგენელი ნაწილია და ბიუჯეტის კანონის ერთ-ერთ დანართად იქნება წარმოდგენილი.

კაპიტალურ ბიუჯეტში მოცემული ყველა პროექტი, თავის მხრივ, წარმოადგენს წლიური საბიუჯეტო კანონის რომელიმე პროგრამას ან მის შემადგენელ ნაწილს, თუმცა კაპიტალურ დანართში თავს მოიყრის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებული ყველა კაპიტალური პროექტი და მის ფარგლებში განსახორციელებელი ღონისძიებები. დანართში წარმოდგენილი პროექტები დაჯგუფებული იქნება მათი შინაარსიდან გამომდინარე და არა მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით.

კაპიტალური ბიუჯეტის ფორმირებისას გასათვალისწინებელია, რომ ყველა ის თანხა, რომელიც წლიურ საბიუჯეტო კანონში წარმოდგენილია „არაფინანსური აქტივების ზრდის“ მუხლით, არ წარმოადგენს კაპიტალურ პროექტს და პირიქით, შესაძლებელია კაპიტალური პროექტის შემადგენელი ნაწილი იყოს ხარჯების მუხლით გათვალისწინებული ასიგნებები. წლიურ საბიუჯეტო კანონში ფინანსური აქტივების ზრდის მუხლით წარმოდგენილი ასიგნებები ასევე შესაძლებელია იყოს კაპიტალური პროექტი, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული მუხლიდან ხშირ შემთხვევაში ასიგნებები მიემართება სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოების დაკრედიტების ან/და კაპიტალის ზრდისთვის და სახელმწიფო საწარმოები ახორციელებენ მსხვილ კაპიტალურ პროექტებს.

გარდა ამისა, შესაძლებელია სხვადასხვა კაპიტალური პროექტები განხორციელდეს სახელმწიფო და კერძო სექტორის ერთობლივი დაფინანსებით. ამ შემთხვევაში ბიუჯეტსა და მის დანართებში წარმოდგენილი იქნება მხოლოდ ბიუჯეტიდან გამოყოფილი

დაფინანსება, თუმცა პროექტის აღწერაში აუცილებლად უნდა იყოს მითითებული, თუ რა თანხას შეადგენს კერძო სექტორის დაფინანსება და აღწერილი უნდა იყოს სახელმწიფო და კერძო სექტორის ვალდებულებები.

ისეთი კაპიტალური პროექტები, რომელთათვისაც წლიური საბიუჯეტო კანონით დაფინანსება გამოყოფილი არ არის, არ უნდა იყოს წარმოდგენილი არც ბიუჯეტის დანართებში.

კაპიტალურ ბიუჯეტში ძირითადად იგულისხმება ისეთი მსხვილი პროექტები, რომელთაც საინვესტიციო ხასიათი გააჩნიათ, ანუ პროექტის ფარგლებში შექმნილი საბოლოო პროდუქტი თავად უნდა გახდეს ეკონომიკური აქტივობის შემადგენელი ნაწილი ან მნიშვნელოვნად უნდა უწყობდეს ხელს ეკონომიკურ განვითარებას. კაპიტალური პროექტები გულისხმობს მსხვილი ინფრასტრუქტურის შექმნას ან არსებულის მნიშვნელოვან და არსებით გაუმჯობესებას. ამასთან, შესაძლებელია იყოს ისეთი კაპიტალური პროექტები, რომლებიც პირდაპირ არ არის დაკავშირებული ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებასთან, მაგრამ მთავრობის რომელიმე პრიორიტეტის შემადგენელი ნაწილია (მაგ., სკოლების რეაბილიტაცია, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის განახლება და სხვა). ყველა კაპიტალური პროექტი, რომლისთვისაც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილია დაფინანსება, აუცილებელია დაკავშირებული იყოს საქართველოს მთავრობის მიერ განსაზღვრულ რომელიმე პრიორიტეტთან.

კაპიტალური პროექტი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ პირობებს:

- მშენებლობა-რეაბილიტაციის შემთხვევაში მისი ღირებულება არ უნდა იყოს 50,0 ათას ლარზე ნაკლები და შექმნილი პროდუქტის გამოყენების ვადა 5 წელზე ნაკლები;

- მანქანა-დანადგარების და სხვა აღჭურვილობის (გარდა სამხედრო ტექნიკის, იარაღისა და სხვა სამხედრო აღჭურვილობისა), ასევე პროგრამული უზრუნველყოფის შეძენის შემთხვევაში, ერთეულის ან მთლიანი პროექტის ღირებულება არ უნდა იყოს 150,0 ათას ლარზე ნაკლები, ხოლო მათი გამოყენების ვადა 3 წელზე ნაკლები;

- პროექტის ღირებულება უნდა მოიცავს პროექტთან დაკავშირებულ ყველა ხარჯს, მათ შორის, პროექტირების, მოსამზადებელი სამუშაოების, ტრანპორტირების და კანონმდებლობით გათვალისწინებულ გადასახადების ხარჯებს.

შესაძლებელია მხარჯავ დაწესებულებას ჰქონდეს მსგავსი შინაარსის რამდენიმე მცირე კაპიტალური პროექტი და თითოეული მათგანი არ აკმაყოფილებდეს ზემოთ მოცემულ პირობებს, ამ შემთხვევაში აღნიშნული პროექტები შინაარსობრივად უნდა გაერთიანდეს და ჩამოყალიბდეს ერთი პროექტის სახით და შედარებით მცირე პროექტები ბიუჯეტის დანართში წარმოდგენილი იქნება მისი ქვეპროექტების სახით.

შესაძლებელია არსებობდეს ისეთი პროექტები, რომლებიც ვერ აკმაყოფილებს ზემოთ მოცემულ პირობებს, მაგრამ, მათი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი იყოს კაპიტალური პროექტის სახით.

წლიური საბიუჯეტო კანონის კაპიტალური დანართი დაყოფილი იქნება ორ ნაწილად. პირველ ნაწილში წარმოდგენილი იქნება ყველა პროექტის დაფინანსების მოცულობა. დაფინანსების მოცულობა უნდა მოიცავდეს პროექტის მთლიან ღირებულებაზე სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაწეულ და დაგეგმილ ხარჯს და წარმოდგენილი უნდა იყოს შემდეგი ცხრილის მიხედვით:

პროექტის კოდი	დასახელება	ბიუჯეტიდან პროექტის მთლიანი დაფინანსება	გასული წლის ჩათვლით გაწეული ხარჯი	მიმდინარე წელი	დასაგეგმი წელი	დასაგეგმს + 1 წელი	დასაგეგმს + 2 წელი	დასაგეგმს + 3 წელი	შემდგომ წლებში გასაწევი ხარჯი
	პროექტი N1								
	ქვეპროექტი N1								
	ქვეპროექტი N2								
	ქვეპროექტი N...								
	პროექტი N2								
	ქვეპროექტი N1								
	ქვეპროექტი N2								
	ქვეპროექტი N...								
	პროექტი N...								
	ქვეპროექტი N1								
	ქვეპროექტი N2								
	ქვეპროექტი N...								
	სულ კაპიტალური ბიუჯეტი								

მოცემულ ცხრილში პროექტის ფარგლებში შესაძლებელია გაერთიანდეს სხვადასხვა მხარჯავი დაწესებულებების მიერ დაგეგმილი კაპიტალური პროექტები და ქვეპროექტების სახით იყოს წარმოდგენილი აღნიშნული პროექტის ფარგლებში თითოეული მხარჯავი დაწესებულების კაპიტალური პროექტები.

დანართის მეორე ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს თითოეული პროექტის და ქვეპროექტის აღწერა და შემდეგი ინფორმაცია:

- მთავრობის რომელი პრიორიტეტის ფარგლებში ხორციელდება პროექტი;
- პროექტის განმახორციელებელი;
- რა შედეგს უნდა ველოდოთ პროექტის დასრულების შემდგომ;
- პროექტის მთლიანი ღირებულება;
- პროექტის დაფინანსების წყაროები, მათ შორის, ბიუჯეტიდან გამოყოფილი წყაროები გაშლილი დონორების, ასევე გრანტების და კრედიტების მიხედვით;
- დასაგეგმი წლის განმავლობაში პროექტით გათვალისწინებული ძირითადი ღონისძიებები.

კაპიტალური პროექტის შუალედურ შედეგად შეიძლება განვიხილოთ ის მსხვილი ინფასტრუქტურული პროდუქტი, რომლის შესაქმნელადაც განხორციელდა პროექტი, ხოლო საბოლოო შედეგი უფრო გლობალურია და წარმოადგენს იმ მდგომარეობას ან ეფექტს ქვეყნის ეკონომიკის ან რომელიმე სფეროს განვითარებაზე, რისთვისაც განხორციელდა პროექტი. მაგალითად, დიდი ელექტროსადგურების ქსელის მშენებლობის პროექტის შუალედურ შედეგად შეიძლება განვიხილოთ თავად

ელექტროსადგურების ქსელი დასრულებული სახით, ხოლო საბოლოო შედეგი შეიძლება იყოს ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაზრდა ან ელექტროენერჯის ექსპორტის ზრდა.

ვინაიდან კაპიტალური პროექტები თავის მხრივ პროგრამული ბიუჯეტის ნაწილია და შესაბამისად მათი შესრულების შეფასების ინდიკატორები წარმოდგენილია პროგრამების აღწერაში, კაპიტალური ბიუჯეტის დანართი შესრულების შეფასების ინდიკატორების ნაწილს აღარ ითვალისწინებს.

5. ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში და კვარტალური მიმოხილვა

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის შესაბამისად, ყოველი კვარტალის დასრულებიდან ერთი თვის ვადაში საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ამზადებს და საქართველოს პარლამენტს წარუდგენს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მიმოხილვას, ხოლო წლის დასრულებიდან 3 თვის ვადაში საქართველოს პარლამენტს წარედგინება გასული წლის ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში.

ვინაიდან ბიუჯეტით დაგეგმილი პროგრამების და ქვეპროგრამების უმეტესობა გრძელდება მთელი წლის განმავლობაში და ზოგიერთი მათგანის განხორციელება, მათი სპეციფიკიდან გამომდინარე, შესაძლოა იწყებოდეს საბიუჯეტო წლის დაწყებიდან რამდენიმე თვის შემდეგ, შეუძლებელი იქნება კვარტალური მიმოხილვების დროს გაანალიზდეს საანგარიშო პერიოდში მიღწეული შედეგები. ასევე შეუძლებელია იქნება იმ ინდიკატორების გამოყენებით, რომლებიც პროგრამებისთვის ძირითადად გათვლილია გრძელვადიან პერიოდზე, ხოლო ქვეპროგრამებისათვის ერთ საბიუჯეტო წელზე, შეფასდეს წლის გარკვეულ პერიოდში მიღწეული შედეგები.

მიუხედავად იმისა, რომ პროგრამული ბიუჯეტის დანერგვის შემდგომ ძირითადი ყურადღება გამახვილებული იქნება სხვადასხვა პროგრამებისა და ქვეპროგრამების განხორციელებით მიღწეულ შედეგებზე, კვარტალური შესრულების მიმოხილვაში მაინც ძირითადად წარმოდგენილი იქნება ინფორმაცია დაგეგმილი და ფაქტობრივი ფისკალური მონაცემების შესახებ. საბიუჯეტო პროცესში შიდა კონტროლის მექანიზმის ჩართვის მიზნით მხარჯავი დაწესებულებების შიდა აუდიტის სამსახურებმა უნდა უზრუნველყონ პროგრამების შესრულების კვარტალური მონიტორინგი და აუდიტი შერჩევითი მეთოდით, რათა შეფასდეს საბოლოო და შუალედური შედეგისკენ წინსვლის პროგრესი.

ბიუჯეტის ექვსი თვის შესრულების მიმოხილვაში, გარდა ფისკალური მონაცემებისა, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია დაგეგმილი პროგრამების მიმდინარეობის შესახებ.

გარდა ამისა, ბიუჯეტის ექვსი თვის შესრულების მიმოხილვის ანგარიშს თან უნდა დაერთოს საქართველოს მთავრობის მიერ განსაზღვრული საჯარო სამართლის იურიდიული პირების ბიუჯეტების ექვსი თვის შესრულების ფაქტობრივი მაჩვენებლები.

ბიუჯეტის შესრულების კვარტალური მიმოხილვებისგან განსხვავებით ბიუჯეტის შესრულების წლიურ ანგარიშში, ფისკალურ მაჩვენებლებთან ერთად წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია გასული საბიუჯეტო წლის განმავლობაში განხორციელებული პროგრამების და მიღწეული შედეგების შესახებ.

ბიუჯეტის შესრულების წლიური ანგარიში უნდა მომზადდეს შემდეგი სტრუქტურის მიხედვით:

1. თავი პირველი

- პირველ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს სახელმწიფო ბიუჯეტის ბალანსი საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით და მასში ასახული უნდა იყოს ინფორმაცია როგორც გეგმური, ასევე ფაქტობრივი ფისკალური მაჩვენებლების შესახებ; ასევე, აღნიშნული თავი უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების და გადასახდელების მთლიანი მაჩვენებლებისა და ნაშთის ცვლილების შესახებ.

2. თავი მეორე

- პირველ ნაწილში მოცემული უნდა იყოს გასული წლის მაკროეკონომიკური ანალიზი და ინფორმაცია მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდის და ნომინალური მაჩვენებლების, ინფლაციის, განხორციელებული ინვესტიციების და სხვა მაკროეკონომიკური ინდიკატორების შესახებ;

- მეორე ნაწილში უნდა იყოს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსულობების (ვალდებულებების ზრდის გარეშე) მიმოხილვა და ძირითადი კატეგორიების მიხედვით გეგმიური და ფაქტიური შესრულების მაჩვენებლები;

- მესამე ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების (ვალდებულებების ზრდის გარეშე) მიმოხილვა, მათი გეგმიური და ფაქტიური შესრულების მაჩვენებლები. აღნიშნული მაჩვენებლები ჩაშლილი უნდა იყოს არანაკლებ იმავე დონეზე, როგორც ისინი წარმოდგენილი იქნებიან წლიურ საბიუჯეტო კანონში. ამასთან, ინფორმაცია გრანტების შესახებ, გარდა წლის განმავლობაში საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ მიღებული გრანტების და მიზნობრივი დაფინანსებისა, მოცემული უნდა იყოს დონორებისა და პროექტების მიხედვით.

3. თავი მესამე

- მესამე თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს შემდეგი ინფორმაცია:
 - სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაწეული გადასახდელების აგრეგირებული მაჩვენებლები;
 - ბიუჯეტიდან დაფინანსებული მნიშვნელოვანი ღონისძიებები;
 - გადასახდელები ფუნქციონალური კლასიფიკაციის ძირითადი კატეგორიების მიხედვით;
 - საერთო სახელმწიფოებრივი გადასახდელებით გათვალისწინებული ასიგნებების ათვისების მდგომარეობა;
 - ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გადაცემული ტრანსფერების შესახებ, თოთოეული ტერიტორიული ერთეული მიხედვით.

4. თავი მეოთხე

- მეოთხე თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს შემდეგი ინფორმაცია:
 - მთლიანი სალდოს ფაქტობრივი მაჩვენებელი;
 - ფინანსური აქტივების ზრდის და კლების მაჩვენებლები;

- სახელმწიფო ბიუჯეტის თავისუფალი ნაშთის მოცულობა წლის დასაწყისისა და ბოლოსათვის;
 - სახელმწიფო ვალდებულებების ზრდის მაჩვენებელი;
 - წლის განმავლობაში გამოშვებული ფასიანი ქაღალდების მოცულობა;
 - საგარეო წყაროებიდან მიღებული კრედიტები ჩაშლილი დონორებისა და პროექტების მიხედვით;
 - ვალდებულებების კლების მაჩვენებელი;
- საშინაო სახელმწიფო ვალის მომსახურებასა და დაფარვაზე მიმართული სახსრები და საშინაო სახელმწიფო ვალის მოცულობა;
- საგარეო სახელმწიფო ვალის მომსახურებასა და დაფარვაზე მიმართული სახსრები და საგარეო სახელმწიფო ვალის მოცულობა, ჩაშლილი კრედიტორების მიხედვით.

5. თავი მეხუთე

- მეხუთე თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სახელმწიფო ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების ფარგლებში განხორციელებული პროგრამების, ქვეპროგრამების, ღონისძიებების და მიღწეული შედეგების შესახებ.

6. თავი მეექვსე

- აღნიშნულ თავში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით პროგრამების, ქვეპროგრამების და ღონისძიებებისათვის გამოყოფილი ასიგნებების და მათი ფაქტობრივი შესრულების შესახებ.

ბიუჯეტის წლიური შესრულების ანგარიშს დანართების სახით თან უნდა ახლდეს ინფორმაცია საქართველოს მთავრობის მიერ განსაზღვრული საჯარო სამართლის იურიდიული პირების ბიუჯეტების წლიური შესრულების ფაქტობრივი მაჩვენებლების, ასევე პროგრამებისა და კაპიტალური პროექტების შესრულების შესახებ.

1. ინფორმაცია პროგრამის შესრულების შესახებ

პირველ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია პროგრამების მიხედვით დაგეგმილ და ფაქტობრივ ფისკალურ მაჩვენებლებთან დაკავშირებით

პროგრამის კოდი	პრიორიტეტის დასახელება	გეგმა		საკასო შესრულება	
		მთლიანი დაფინანსება	მ.შ. ბიუჯეტით გამოყოფილი თანხა	მთლიანი დაფინანსება	მ.შ. ბიუჯეტით გამოყოფილი თანხა
	პროგრამა N1-ის დასახელება				
	პროგრამა N2-ის დასახელება				
	პროგრამა N3-ის დასახელება				
	პროგრამა N4-ის დასახელება				
	პროგრამა N5-ის დასახელება				

	პროგრამა დასახელება	N...-ის			
	სულ მიმართული სახსრები	პრიორიტეტზე			

- მეორე ნაწილში წლიური საბიუჯეტო კანონით გათვალისწინებულ ყველა პროგრამაზე, ქვეპროგრამაზე და ღონისძიებაზე წარმოდგენილი უნდა იყოს:
 - პროგრამული კლასიფიკაციის კოდი;
 - დასახელება;
 - განმახორციელებელი;
 - წლიური საბიუჯეტო კანონის დანართით გათვალისწინებული მოსალოდნელი შედეგი;
 - წლის ბოლოსთვის მიღწეული შედეგი;
 - შედეგის შეფასების ინდიკატორები;
 - განმარტება დაგეგმილთან შედარებით განსხვავებული შედეგის მიღწევის შემთხვევაში.

2. ინფორმაცია კაპიტალური პროექტის შესრულების შესახებ

- პირველ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია პროგრამების მიხედვით დაგეგმილ და ფაქტობრივ ფისკალურ მაჩვენებლებთან დაკავშირებით:

პროექტის კოდი	დასახელება	ბიუჯეტიდან პროექტის მთლიანი დაფინანსება	გასული წლის ჩათვლით გაწეული ხარჯი (საანგარიშო პერიოდის გარდა)	საანგარიშო პერიოდში დაგეგმილი თანხა	საანგარიშო პერიოდის საკასო შესრულება	შემდგომ წლებში დარჩენილი თანხა
	პროექტი N1					
	ქვეპროექტი N1					
	ქვეპროექტი N2					
	ქვეპროექტი N...					
	პროექტი N2					
	ქვეპროექტი N1					
	ქვეპროექტი N2					
	ქვეპროექტი N...					
	პროექტი N...					
	ქვეპროექტი N1					
	ქვეპროექტი N2					
	ქვეპროექტი N...					
	სულ კაპიტალური ბიუჯეტი					

- დანართის მეორე ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია თითოეული პროექტის და ქვეპროექტის ფარგლებში განხორციელებული სამუშაოების შესახებ.

6. ორგანიზაციული სტრუქტურიდან პროგრამულ ბიუჯეტზე გარდამავალი ეტაპი

პროგრამულ ბიუჯეტზე გადასასვლელად აუცილებელია რამდენიმე ეტაპის გავლა, რათა მხარჯავმა დაწესებულებამ შეძლოს მისთვის დამტკიცებული ორგანიზაციული სტრუქტურიდან ძირითადი ღონისძიებების გამოტანა და მათი პროგრამებად გადაჯგუფება. პროგრამების დაგეგმვის დროს მხარჯავმა დაწესებულებამ უნდა გაიროს რამდენიმე ეტაპი:

- დებულებიდან და კომპეტენციიდან გამომდინარე, ჩამოაყალიბოს მისი ძირითადი მიზნები და ამოცანები;

- განიხილოს მისი მიზნები და ამოცანები ქვეყნის პრიორიტეტებთან მიმართებაში და, პირიქით, ქვეყნის პრიორიტეტებიდან გამომდინარე, გამოავლინოს მის მიერ განსახორციელებელი შესაძლო ამოცანები;

- ორგანიზაციული სტრუქტურიდან უნდა გამოიტანოს ის ძირითადი ღონისძიებები, რასაც მის კონტროლს დამქვემდებარებული საბიუჯეტო ორგანიზაციები ახორციელებენ;

- მოახდინოს განსახორციელებელი ღონისძიებების და დაწესებულების ძირითადი ფუნქციების და ამოცანების ერთმანეთთან დაკავშირება;

- მსგავსი ფუნქციის ან მიზნების მიხედვით დააჯგუფოს ღონისძიებები, მათი განმახორციელებლების მიუხედავად;

- დაჯგუფების შედეგად გამოიკვეთება, თუ რამდენი პროგრამა უნდა ქონდეს კონკრეტულ მხარჯავ დაწესებულებას;

- მკაფიოდ უნდა განისაზღვროს პროგრამის მიმართება ქვეყნის პრიორიტეტებთან;

- უნდა განისაზღვროს პროგრამის საბოლოო შედეგი, რომლის მიღწევითაც პროგრამა პრიორიტეტით დასახული მიზნების განხორციელებას ემსახურება;

- პროგრამების გამოვლენის შემდეგ მხარჯავი დაწესებულება იწყებს უკუპროცესს, მის დაშლას ქვეპროგრამებად და ღონისძიებად;

- უნდა მოხდეს თითოეული ქვეპროგრამის მიერ მისაღწევი შუალედური შედეგების განსაზღვრა და მათი მიღწევის გზების დადგენა, დაფინანსების საორიენტაციო ზღვრული მოცულობის გათვალისწინებით;

- უნდა გამოიკვეთოს არსებული მდგომარეობის ამსახველი მონაცემების ბაზა და დადგინდეს ის ინდიკატორები, რომელთა მიხედვითაც მოხდება შედეგების შესრულების შეფასება;

- თითოეული ქვეპროგრამისთვის/ღონისძიებისთვის უნდა დაითვალოს შედეგების მისაღწევად საჭირო ფინანსური რესურსების მოცულობა (საორიენტაციო ხარჯთაღრიცხვა);

- მხარჯავი დაწესებულებისთვის გამოყოფილი ასიგნებების ზღვრული მოცულობების ფარგლებში განახორციელოს ასიგნებების პროგრამებზე გადანაწილება.

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი განსაზღვრავს საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ფორმირების პრინციპებს, არეგულირებს საქართველოს სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების პროექტების მომზადების, განხილვის, დამტკიცების, ბიუჯეტის შესრულების, ანგარიშგებისა და კონტროლის წესებს, აგრეთვე საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების საბიუჯეტო ურთიერთობებსა და პასუხისმგებლობას.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა არის საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების ფუნქციების შესასრულებლად ფულადი სახსრების მობილიზებისა და გამოყენების მიზნით სამართლებრივი აქტებით რეგულირებულ საბიუჯეტო ურთიერთობათა ერთობლიობა.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მონაწილეთა საბიუჯეტო უფლებამოსილებანი ხორციელდება საქართველოს კონსტიტუციის, „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის, „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის შესახებ“ საქართველოს კონსტიტუციური კანონის, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის, „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუციის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ორგანული კანონის, ამ კოდექსის, „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საბიუჯეტო პროცესისა და უფლებამოსილებათა შესახებ“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კანონის, გადასახადებისა და მოსაკრებლების თაობაზე საქართველოს კანონმდებლობის, საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების, აგრეთვე საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების მიერ მიღებული (გამოცემული) სამართლებრივი აქტების საფუძველზე.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ძირითადი პრინციპებია:

ა) ყოვლისმომცველობა – ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელისა და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტებში;

ბ) გამჭვირვალობა – ბიუჯეტების პროექტების წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა საზოგადოებისა და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისათვის; დამტკიცებული ბიუჯეტებისა და მათი შესრულების შესახებ ანგარიშების გამოქვეყნება; ბიუჯეტის შესახებ ინფორმაციის (გარდა საიდუმლო ინფორმაციისა) ხელმისაწვდომობა ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის;

გ) ანგარიშვალდებულება – საბიუჯეტო პროცესის ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობაზე და ბიუჯეტის შესახებ წარდგენილ ინფორმაციაზე;

დ) დამოუკიდებლობა – საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური ბიუჯეტებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების დამოუკიდებლობა, რომელსაც უზრუნველყოფს საკუთარი შემოსულობები და ნაშთი, აგრეთვე საკუთარი გადასახდელის დამოუკიდებლად განსაზღვრის უფლება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად;

ე) ერთიანობა – საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების მიერ საერთო საფუძვლით, ერთიანი საბიუჯეტო

კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსური კონტროლის ერთიანი პრინციპებით ხელმძღვანელობა;

ვ) უნივერსალობა – ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელების დასაფინანსებლად, გარდა ამ კოდექსით განსაზღვრული შემთხვევებისა. ამასთანავე, არც ერთი შემოსულობა, გარდა დონორების მიერ დაფინანსებული შემოსულობებისა, არ უნდა იქნეს მიმართული მიზნობრივად, კონკრეტული გადასახდელის დასაფინანსებლად. საბიუჯეტო ორგანიზაციის მიერ მიღებული შემოსულობების შენარჩუნება თავისი მიზნებისათვის დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა საბიუჯეტო ორგანიზაცია არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი;

ზ) კონსოლიდირება – ყველა დონის ბიუჯეტების შემოსულობების სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემაში მოქცევა და გადასახდელების გადახდა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემის ანგარიშების მართვა სახელმწიფო ხაზინის მიერ და მათი განთავსება საქართველოს ეროვნულ ბანკში ან/და სხვა საბანკო დაწესებულებებში.

საბიუჯეტო პროცესი საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის განუყოფელი ნაწილია. საბიუჯეტო პროცესი არის საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მონაწილეთა საქმიანობა, რომელიც მოიცავს ბიუჯეტის პროექტის მომზადებას, წარდგენას, განხილვას, დამტკიცებას, დაზუსტებას, ბიუჯეტის შესრულებას, ანგარიშგებასა და კონტროლს.

საქართველოს საბიუჯეტო კლასიფიკაცია

საბიუჯეტო კლასიფიკაცია მოიცავს შემოსავლების, ხარჯების ეკონომიკურ, ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივებით ოპერაციების ფუნქციონალურ, არაფინანსური აქტივებისა და მათზე ოპერაციების, ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების და მათზე ოპერაციების კლასიფიკაციებს, აგრეთვე პროგრამულ კლასიფიკაციას. პროგრამული კლასიფიკაცია არის მხარჯავი დაწესებულებების და მათ მიერ განსახორციელებელი პროგრამების/ქვეპროგრამების ერთობლიობა და განისაზღვრება ბიუჯეტით. პროგრამული კლასიფიკაცია ასევე მოიცავს სახელმწიფო ბიუჯეტით გათვალისწინებულ საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებს.

საბიუჯეტო კლასიფიკაციას, გარდა პროგრამული და ორგანიზაციული კლასიფიკაციებისა, საქართველოს კონტროლის პალატასთან კონსულტაციებისა და საქართველოს პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტთან შეთანხმების საფუძველზე ამტკიცებს საქართველოს ფინანსთა მინისტრი.

პროგრამულ ბიუჯეტში ასიგნებები გამოიყოფა მხარჯავი დაწესებულებების და მათ მიერ განსახორციელებელი პროგრამების/ ქვეპროგრამების მიხედვით. სახელმწიფო ბიუჯეტში ასიგნებები ასევე გამოიყოფა საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების მიხედვით.

პროგრამული ბიუჯეტი მოიცავს ინფორმაციას პროგრამების/ ქვეპროგრამების, მათი მოსალოდნელი შედეგებისა და შესრულების შეფასების ინდიკატორების შესახებ, ასევე ინფორმაციას კაპიტალური პროექტების შესახებ.

პროგრამული ბიუჯეტის შედგენისათვის საჭირო მეთოდოლოგიას საქართველოს პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტთან შეთანხმებით ამტკიცებს საქართველოს ფინანსთა მინისტრი.

ბიუჯეტის შემოსულობებია საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტში მიღებული ფულადი სახსრების ერთობლიობა:

ა) შემოსავლები;

ბ) არაფინანსური აქტივები (არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული სახსრები);

გ) ფინანსური აქტივები (ფინანსური აქტივებით ოპერაციებიდან მიღებული სახსრები, ნაშთის გამოყენების გარდა);

დ) ვალდებულებები (ვალდებულებების აღების შედეგად მიღებული სახსრები).

ბიუჯეტის გადასახდელებია საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტიდან გასაცემი ფულადი სახსრების ერთობლიობა:

ა) ხარჯები;

ბ) არაფინანსური აქტივები (არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრები);

გ) ფინანსური აქტივები (ფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრები, ნაშთის დაგროვების გარდა);

დ) ვალდებულებები (ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვისათვის მიმართული სახსრები).

ბიუჯეტის შემოსავლებსა და ხარჯებს შორის სხვაობა არის ბიუჯეტის საოპერაციო სალდო, ხოლო ბიუჯეტის საოპერაციო სალდოსა და არაფინანსური აქტივების ცვლილებას შორის სხვაობა – ბიუჯეტის მთლიანი სალდო.

დადებითი მთლიანი სალდო არის ბიუჯეტის პროფიციტი, ხოლო უარყოფითი მთლიანი სალდო – ბიუჯეტის დეფიციტი.

საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების დაუმტკიცებლობის შემთხვევაში, შესაბამისი ბიუჯეტის დამტკიცებამდე სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, ხოლო ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტებისათვის – შესაბამისი აღმასრულებელი ორგანოები უფლებამოსილი არიან მხარჯავ დაწესებულებებზე ყოველთვიურად გასცენ თანხა არა უმეტეს გასული საბიუჯეტო წლის დამტკიცებული ასიგნებების 1/12-ისა.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრი საერთაშორისო სტანდარტების გათვალისწინებით გამოსცემს სათანადო ნორმატიულ აქტებს, რომლებიც უზრუნველყოფს საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ სტანდარტული სააღრიცხვო პროცედურებისა და ანგარიშგების მოთხოვნების დაცვას.

საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებები პასუხისმგებელი არიან შემოსულობების, გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების აღრიცხვისა და კონტროლისთვის და საქართველოს ფინანსთა მინისტრის მიერ გამოცემულ ნორმატიულ აქტებთან მათ შესაბამისობაზე.

შემოსულობებთან, სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელებთან და ნაშთის ცვლილებასთან ერთად საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო პასუხისმგებელია

სახელმწიფო ვალთან დაკავშირებული და საქართველოს კანონმდებლობით დაკისრებული სხვა ოპერაციების აღრიცხვისთვის.

სახელმწიფო ბიუჯეტისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის (გარდა ქ. თბილისისა) ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი მხარჯავი დაწესებულებები ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშს ადგენენ sabiujeto კოდექსის მოთხოვნების გათვალისწინებით, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის მიერ გამოცემული სამართლებრივი აქტის საფუძველზე.

ქ.

თბილისისა და ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური ბიუჯეტების დაფინანსებაზე მყოფი მხარჯავი დაწესებულებები ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშს ადგენენ შესაბამისი ხელისუფლების უფლებამოსილი ორგანოს მიერ დადგენილი წესით.

სახელმწიფო,

ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების შესრულება ხდება საკასომეთოდით.

შესაბამისი ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების გაცემის უფლებამოსილება წყდება მიმდინარე საბიუჯეტო წლის 31 დეკემბერს 24 საათზე.

სახელმწიფო ხაზინის ერთიან ანგარიშზე მიღებული და სახელმწიფო ხაზინის ერთიან ანგარიშიდან გადარიცხვის სახსრები ყველა დონის ბიუჯეტისათვის მიეკუთვნება მიმპერიოდის შემოსულობას, როცა აღნიშნული სახსრების მიღება ანგადარიცხვა აისახას სახელმწიფო ხაზინის ერთიან ანგარიშზე.

შემოსავლების აკრეფისთვის პასუხისმგებელმა უწყებებმა უნდა უზრუნველყონ ბიუჯეტიში ჩასარიცხი თანხების სრულად და დროულად აკრეფას საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული შემოსულობები არის პროგნოზი და არზღუდავს აქტობრივ აკრეფას მაჩვენებლების გადამეტებით.

საქართველოს სახელმწიფო,

ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების ყველა შემოსულობა ექვემდებარება დაუყოვნებლივ დეპონირებას სახელმწიფო ხაზინის ერთიან ანგარიშზე.

დაზუსტებული ბიუჯეტით გათვალისწინებული გეგმის ზევით გადახდა ზევალდებულების აღება და უშვებელია

საბიუჯეტო ორგანიზაციის მიერ გადახდა ზევალდებულების აღებისა და გადახდის განხორციელების უფლებამოსილებები განისაზღვრება საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ან შესაბამისი საფინანსო ორგანოების მიერ ამ კოდექსის მოთხოვნათა დაცვით გამოცემული წესებით.

ფინანსური ვალდებულების აღება ასიგნებების ზევით და უშვებელია, გარდა საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა და მრავალწლიანი შესყიდვებით ნაკისრი ვალდებულებებისა.

მრავალწლიანი ფინანსური ვალდებულების აღების შემთხვევაში მის შესასრულებლად საჭირო სახსრები მხარჯავმა დაწესებულებამ უნდა გაითვალისწინოს შესაბამისი წლის ბიუჯეტის პროექტი.

კანონპროექტი,

რომელიც იწვევს მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯების ზრდას, შემოსავლების შემცირებას ან სახელმწიფო სმიერა ხალიფინანსური ვალდებულებების აღებას, საქართველოს პარლამენტში შეიძლება მიიღოს მხოლოდ საქართველოს მთავრობის თანხმობის შემდეგ, ხოლო მომავალ საფინანსო წელთან დაკავშირებული იზემო აღნიშნული კანონპროექტი

– მთავრობის მიერ საქართველოს პარლამენტთან შეთანხმებული სახელმწიფო ბიუჯეტის ძირითადი პარამეტრების ფარგლებში.

ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობების წარმომადგენლობითი მორგანოების სამართლებრივი აქტის პროექტი, რომელიც იწვევს მიმდინარე წლის ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკური და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტების ხარჯების ზრდას, შემოსავლების შემცირებას ან/და ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობების მორგანოების მიერა ხალიფინანსური ვალდებულებების აღებას, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობების წარმომადგენლობითი მორგანოების მიერ შეიძლება მიიღონ მხოლოდ შესაბამისი აღმასრულებელი ხელისუფლების თანხმობის შემდეგ,

ხოლო მომავალ საფინანსო წელთან დაკავშირებული ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობების წარმომადგენლობითი მორგანოების სამართლებრივი აქტის პროექტი უნდა შეესაბამებოდეს დასაგეგმისა ბიუჯეტო წლის საბიუჯეტო პარამეტრებს.

საქართველოს სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოების, აგრეთვე ავტონომიური რესპუბლიკების სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების მიერ ისეთი გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც ზრდის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის გადასახდელების ოდენობას ან ამცირებს მის შემოსავლებს, კომპენსირებული უნდა იქნეს ამავე გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოების მიერ.

სახელმწიფო სესხის აღება და სახელმწიფო გარანტიების გაცემა შეიძლება მხოლოდ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებებს უფლება აქვთ, სესხი აიღონ საქართველოს მთავრობისაგან ან/და სხვა წყაროებიდან მხოლოდ საქართველოს მთავრობის ნებართვით.

წლიური ბიუჯეტი ადგენს ლიმიტებს სახელმწიფო ვალის მთლიან ოდენობაზე, რომელიც შეიძლება დაუფარავი იყოს საბიუჯეტო წლის ბოლოსათვის. ლიმიტები ცალკე დგინდება საშინაო და საგარეო ვალისათვის.

ცალკე ლიმიტები ასევე მდებარებს საქართველოს ეროვნული ბანკიდან აღებული სესხი.

წლიურისა ბიუჯეტო კანონი ადგენს ლიმიტებს სახელმწიფო გარედან და შიდა სესხო გარანტიებზე, რომლებიც შეიძლება გაიცეს დასაგეგმისა ბიუჯეტო წლის განმავლობაში. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო პასუხისმგებელია სახელმწიფო ვალის მართვისთვის და მასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებზე.

შემოსულობების სახელმწიფო, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების რესპუბლიკურ და ადგილობრივი თვითმმართველობების შემოსავლების შესახებ

თმმართველიერთეულებისბიუჯეტებსშორისნაწილდებაამკოდექსისდანართისშესაბამისად. ამდანართშიმითითებულიისაერთოსახელმწიფოებრივიმნიშვნელობისდასახელმწიფოქონებისნუსხასადგენსსაქართველოსეკონომიკისადამდგრადიგანვითარებისსამინისტრო.

ადგილობრივიგადასახადებიდამოსაკრებლებისრულადირიცხებაადგილობრივითვითმმართველიერთეულისბიუჯეტში.

აფხაზეთისადააჭარისავტონომიურიერესპუბლიკებისრესპუბლიკურბიუჯეტებშიარიცხულიშემოსულობებიამრესპუბლიკებისსხვადონისბიუჯეტებსშორისნაწილდებაავტონომიურიერესპუბლიკებისუმაღლესიწარმომადგენლობითიორგანოებისმიერდადგენილიწესით.

საქართველოსსაგადასახადოკანონმდებლობითგაუქმებულიგადასახადებიდანმიღებულიისაბიუჯეტოშემოსულობებიგანაწილდებაშემდეგისახით:

ა)

სახელმწიფობიუჯეტშისრულადმიმართებაშემდეგიგაუქმებულიგადასახადებიდანმიღებულიისაბიუჯეტოშემოსულობები:

- ა.ა) ფიქსირებულიგადასახადიმსუბუქიავტომობილებისიმპორტზე;
- ა.ბ) ავტოსატრანსპორტოსაშუალებებისმესაკუთრეთაგადასახადი;
- ა.გ) საერთოსარგებლობისსაავტომობილოგზებითსარგებლობისათვისგადასახადი;
- ა.დ)

გადასახადიავტოსატრანსპორტოსაშუალებებისსაქართველოსტერიტორიაზეშემოსვლისადაზენორმატიულიდატვირთვისათვის;

- ა.ე) ფიქსირებულიგადასახადისიგარილასადაფილტრიანისიგარეტისიმპორტზე;
- ა.ვ) სოციალურიგადასახადი;
- ბ)

აფხაზეთისადააჭარისავტონომიურიერესპუბლიკებისრესპუბლიკურდაადგილობრივითვითმმართველიერთეულებისბიუჯეტებშისრულადმიმართებაშემდეგიგაუქმებულიგადასახადებიდანმიღებულიისაბიუჯეტოშემოსულობები:

- ბ.ა) მავნენივთიერებებითგარემოსდაბინძურებისათვისგადასახადი;
- ბ.ბ) ბუნებრივირესურსებითსარგებლობისათვისგადასახადი;
- ბ.გ) ქონებისგადაცემისათვისგადასახადი;
- ბ.დ) საკურორტოგადასახადი;
- ბ.ე) სასტუმროსგადასახადი;
- ბ.ვ) რეკლამისგადასახადი;
- ბ.ზ) გადასახადიადგილობრივისიმბოლიკისგამოყენებისათვის;
- გ)

მცირეზონისგადასახადიდანდაფიქსირებულიგადასახადიდანმიღებულითანხების 80% მიმართებასახელმწიფობიუჯეტში, ხოლო 20% –

აფხაზეთისადააჭარისავტონომიურიერესპუბლიკებისრესპუბლიკურდაადგილობრივითვითმმართველიერთეულებისბიუჯეტებში.

სახელმწიფობიუჯეტი

საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები

1.

საერთო-

სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები არის წლიური ბიუჯეტში პირველი თანრიგის კოდი თვითვალისწინებულის იგნება, რომელიც ცალკეულ კოდეზად მოიცავს:

- ა) საგარეო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურებას და დაფარვას;
- ბ) სამინაო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურებას და დაფარვას;
- გ) საქართველოს პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდს;
- დ) საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდს;
- ე) საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდს;

3)

წინაწლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვის ადასასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდს;

ზ)

ავტონომიური რესპუბლიკების ადადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გადასაცემ ტრანსფერებს.

2.

საერთო-

სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების სხვა კატეგორიები შესაძლებელია განისაზღვროს წლიური ბიუჯეტით.

3.

ამთავითვალისწინებული ფონდების გარდა,

სხვა საერთო-

სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების განმკარგავი განისაზღვრება წლიური ბიუჯეტით.

სახელმწიფო ბიუჯეტის სარეზერვო ფონდები

1.

სახელმწიფო ბიუჯეტში იქმნება საქართველოს პრეზიდენტის ადასაქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდები. ორივე ფონდის მოცულობა, ერთად აღებული, არ უნდა აღემატებოდეს წლიური ბიუჯეტით თვითვალისწინებულის იგნებების მთლიანი ოდენობის 2%-ს.

2.

საქართველოს პრეზიდენტის ადასაქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდებიდან სახსრები გამოიყოფა სახელმწიფო ბიუჯეტით თვითვალისწინებელი გადასახდელების ადასაფინანსებლად.

სახელმწიფო ბიუჯეტის სარეზერვო ფონდების ხარჯების მიმართულებებს განსაზღვრავენ შესაბამისად საქართველოს პრეზიდენტი ადასაქართველოს მთავრობა ადაზუსტებული ბიუჯეტით განსაზღვრული მოცულობის მიხედვით.

3.

საქართველოს პრეზიდენტის ადასაქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდებიდან თანხებს საქართველოს პრეზიდენტის ადასაქართველოს მთავრობის შესაბამისი გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას თანხის ოდენობის ადამიზნობრიობის შესახებ, გამოიყოფა საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.

4. თუსაქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან გამოსაყოფი თანხა არა აღემატება 100 000 ლარს, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება თანხის გამოყოფის თაობაზე.

საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი

1.

სახელმწიფო ბიუჯეტში იქმნება საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი, რომლის განკარგავსაც იეღლებას საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შესაბამისად.

2.

საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან თანხებს საქართველოს მთავრობის შესაბამისი გადაწყვეტილების საფუძველზე გამოყოფს საქართველოს ფინანსთა მინისტრო.

3.

საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდის ოდენობა განისაზღვრება წლიური ბიუჯეტით.

4.

თუსაქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან გამოსაყოფი თანხა არა აღემატება 100 000 ლარს, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება თანხის გამოყოფის თაობაზე.

წინაწლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვის ადასასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი

1.

სახელმწიფო ბიუჯეტში იქმნება წინაწლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვის ადასასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი, რომლის განკარგავსაც იეღლებას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით და საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად.

2.

წინაწლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვის ადასასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდიდან თანხებს საქართველოს მთავრობის შესაბამისი გადაწყვეტილების საფუძველზე გამოყოფს საქართველოს ფინანსთა მინისტრო.

3.

წინაწლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვის ადასასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდის ოდენობა განისაზღვრება წლიური ბიუჯეტით.

4.

თუ წინაწლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვის ადასასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდიდან გამოსაყოფი თანხა არა აღემატება 100 000 ლარს, საქართველოს ფინანსთა მინისტრის წარდგინებით საქართველოს პრემიერ-მინისტრი უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება თანხის გამოყოფის თაობაზე.

სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნებების გადანაწილება და ცვლილებები პროგრამულ კლასიფიკაციაში

1.

ერთი მხარჯავი დაწესებულებიდან სხვა მხარჯავი დაწესებულებაზე ასიგნებების გადანაწილება შეიძლება მხოლოდ წლიურ საბიუჯეტო კანონში ცვლილებების შეტანით.

2.

მხარჯავი დაწესებულების პროგრამებს, ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებს შორის თანხების გადანაწილება შეიძლება განხორციელდეს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს თანხმობით.

3.

მხარჯავი დაწესებულების პროგრამებს შორის თანხების გადანაწილება არ უნდა აღემატებოდეს მხარჯავი დაწესებულების ათვის წლიური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების 5%-ს.

4.

მხარჯავი დაწესებულებების მიერ წარმოდგენილი წინადადებისა და საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე მხარჯავი დაწესებულებების ათვის გამოყოფილი ასიგნებებიდან თანხები შესაძლებელია გადანაწილდეს საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელებზე, თუ გადანაწილებული თანხები არ გადააჭარბებს საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების ათვის წლიური ბიუჯეტით დამტკიცებული ასიგნებების 2%-ს. აღნიშნული გადანაწილების შესახებ საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ უნდა აცნობოს საქართველოს პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტს.

5.

შესაბამისი სამართლებრივი აქტისა და მხარჯავი დაწესებულების მიერ წარმოდგენილი წინადადებების საფუძველზე საქართველოს ფინანსთა სამინისტრი უფლებამოსილია განახორციელოს ცვლილებები (პროგრამის/ ქვეპროგრამის დამატება, პროგრამის/ქვეპროგრამის დასახელების შეცვლა) პროგრამულ კლასიფიკაციაში.

6.

თუ სახელმწიფო ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი საბიუჯეტო ორგანიზაციის სახელმწიფო შესყიდვების გეგმაში ცვლილებების შეტანა იწვევს დაზუსტებული ბიუჯეტით გათვალისწინებული ასიგნებების გადანაწილებას, საბიუჯეტო ორგანიზაციამ სახელმწიფო შესყიდვების გეგმაში ცვლილებების შეტანამდე უნდა განახორციელოს შესაბამის პროგრამებს, ქვეპროგრამებსა და საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მუხლებს შორის თანხების გადანაწილება ამ უხლით დადგენილი წესის შესაბამისად.

საგანგებო ბიუჯეტი

1.

საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ან მის რომელიმე ნაწილში საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის შემთხვევების შემთხვევაში საქართველოს პარლამენტს შეუძლია დაამტკიცოს საქართველოს მთავრობის მიერ საქართველოს პრეზიდენტთან შეთანხმებული საგანგებო ბიუჯეტის საგანგებო

ოანსაომარმდგომარეობასთანდაკავშირებულღონისძიებათამიზნობრივიდაფინანსებისათვ
ის.

სახელმწიფოთბიუჯეტისპროექტისმომზადებაწარდგენადადამტკიცება

სახელმწიფოთბიუჯეტისპროექტისმომზადებისადაწარდგენისპროცესსკოორდინაცია
სუწევსდაპასუხისმგებელიასაქართველოსფინანსთასამინისტრო.

ქვეყნისძირითადიმონაცემებისადაძირითადიუღლებებისდოკუმენტი

1.

ქვეყნისძირითადიმონაცემებისადაძირითადიუღლებებისდოკუმენტიარისქვეყნისგანვითარები
სძირითადიგეგმა,

რომელიცასახავსინფორმაციასსაშუალოვადიანიმაკროეკონომიკურიდაფისკალურიპროგნ
ოზებისშესახებ, ასევეინფორმაციასსაქართველოსცენტრალური,
ავტონომიურიერესპუბლიკებისადაადგილობრივიხელისუფლებებისგანვითარებისძირითა
დიძირითადიუღლებებისშესახებ.

2.

ქვეყნისძირითადიმონაცემებისადაძირითადიუღლებებისდოკუმენტისშედგენასუზრუნველყო
ფსსაქართველოსფინანსთასამინისტროსაქართველოსეროვნულბანკთან,

ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულიერთეულებშისახელმწიფორწმუნებულებთან –
გუბერნატორებთან, ავტონომიურიერესპუბლიკებისხელისუფლებისორგანოებთან,
ადგილობრივიხელისუფლებისორგანოებთანდასაქართველოსმთავრობისმიერგანსაზღვრუ
ლმხარჯავდაწესებულებებთანკოორდინაციით,

რისთვისაცზემოაღნიშნულითანამდებობისპირებიდაორგანოებივალდებულიარინსაქართ
ველოსფინანსთასამინისტროსწარუდგინონმოთხოვნილიინფორმაცია.

3.

ქვეყნისძირითადიმონაცემებისადაძირითადიუღლებებისდოკუმენტისმომზადებისმიზნითყოფ
ელიწლის 1

მარტამდესაქართველოსმთავრობადადგენილებითგანსაზღვრავსმხარჯავდაწესებულებებ
ის, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულიერთეულებშისახელმწიფორწმუნებულების –

გუბერნატორების,
ავტონომიურიერესპუბლიკებისხელისუფლებისორგანოებისადაადგილობრივიხელისუფლ
ებისორგანოების

(გარდაავტონომიურიერესპუბლიკებისშემადგენლობაშიშემავალიადგილობრივითვითმმარ
თველიერთეულებისა) მიერწარსადგენინფორმაციისნუსხასდაწარდგენისვადებს.

4.

საქართველოსპარლამენტისკომიტეტებთანძირითადიმონაცემებისადაძირითადიუღლებებისშე
თანხმებისმიზნითსაქართველოსმთავრობაყოველიწლის 1

ივნისამდეწარუდგენსსაქართველოსპარლამენტისინფორმაციასძირითადიმაკროეკონომიკუ
რიპროგნოზებისადასაქართველოსსამინისტროებისძირითადიძირითადიუღლებებისშესახებ.

აღნიშნულიინფორმაციაზესაქართველოსპარლამენტისკომიტეტებისდასკვნებიარაუგვიანეს
20 ივნისისაგზავნებასაქართველოსმთავრობას.

საქართველოსსამინისტროებიყოველიწლის 30

ივნისამდებამტკიცებენთავიანთსაშუალოვადიანსამოქმედოგეგმებს,
რომლებიცმოიცავსპრიორიტეტებსდამათმისაღწევადგანსახორციელებელპროგრამებსადაღ
ონისძიებებს.

5.

ქვეყნისძირითადიმონაცემებისადამიმართულებებისდოკუმენტიუნდაშეიცავდესარანაკლე
ბშემდეგინფორმაციას:

ა) გასული, მიმდინარე,
დასაგეგმისაბიუჯეტოწლებისათვისდადასაგეგმისშემდგომისამისაბიუჯეტოწლისათვის:

ა.ა) ძირითადიმაკროეკონომიკურიინდიკატორების
(ნომინალურიდარეალურიმთლიანიშიდაპროდუქტი, ეკონომიკურიზრდა, ინფლაცია,
ინვესტიციებიდაა. შ.) პროგნოზებსდამათაღწერას;

ა.ბ) ნაერთიდასახელმწიფოობიუჯეტებისშემოსავლებისადახარჯების,
ფინანსურდაარაფინანსურაქტივებზეოპერაციებისადავალდებულებებისაგრეგირებულმაჩ
ვენებლებს; ბ)

გასულისაბიუჯეტოწლისსახელმწიფოობიუჯეტისშესრულებისსაბოლოომედეგებისანალიზ
სდამიმდინარესაბიუჯეტოწლისგადამუშავებულპროგნოზებს;

ბ)

დასაგეგმისაბიუჯეტოწლისათვისდადასაგეგმისშემდგომისამისაბიუჯეტოწლისათვის:

გ.ა) საქართველოსმთავრობისმიერგანსაზღვრულსახელმწიფოპრიორიტეტებს;

გ.ბ)

საქართველოსმთავრობისდადგენილებითგანსაზღვრულსახელმწიფოობიუჯეტისმხარჯავი
დაწესებულებებისპროგრამებსდამათიდაფინანსებისოდენობებს, მიზნებსადაშედეგებს;

გ.ბ)

მხოლოდინფორმაციულიმიზნებისათვისავტონომიურირესპუბლიკებისადაადგილობრივი
თვითმმართველიერთეულებისსაშუალოვადიანპრიორიტეტებსდამათმისაღწევადგანსახო
რციელებელიპროგრამებისადაღონისძიებებისდაფინანსებისოდენობებს,
მიზნებსადაშედეგებს;

გ.დ)

აგრეგირებულმაჩვენებლებსსახელმწიფოობიუჯეტისთითოეულიმხარჯავიდაწესებულებისა
თვისგათვალისწინებულსაიგნებებისსაორიენტაციოზღვრულიმოცულობისშესახებ;

დ)

დასაგეგმისაბიუჯეტოწლისათვისდასაქმებულთასაორიენტაციოზღვრულირიცხოვნობასმა
რჯავიდაწესებულებებისმიხედვით.

6.

საქართველოსმთავრობაარაუგვიანეს

10

ივლისისაიწონებსქვეყნისძირითადიმონაცემებისადამიმართულებებისდოკუმენტისპირვე
ლადვარიანტს.

8.

საქართველოსმთავრობაუზრუნველყოფსსახელმწიფოობიუჯეტისპროექტთანქვეყნისძირით
ადიმონაცემებისადამიმართულებებისდოკუმენტისშემდგომშესაბამისობას.

1. საქართველოს მთავრობის საქართველოს პარლამენტის არაუგვიანეს 1
ოქტომბრისაწარუდგენს საქართველოს პრეზიდენტთან შეთანხმებულ სახელმწიფო ბიუჯეტი
სპროექტს თანდართულ მასალებთან ერთად.

2. სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტთან ერთად საქართველოს პარლამენტს განსახილველად წარედგინება ბიუჯეტის პროექტის შესაბამისი ქვეყნის ძირითადი მონაცემების ადამიანთულებების დოკუმენტი.

3. სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტი უნდა შეიცავდეს არანაკლებ შემდეგ ინფორმაციას:

ა) სახელმწიფო ბიუჯეტის ბალანსის საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მიხედვით;

ბ) სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობებს,

ნაშთის ცვლილებას და თითოეული მხარჯავი დაწესებულებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების მოცულობას საბიუჯეტო კლასიფიკაციის შემდეგი მუხლების მიხედვით:

ბ.ა) ხარჯები, მათ შორის, შრომის ანაზღაურების მიზნით გამოყოფილი ასიგნებები;

ბ.ბ) არაფინანსური აქტივების ზრდა;

ბ.გ) ფინანსური აქტივების ზრდა;

ბ.დ) ვალდებულებების კლება;

გ)

მხარჯავი დაწესებულებებისათვის გათვალისწინებული ასიგნებების მოცულობას ხარჯების და არაფინანსური აქტივების ზეოპერაციების ფუნქციონალური კლასიფიკაციის მიხედვით;

დ) სახელმწიფო ბიუჯეტის პროფიციტის ან დეფიციტის მოცულობას; ე)

სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნებების მოცულობას პროგრამული კლასიფიკაციის მიხედვით;

ვ) საერთო-სახელმწიფო ბიუჯეტის მიზნების გადასახდელების მოცულობას (მათ შორის, მუნიციპალიტეტების მიხედვით გათანაბრებითი ტრანსფერების მოცულობას);

ზ)

სახელმწიფო ვალის და სახელმწიფო სმიერგარანტირებული სესხების ზღვრულ მოცულობას;

თ)

დონორების მიერ გამოყოფილი მიზნობრივი კრედიტებითა და გრანტებით დაფინანსებულ პროექტებს;

ი) პრიორიტეტებს,

რომელთა ფარგლებშიც მხარჯავი დაწესებულებების სახელმწიფო ბიუჯეტის დაფინანსებითა და ორციელ ბენეფიციარებს/ ქვეპროგრამებს, მათაღწერას დამიზნებს.

4. სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტსთან ერთად:

ა) სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის განმარტებითი ბარათი, რომელიც შეიცავს შემდეგ ინფორმაციას:

ა.ა) ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების (ნომინალური დარეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი, ეკონომიკური ზრდა, ინფლაცია, ინვესტიციები და ა. შ.) პროგნოზების დამატაღწერას;

ა.ბ) ფისკალური მაჩვენებლების პროგნოზების დამატაღწერას;

ა.გ)

ინფორმაციას სახელმწიფო ბიუჯეტი და ფინანსებული ძირითადი დონის ძიებების ადაპროგრამების შესახებ;

ბ) მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მოკლემიმოხილვა;

ბ) წლიურისაბიუჯეტოკანონისამოქმედებისათვისსაჭიროსაკანონმდებლოცვლილებებისპაკეტი;

დ) დამატებითიინფორმაციაბიუჯეტითანსაზღვრულიპროგრამების/ქვეპროგრამების, მათიმოსალოდნელიშედეგებისადაშესრულებისშეფასებისინდიკატორებისშესახებ.

7. სახელმწიფობიუჯეტისპროექტითანდართულიმასალებითდაქვეყნისძირითადიმონაცემებისადამიართულებებისდოკუმენტისაზოგადოებისათვისხელმისაწვდომიუნდაგახდესსაქართველოსპარლამენტშიწარდგენისთანავე.

8. სახელმწიფობიუჯეტისპროექტისთანდართულიმასალები, მხოლოდინფორმაციულიხასიათისაადაარმტკიცდებასაქართველოსპარლამენტისმიერ.

თავი VI.

მაკროეკონომიკურ სტატისტიკურ სისტემებს შორის არსებული კავშირები

საერთაშორისო ექსპერტებმა, ვინც ჩამოაყალიბეს მაკროეკონომიკური სტატისტიკის ზემოთ აღწერილი ოთხი ძირითადი სისტემა, შეიმუშავეს სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს მათ ბევრ საერთო თვისებას. ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში, მათ დიდი ძალისხმევა მოანდომეს სისტემების ჰარმონიზაციის საკითხს, იქ სადაც ეს შესაძლებელი იყო, მაშინ როდესაც შეინარჩუნეს ის ელემენტები, რომლებიც აუცილებელი იყო თითოეულ სპეციალიზირებულ სისტემაში, ანალიზის ხელშეწყობის თვალსაზრისით. მიუხედავად იმისა, რომ სპეციალიზირებული სისტემების სპეციფიკური საჭიროებები ხელს უშლიან ამ სისტემებს შორის სრულ ინტეგრაციას, სისტემებს შორის კავშირები ასახავს ბევრ საერთო თვისებას, რაც მნიშვნელოვანწილად ხელს უწყობს მათ უკეთ გაგებასა და ურთიერთთავსებადობას(ურთიერთთანხმობას)

ამას გარდა, ჰარმონიზაციის მაღალი დონე ხელს უწყობს სექტორული ნაკადებისა და მარაგების ინტეგრაციას მაკროეკონომიკურ ანალიზში, როგორც ეს იგულისხმებოდა საბალანსო მიდგომით. და ბოლოს, ის მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს მონაცემთა შეკრებასა და დამუშავებას, იმ ზომით, რომ მონაცემების ერთჯერადი შეგროვება შეიძლება მოემსახუროს სხვადასხმა მომხმარებელს.

სისტემების ძირითადი ჰარმონიზაცია არის შემდეგ სფეროებში:

რეზიდენტობა. ყველა სისტემა განასხვავებს შიდა ეკონომიკას სხვა დანარჩენი მსოფლიოსაგან ერთი და იმვე ბაზის საფუზველზე- ინსტიტუციური ერთეულების ადგილმდებარეობა- განსაზღვრული სხვა დანარჩენი მსოფლიოს იმ ინსტიტუციური ერთეულების მიმართ, რომელტა ეკონომიკური ინტერესების ცენტრი არის ქვეყნის გეოგრაფიულ ტერიტორიებს გარეთ.

შიდა ეკონომიკა და ინსტიტუციური სექტორები. ველა სისტემა განსაზღვრავს სიდა ეკონომიკას, როგორც ყველა რეზიდენტ ინსტიტუციურ ერთეულს, მისადაგებულს ეკონომიკს სექტორებად და ქვესექტორებად საერო დაყოფასტან.

მარაგები და ნაკადები. ყველა სისტემა იყენებს ნაკადების (ეკონომიკური სიდიდე, განსაძრული დროის პერიოდში) და მარაგების(ეკონომიკური სიდიდე, განსაზღვრული დროის რაღაც მომენტისათვის) განსხვავების ერთიდაიგივე განსაზღვრებებს. ამასთან, ყველა სისტემა იყენებს ტრანსაქციებისა და სხვა ეკონომიკური ნაკადების ერთიდაიგივე განსაზღვრებებს.

აღრიცხვის წესები. ყველა სისტემა იყენებს ტრანსაქციების აღიარების დარიცხვის მეთოდს. ველა სისტემა იყენებს საბაზრო ფასებს, როგორც შეფასების საფუძველს.

ზღვრული პირობები: ყველა სისტემისატვის წარმოებისა და აქტვების საზღვრები ერთი და იგივეა.

ინტეგრირებული ანგარიშები.ყველა სისტემაში, ანგარიშტა ინტეგრირებული სისტემებით ხდება საწყის და საბოლოო ბალანსებს შორისყველა ცვლილებების-ტრანსაქციების, მოგება/ზარალის, აქტივების სიდიდეებში სხვა ახსნა. ეს აძლიერებს ანალიტიკოსის უნარს შეათანხმოს მარაგები და ნაკადები ბალანსში. იმასთან ერთად, რომ სისტემები ასხავენ ჰარმონიზაციასმსგავს საბუღალტრო ჩარჩოებში, კლასიფიკაციებში არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავებებიც, რათა დააკმაყოფილონ სპეციფიკური საჭიროებები (იხ. მე-19 ცხრილი).

ცხრილი. სექტორთაშორისი კავშირების სქემა.

რეალური სექტორი

ეროვნული ანგარიშები

საბოლოო მოხმარება

26. -მთავრობა

27. -სხვა სექტორები

კაპიტალის ფორმირება

28. -მთავრობა

29. -სხვა სექტორები

საქონლისა მომსახურების ექსპორტი

საქონლისა და მომსახურების იმპორტი

შემოსავლისა და კაპიტალის ანგარისი

წმინდა დაკრედიტება/სესხები

ფინანსური ანგარიში

30. ფინანსური აქტივების წმინდა შექენა

31. ვალდებულებების წმინდა წარმოქნმა

საგარეო სექტორი

საგადასახდელო ბალანსი

მიმდინარე ანგარიში

საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი

საქონლისა და მომსახურების იმპორტი

წმინდა შემოსავალი

წმინდა მიმდინარე ტრანზფერები

სახელმწიფო

სხვა სექტორები

კაპიტალის ანგარიში

წმინდა კაპიტალური ტრანსფერები

სახელმწიფო

სხვა სექტორები

არაკვლავწარმოებადი, არაფინანსური აქტივების წმინდა შექენა

ფინანსური ანგარიში

პირდაპირი ინვესტიციები

პორტფელური ინვესტიციები

ფინანსური დერივატივები

სხვა ინვესტიციები

სარეზერვო აქტივები

ფისკალური სექტორი

ცენტრალური ხელისუფლების ანგარიშები

შემოსავლები

ხარჯები

წმინდა საოპერაციო საღდო

არაფინანსური აქტივების წმინდა შექენა

ტრანსაქციები ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებში

შიდა დაფინანსება

ბანკები

არასაბანკო ორგანიზაციები

საგარეო დაფინანსება(წმინდა).

მონეტარული და საფინანსო სექტორი

დეპოზიტორული კორპორაციები
 აქტივები
 წმინდა უცხოური აქტივები
 წმინდა შიდა აქტივები
 წმინდა მოთხოვნები ცენტრალურ ხელისუფლებასთან
 სხვა სექტორების მიმართ მოთხოვნები
 ვალდებულებები
 ფართე ფული
 ვალუტა
 თავისუფლად გასატანი დეპოზიტები
 სხვა დეპოზიტები
 ფასიანი ქაღალდები-აქციების გარდა
 სხვა ვალდებულებები
 სხვა მუხლები(წმინდა).

მაკროეკონომიკური სტატისტიკური სისტემების შედარება: ტრანსაქციური ანგარიშები

ეას	საგადასახდელი ბალანსი	სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა	მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა
მიმდინარე ანგარიში წარმოების ანგარიში გამოსვება-საბაზისო ფასები -შუალედური მოხმარება =მდლ + გადასახადები - სუბსიდიები პროდუქტებზე =მშპ	მიმდინარე ანგარიში საქონელი და მომსახურება, კრედიტი საქონელი: ექსპორტი (ფრანკო ბორტი) მომსახურება საქონელი და მომსახურება, დებეტი საქონელი: იმპორტი (ფრანკო ბორტი) მომსახურება	ტრანსაქციები, რომლების ზეგავლენას ახდენენ წმინდა ღირებულებაზე შემოსავლები გადასახადები სოციალური შენატანები გრანტები სხვა შემოსავლები ხარჯები შრომის ანაზღაურება საქონელი და მომსახურება ფიქსირებული კაპიტალის მოხმარება პროცენტი სუბსიდიები გრანტები სოციალური უზრუნველყოფა სხვა ხარჯები	
შემოსავლის ანგარიში მშპ -ხელფასები -გადასახადები- სუბსიდიები წარმოებაზე =საოპერაციო სიჭარბე/შერეული შემოსავალი, სულ პირველადი შემოსავლის განაწილების ანგარიში საოპერაციო სიჭარბე/შერეული შემოსავალი, სულ +ხელფასები +გადასახადები- სუბსიდიები წარმოებაზე +ქონების შემოსავალი/მისაღები -ქონების შემოსავალი/გასაცემი =ეროვნული შემოსავალი, მთლიანი	შემოსავალი, კრედიტი ხელფასი შაინვესტიციო შემოსავალი შემოსავალი, დებეტი ხელფასი შაინვესტიციო შემოსავალი მიმდინარე ტრანსფერები,		

<p>შემოსავლების მეორადი განაწილების ანგარიში ეროვნული შემოსავალი, მთლიანი +სა შემოსავლო გადასახადი+ მისაღები სიმდიდრე</p> <p>32. მიმდინარე გადასახადები შემოსავალზე – გადასახდელი სიმდიდრე</p> <p>33. + სხვა მისაღები მიმდინარე ტრანსფერები</p> <p>34. სხვა გასაცემი მიმდინარე ტრანსფერები</p> <p>35. = ეროვნული განკარგვადი შემოსავალი, მთლიანი</p>	<p>კრედიტი მთავრობა სხვა სექტორები</p>		
<p>შემოსავლის გამოყენების ანგარიში ეროვნული განკარგვადი შემოსავალი, მთლიანი საბოლოო მოხმარება =დაგროვება, მთლიანი -ფიქსირებული კაპიტალის მოხმარება =დაგროვება, წმინდა</p>	<p>მიმდინარე ანგარიშის ბალანსი =ყველა კრედიტის ჯამს -ყველა დებეტის ჯამი</p>	<p>წმინდა ოპერაციების სალდო = შემოსავლებს -ხარჯები მთლიანი სალდო =შემოსავლები -ხარჯები(ფიქსირებული კაპიტალის მოხმარების გარდა).</p>	
<p>კაპიტალისანგარიში დაგროვება, მთლიანი +მისაღები კაპიტალური ტრანსფერები -გასაცემი კაპიტალური ტრანსფერები -მთლიანი კაპიტალის ფორმირება არაწარმოებადი არაფინანსური აქტივების შექენას მინუს გაყიდვა =წმინდა გაყიდვა/შექენა</p>	<p>კაპიტალისანგარიში კაპიტალური ტრანსფერები, კრედიტი მთავრობა სხვა სექტორები კაპიტალური ტრანსფერები,დებეტო მთავრობა სხვა სექტორები არკვლავწარმოებადი, არაფინანსური აქტივები,კრედიტი არკვლავწარმოებადი, არაფინანსური აქტივები, დებეტო კაპიტალის ანგარიშის ბალანსი =ყველა საკრედიტო ერთეულის ჯამს მინუს ყველა სადებეტო ანგარიშის ჯამი.</p>	<p>არაფინანსურ აქტივებში ტრანსაქციები არაფინანსური აქტივების წმინდა შექენა ფიქსირებული აქტივები ცვლილებები მარაგებში ფასეულობები არაკვლავწარმოებადი აქტივები</p> <p>წმინდა დაკრედიტება/სესხები =წმინდა საოპერაციო სალდოს -არაფინანსური აქტივების წმინდა შექენა.</p>	<p>ტრანსაქციები არაფინანსურ აქტივებში</p>

<p>ფინანსური ანგარიში</p> <p>ფინანსური აქტივების წმინდა შექენა: მონეტარული ოქრო და SDR-ები ფული და დეპოზიტები ფასიანი ქაღალდები აქციების გარდა სესხები აქციები და სხვა კაპიტალი სადაზღვევო ტექნიკური რეზერვები ფინანსური დერივატივები სხვა დებიტორული დავალიანებები პლიუს ვალდებულებების პირდაპირი წარმოქმნა ფული და დეპოზიტები ფასიანი ქაღალდები, აქციების გარდა სესხები აქციები და სხვა კაპიტალი სადაზღვევო ტექნიკური რეზერვები კრედიტორული დავალიანებები</p> <p>= წმინდა დაკრედიტებ(+)/წმინდა სესხები(-)</p>	<p>ფინანსური ანგარიში</p> <p>წმინდა ტრანსაქციები ფინანსურ აქტივებში პირდაპირი ინვესტიციები პორტფელური ინვესტიციები ფინანსური წარმოებულები სხვა ინვესტიციები სარეზერვო აქტივები</p> <p>წმინდა ტრანსაქციები ვალდებულებებში</p> <p>პირდაპირი ინვესტიციები პორტფელური ინვესტიციები ფინანსური წარმოებულები სხვა ინვესტიციები სარეზერვო აქტივები</p> <p>ფინანსური ანგარიშის ბალანსი= ზემოთ მოცემული ორი მუხლის ჯამი</p>	<p>ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებში ტრანსაქციები</p> <p>ფინანსური აქტივების წმინდა შექენა შიდა საგარეო</p> <p>ვალდებულებების წმინდა წარმოქმნა შიდა საგარეო</p> <p>ფინანსური აქტივების წმინდა შექენა მინუს ვალდებულებების წმინდა წარმოქმნა =წმინდა დაკრედიტებ/სესხები</p>	<p>ფინანსური ანგარიში</p> <p>ცვლილებები ფინანსურ აქტივებში წმინდა უცხოური აქტივები სიდა მოთხოვნები წმინდა მოთხოვნები ცენტრალური მთავრობისადმი მოთხოვნები სხვა სექტორების მიმართ</p> <p>ცვლილებები ვალდებულებებში ფართო ფული ვალუტა ტრანზფირებადი დეპოზიტები სხვა დეპოზიტები ფასიანი ქაღალდები, აქციების გარდა სხვა ვალდებულებები სხვა მუხლები, წმინდა</p>
--	--	--	--

მაგალითად, ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა 1993 განიხილავს საწარმოო და შემოსავლის ნაკადებს მიმდინარე ანგარიშში- რაც მჭიდროდაა ურთიერთშეთანხმებული საგადამხდელი ბალანსთან. შესაბამისად, ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა 1993 და საგადამხდელი ბალანსი სრულადაა კარმონიზებული.

ამის საპირისპიროდ, სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სისტემა იყენებს სრულიად განსხვავებულ კატეგორიებს, რათა დააკმაყოფილოს ფისკალური ანალიზის საჭიროებები. ეს გულისხმობს, მაგალითად იმას, რომ სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სისტემა არ მოიცავს წარმოების ანგარიშს და არ იძლევა სახელმწიფოს საბოლოო მოხმარების დანახარჯებს.

მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა პირდაპირ არ ზომავს მიმდინარე ანგარიშის ტრანსაქციებს. ფინანსურ ანგარიშებში, თითოეული სისტემა გვიჩვენებს განსხვავებულ კლასიფიკაციაში, მაგრამ ეს განსხვავებები შესაძლოა პირდაპირ მოვიდეს ერთმანეთთან შესაბამისობაში ფინანსური აქტივების დონეზე.

შესაძლებელია სისტემის შიდა კავშირების გარკვევა, თუ განვიხილავთ ტრანსაქციებს, საბუღალტრო ანგარიშებში, რომელიც წარმოდგენილია მე-20 ცხრილში.

ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა 1993-ის მიმდინარე ანგარიშებში(ცხრილი 20, სვეტი 1), მოცემულია წარმოებისა და შემოსავლის ანგარიშის ძირითადი და დამატებითი მუხლები. მიმდინარე ანგარიშში დანახარჯები არის საბოლოო დამატებითი მუხლი. არაღელი საგადამხდელო ბალანსის ჩარცოსტან(სვეტი 2) ცხადია, რადგან მისი მიმდინარე ანგარიშში მოიცავს იგივე კომპონენტებს-საქონელსა და მომსახურებას, შემოსავალს, და მიმდინარე ტრანფერებს-ისევე როგორც ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა 1993-ის მიმდინარე ანგარიშები.

ეს პარალელიზმი საშუალებას აძლევს ანალიტიკოსებს გამოიყვანონ კავშირი ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა 1993-ის მიმდინარე ანგარიშებს შორის. ჭმინდა დანახარჯები და საგადამხდელო ბალანსის მიმდინარე ანგარიშის ბალანსი.

ცხრილი 20. აკროეკონომიკური სტატისტიკური სისტემების შედარება: ტრანსაქციური ანგარიშები

ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა	საგადამხდელო ბალანსი	სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკა	მონეტარული და საფინანსო სტატისტიკა
მიმდინარე ანგარიში	მიმდინარე ანგარიში	წმინდა ღირებულებაზე ზემომქმედი ტრანსაქციები	
წარმოების ანგარიში	საქონელი და მომსახურება, კრედიტი	შემოსავლები	
გამოშვება, საბაზისო ფასებში	საქონელი: ექსპორტი(f.o.b.)	გადასახადები	
-შუალედური მოხმარება	მომსახურება	სოცალური ანარიცხები	

=მთლიანი დღე		გრანტები	
+გადასახადები- სუბსიდიები პროდუქტებზე		სხვა შემოსავლები	
= მშპ		ხარჯები	
		შრომის ანაზღაურება	
შემოსავლის ანგარიში		საქონელი და მომსახურება	
მშპ		პროცენტი	
-შრომის ანაზღაურება		სუბსიდიები	
- გადასახადები- სუბსიდიები პროდუქტებზე		გრანტები	
=საოპერაციო სიჭარბე/შერეული შემოსავალი, მთლიანი		სოციალური უზრუნველყოფა	
		სხვა ხარჯები	
პირველადი შემოსავლის განაწილება	შემოსავალი, კრედიტი		
=საოპერაციო სიჭარბე/შერეული შემოსავალი, მთლიანი	შრომის ანაზღაურება		
+შრომის ანაზღაურება	საინვესტიციო შემოსავალი		
+გადასახადები- სუბსიდიები პროდუქტებზე	შემოსავალი, დებეტი		
+საკუთრებაზე შემოსავალი, მისაღები	შრომის ანაზღაურება		
-საკუთრებაზე შემოსავალი, გადასახდელი	საინვესტიციო შემოსავალი		
=ეროვნული შემოსავალი, მთლიანი			
პირველადი შემოსავლის მეორადი			

განაწილება			
ეროვნული შემოსავალი, მთლიანი			
+ მიმდინარე გადასახადები შემოსავალზე, მთლიანი და მისაღები სიმდიდრე			
- მიმდინარე გადასახადები შემოსავალზე, მთლიანი და გასაცემი სიმდიდრე			
+სხვა მიმდინარე ტრანსფერები, მისაღები			
-სხვა მიმდინარე ტრანსფერები, გასაცემი			
=ეროვნული განკარგვადი შემოსავალი, მთლიანი			
საშემოსავლო ანგარიშის გამოყენება			
ეროვნული განკარგვადი შემოსავალი, მთლიანი			
-საბოლოო მოხმარება			
=დანაზოგები, მთლიანი			
-ფიქსირებული კაპიტალის მოხმარება			
=დანაზოგი, წმინდა	მიმდინარე ანგარიშის ბალანსი	წმინდა საოპერაციო ბალანსი	
	=ყველა ზემოთ მოცემული საკრედიტო მუხლის ჯამს მინუს ყველა	=შემოსავლებს მინუს დანახარჯები მთლიანი	

	ზემოთ მოცემული სადებეტო მუხლის ჯამი	საოპერაციო ბალანსი =შემოსავლები მინუს დანახარჯები-ფიქსირებული კაპიტალის მოხმარების გარდა	
კაპიტალის ანგარიში	კაპიტალის ანგარიში	არაფინანსურ აქტივებში ტრანსაქციები	არაფინანსურ აქტივებში ტრანსაქციები
დანაზოგები, მთლიანი	კაპიტალის ტრანსფერი, კრედიტი მთავრობა სხვა სექტორები	არასაფინანსო აქტივების წმინდა შექენა ფიქსირებული აქტივები მარაგებში ცვლილება ფასეულობები არაკვლავწარმოებადი აქტივები	
+კაპიტალური ტრანსფერები, მისაღები	კაპიტალური ტრანსფერები, დებეტი მთავრობა სხვა სექტორები	=წმინა გასესხება/ წმინდა სესხება	
-კაპიტალური ტრანსფერები, გასაცემი	არაწარმოებადი, არსაფინანსო აქტივები, კრედიტი	=წმინდა საოპერაციო ბალანსს მინუს არასაფინანსო აქტივების წმინდა შექენა	
- მთლიანი კაპიტალის ფორმირება	არაწარმოებადი, არსაფინანსო აქტივები, დებეტი		
-არაწარმოებადი არაფინანსური აქტივების შექენას მინუს გაყიდვები	კაპიტალის ანგარიშის ბალანსი=საკრედიტო მუხლების ჯამს მინუს სადებეტო მუხლების ჯამი		
=წმინა გასესხება/ წმინდა სესხება			

ფინანსური ანგარიში	ფინანსური ანგარიში	ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებში ტრანსაქციები	ფინანსური ანგარიში
<p>ფინანსური აქტივების წმინდა შეძენა</p> <ul style="list-style-type: none"> - მონეტარული ოქრო და SDR-ები - ვალუტა და დეპოზიტები - ფასიანი ქაღალდები- აქციების გარდა - სესხები - აქციები და სხვა ფასიანი ქაღალდები - დსადაზღვევო ტექნიკური რეზერვები - ფინანსური დერევატივები - სხვა მისაღები ანგარიშები 	<p>ფინანსურ აქტივებში წმინდა ტრანსაქციები</p> <ul style="list-style-type: none"> - პირდაპირი ინვესტიციები - პორტფელური ინვესტიციები - ფინანსური დერევატივები - სხვა ინვესტიციები - სარეზერვო აქტივები 	<p>ფინანსური აქტივების წმინდა შეძენა</p> <ul style="list-style-type: none"> - შიდა - უცხოური 	<p>ცვლილებები საფინანსო აქტივებში</p> <ul style="list-style-type: none"> - წმინა უცხოური აქტივები - შიდა მოთხოვნები- წმინდა მოთხოვნები ცენტრალური მტავრობის მიმართ - სხვა სექტორების მიმართ მოთხოვნები
<p>+ ვალდებულებების წმინდა წარმოქმნა</p> <ul style="list-style-type: none"> - ვალუტა და დეპოზიტები - დსადაზღვევო ტექნიკური რეზერვები - ფინანსური დერევატივები - სხვა გადასახდელი ანგარიშები 	<p>ვალდებულებებში წმინდა ტრანსაქციები</p> <ul style="list-style-type: none"> - პირდაპირი ინვესტიციები - პორტფელური ინვესტიციები - ფინანსური დერევატივები - სხვა ინვესტიციები 	<p>ვალდებულებების წმინდა წარმოქმნა</p> <ul style="list-style-type: none"> - შიდა - უცხოური 	<p>ცვლილებები ვალდებულებებში</p> <ul style="list-style-type: none"> - ფართო ფული - ვალუტა - თავისუფლად გადასაყვანი დეპოზიტები - სხვა დეპოზიტები - ფასიანი ქაღალდები- აქციების გარდა

			-სხვა ვალდებულებები -სხვა მუხლები, წმინდა
= წმინდა გასესხება/ წმინდა სესხება	ფინანსური ანგარიშის ბალანსი =ზემოთ მოცემული ორი მუხლის ჯამი	ფინანსური აქტივების წმინდა შექენას მინუს ვალდებულებების წმინდა წარმოქმნა= წმინდა გასესხება/ წმინდა სესხება	

ცხრილი 21 გვიჩვენებს ეროვნულ ანგარიშთა სისტემისა და საგადაამხდელო ბალანსის კავშირის ნიმუშს(ციფრებში) მთლიანი ეკონომიკისათვის.

ცხრილი 21. ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის (1993 **SNA**) და საგადაამხდელო ბალანსის კავშირის ნიმუში(ციფრებში) მთლიანი ეკონომიკისათვის.

ეროვნული ანგარიშები-1(1993 SNA)	საგადაამხდელო ბალანსი
საქონელი და მომსახურება(კონსოლიდირებული) მ შ 3-1,854	მიმდინარე ანგარიში
=მოსმარება(მთავრობა) G 368	
+ არასახელმწიფო საბოლოო მოსმარება(კერძო)- C 1,031	
+მთლიანი კაპიტალის ფორმირება- I 414	საქონელი და მომსახურება
+საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი- X 540	კრედიტი 540
-საქონლისა და მომსახურების იმპორტი- I499	დებეტი -499
	მთლიანი 51
მიმდინარე და კაპიტალური ანგარიშები(კონსოლიდირებული)	

მშპ	1,854	+შემოსავალი	
		კრედიტი-	69
+წმინდა პირველადი შემოსავალი მიღებული საზღვარგარეთიდან(NY)	29	დებეტი	-40
+ეროვნული შემოსავალი, მთლიანი	1,883	მთლიანი	29
		+მიმდინარე ტრანსფერები	
+წმინდა მიმდინარე ტრანსფერები მიღებული საზღვარგარეთიდან	-29	კრედიტი	10
=ეროვნული განკარგვადი შემოსავალი, მთლიანი	1,855	დებეტი	-39
		მთლიანი	-29
-საბოლოო მოხმარების ხარჯები(C+G)	1,399	=მიმდინარე ანგარიშის ბალანსი	41
=დანაზოგები(მთლიანი)	455	კაპიტალის ანგარიში	
+წმინდა კაპიტალური ტრანსფერები მიღებული საზღვარგარეთიდან	-3	კრედიტი	1
		დებეტი	-4
-არაწარმოებადი, არასაფინანსო აქტივების წმინდა შესყიდვები	0	მთლიანი	-3
-მთლიანი კაპიტალის ფორმირება(I)	414		
წმინდა გასესხება/ წმინდა სესხება	38		
ფინანსური ანგარიში		ფინანსური ანგარიში	
		აქტივები-	50
ფინანსური აქტივების წმინდა შეძენა მინუს ვალდებულებების წმინდა წარმოქმნა	38	მინუს ვალდებულებები	88
= წმინდა გასესხება/ წმინდა სესხება	38	მთლიანი	38

შენიშვნა: კონსოლიდირებულ ანგარიშში რეზიდენტებს შორის შემოსავლებისა და ტრანსფერების ნაკადები არ არის ნაჩვენები.

ძირითადი განტოლებები:

ეკონომიკის მთლიანი მიწოდების წყაროებია: შიდა გამოსვლა() ან იმპორტი(მ).

$$P+M=IC+C+I+G+X. \quad (1)$$

IM-შუალედური მოხმარება;

IC-შუალედური მოხმარება;

C-საბოლოო მოხმარება;

I-ინვესტიციები(მთლიანი);

G-მოხმარება(მთავრობის);

X-ექსპორტი.

$$GDP=C+I+G+(X-M). \quad (2)$$

მშპ-ს წარმოდგენა ხარჯების მეთოდით.

მთლიანი ეროვნული განკარგავადი შემოსავალი(**GDY**) ტოლია: **GDP** პლიუს საზღვარგარეთიდან წმინდა პირველადი შემოსავლის ნაკადებს (**NY**) პლიუს საზღვარგარეთიდან წმინდა მიმდინარე ტრანსფერები (**NCT**):

$$GDY=C+I+G+(X-M)+NY+NCT, \quad (3)$$

$$CAB=X-M+NY+NCT. \quad (4)$$

$$GDY=C+I+G+CAB. \quad (5)$$

$$S=GDY-C-G, \quad (6)$$

$$S=I+CAB, \quad (7)$$

$$S=I-CAB. \quad (8)$$

$$(S-I)g+(S-I)ng=(CAB)g+(CAB)ng. \quad (9)$$

სადაც,

g-მთავრობა

ng-არასამთავრობო.

$$\mathbf{NL/B=S-I+NKT+NPNFA,} \quad \mathbf{(10)}$$

$$\mathbf{NL/B=CAB+NKT+NPNFA.} \quad \mathbf{(11)}$$

$$\mathbf{NL/B=NL/Bg+NL/Bng.} \quad \mathbf{(12)}$$

$$\mathbf{NL/Bg=NOB+NANFA,} \quad \mathbf{(13)}$$

$$\mathbf{NOB=REV-EXP} \quad \mathbf{(14)}$$

$$\mathbf{NL/Bg=NAFAL+NADAI.} \quad \mathbf{(15)}$$

NAFAL-უცხოური აქტივებისა და ვალდებულებების წმინდა შექენა

NADAI- შიდა აქტივებისა და ვალდებულებების წმინდა შექენა.

$$\mathbf{M=NFA+DC-OIN,} \quad \mathbf{(16)}$$

M-ფართო ფულის ვალდებულებები;

NFA-წმინდა უცხოური აქტივები;

DC-შიდა კრედიტი;

OIN-სხვა მუხლები, წმინდა.

$$\mathbf{M=NFA+NCG+CORS-OIN.} \quad \mathbf{(17)}$$

NCG-ბანკის მიერ სახელმწიფოსათვის გაცემული წმინდა კრედიტი;

CORS-სხვა რეზიდენტი სექტორებისათვის გაცემული კრედიტი.

მე-17 განტოლებაში ცვლილებები შეიძლება წარმოვადგინოთ განტოლებით:

$$\Delta \mathbf{M}=\Delta \mathbf{NFA}+\Delta \mathbf{NCG} + \Delta \mathbf{CORS} - \Delta \mathbf{OIN}, \quad \mathbf{(18)}$$

სადაც, Δ აღნიშნავს ცვლილებებს დროში.

მონეტარული და ფინანსური სტატისტიკა დაკავშირებულია სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკასთან სახელმწიფო ერთეულებთან მოთხოვნებისა და მის მიმართ ვალდებულებების იდენტიფიკაციის გზით. შესაძლებელია ეროვნული ბანკის მიერ განისაზღვროს მოთხოვნები ცენტრალური და საერთო მთავრობის მიმართ, ისევე როგორც მთავრობის სხვა დონეების მიმართ.

სახელმწიფო ფინანსების სისტემასთან ძირითადი კავშირი შეიძლება გამოისახოს ფორმულით:

$$\mathbf{NADAL}=\Delta\mathbf{NCG}+\Delta\mathbf{NCORS}. \quad \mathbf{(19)}$$

სადაც,

$\Delta\mathbf{NCORS}$ არის სახელმწიფოს მიმართ წმინდა კრედიტის ცვლილება გაზრდილი სხვა სექტორების მიერ.

დანართები:

დანართი .ბიუჯეტგარეშე ფონდები, საჯარო სამართლის იურიდიული პირები

საქართველოში, სსიპ არის *საკანონმდებლო დასახელმწიფო მმართველობითი ორგანოებისგან განცალკევებული ორგანიზაცია*, რომელიც *შექმნილია შესაბამისი კანონის საფუძველზე*,

საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით ან სახელმწიფო მმართველობის ორგანოსადმი ინტრაციული აქტით და რომელიც სახელმწიფოს კონტროლის პირობებში დამოუკიდებლად ახორციელებს პოლიტიკურ, სახელმწიფოებრივ, სოციალურ, საგანმანათლებლო, კულტურულ და სხვა საჯარო საქმიანობას.

სსიპ აქვს სახელმწიფო აქტივების უსასყიდლო გამოყენების უფლება, მათ მართავს ხელმძღვანელი, რომელსაც თანამდებობაზე ნიშნავს და ათავისუფლებს საქართველოს პრეზიდენტი ან კანონით (პრეზიდენტის ბრძანებულებით) განსაზღვრული სახელმწიფო მმართველობის ორგანო, ან სამეთვალყურეო ორგანო. ის უფლებამოსილია დამოუკიდებლად განახორციელოს საქმიანობა.

სსიპ უფლებამოსილია: შეიძინოს უძრავი ქონება, გაასხვისოს და დატვირთოს ის; აიღოს სესხი; ჩადგეს თავდებად. თავად განსაზღვროს მართვის სტრუქტურა, სამტატო განრიგი და ხელფასის ფონდი და ადმინისტრაციული პროცედურები.

დაფინანსების წყარო შეიძლება იყოს: საწევროები და შენატანები; შესაბამისი ბიუჯეტიდან გამოყოფილი მიზნობრივი სახსრები; სახელმწიფო შეკვეთის შესრულებიდან მიღებული შემოსავალი; ხელშეკრულების საფუძველზე შესრულებული სამუშაოდან მიღებული შემოსავალი;

სსიპ ვალდებულია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით აწარმოოს საფინანსო-ეკონომიკური საქმიანობის აღრიცხვა-ანგარიშგება, შეადგინოს ბალანსი და დასამტკიცებლად წარუდგინოს შესაბამის სახელმწიფო კონტროლის განმახორციელებელ ორგანოს. ის ვალდებულია ყოველწლიურად შეამოწმებინოს ბალანსი სახელმწიფო კონტროლის განმახორციელებელი ორგანოს მიერ დანიშნულ დამოუკიდებელ აუდიტორს.

საბიუჯეტო ორგანიზაციების სსიპ-ებად გარდაქმნით, საქართველოს მთავრობა: მხარს უჭერს მენეჯმენტის დამოუკიდებლობისა და პასუხისმგებლობის ზრდას; შემოსავლების შენახვის უფლებამოსილების მინიჭებით ზრდის შემოსავლების მოკრების სტიმულს და შესაბამისად ამცირებს ბიუჯეტზე ზეწოლას; საშუალებას აძლევს მათ დაიქირავონ უფრო კვალიფიციური თანამშრომლები და შეუქმნან მათ უკეთესი სახელფასო პირობები.

საქართველოში 1998 წლიდან დაიწყო საბიუჯეტო ორგანიზაციების გარდაქმნა სსიპ-ად შეზღუდული პირობებით (1998-ში შექმნილია მხოლოდ 3 სსიპ). 1999 წელს მიიღებულ იქნა კანონი „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“. რომელიც განსაზღვრავს სსიპ-ების შექმნის, ფუნქციონირებისა და ლიკვიდაციის წესებს. 2003 წლიდან ფინანსთა სამინისტროს წინადადებით იზრდება საბიუჯეტო ორგანიზაციების სსიპ-ებად გარდაქმნა

სხვადასხვა სფეროში (განათლება, კულტურა, მეცნიერებათა აკადემია, სოფლის მეურნეობა, გარემოს დაცვა). 2003 წლიდან დღემდე ამ პროცესში გამოიყო 3 ფაზა/ეტაპი, რაც ხასიათდება გაზრდილი კონკურენციით, თუმცა, საბიუჯეტო გამჭვირვალობის შემცირებით. 2004 წელს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს თხოვნის საფუძველზე ამერიკის ხაზინის საბიუჯეტო მრჩეველმა მოამზადა შეფასებასსსიპ-ების ეფექტიანობის კრიტერიუმების შესახებ. რომლის მიხედვითაც სახელმწიფო სერვისების “კონტრაქტირება (Contracting out)” ან “კორპორაციად გარდაქმნა (corporatizing)” წარმატებულია, მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც მთავრობას შეუძლია: მიწოდებული სერვისების ხარისხის გაზომვა/შეფასება; შეფასების კრიტერიუმების კონტრაქტით განსაზღვრა; კონტრაქტების შესრულების მონიტორინგი; კონტრაქტების პირობების შესრულება და კონტრაქტორის მიერ პირობების შესრულებლობისას კომპენსაციის მოთხოვნა.

დასკვნაში გამოიკვეთა, რომ საქართველოს მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს: მომსახურების თანაბარი ხელმისაწვდომობა; სსიპ-ების საქმიანობის სახელმწიფო პოლიტიკასთან შესაბამისობა(დონორთა დახმარება, საჯარო სამსახური, მთავრობის ორგანიზაციული სტრუქტურა და ა.შ.); კორუფციის დაძლევა, რომლის სტიმულირება გამოწვეული იყო სახელმწიფო ქონების უსასყიდლოდ გამოყენებით;

სსიპ-ების გავლენა ბიუჯეტზე ძირითადად უარყოფითია, რადგან სსიპ-ები ინარჩუნებენ საკუთარ შემოსავლებს და ადმინისტრაციული სისტემის დუბლირებით გაზრდილია ხარჯები.

2004-2005 წწ-ში მსოფლიო ბანკისა და სავალუტო ფონდის დახმარებით საქართველოში განხორციელდა ერთობლივი რეფორმა სსიპ-ებთან დაკავშირებით.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის დახმარება: მომზადდა საოპერაციო მითითებები საბიუჯეტო ორგანიზაციების სსიპ-ად გარდაქმნასთან დაკავშირებით;

მიღებულ იქნა მოთხოვნები იმის შესახებ, რომ სსიპ-ს ცალკე ანგარიშები უნდა ჰქონდეთ ხაზინაში და მათ უნდა წარადგინონ ფინანსური უწყისები მაკონტროლებელ მმართველობით ორგანოსა და სახელმწიფო აუდიტის სამსახურში. აუცილებელია შეიქმნას სსიპ-ების ცენტრალიზებული მონაცემთა ბაზა; სავალდებულოა ხაზინის მიერ ცენტრალური ხელისუფლების სსიპ-ების კონსოლიდირებული შესრულების ანგარიშის შემოწმება; აიკრძალა საჯარო სექტორის სსიპ-ებისთვის სესხის აღება.

მსოფლიო ბანკის მოთხოვნები: 2006 წლისთვის საბიუჯეტო ორგანიზაციების, სახელმწიფო მფლობელობის ქვეშ მყოფ საწარმოებისა და სსიპ-ების გასამიჯნად კრიტერიუმების განსაზღვრა; სსიპ-ების რეესტრის შექმნა, შესაბამისი საფუძვლის მითითებით და სსიპ-ის მონაცემთა ბაზის შექმნა და ოპერირება სსიპ-ებისთვის ფინანსური და შესრულების ანგარიშგების მოთხოვნების განსაზღვრა.

**საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები,
გადასახდელები და ნაშთის ცვლილება (მლნ. ლარი)**

დასახელება	2006 ფაქტი*	2007 ფაქტი*	2008 ფაქტი*	2009 ფაქტი*	2010 ფაქტი*	2011 ფაქტი*	2012 გეგმა
------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	---------------

შემოსულობები	3,927.0	5,332.5	7,181.4	6,362.5	7,097.8	7,447.7	8,015.4
შემოსავლები	3,139.2	4,469.1	5,517.7	4,917.0	5,421.5	6,442.3	6,839.4
გადასახადები	2,130.3	3,010.5	4,541.6	4,161.7	4,592.4	5,802.0	6,300.0
სოციალური შენატანები	502.8	722.0					
გრანტები	167.6	208.7	617.2	387.7	471.4	223.1	239.4
სხვა შემოსავლები	338.5	527.8	359.0	367.5	357.7	417.2	300.0
არაფინანსური აქტივების კლება	617.6	518.3	568.8	160.3	146.8	189.8	70.0
ფინანსური აქტივების კლება*	17.9	178.8	21.7	238.8	82.3	80.7	60.0
ვალდებულებების ზრდა	152.3	166.2	1,073.2	1,046.4	1,447.2	734.9	1,046.0

გადასახდელები	3,822.5	5,237.1	6,758.8	6,754.1	6,972.3	7,459.3	7,915.4
ხარჯები	2,809.4	3,866.2	5,554.7	5,367.2	5,466.5	5,823.8	6,554.3
შრომის ანაზღაურება	464.2	603.3	913.1	941.6	993.5	1,012.5	1,133.4
საქონელი და მომსახურება	725.6	1,476.2	1,508.8	879.9	881.6	989.0	918.8
პროცენტი	100.5	97.5	119.3	167.2	200.7	282.7	335.4
სუბსიდიები	330.2	267.4	362.5	447.3	196.3	196.7	212.0
გრანტები	221.0	196.5	858.9	861.2	1,099.6	1,117.0	1,185.7
სოციალური უზრუნველყოფა	681.4	881.7	1,286.1	1,419.9	1,481.1	1,540.9	1,691.2
სხვა ხარჯები	286.5	343.7	506.1	650.1	613.7	685.0	1,077.8
არაფინანსური აქტივების ზრდა	551.3	961.8	893.4	907.1	1,020.3	1,039.1	812.2
ფინანსური აქტივების ზრდა	184.0	227.6	199.7	130.8	314.3	430.0	329.5
ვალდებულებების კლება	277.8	181.5	111.0	349.0	171.3	166.4	219.4

ნაშთის ცვლილება (+დაგროვება/- გამოყენება)	104.5	95.4	422.6	-391.6	125.5	-11.6	100.0
--	-------	------	-------	--------	-------	-------	-------

სახელმწიფო ბიუჯეტის ბალანსი (მლნ. ლარი)

დასახელება	2006 ფაქტი*	2007 ფაქტი*	2008 ფაქტი*	2009 ფაქტი*	2010 ფაქტი*	2011 ფაქტი*	2012 გეგმა
შემოსავლები	3,139.2	4,469.1	5,517.7	4,917.0	5,421.5	6,442.3	6,839.4
გადასახადები	2,130.3	3,010.5	4,541.6	4,161.7	4,592.4	5,802.0	6,300.0
სოციალური შენატანები	502.8	722.0					
გრანტები	167.6	208.7	617.2	387.7	471.4	223.1	239.4
სხვა შემოსავლები	338.5	527.8	359.0	367.5	357.7	417.2	300.0
ხარჯები	2,809.4	3,866.2	5,554.7	5,367.2	5,466.5	5,823.8	6,554.3
შრომის ანაზღაურება	464.2	603.3	913.1	941.6	993.5	1,012.5	1,133.4
საქონელი და მომსახურება	725.6	1,476.2	1,508.8	879.9	881.6	989.0	918.8
პროცენტი	100.5	97.5	119.3	167.2	200.7	282.7	335.4
სუბსიდიები	330.2	267.4	362.5	447.3	196.3	196.7	212.0
გრანტები	221.0	196.5	858.9	861.2	1,099.6	1,117.0	1,185.7
სოციალური უზრუნველყოფა	681.4	881.7	1,286.1	1,419.9	1,481.1	1,540.9	1,691.2
სხვა ხარჯები	286.5	343.7	506.1	650.1	613.7	685.0	1,077.8
საოპერაციო სალდო	329.8	602.9	-37.0	-450.3	-45.0	618.5	285.1
არაფინანსური აქტივების ცვლილება	-66.4	443.5	324.6	746.7	873.5	849.3	742.2
ზრდა	551.3	961.8	893.4	907.1	1,020.3	1,039.1	812.2
კლება	617.6	518.3	568.8	160.3	146.8	189.8	70.0
მთლიანი სალდო	396.2	159.4	-361.6	-1,197.0	-918.5	-230.8	-457.1
ფინანსური აქტივების ცვლილება	270.7	144.1	600.6	-499.6	357.4	337.8	369.5
ზრდა	288.5	322.9	622.3	130.8	439.8	430.0	429.5
ვალუტა და დეპოზიტები	104.5	95.4	422.6		125.5		100.0
სესხები	184.0	227.6	142.6	110.6	231.7	169.4	308.0
აქციები და სხვა კაპიტალი	0.0	0.0	57.1	20.2	82.6	260.5	21.5
კლება	17.9	178.8	21.7	630.4	82.3	92.2	60.0
ვალუტა და დეპოზიტები*	1.5	7.6	6.3	402.8	16.4	22.7	
სესხები	16.3	171.2	15.2	45.9	65.9	69.4	60.0
აქციები და სხვა კაპიტალი			0.2	181.7	0.0	0.1	
ვალდებულებების ცვლილება	-125.5	-15.3	962.2	697.4	1,275.9	568.6	826.6
ზრდა	152.3	166.2	1,073.2	1,046.4	1,447.2	734.9	1,046.0
საგარეო	152.3	166.2	1,073.2	786.9	1,275.4	644.2	946.0
საშინაო				259.5	171.9	90.7	100.0
კლება	277.8	181.5	111.0	349.0	171.3	166.4	219.4
საგარეო	234.4	131.7	58.6	115.9	122.9	111.2	120.9
საშინაო	43.4	49.8	52.4	233.1	48.4	55.2	98.5
ბალანსი	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახადები (მლნ. ლარი)

	2006 ფაქტი	2007 ფაქტი	2008 ფაქტი	2009 ფაქტი	2010 ფაქტი	2011 ფაქტი	2012 გეგმა
გადასახადები*	2,130.3	3,010.5	4,541.6	4,161.7	4,592.4	5,802.0	6,300.0
საშემოსავლო გადასახადი**			1,218.3	1,053.2	1,119.0	1,439.5	1,567.0
მოგების გადასახადი	324.9	533.1	592.1	517.7	575.9	832.2	900.0
დღგ	1,332.7	1,973.7	2,069.0	2,051.7	2,203.1	2,784.3	3,036.0
აქციზი	335.6	428.6	518.5	443.2	560.8	615.2	644.0
იმპორტის გადასახადი***	132.4	52.0	51.9	35.9	70.4	93.2	108.0
სხვა გადასახადები	4.7	23.1	91.8	60.0	63.1	37.6	45.0

სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია(მლნ. ლარი)

ფუნქციონალური კოდი	დასახელება	2007 წლის ფაქტი	2008 წლის ფაქტი	2009 წლის ფაქტი	2010 წლის ფაქტი	2011 წლის ფაქტი	2012 წლის გეგმა*
701	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	762.0	1,363.4	1,492.2	1,800.6	1,816.3	2,034.5
702	თავდაცვა	1,500.3	1,548.4	867.7	671.2	715.5	651.1
703	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	684.5	983.5	853.1	832.7	843.6	846.0
704	ეკონომიკური საქმიანობა	764.2	571.6	765.5	777.6	895.5	1,009.9
705	გარემოს დაცვა	25.8	21.7	28.7	18.0	24.7	22.5
706	საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	3.9	4.8	2.3	23.6	35.5	89.0
707	ჯანმრთელობის დაცვა	240.7	286.0	339.8	415.0	362.5	396.7
708	დასვენება, კულტურა და რელიგია	94.2	103.7	145.2	165.7	156.5	164.0
709	განათლება	384.0	419.5	460.0	504.1	564.9	616.3
710	სოციალური დაცვა	777.6	1,145.6	1,319.8	1,278.2	1,447.9	1,536.5
	სულ	5,237.1	6,448.1	6,274.3	6,486.7	6,862.9	7,366.5

სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ფუნქციონალური კლასიფიკაცია

კოდი	დასახელება	2008 წელი			2009 წელი			2010 წელი			მლნ. ლარი
		მლნ. ლარი	წილი ასიგნებებში	წილი მშპ-ში	მლნ. ლარი	წილი ასიგნებებში	წილი მშპ-ში	მლნ. ლარი	წილი ასიგნებებში	წილი მშპ-ში	
	ნომინალური მშპ	19,069.6		100.0	17,900.0		100.0	20,800.0		100.0	24,229.1
	სულ ასიგნებები	6,758.8	100.0	35.4	6,754.1	100.0	37.7	6,972.3	100.0	33.5	7,459.3
701	საერთოდანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	1,363.6	20.2	7.2	1,577.0	23.3	8.8	1,800.6	25.8	8.7	1,816.3
702	თავდაცვა	1,548.4	22.9	8.1	867.7	12.8	4.8	671.2	9.6	3.2	715.5
703	საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა	983.5	14.6	5.2	853.1	12.6	4.8	832.7	11.9	4.0	843.6
704	ეკონომიკურის აქმიანობა	572.7	8.5	3.0	767.4	11.4	4.3	777.6	11.2	3.7	895.5
705	გარემოს დაცვა	21.7	0.3	0.1	28.7	0.4	0.2	18.0	0.3	0.1	24.7
706	საბინაო კომუნალური	4.8	0.1	0.0	2.3	0.0	0.0	23.6	0.3	0.1	35.5
707	ჯანდაცვა	286.0	4.2	1.5	331.6	4.9	1.9	415.0	6.0	2.0	362.5
708	კულტურა, რელიგია, სპორტი	102.1	1.5	0.5	137.4	2.0	0.8	165.7	2.4	0.8	156.5
709	განათლება	419.2	6.2	2.2	459.6	6.8	2.6	504.1	7.2	2.4	564.9
710	სოციალური	1,146.1	17.0	6.0	1,249.6	18.5	7.0	1,278.2	18.3	6.1	1,447.9
	სულ ხარჯები	6,448.1	95.4	33.8	6,274.3	92.9	35.1	6,486.7	93.0	31.2	6,872.7
	707+709+710	1,851.3	27.4	9.7	2,040.8	30.2	11.4	2,197.3	31.5	10.6	2,375.3
	701+702+703	3,895.5	57.6	20.4	3,297.8	48.8	18.4	3,304.5	47.4	15.9	3,375.4

საქართველოს სახელმწიფო ვალის საპროგნოზო ზღვრული მოცულობა

კრედიტორი		საპროგნოზონამ თი 31.12.2012
სულ სახელმწიფოს მიერ დასახელმწიფო გარანტიით საგარეო ადებულ კრედიტების ზღვრული მოცულობა		7,699.3
მრავალმხრივი კრედიტორებისაგან		4,859.3
1	მსოფლიო ბანკი (WB)	2,865.5

კრედიტორი		საპროგნოზონამ თი 31.12.2012
2	სოფლისმეურნეობისგანვითარებისსაერთაშორისოფონდი (IFAD)	50.3
3	საერთაშორისოსავალუტოფონდი (IMF)	667.2
4	ევროპისრეკონსტრუქციისადაგანვითარებისბანკი (EBRD)	193.0
5	აზიისგანვითარებისბანკი (ADB)	825.2
6	ევროპისსაინვესტიციობანკი (EIB)	258.2
ორმხრივიკრედიტორებისაგან		1,249.8
1	აზერბაიჯანი	22.0
2	თურქმენეთი	0.4
3	თურქეთი	42.1
4	ირანი	17.2
5	რუსეთი	180.8
6	სომხეთი	26.1
7	უზბეკეთი	0.5
8	უკრაინა	0.5
9	ყაზახეთი	47.2
10	ჩინეთი	8.2
11	გერმანია	531.5
12	იაპონია	187.4
13	კუვეიტი	41.3

კრედიტორი		საპროგნოზონაშ თი 31.12.2012
1 4	ნიდერლანდები	6.8
1 5	ამერიკა	54.6
1 6	საფრანგეთი	83.3
სხვასაგარეოვალდებულებები		960.1
1	ევრობონდები	960.1
სახელმწიფოსგარანტიითაღებულიკრედიტები		5.3
1	გერმანია	5.3
საერთაშორისოსავალუტოფონდი (IMF_NBG)		624.8
საშინაოვალისზღვრულიმოცულობა		1,938.0
1	საქართველოსეროვნულიბანკისათვისგანკუთვნილიერთწლიანი, ყოველწლიურადგანახლებადისახელმწიფოობლიგაცია	520.8
2	სხვადასხვაგადისსახელმწიფოობლიგაციებილიაბაზრისოპერაციები სათვის	122.0
3	ე. წ. ისტორიულივალები	673.1
4	სახელმწიფოფასიანიქაღალდებისგამომწვევითმიღებულისახსრები	622.1

სხვადასხვა ქვეყნის წაერთი ბიუჯეტების ხარჯების სტრუქტურები(%-ში მშპ-თან)

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
სულ ხარჯები	16.6%	22.3%	22.9%	26.2%	29.0%	32.7%	36.9%	32.8%	
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	5.2%	4.4%	0.9%	0.9%	0.3%	0.2%	4.1%	3.5%	
2 თავდაცვა	0.7%	1.6%	3.4%	5.2%	8.8%	8.1%	5.8%	3.3%	
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.3%	2.8%	2.5%	2.8%	4.3%	5.3%	4.9%	4.2%	
4 ეკონომიკური საქმიანობა	1.1%	1.2%	3.3%	3.4%	2.1%	4.0%	5.6%	5.1%	
5 გარემოს დაცვა	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.5%	0.5%	0.6%	0.6%	
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.7%	1.4%	2.3%	3.3%	2.9%	2.8%	1.9%	2.6%	
7 ჯანმრთელობის დაცვა	0.3%	1.0%	1.8%	1.6%	1.5%	1.6%	2.0%	2.2%	
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.6%	0.8%	0.9%	1.0%	1.0%	1.1%	1.3%	1.5%	
9 განათლება	1.9%	2.9%	2.5%	3.0%	2.7%	2.9%	3.2%	2.9%	
10 სოციალური დაცვა	4.7%	6.1%	5.4%	5.0%	4.8%	6.1%	7.3%	6.9%	

აჭსტრალიის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
სულ ხარჯები	33.0%	34.5%	34.2%	33.7%	33.8%	33.6%	33.3%	33.1%	32.7%	36.9%	36.3%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	4.8%	4.9%	4.3%	4.1%	3.9%	3.9%	3.8%	3.8%	3.6%	3.8%	4.1%
2 თავდაცვა	1.5%	1.5%	1.5%	1.7%	1.5%	1.5%	1.6%	1.6%	1.5%	1.7%	1.7%
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.5%	1.5%	1.6%	1.6%	1.6%	1.6%	1.6%	1.7%	1.6%	1.7%	1.7%
4 ეკონომიკური საქმიანობა	3.8%	4.1%	4.3%	3.8%	4.1%	4.0%	4.0%	4.1%	4.2%	4.6%	4.8%
5 გარემოს დაცვა	0.4%	0.5%	0.5%	0.4%	0.4%	0.5%	0.5%	0.5%	0.5%	0.6%	0.7%
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.6%	0.8%	0.9%	1.1%	0.8%	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	1.1%	1.2%
7 ჯანმრთელობის დაცვა	5.4%	5.6%	5.7%	5.7%	5.8%	6.0%	6.0%	5.9%	6.0%	6.5%	6.5%
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.8%	0.9%	0.8%	0.8%	0.9%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.9%	0.9%
9 განათლება	4.8%	4.9%	5.0%	5.0%	4.9%	5.0%	4.9%	4.7%	4.7%	5.1%	5.8%
10 სოციალური დაცვა	9.4%	9.9%	9.6%	9.4%	9.8%	9.4%	9.2%	9.0%	8.8%	10.9%	9.0%

აჭსტრის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
სულ ხარჯები	51.9%	51.3%	50.7%	51.3%	53.8%	50.0%	49.1%	48.6%	49.3%	52.6%	52.5%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	7.9%	8.0%	7.6%	7.2%	7.0%	7.1%	6.9%	6.8%	6.5%	6.9%	6.8%
2 თავდაცვა	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	0.8%	0.8%	1.0%	0.8%	0.7%
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.5%	1.5%	1.5%	1.5%	1.5%	1.5%	1.5%	1.4%	1.5%	1.6%	1.5%
4 ეკონომიკური საქმიანობა	4.4%	5.3%	4.8%	5.0%	8.5%	5.0%	4.9%	4.9%	5.3%	5.4%	5.7%
5 გარემოს დაცვა	0.5%	0.5%	0.5%	0.5%	0.5%	0.5%	0.5%	0.5%	0.4%	0.5%	0.5%
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.8%	0.8%	0.7%	0.7%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.7%
7 ჯანმრთელობის დაცვა	8.4%	7.0%	7.1%	7.6%	7.6%	7.6%	7.6%	7.5%	7.8%	8.2%	8.1%
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.9%	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%	1.1%	1.0%	1.1%	1.0%
9 განათლება	5.6%	5.5%	5.5%	5.6%	5.3%	5.2%	5.2%	5.2%	5.4%	5.7%	5.7%
10 სოციალური დაცვა	21.1%	20.9%	21.2%	21.3%	20.9%	20.6%	20.2%	19.8%	20.0%	21.7%	21.7%

აჭერბაიჯანის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.			
	2008	2009	2010
სულ ხარჯები	30.0%	33.6%	31.6%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	2.3%	2.2%	3.3%
2 თავდაცვა	3.3%	3.3%	2.8%
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.4%	1.9%	1.6%
4 ეკონომიკური საქმიანობა	12.4%	11.6%	11.2%
5 გარემოს დაცვა	0.0%	0.0%	0.0%
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.5%	0.6%	0.5%
7 ჯანმრთელობის დაცვა	0.9%	1.2%	1.0%
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.4%	0.5%	0.4%
9 განათლება	2.6%	3.4%	2.9%
10 სოციალური დაცვა	5.6%	7.7%	6.8%

ბელორუსიის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.									
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	სულ ხარჯები	46.7%	46.9%	48.6%	48.0%	49.9%	48.7%	47.8%	45.0%
1	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	4.9%	4.7%	5.2%	3.9%	3.4%	3.1%	3.5%	3.2%
2	თავდაცვა	1.1%	1.1%	1.2%	1.3%	1.2%	1.1%	1.0%	1.0%
3	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	2.0%	2.2%	2.3%	2.4%	2.3%	2.0%	2.0%	2.0%
4	ეკონომიკური საქმიანობა	8.9%	9.2%	9.5%	10.1%	12.0%	13.4%	11.5%	8.0%
5	გარემოს დაცვა	0.5%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.4%	0.3%	0.3%
6	საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	3.3%	3.1%	2.9%	3.0%	3.5%	3.9%	3.7%	4.0%
7	ჯანმრთელობის დაცვა	4.9%	4.9%	5.0%	5.0%	5.0%	4.4%	4.5%	4.6%
8	დასვენება, კულტურა და რელიგია	1.4%	1.6%	1.6%	1.7%	1.9%	2.0%	1.9%	1.7%
9	განათლება	6.5%	6.7%	6.9%	6.9%	6.5%	5.9%	5.8%	6.0%
10	სოციალური დაცვა	13.3%	13.1%	13.5%	13.5%	13.4%	12.5%	13.6%	14.2%

კანადის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	სულ ხარჯები	41.5%	41.6%	41.5%	41.3%	40.0%	39.7%	40.0%	39.6%
1	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	7.6%	6.9%	6.4%	6.1%	5.7%	5.4%	5.3%	5.0%
2	თავდაცვა	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%
3	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.7%	1.8%	1.8%	1.9%	1.8%	1.8%	2.0%	2.0%
4	ეკონომიკური საქმიანობა	3.7%	3.7%	3.9%	3.8%	3.5%	3.7%	3.5%	3.6%
5	გარემოს დაცვა	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.7%	0.7%
6	საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%
7	ჯანმრთელობის დაცვა	6.6%	6.9%	7.1%	7.4%	7.3%	7.2%	7.4%	7.5%
8	დასვენება, კულტურა და რელიგია	1.0%	1.0%	1.0%	1.1%	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%
9	განათლება	5.9%	6.0%	6.1%	6.1%	6.0%	6.0%	6.0%	6.0%
10	სოციალური დაცვა	12.6%	12.8%	12.6%	12.4%	12.1%	12.0%	12.0%	11.9%

ჩინეთის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.						
		2005	2006	2007	2008	2009
	სულ ხარჯები	25.6%	26.6%	32.7%	25.7%	28.3%
1	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	6.6%	4.8%	3.1%	2.9%	2.9%
2	თავდაცვა	1.4%	1.4%	1.3%	1.3%	1.5%
3	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.3%	1.3%	1.3%	1.3%	1.4%
4	ეკონომიკური საქმიანობა	9.7%	10.0%	14.8%	8.0%	9.0%
5	გარემოს დაცვა	0.8%	0.9%	0.3%	0.5%	0.6%
6	საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.1%	0.1%	3.7%	1.9%	1.8%
7	ჯანმრთელობის დაცვა	0.6%	0.7%	0.8%	1.0%	1.2%
8	დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.3%	0.3%	0.4%	0.5%	0.5%
9	განათლება	2.4%	2.5%	2.7%	3.7%	3.8%
10	სოციალური დაცვა	2.1%	4.6%	4.2%	4.7%	5.6%

ესტონეთის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.												
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	სულ ხარჯები	36.1%	34.6%	35.7%	34.8%	33.9%	33.5%	33.7%	34.6%	39.1%	45.4%	40.7%
1	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	3.7%	3.2%	3.8%	3.3%	2.7%	2.8%	3.1%	3.1%	2.8%	3.6%	3.2%
2	თავდაცვა	1.4%	1.3%	1.4%	1.7%	1.4%	1.4%	1.3%	1.3%	1.7%	2.3%	1.8%
3	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	2.7%	2.4%	2.5%	2.4%	2.2%	2.1%	2.1%	2.2%	2.7%	2.4%	2.3%
4	ეკონომიკური საქმიანობა	3.8%	3.6%	3.7%	3.5%	3.9%	3.9%	4.6%	4.6%	4.4%	5.2%	4.4%
5	გარემოს დაცვა	0.5%	0.7%	0.7%	0.7%	0.7%	0.9%	0.8%	0.9%	1.1%	1.0%	-0.3%
6	საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.5%	0.6%	0.6%	0.5%	0.3%	0.2%	0.0%	0.6%	0.6%	0.1%	0.6%
7	ჯანმრთელობის დაცვა	4.3%	4.0%	4.2%	4.1%	4.0%	4.1%	4.2%	4.4%	5.1%	5.6%	5.3%
8	დასვენება, კულტურა და რელიგია	1.9%	2.0%	2.1%	2.1%	2.2%	2.3%	2.1%	2.1%	2.6%	2.3%	2.1%
9	განათლება	6.7%	6.6%	6.8%	6.5%	6.3%	6.0%	6.0%	6.0%	6.6%	7.1%	6.8%
10	სოციალური დაცვა	10.7%	10.1%	9.9%	9.9%	10.2%	9.8%	9.4%	9.5%	11.4%	15.8%	14.6%

გერმანიის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
სულ ხარჯები	45.1%	47.5%	47.9%	48.4%	47.2%	47.0%	45.3%	43.5%	44.1%	48.1%	48.0%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	6.2%	6.0%	6.1%	6.2%	6.1%	6.1%	5.9%	5.8%	6.0%	6.2%	6.1%
2 თავდაცვა	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%	1.1%	1.1%
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.6%	1.6%	1.6%	1.6%	1.6%	1.6%	1.6%	1.5%	1.5%	1.6%	1.6%
4 ეკონომიკური საქმიანობა	1.8%	4.4%	4.1%	4.0%	3.8%	3.6%	3.4%	3.2%	3.6%	3.9%	4.8%
5 გარემოს დაცვა	0.7%	0.7%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.6%	0.5%	0.6%	0.8%	0.7%
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	1.0%	1.0%	1.1%	1.1%	1.1%	1.0%	1.0%	0.8%	0.8%	0.7%	0.7%
7 ჯანმრთელობის დაცვა	6.6%	6.7%	6.9%	7.0%	6.6%	6.7%	6.6%	6.5%	6.7%	7.3%	7.2%
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%	0.8%
9 განათლება	4.1%	4.2%	4.2%	4.2%	4.1%	4.1%	4.0%	3.9%	4.0%	4.3%	4.3%
10 სოციალური დაცვა	21.0%	21.0%	21.2%	21.7%	21.4%	21.4%	20.5%	19.3%	19.3%	21.2%	20.7%

ირანის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
სულ ხარჯები	24.9%	27.5%	26.5%	25.0%	30.0%	31.5%	26.9%	29.8%	30.6%	
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	2.5%	5.9%	2.8%	2.8%	2.6%	3.0%	2.0%	3.0%	2.6%	
2 თავდაცვა	4.1%	2.3%	3.1%	3.4%	3.8%	3.7%	2.6%	2.1%	2.3%	
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.7%	1.3%	1.6%	1.4%	1.1%	1.8%	1.4%	1.2%	1.2%	
4 ეკონომიკური საქმიანობა	2.9%	5.1%	5.5%	5.4%	8.6%	8.3%	6.6%	7.2%	5.6%	
5 გარემოს დაცვა	0.3%	0.8%	0.3%	0.2%	0.4%	0.4%	0.4%	0.0%	0.0%	
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.9%	0.9%	1.8%	1.4%	1.8%	1.6%	1.3%	0.5%	0.6%	
7 ჯანმრთელობის დაცვა	1.9%	1.1%	1.8%	1.5%	1.3%	1.6%	1.7%	1.9%	2.0%	
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	1.3%	1.4%	0.8%	0.7%	0.9%	1.1%	0.9%	0.9%	0.9%	
9 განათლება	2.8%	1.6%	1.8%	1.6%	1.5%	1.2%	2.0%	3.9%	4.1%	
10 სოციალური დაცვა	7.0%	7.1%	7.1%	6.7%	8.0%	8.8%	7.9%	9.2%	11.4%	

რუსეთის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
სულ ხარჯები	35.1%	37.5%	43.4%	38.2%	33.8%	31.6%	31.7%	40.9%	42.6%	45.9%	42.3%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	8.9%	9.4%	13.6%	8.9%	6.5%	3.5%	4.6%	-	13.4%	10.5%	7.9%
2 თავდაცვა	2.9%	3.1%	2.9%	2.9%	2.6%	2.7%	2.5%	-	2.2%	3.6%	3.5%
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1.6%	1.8%	2.3%	2.6%	2.6%	2.9%	2.7%	-	2.4%	3.0%	2.7%
4 ეკონომიკური საქმიანობა	5.1%	5.8%	5.4%	5.1%	4.4%	3.5%	2.1%	-	4.0%	4.7%	3.9%
5 გარემოს დაცვა	-	-	0.2%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	-	0.1%	0.1%	0.1%
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	2.9%	2.3%	2.1%	1.9%	1.7%	2.2%	2.3%	-	2.0%	1.9%	1.5%
7 ჯანმრთელობის დაცვა	2.0%	1.9%	2.2%	1.8%	1.7%	3.9%	4.0%	-	4.1%	5.0%	4.5%
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.6%	0.6%	0.7%	0.8%	1.0%	0.8%	0.7%	-	0.7%	0.8%	0.7%
9 განათლება	2.9%	3.0%	3.8%	3.6%	3.4%	3.5%	3.8%	-	4.0%	4.7%	4.1%
10 სოციალური დაცვა	8.1%	9.5%	10.1%	10.5%	9.7%	8.7%	8.2%	-	9.0%	11.7%	13.4%

თურქეთის ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.		
		2010
სულ ხარჯები		38.7%
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება		9.7%
2 თავდაცვა		1.4%
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება		1.9%
4 ეკონომიკური საქმიანობა		4.8%
5 გარემოს დაცვა		0.4%
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა		1.5%
7 ჯანმრთელობის დაცვა		1.5%
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია		0.7%
9 განათლება		4.0%
10 სოციალური დაცვა		12.9%

გაერთიანებული სამეფოს ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
სულ ხარჯები	36.8%	40.2%	41.4%	42.2%	43.0%	43.8%	44.0%	43.7%	47.6%	51.1%	
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	4.6%	4.3%	4.0%	3.9%	4.2%	4.4%	4.5%	4.5%	4.5%	4.4%	
2 თავდაცვა	2.5%	2.3%	2.4%	2.5%	2.5%	2.5%	2.5%	2.3%	2.6%	2.7%	
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	2.2%	2.3%	2.4%	2.4%	2.6%	2.6%	2.5%	2.5%	2.6%	2.8%	
4 ეკონომიკური საქმიანობა	1.9%	2.5%	2.7%	2.9%	2.7%	2.9%	3.0%	2.9%	4.8%	4.3%	
5 გარემოს დაცვა	0.6%	0.7%	0.7%	0.7%	0.7%	0.6%	0.9%	1.0%	0.9%	1.1%	
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.8%	0.7%	0.8%	1.0%	1.0%	1.1%	1.1%	1.1%	1.2%	1.5%	
7 ჯანმრთელობის დაცვა	5.7%	5.9%	6.2%	6.3%	6.7%	6.9%	7.1%	7.1%	7.5%	8.4%	
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	1.0%	1.0%	1.1%	1.1%	1.0%	1.1%	1.0%	1.0%	1.1%	1.2%	
9 განათლება	5.0%	5.3%	5.7%	5.8%	5.9%	6.1%	6.1%	6.1%	6.4%	6.9%	
10 სოციალური დაცვა	14.8%	15.2%	15.4%	15.6%	15.7%	15.6%	15.3%	15.3%	15.9%	17.9%	

აშშ-ს ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯები პროცენტულად მშპ-სთან.											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
სულ ხარჯები	34.6%	35.7%	36.1%	35.9%	36.2%	35.8%	36.7%	38.9%	42.3%	42.3%	
1 საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	5.2%	4.9%	4.7%	4.6%	4.8%	4.8%	5.0%	5.0%	4.8%	5.0%	
2 თავდაცვა	3.3%	3.6%	4.0%	4.1%	4.2%	4.2%	4.2%	4.6%	5.0%	5.1%	
3 საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	2.0%	2.1%	2.1%	2.1%	2.1%	2.1%	2.1%	2.2%	2.3%	2.3%	
4 ეკონომიკური საქმიანობა	3.7%	3.8%	3.8%	3.7%	3.7%	3.5%	3.6%	4.1%	4.2%	4.1%	
5 გარემოს დაცვა	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6 საბინაო - კომუნალური მეურნეობა	0.7%	0.6%	0.6%	0.7%	0.8%	0.6%	0.7%	0.7%	1.3%	1.0%	
7 ჯანმრთელობის დაცვა	6.6%	7.0%	7.2%	7.3%	7.3%	7.5%	7.6%	8.0%	8.7%	8.9%	
8 დასვენება, კულტურა და რელიგია	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	
9 განათლება	6.1%	6.2%	6.2%	6.1%	6.1%	6.1%	6.2%	6.4%	6.6%	6.5%	
10 სოციალური დაცვა	6.7%	7.2%	7.2%	7.0%	6.9%	6.9%	7.0%	7.6%	9.0%	9.2%	

საქართველოს ფისკალური რისკები:
 საგადასახადო შემოსავლები და სახელმწიფო ვალი (მასალები აღებულია Policy and Management Consulting Group –ის გამოკვლევებიდან)

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლების სტრუქტურა და დინამიკა-2003-2012 წლებში

ნაერთი ბიუჯეტი (მლნ ლარი)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
შემოსავლები	1175	1937	2821	3910	5139	6552	5476	6086	7200	7450
არაპირდაპირი გადასახადები	608	910	1397	1801	2454	2639	2531	2834	3499	3788
შემოსავლების %	51.7%	47.0%	49.5%	46.1%	47.8%	40.3%	46.2%	46.6%	48.6%	50.8%
პირდაპირი გადასახადები	420	621	585	846	1215	2113	1858	2033	2591	2833
შემოსავლების %	36%	32%	21%	22%	24%	32%	34%	33%	36%	38%
გრანტები	48	125	105	168	102	617	389	472	307	239
შემოსავლების %	4.1%	6.5%	3.7%	4.3%	2.0%	9.4%	7.1%	7.8%	4.3%	3.2%
სხვა შემოსავლები	69	210	294	378	479	484	487	526	563	450
შემოსავლების %	5.9%	10.8%	10.4%	9.7%	9.3%	7.4%	8.9%	8.6%	7.8%	6.0%
პრივატიზაცია	30	73	439	719	888	698	212	220	240	140
შემოსავლების %	2.6%	3.8%	15.6%	18.4%	17.3%	10.7%	3.9%	3.6%	3.3%	1.9%

საქართველოს ნაერთი ბიუჯეტის ხარჯების სტრუქტურა და დინამიკა-2003-2012 წლებში

ნაერთი ბიუჯეტი (მლნ ლარი)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ხარჯები	1446	1977	2993	3947	5719	6920	6685	7023	7505	7964
შრომის ანაზღაურება	289	415	550	565	676	1008	1048	1120	1165	1218
ხარჯების %	20.0%	21.0%	18.4%	14.3%	11.8%	14.6%	15.7%	15.9%	15.5%	15.3%
საქონელი და მომსახურება	312	328	564	767	1581	1614	1105	1139	1179	1188
ხარჯების %	21.6%	16.6%	18.8%	19.4%	27.6%	23.3%	16.5%	16.2%	15.7%	14.9%
პროცენტი	169	141	120	104	97	121	171	206	290	341
ხარჯების %	11.7%	7.1%	4.0%	2.6%	1.7%	1.7%	2.6%	2.9%	3.9%	4.3%
სუბსიდიები	105	217	441	343	413	524	435	393	426	447
ხარჯების %	7.3%	11.0%	14.7%	8.7%	7.2%	7.6%	6.5%	5.6%	5.7%	5.6%
სოცნ უზრუნველყოფა	383	434	558	762	851	1379	1506	1624	1660	1821
ხარჯების %	26.5%	22.0%	18.6%	19.3%	14.9%	19.9%	22.5%	23.1%	22.1%	22.9%
სხვა ხარჯები	0	16	100	527	636	750	944	1001	833	954
ხარჯების %	0.0%	0.8%	3.3%	13.4%	11.1%	10.8%	14.1%	14.3%	11.1%	12.0%
კაპიტალური ხარჯები	189	426	660	879	1465	1524	1476	1540	1952	1995
ხარჯების %	13.1%	21.5%	22.1%	22.3%	25.6%	22.0%	22.1%	21.9%	26.0%	25.1%

საქართველოს ბიუჯეტის სტრუქტურა 2003-2012 წწ-ში

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
საოპერაციო სალდო	111	716	473	620	705	446	41	370	1407	1341
არაფინანსური აქტივების წმინდა ზრდა	-159	-353	-221	-161	-577	-827	-1264	-1320	-1712	-1855
მთლიანი სალდო (დეფიციტი)	-48	363	252	459	128	-381	-1223	-951	-305	-514

გადასახადების განაკვეთების დინამიკა									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
გადასახების რაოდენობა	21	6	6	6	5	5	5	5	5
დღგ	20%	20%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	18%
საშემოსავლო გადასახადი	12-20%	12%	12%	12%	სოციალურს + საშემოსავლო 25 %	სოციალურს + საშემოსავლო 25 %	20%	20%	20%
სოციალური გადასახადი	33%	20%	20%	20%	-	-	-	-	-
მოგების გადასახადი	20%	20%	20%	20%	15%	15%	15%	15%	15%
საბაჟო გადასახადი	დიფერენცი 0-30 %			დიფერენცირებული 0%, 5%, 12%.					

საგადასახადო შემოსავლების დინამიკა-პროგნოზები(ფინანსთა სამინისტრო)

	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025
საგადასახადო შემოსავლების წილი მშპ-თან (%)	24.6%	23.9%	22.9%	22.8%	22.8%	22.5%	22.4%
საშემოსავლო	6.4%	5.9%	5.1%	5.1%	5.1%	5.2%	5.2%
მოგების	3.3%	3.3%	3.4%	3.4%	3.5%	3.6%	3.7%
დღგ	11.2%	11.2%	11.3%	11.3%	11.4%	11.5%	11.5%
აქციზი	2.4%	2.2%	2.0%	1.8%	1.7%	1.3%	1.0%
საბაჟო	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%	0.5%
ქონება	0.8%	0.7%	0.7%	0.6%	0.6%	0.4%	0.3%
სხვა გადასახადები	0.2%	0.2%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%

ფისკალური მდგრადობის ზღვრული მაჩვენებლები

საქართველოს შეესაბამება ძლიერი პოლიტიკის მაჩვენებლები	სახელმწიფო ვალი %			ვალის მომსახურება %	
	ექსპორტი	მშპ	შემოსავლები	ექსპორტი	შემოსავლები
სუსტი პოლიტიკა	100	30	200	15	25
საშუალო პოლიტიკა	150	40	250	20	30
ძლიერი პოლიტიკა	200	50	300	25	35

ძირითადი დაშვებები საქართველოსათვის-2012-2025

	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025
ინფლაცია(%-ში)	5,0	6,0	6,0	6,0	5,5	3,5	2,0
ეკონომიკური ზრდა(%-ში)	6,0	6,5	7,0	7,0	6,0	5,5	4,0
გაცვლითი კურსი	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65

-ბიუჯეტის დეფიციტი 2013 წლიდან არის მშპ-ს 3%.

-საშინაო და საგარეო ვალს შორის თანაფარდობა რჩება 2012 წლის დონეზე(18%/82%)

ცხრილი- საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური პარამეტრები პროგნოზები- პირველი ვარიანტი

პარამეტრები	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025	ზღვარი
ვალი/მშპ	32.4%	29.4%	27.3%	26.4%	25.8%	24.6%	26.4%	50
ვალი/ექსპორტი	77.0%	65.4%	58.1%	55.6%	53.7%	49.2%	50.2%	200
ვალი/შემოსავლები	113.0%	111.4%	108.3%	105.8%	104.2%	102.0%	110.7%	300
ვალის მომსახურება/ექსპორტი	4.7%	6.1%	5.5%	3.8%	3.7%	4.3%	5.1%	25
ვალის მომსახურება/შემოსავლები	6.8%	10.4%	10.2%	7.2%	7.2%	8.9%	11.2%	35
შემოსავლები/მშპ	28.6%	26.4%	25.2%	25.0%	24.7%	24.1%	23.8%	
ხარჯები/მშპ	29.6%	29.4%	28.2%	28.0%	27.7%	27.1%	26.8%	

ცხრილი- საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური პარამეტრები პროგნოზები- მეორე ვარიანტი

პარამეტრები	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025	ზღვარი
ვალი/მშპ	32.4%	31.6%	30.5%	30.1%	29.0%	26.4%	27.4%	50
ვალი/ექსპორტი	77.0%	70.2%	65.0%	63.4%	60.4%	52.9%	52.3%	200
ვალი/შემოსავლები	113.0%	116.8%	117.7%	117.2%	114.9%	109.0%	116.4%	300
ვალის მომსახურება/ექსპორტი	4.7%	6.6%	6.2%	4.5%	4.2%	4.6%	5.3%	25
ვალის მომსახურება/შემოსავლები	6.8%	11.0%	11.3%	8.2%	8.0%	9.5%	11.8%	35
შემოსავლები/მშპ	28.6%	27.1%	26.0%	25.7%	25.2%	24.2%	23.6%	
ხარჯები/მშპ	29.6%	30.1%	29.0%	28.7%	28.2%	27.2%	26.6%	

ცხრილი-სტრეს სცენარი-ბიუჯეტის დეფიციტის შოკი(საქართველოს მაგალოთზე)

პარამეტრები	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025	ზღვარი
ვალი/მშპ	32.4%	33.4%	33.3%	33.3%	31.5%	28.0%	28.4%	50
ვალი/ექსპორტი	77.0%	74.3%	70.9%	70.0%	65.7%	56.0%	54.2%	200
ვალი/შემოსავლები	113.0%	126.6%	132.5%	133.7%	128.2%	118.1%	123.2%	300
ვალის მომსახურება/ექსპორტი	4.7%	6.1%	5.5%	3.8%	4.5%	4.9%	5.5%	25
ვალის მომსახურება/შემოსავლები	6.8%	10.4%	10.2%	7.2%	8.9%	10.3%	12.4%	35
შემოსავლები/მშპ	28.6%	26.4%	25.2%	24.9%	24.6%	23.7%	23.1%	
ხარჯები/მშპ	29.6%	33.4%	30.7%	29.4%	27.6%	26.7%	26.1%	
დეფიციტი/მშპ	-1.0%	-7.0%	-5.5%	-4.5%	-3.0%	-3.0%	-3.0%	

ცხრილი-ვალუტის კურსის გაუფასიურება(საქართველოს მაგალითზე)

პარამეტრები	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025	ზღვარი
ვალი/მშპ	32.4%	40.5%	37.1%	35.2%	33.5%	29.0%	28.9%	50
ვალი/ექსპორტი	77.0%	90.0%	78.9%	74.0%	69.7%	58.0%	55.1%	200
ვალი/შემოსავლები	113.0%	152.2%	146.2%	140.3%	135.0%	121.2%	124.1%	300
ვალის მომსახურება/ექსპორტი	4.7%	9.2%	8.2%	5.6%	4.8%	5.1%	5.6%	25
ვალის მომსახურება/შემოსავლები	6.8%	15.5%	15.2%	10.7%	9.3%	10.6%	12.5%	35
შემოსავლები/მშპ	28.6%	26.6%	25.4%	25.1%	24.8%	23.9%	23.3%	
ხარჯები/მშპ	29.6%	29.6%	28.4%	28.1%	27.8%	26.9%	26.3%	

~

ცხრილი-მულტი შოკი 2013 წელს (საქართველოს მაგალითზე)

პარამეტრები	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025	ზღვარი
ვალი/მშპ	32.4%	47.6%	47.9%	47.7%	44.2%	35.3%	32.6%	50
ვალი/ექსპორტი	77.0%	105.7%	102.0%	100.4%	92.1%	70.5%	62.2%	200
ვალი/შემოსავლები	113.0%	174.5%	183.3%	184.4%	173.8%	144.3%	137.3%	300
ვალის მომსახურება/ექსპორტი	4.7%	9.9%	9.3%	6.7%	6.4%	6.1%	6.3%	25
ვალის მომსახურება/შემოსავლები	6.8%	16.4%	16.8%	12.3%	12.0%	12.6%	13.9%	35
შემოსავლები/მშპ	28.6%	27.3%	26.1%	25.9%	25.4%	24.4%	23.8%	
ხარჯები/მშპ	29.6%	34.3%	31.6%	30.4%	28.4%	27.4%	26.8%	
დეფიციტი/მშპ	-1.0%	-7.0%	-5.5%	-4.5%	-3.0%	-3.0%	-3.0%	

ცხრილი-მულტი შოკი- საგადასახადო შემოსავლების შოკი (საქართველოს მაგალითზე)

	2012	2013	2014	2015	2016	2020	2025
საგადასახადო შემოსავლები	24.6%	23.6%	22.4%	22.0%	21.7%	20.5%	19.4%
საშემოსავლო	6.4%	5.9%	5.1%	5.1%	5.1%	5.2%	5.2%
მოგების	3.3%	3.3%	3.4%	3.4%	3.5%	3.6%	3.7%
დღგ	11.2%	10.9%	10.6%	10.3%	10.0%	9.1%	8.1%
აქციზი	2.4%	2.3%	2.2%	2.1%	2.0%	1.7%	1.6%
საბაჟო	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%	0.4%
ქონება	0.8%	0.7%	0.7%	0.6%	0.6%	0.4%	0.3%
სხვა გადასახადები	0.2%	0.2%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%

კვლევის შედეგები:

- მულტი შოკის დროს 2013-2015 წლებში სახელმწიფო ვალის სიდიდე უახლოვდება საშიშ ზღვარს, მაგრამ თუ შოკი 3 წელიწადში დასრულდება და პერმანენტულ სახეს არ მიიღებს, ფისკალური მდგრადობა შენარჩუნებული იქნება.
- საგადასახადო შემოსავლების შოკის დროს, შემოსავლები მშპ-ის მიმართ მნიშვნელოვნად მცირდება. 3 %-იანი დეფიციტის პირობის დაცვით, შესაძლებელია ბიუჯეტის ხარჯების ნომინალურ გამოსახულებაში ზრდა, ისე რომ ქვეყნის ფისკალურ მდგრადობას საფრთხე არ დაემუქროს;
- კვლევამ უჩვენა, რომ საბაზისო სცენარის მიხედვით საქართველოს ეკონომიკა ფისკალურად მდგრადია, საშუალო ვადიან და გრძელვადიან პერიოდში მდგრადობას საფრთხე არ ემუქრება;
- საგადასახადო შემოსავლების ანალიზის მიხედვით შედგენილმა გადასახადების პროგნოზირების მოდელმა შეამცირა მომავალი საგადასახადო შემოსავლების დონე, თუმცა არა იმ დონით, რომ გამოეწვია ფისკალური მდგრადობის შესუსტება;
- 3 წლიანი მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპის შოკი არ იწვევს ფისკალური მდგრადობის დაკარგვას;
- ვალუტის კურსის 50 %-ით გაუფასურება სწრაფად ზრდის ვალის მოცულობას მშპ-ის მიმართ, მაგრამ ეკონომიკა ფისკალურად მდგრადი რჩება და მომდევნო წლებში პოზიტიურად ვითარდება;
- 3 წლიანი მაღალი დეფიციტის შოკი არ ზრდის ვალს საშიშ ზღვრამდე;
- ფისკალურ მდგრადობას საფრთხეს შეუქმნის მულტი შოკი. მულტი შოკის ხდომილება რეალურია, რადგან ეკონომიკური ზრდის ტემპის შოკი ხდება ბიუჯეტის დეფიციტის ზრდის და გაცვლითი კურსის გაუფასურების მიზეზი.
- მულტი შოკის დროს 2013-2015 წლებში სახელმწიფო ვალის სიდიდე უახლოვდება საშიშ ზღვარს, მაგრამ თუ შოკი 3 წელიწადში დასრულდება და პერმანენტულ სახეს არ მიიღებს, ფისკალური მდგრადობა შენარჩუნებული იქნება.
- საგადასახადო შემოსავლების შოკის დროს, შემოსავლები მშპ-ის მიმართ მნიშვნელოვნად მცირდება. 3 %-იანი დეფიციტის პირობის დაცვით, შესაძლებელია ბიუჯეტის ხარჯების ნომინალურ გამოსახულებაში ზრდა, ისე რომ ქვეყნის ფისკალურ მდგრადობას საფრთხე არ დაემუქროს;
- მთავრობის ეკონომიკაში ჩარევის დონეს (ბიუჯეტი %-ად მშპ-თან) შემცირების ტენდენცია ექნება საშუალოვადიან და გრძელვადიან პერიოდში. 2025 წლამდე თანდათანობით 3 პროცენტული პუნქტით შემცირდება;
- მთავრობის ეკონომიკაში ჩარევის დონის შემცირება ეკონომიკის განვითარებას ხელს შეუწყობს, მაგრამ მეორე მხრივ გამოწვევა იქნება მომავალი მთავრობებისთვის,

სწრაფად მზარდი სოციალური ვალდებულებების ფონზე, შეძლონ ნაკლებად ჩაერიონ შემოსავლების გადანაწილებაში და დაიცვან კანონის მიერ დადგენილი ბიუჯეტის 3 %-იანი დეფიციტის დონე;

❖ რეკომენდაციები:

- მოხდეს კვლევის შედეგების გათვალისწინება საგადასახადო შემოსავლების პროგნოზირების მოდელში, კერძოდ, დამატებული ღირებულების გადასახადის და აქციზის ნაწილში;
- აუცილებელი საჭიროების გარეშე, ბიუჯეტის 3 %-იანი დეფიციტის ზღვარი არ იქნას გამოყენებული და გადავიდეთ დაბალანსებულ ბიუჯეტზე, რაც კიდევ უფრო განამტკიცებს ქვეყნის ფისკალურ მდგრადობას და გაამლიერებს შესაძლო ეკონომიკური შოკების წინააღმდეგ.

დანართი. ბიუჯეტის გადასახდელები და ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორები

ბიუჯეტის გადასახდელები

ბიუჯეტის გადასახდელებია საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტიდან გასაცემი ფულადი სახსრებისერთობლიობა:

ა) ხარჯები, მათ შორის:

- ა.ა) შრომის ანაზღაურება;
- ა.ბ) საქონელი და მომსახურება;
- ა.გ) სუბსიდიები;
- ა.დ) პროცენტი;
- ა.ე) გრანტები;
- ა.ვ) სოციალური უზრუნველყოფა;
- ა.ზ) სხვა ხარჯები;

ბ) არაფინანსური აქტივები (არაფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრები);

გ) ფინანსური აქტივები (ფინანსური აქტივებით ოპერაციებისათვის მიმართული სახსრები, ნაშთის დაგროვების გარდა);

დ) ვალდებულებები (ვალდებულებების ძირითადი ნაწილის დაფარვისათვის მიმართული სახსრები).

საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები

1. საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები არის წლიურ ბიუჯეტში პირველი თანრიგის ორგანიზაციული კოდით გათვალისწინებული ასიგნება, რომელიც ცალკეულ ორგანიზაციულ კოდებად მოიცავს:

ა) საგარეო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურებას და დაფარვას;

ბ) საშინაო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურებას და დაფარვას;

გ) საქართველოს პრეზიდენტის სარეზერვო ფონდს;

დ) საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდს;

ე) საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდს;

ვ) წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანებების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდს;

ზ) ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გადასაცემ ტრანსფერებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. The System of Macroeconomic Accounts Statistics-An Overview. Statistics department, IMF, 2007.
2. System of National Accounts 1993, Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank, Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C., 1993
3. The System of National Accounts. 1993. Prepared under the auspices of the Inter-Secretariat Working Group on National Accounts. Commission of the European Communities – Euro stat; International Monetary Fund; Organization for Economic Co-operation and Development; United Nations (Department for Economic and Social Information and Policy; Analysis - Statistics Division; Economic Commission for Europe; Economic and Social Commission for Asia and the Pacific; Economic Commission for Latin America and the Caribbean; Economic Commission for Africa; Economic and Social Commission for Western Asia); World Bank. Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C., 1993
4. The System of National Accounts 2008. European Commission, IMF, OECD, UN, WB.
5. Understanding National Accounts. OECD, 2009.
6. Government Finance Statistics Yearbook, 2010. IMF, March 2011.
7. Selection of Statistical Publications. IMF, 2011.
8. Balance of Payments, Manual, 5-th ed. IMF, 1993.
9. National Accounts of Georgia 2010 (Statistical publication), Tbilisi, 2012, 147 p.
10. OECD (2011), Education at a Glance, OECD Publishing.
11. OECD (2010), Trends Shaping Education, OECD Publishing.
12. OECD (2011), Health at a Glance, OECD Publishing.
13. Costa Ljungman. IMF Working Paper. Expenditure-Ceiling. A Survey. 2008.
14. Jim Brumby. Budgeting Reforms in OECD Member Countries. Paris, 2011.
15. Medium-Term Budgeting, Workshop materials. Center of Excellence in Finance, Ljubljana, Slovenia. May 17-19, 2011.
16. Medium-Term Budgeting, Workshop materials. Center of Excellence in Finance, Ljubljana, Slovenia, April 18-20, 2012.
17. Program Budgeting. Workshop materials. Center of Excellence in Finance, Ljubljana, Slovenia. June 1-3, 2011.
18. www.pbo.parliament.ge-პუბლიკაციები.
19. www.geostat.ge

20. საქართველოს კანონი, საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი, 2012 წელი.
21. სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელო 2001. ქართულ ენაზე. 2008 წელი.
22. ქ. მარშავა, მ. მინდორაშვილი, ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა-თეორია, პრაქტიკა, ანალიზი, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2008.
23. “პროგრამული ბიუჯეტის შედგენის მეთოდოლოგია”. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, თბილისი, 2011 წელი.
24. მუხიაშვილი მ., კუსრაშვილი ე. 2005 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯების ანალიზი. ჟურნალი “სოციალური ეკონომიკა”. თბილისი, კერა XXII, № 6, 2004.
25. მუხიაშვილი მ. საქართველოს ეკონომიკური ზრდა და სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლებისა და ხარჯების სრუქტურის სრულყოფის მიმართულებები. ეკონომიკური განვითარების თანამედროვე ტენდენციები პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში. საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალები, თბილისი, გამომცემლობა მერიდიანი, 2007.
26. მუხიაშვილი მ. საქართველოს ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივების შეფასება გლობალური კონკურენციის ინდექსის მიხედვით // ეკონომისტი, 2011, №1 (გვ. 44-50).
27. მუხიაშვილი მ. ეკონომიკური კრიზისების ზეგავლენა საპენსიო სისტემებზე (ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნების მაგალითზე) // ეკონომისტი, 2011, №2.
28. მუხიაშვილი მ. არევაძე ნ. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა-მაკროეკონომიკური სტაბილურობის ინსტრუმენტი// საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის- “ეკონომიკის აქტუალური პრობლემები გლობალიზაციის პირობებში“-მასალების კრებული. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომცემლობა. თბილისი. 2011 (21-22 ოქტომბერი) (გვ. 141-146).
29. მუხიაშვილი მ. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის როლი საქართველოში გრძელვადიანი მაკროეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფაში // ეკონომისტი, 2011, №4.
30. მუხიაშვილი მ. ეკონომიკური კრიზისების ზეგავლენა საპენსიო სისტემებზე (ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნების მაგალითზე) // ეკონომისტი, 2011, №2.
31. მუხიაშვილი მ. არევაძე ნ. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა-მაკროეკონომიკური სტაბილურობის ინსტრუმენტი// საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის- “ეკონომიკის აქტუალური პრობლემები გლობალიზაციის პირობებში“-მასალების კრებული. ი. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომცემლობა. თბილისი. 2011 (21-22 ოქტომბერი) (გვ. 141-146).
32. მუხიაშვილი მ. ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვის როლი საქართველოში გრძელვადიანი მაკროეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფაში // ეკონომისტი, 2011, №4.
33. “საქართველოს ეროვნული ბანკი, მონეტარული და საბანკო სტატისტიკის ბიულეტენი. თბილისი, 2018,
34. საქართველოს პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისი, რა უნდა ვიცოდეთ საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ, თბილისი, 2002.

35. მარინა მუჩიაშვილი, ფისკალური სტატისტიკა, სახელმძღვანელო. თბილისი, 2018.